महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समिती

(२०१८-२०१९)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद यांच्या सेवेतील महिला अधिकारी/कर्मचारी यांची भरती, आरक्षण, अनुशेष व पदोन्नती, नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद तर्फे राबविण्यात येणा-या विविध कल्याणकारी योजनांबाबतचा

बारावा अहवाल

सत्यमेव जयते

(हा अहवाल विधानसभेस/विधानपरिषदेस दिनांक जून, २०१९ रोजी सादर करण्यात आला.)

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय
विधान भवन, मुंबई.
२०१९

महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समिती

(२०१८-२०१९)

(तेरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद यांच्या सेवेतील महिला अधिकारी/कर्मचारी यांची भरती, आरक्षण, अनुशेष व पदोन्नती नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद तर्फे राबविण्यात येणा-या विविध कल्याणकारी योजनांबाबतचा

बारावा अहवाल

एचबी ४१८–१

महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समिती
सन २०१८-२०१९

समिती प्रमुख :

(१) डॉ. भारती लव्हेकर, वि.स.स.

समिती सदस्य :

(२) श्रीमती मंदा म्हात्रे, वि.स.स.

(३) प्रा.मेधा कुलकर्णी, वि.स.स.

(४) श्रीमती सीमा हिरे, वि.स.स.

(५) श्रीमती स्नेहलता कोल्हे, वि.स.स.

(६) श्रीमती तृप्ती सावंत, वि.स.स.

(७) श्री. अशोक पाटील, वि.स.स.

(८) श्री. नारायण पाटील, वि.स.स.

(९) श्रीमती अमिता चव्हाण, वि.स.स.

(१०) श्रीमती दिपीका चव्हाण, वि.स.स.

(११) श्रीमती सुमन पाटील, वि.स.स.

(१२) श्रीमती स्मिता वाघ, वि.प.स.

(१३) श्रीमती विद्या चव्हाण, वि.प.स.

(१४) ॲड. हुस्नबानू खलिफे, वि.प.स.

(१५) श्री. दत्तात्रय सावंत, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

श्री. जितेंद्र भोळे, सचिव (का),
श्री. विलास आठवले, सह सचिव (२) (का),
श्रीमती सायली कांबळी, अवर सचिव,
श्रीमती प्रियांका कांदळगांवकर, कक्ष अधिकारी.

महिलांचे हक्क व कल्याण समिती
सन २०१६-२०१७

समिती प्रमुख :

(१) श्रीमती मनिषा चौधरी, वि.स.स.

समिती सदस्य :

(२) श्रीमती मंदा म्हात्रे, वि.स.स.

(३) श्रीमती मोनिका राजळे, वि.स.स.

(४) श्रीमती सीमा हिरे, वि.स.स.

(५) डॉ. भारती लव्हेकर, वि.स.स.

(६) श्रीमती स्नेहलता कोल्हे, वि.स.स.

(७) श्री. प्रतापराव पाटील-चिखलीकर, वि.स.स.

(८) श्री. योगेश घोलप, वि.स.स.

(९) कु. प्रणिती शिंदे, वि.स.स.

(१०) श्रीमती संध्यादेवी कुपेकर, वि.स.स.

(११) श्रीमती दिपीका चव्हाण, वि.स.स.

(१२) श्रीमती स्मिता वाघ, वि.प.स.

(१३) श्रीमती विद्या चव्हाण, वि.प.स.

(१४) श्री. सतिश चव्हाण, वि.प.स.

(१५) ॲड. हुस्नबानू खलिफे, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :

डॉ. अनंत कळसे, प्रधान सचिव,
श्री. विलास आठवले, उप सचिव,
श्रीमती सायली कांबळी, अवर सचिव,
श्रीमती माधवी सुर्वे, कक्ष अधिकारी.

अनुक्रमणिका

अ.क्र. (१)	विषय (२)		पृष्ठ क्रमांक (३)
१	प्रस्तावना	. .	सात
२	अहवाल	. .	१
३	नाशिक महानगरपालिका (प्रकरण १)	. .	२
	१.१ नाशिक महानगरपालिकेतील रिक्त पदांचा अनुशेष भरण्याबाबत.		
	१.२ नाशिक महानगरपालिकेचे अंदाजपत्रक व महिलांच्या कल्याणकारी योजना.		१०
४	नाशिक जिल्हा परिषद (प्रकरण २)	. .	२५
	२.१ नाशिक जिल्हा परिषदेतील रिक्त पदांचा अनुशेष भरण्याबाबत.	. .	
	२.२ नाशिक जिल्हा परिषदेचे अंदाजपत्रक व महिलांच्या कल्याणकारी योजना.	. .	३६
५	परिशिष्ट-"अ" विभागाची माहिती	. .	७५
	परिशिष्ट-"ब" शासन निर्णय	. .	११३
	परिशिष्ट-"क" - बैठकीचे संक्षिप्त कार्यवृत्त	. .	१३७

प्रस्तावना

मी महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समितीची समिती प्रमुख, समितीने आपल्या वतीने अधिकार दिल्यावरून समितीचा हा बारावा अहवाल सभागृहास सादर करीत आहे.

"नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद यांच्या सेवेतील महिला अधिकारी/कर्मचारी यांची भरती, आरक्षण, अनुशेष व पदोन्नती तसेच त्याच्यातर्फे राबविण्यात येणा-या विविध कल्याणकारी योजना" यासंबंधी समितीने माहिती जाणून घेण्याचे ठरविले. त्यानुसार नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद येथे दिलेल्या भेटी संदर्भातील माहिती मागविण्यात आली. प्राप्त झालेल्या माहितीच्या आधारे समितीने दिनांक २३ नाव्हेंबर,२०१७ रोजी नाशिक महानगरपालिका व दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी नाशिक जिल्हा परिषद यांच्याकडून प्राप्त झालेली माहिती व समितीने दिलेल्या भेटीच्या वेळी प्राप्त झालेल्या माहितीच्या अनुषंगाने समितीने सचिव, महिला व बालविकास विभाग, सचिव, नगरविकास विभाग, सचिव, संसदीय कार्य विभाग, सचिव, ग्रामविकास विभाग, सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सचिव, सामाजिक न्याय विभाग, सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, सचिव, गृह विभाग, सचिव, आदिवासी विकास विभाग, सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, सचिव, महसूल व वन विभाग यांची दिनांक ०३ जानेवारी, २०१९, दिनांक ०८ जानेवारी, २०१९ व दिनांक २३ जानेवारी, २०१९ रोजी साक्ष घेतली. साक्षीच्या वेळी उपलब्ध झालेल्या माहितीचा सर्वंकष विचार करून समितीने त्यासंदर्भात आपले अभिप्राय व शिफारशी या अहवालात समाविष्ट केल्या आहेत.

प्रश्नावलीनुसार नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद यांचेकडून प्राप्त झालेली माहिती व विभागीय सचिवांच्या साक्षीसाठी तयार केलेल्या प्रश्नावलीच्या अनुषंगाने प्राप्त झालेली माहिती, शासन निर्णय तसेच समितीच्या बैठकीचे कार्यवृत्त दिलेले आहे.

समितीच्या दिनांक २० जून, २०१९ रोजी झालेल्या बैठकीत प्रारूप अहवालावर विचार करून तो संमत करण्यात आला.

साक्षीच्या वेळी सचिव, महिला व बालविकास विभाग, सचिव, नगरविकास विभाग, सचिव, संसदीय कार्य विभाग, सचिव, ग्रामविकास विभाग, सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सचिव, सामाजिक न्याय विभाग, सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, सचिव, गृह विभाग, सचिव, आदिवासी विकास विभाग, सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, सचिव, महसूल व वन विभाग तसेच नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद यांच्या संबंधित अधिका-यांनी समितीसमोर उपस्थित राहून समितीला आवश्यक ती माहिती देऊन सहाय्य केल्याबाबत समिती त्यांची आभारी आहे.

विधान भवन :
मुंबई,
दिनांक २० जून, २०१९.

डॉ. भारती लव्हेकर,
समिती प्रमुख,
महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समिती.

अहवाल

"नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद"

महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समितीने "नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद," यासंबंधी माहिती जाणून घेण्याचे ठरविले त्यानुसार नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद यांच्याकडून प्रश्नावली संदर्भात माहिती मागविण्यात आली. प्राप्त झालेल्या माहितीच्या आधारे समितीने दिनांक २३ नाव्हेंबर,२०१७ रोजी नाशिक महानगरपालिका, दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी नाशिक जिल्हा परिषद, येथे भेटी दिल्या, नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद, यांच्याकडून प्राप्त झालेली माहिती व समितीने दिलेल्या भेटीच्यावेळी आयुक्त, नाशिक महानगरपालिका, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, नाशिक जिल्हा परिषद यांनी उपस्थित राहून समितीस माहिती दिली.

समितीने दिलेल्या भेटीच्या वेळी प्राप्त झालेल्या माहितीच्या अनुषंगाने समितीने सचिव, महिला व बालविकास विभाग, सचिव, नगरविकास विभाग, सचिव, संसदीय कार्य विभाग, सचिव, ग्रामविकास विभाग, सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, सचिव, सामाजिक न्याय विभाग, सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग, सचिव, गृह विभाग, सचिव, आदिवासी विकास विभाग, सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, सचिव, महसूल व वन विभाग यांची दिनांक ०३ जानेवारी, २०१९, दिनांक ०८ जानेवारी, २०१९ व दिनांक २३ जानेवारी, २०१९ रोजी साक्ष घेतली. उक्त साक्षीत उपस्थित झालेल्या चर्चेच्या अनुषंगाने तयार करण्यात आलेला अहवाल पुढीलप्रमाणे आहे.

१. नाशिक महानगरपालिका

१.१. नाशिक महानगरपालिकेतील रिक्त पदांचा अनुशेष भरण्याबाबत :-

गुरुवार, दिनांक २३ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी महिलांचे हक्क आणि कल्याण समितीने दिलेल्या भेटीच्या वेळी नाशिक महानगरपालिका यांच्याकडून खालीलप्रमाणे लेखी माहिती मागविण्यात आली होती.

नाशिक महानगरपालिकेतील शासकीय, निमशासकीय व शासन अनुदानीत संस्थामधील सेवेतील भरतीसाठी महिलाकरिंता ३०% जागा आरक्षित ठेवण्याच्या धोरणांची अंमलबजावणी महानगरपालिकांच्या सेवेमध्ये भरती करतांना करणेंत येते काय ? महानगरपालिकेतील वर्ग १ ते ४ तांत्रिक व अतांत्रिक अधिकारी व कर्मचारी यांची मंजूर पद संख्या किती आहे ? त्यापैकी सन २०१६-१७ अखेर किती पदे भरण्यांत आली आहे ? उक्त मंजूर पदांपैकी वर्ग १ ते ४ मधील किती व कोणती पदे महिलांकरिता आरक्षित ठेवणेंत आली आहेत ? महिला उमेदवारांसाठी राखीव ठेवण्यात आलेल्या वर्ग १ ते ४ मधील पदांपैकी सन २०१६-१७ अखेर एकूण किती पदे भरण्यात आली आहेत व किती व कोणकोणती पदे रिक्त आहेत, तसेच सदरची पदे रिक्त राहण्याची कारणे काय आहेत ? प्रत्येक भरती वर्षामध्ये महिलांसाठी आरक्षित असलेली किती पदे भरण्यात आली ? त्याची संवर्गनिहाय माहिती देण्यांत यावी. तसेच किती व कोणती पदे रिक्त आहेत ? सदरहू पदे रिक्त राहण्याची कारणे काय आहे ? महिला उमेदवारांसाठी राखीव असलेली पदे भरण्यासाठी गेल्या तीन वर्षात (२०१४-१५,२०१५-१६, २०१६-१७) वर्षानिहाय किती वेळा व कोणकोणत्या तारखांना वर्तमानपत्रात कोणकोणती पदे भरण्यासाठी जाहिराती देण्यांत आल्या होत्या. महिला उमेदवारांसाठी राखून ठेवण्यांत असलेल्या पदासाठी स्वतंत्र नोंदवही (रोस्टर) ठेवण्यांत आली आहे काय ? महिला अधिकारी/कर्मचारी यांची भरती व सेवाविषयक बाबी हाताळण्यासाठी महानगरपालिकेमध्ये विशेष कक्ष स्वतंत्ररित्या स्थापन करण्यांत आला आहे काय ? अशी समितीने विचारणा केली.

उपरोक्त प्रकरणी नाशिक महानगरपालिका यांच्याकडून खालीलप्रमाणे माहिती प्राप्त झाली आहे :-

महानगरपालिकेची स्थापना झाल्यापासून आजमितीस पालिकेत एकूण ५३०९ अधिकारी/ कर्मचारी कार्यरत आहेत. यापैकी एकूण १२४० महिला अधिकारी/कर्मचारी कार्यरत आहेत. याशिवाय मानधनावर खालील प्रमाणे महिला कर्मचारी कार्यरत आहेत.

(१) अंगणवाडी महिला कर्मचारी एकूण-८२२

(२) एनयूएचएम महिला कर्मचारी एकूण-१८४

(३) आरसीएच योजने अंतर्गत महिला कर्मचारी एकूण-३१

आस्थापनेवरील सरळसेवेसाठी रिक्त असलेली पदे भरणे कामी राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय वर्तमानपत्रात जाहिरात प्रसिद्ध करुन पात्र उमेदवारांचे अर्ज मागविण्यात येतात. तसेच सेवायोजन कार्यालय, प्रकल्प अधिकारी कार्यालय, आदिवासी विकास आयुक्तालय, नाशिक या कार्यालयाकडून पात्र उमेदवारांची यादी मागवून आलेल्या अर्जातून व यादीतून पात्र उमेदवारांना मुलाखतीसाठी बोलविण्यात येते. तदनंतर कर्मचारी निवड समितीने निवड केलेल्या उमेदवारांना नियुक्ती देणेसाठी नियुक्ती प्राधिका-याच्या मान्यतेने नियुक्ती देणेत येते.

नाशिक महानगरपालिकेच्या आस्थापनेवर तांत्रिक व अतांत्रिक संवर्गातील वर्ग-१ ते वर्ग-४ मधील एकूण मंजूर पदे, भरलेली पदे व रिक्त पदे यांचा तपाशिल खालील प्रमाणे आहे.

वर्ग	एकूण मंजुर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
वर्ग-१	१३९	८३	५६
वर्ग-२	८३	५१	३२
वर्ग-३	२१७२	१४०१	७७१
वर्ग-४	४६९६	३७७४	९२२
एकूण . .	**७०९०**	**५३०९**	**१७८१**

शासनाने महानगरपालिकेच्या खर्चावर नियंत्रण राहण्यासाठी जास्तीत जास्त ३५ टक्के एवढी खर्च मर्यादा ठेवली आहे. नाशिक महानगरपालिकेचा आस्थापना खर्च ३९.८५% असून शासनाने ठरवून दिलेल्या विहित मर्यादेपेक्षा जास्त असल्याने आस्थापनेवरील सरळसेवेसाठी रिक्त असलेली पदे भरण्यात आलेली नाही.

सेवाप्रवेश नियमातील तरतूदीनुसार ५० टक्के सरळसेवा व ५० टक्के पदोन्नातीने असे सेवा भरतीचे प्रमाण आहे. तसेच एकाकी पद हे पदोन्नतीने भरणेची तरतूद आहे. शासनाचे सामान्य प्रशासन विभागाकडील परिपत्रक क्रमांक एसआरव्ही/१०९७/ प्र.क्र.३१/२१/१८/१६-अ दिनांक १६ मार्च,१९९९ अन्वये निर्धारित केलेल्या मागासवर्गीयांसाठी ठेवलेले सामाजीक आरक्षण (उभे आरक्षण) नुसार त्यातील सामाजीक आरक्षणाच्या टक्केवारीनुसार ३० टक्के महिला आरक्षण (समांतर आरक्षण) म्हणून लागू करुन सरळसेवेने महिला आरक्षणानुसार अनुशेष भरलेला आहे.

आस्थापनेवरील सरळसेवेसाठी रिक्त असलेली पदे भरणे कामी राज्यस्तीय व जिल्हास्तरीय वर्तमानपत्रात जाहिरात प्रसिद्ध करुन, पात्र उमेदवारांचे अर्ज मागविण्यांत येतात. तसेच सेवायोजन कार्यालय, प्रकल्प अधिकारी कार्यालय, आदिवासी विकास आयुक्तालय, नाशिक या कार्यालयाकडून पात्र उमेदवारांची यादी मागवून आलेल्या अर्जातून व यादीतून पात्र उमेदवारांना मुलाखतीसाठी बोलविण्यांत येते. तदनंतर कर्मचारी निवड समितीने निवड केलेल्या उमेदवारांना नियुक्ती देणेसाठी नियुक्ती प्राधिका-याच्या मान्यतेने नियुक्ती देणेत येते. अशी कार्यपद्धती वर्ग १ ते ४ मधील पदे भरण्याकरिता अवलंबिण्यात येते.

शासनाने महानगरपालिकेचे खर्चावर नियंत्रण राहण्यासाठी जास्तीत जास्त ३५ टक्के एवढी खर्च मर्यादा ठेवली आहे. नाशिक महानगरपालिकेचा आस्थापना खर्च ३९.८५% असून, शासनाने ठरवून दिलेल्या विहित मर्यादेपेक्षा जास्त असल्याने आस्थापनेवरील सरळसेवेची रिक्त असलेली पदे भरण्यासाठी सन २०१६-१७ मध्ये भरतीप्रक्रिया राबविण्यांत आलेली नाही. (सोबतची माहिती परिशिष्ट अ मध्ये पहावी.)

नाशिक महानगरपालिकेने १९८५ मध्ये अधिकारी व कर्मचारी यांचेसाठी सेवाप्रवेश नियम तयार केलेले आहेत. सन २००८ मध्ये शासन परित्रक क्र.ठामपा-२००२/८२१/प्र.क्र.८६/नवि-२३ दिनांक २ जुलै, २००८ नुसार नाशिक महानगरपालिकेने नविन सेवा (सेवाप्रवेश व सेवांचे वर्गीकरण) नियम २००८ तयार करुन त्यास शासन मान्यतेसाठी दि.५/३/२००९ रोजी प्रस्ताव पाठविला होता. सदर प्रस्तावाच्या अनुषंगाने झालेल्या बैठकीत नाशिक महानगरपालिकेचा "ब" वर्गात समावेश झाल्याने पुन्हा नव्याने सेवाप्रवेश नियम व आकृतीबंध सादर करणेस निर्देश दिले होते. त्या अनुषंगाने नाशिक महानगरपालिकेने नव्याने सेवाप्रवेश नियम व आकृतीबंध तयार करुन त्याबाबतचा प्रस्ताव दिनांक ०४/०१/२०१७ व दिनांक १०/७/२०१७ रोजी शासन मान्यतेसाठी सादर केले आहे.

शासनाने महानगरपालिकेच्या खर्चावर नियंत्रण राहण्यासाठी जास्तीत जास्त ३५ टक्के एवढी खर्च मर्यादा ठेवली आहे. नाशिक महानगरपालिकेचा आस्थापना खर्च ३९.८५ टक्के असून, शासनाने ठरवून दिलेल्या विहित मर्यादेपेक्षा जास्त असल्याने आस्थापनेवरील सरळसेवेसाठी रिक्त असलेली पदे भरती करता येत नाही.

नाशिक महानगरपालिकेने १०० बिंदूनामावली नोंदवही ठेवली असून महिला उमेदवारांसाठी स्वतंत्र बिंदूनामावली नोंदवही ठेवणेबाबत शासन आदेश नाहीत. त्यामुळे महिला उमेदवारांसाठी स्वतंत्र बिंदूनामावली नोंदवही ठेवण्यात आलेली नाही.

नाशिक महानगरपालिकेच्या आस्थापनेवरील सरळसेवा व पदोन्नतीसाठी मंजूर पदे, भरलेली पदे व रिक्त पदांनी माहिती दिनांक २८/४/२०१५, दिनांक ३/३/२०१६ रोजी शासनास पाठविण्यात आली आहे.

नाशिक महानगरपालिकेमध्ये महिला अधिकारी व कर्मचारी यांचे भरती व सेवाविषयक बाबी हाताळण्यासाठी विशेष कक्ष स्वतंत्ररित्या स्थापन केलेला नाही. तथापि, महिला तक्रार निवारण समितीची स्थापना केलेली आहे.

नाशिक महानगरपालिका आयुक्त यांची साक्ष

गुरुवार, दिनांक २३ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी दिलेल्या भेटीच्या वेळी आयुक्त यांची साक्ष घेण्यात आली. साक्षीच्या वेळी समितीने महानगरपालिकेच्या रिक्त पदांच्या सद्यःस्थितीबाबत स्पष्टीकरण द्यावे. एकूण १७८१ पदे रिक्त आहेत हे खरे आहे काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उपायुक्त यांनी महानगरपालिकेत वर्ग १ मध्ये १३९ पदे मंजूर असून त्यापैकी ८३ पदे भरली असून ५६ पदे रिक्त आहेत. वर्ग ब मध्ये ८३ पदे मंजूर असून त्यापैकी ५१ पदे भरली असून ३२ पदे रिक्त आहेत. वर्ग ३ मध्ये २१७२ पदे मंजूर असून त्यापैकी १४०१ पदे भरली असून ७७१ पदे रिक्त आहेत. वर्ग ४ मध्ये ४६९६ पदे मंजूर असून त्यापैकी ५३०९ पदे भरली असून ९२२ पदे रिक्त आहेत.

प्रशासनामध्ये एकूण अतांत्रिक संवर्गात ८ पदे मंजूर असून त्यापैकी सरळसेवेची ४ पदे असून ती ४ पदे भरली आहेत, रिक्त पदे निरंक आहे. लेखा व लेखापरीक्षण विभागात सरळसेवेची २ पदे असून ती भरली आहेत व रिक्त पदे निरंक आहे. तांत्रिक संवर्गात १९ पदे मंजूर असून त्यापैकी सरळसेवेची ८ पदे आहेत, त्यातील १ पद भरले असून ७ पदे रिक्त आहेत. एकूण सरळसेवेची १०६ पदे आहेत, त्यापैकी ६० पदे भरली आहेत. त्यातील महिलांमधून ३१ पदे भरलेली आहेत. महानगरपालिकेचा एकूण प्रशासकीय खर्च बजेटच्या ३५ टक्क्यापेक्षा जास्त असल्याने नवीन भरती प्रक्रिया बंद आहे. ही सर्व पदे आऊटसोर्सिंगने तात्पुरत्या स्वरुपात भरण्याचा प्रस्ताव आम्ही महासभेसमोर सादर केला आहे. असे समितीस सांगितले.

डॉक्टरांची पदे अत्यावश्यक आहेत, ती जर रिक्त असतील तर आरोग्याच्या प्रश्नाबाबत अडचणी निर्माण होणार नाहीत का ? असे समितीने विचारले असता, त्यावर मुख्य वैद्यकीय अधिकारी यांनी डॉक्टरांची ३२ पदे रिक्त आहेत. शासनाने १०३ पदे मंजूर केलेली आहेत. त्यापैकी ७१ पदे कार्यरत आहेत. ३२ रिक्त पदे मानधनावर भरण्याचा प्रस्ताव दिनांक २० नोव्हेंबर, २०१७ रोजी महासभेसमोर मंजुरीसाठी ठेवला होता, असे समितीस सांगितले.

समितीने ही पदे केव्हापासून रिक्त आहेत? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य वैद्यकीय अधिकारी यांनी जसजसे डॉक्टर सेवानिवृत्त होत गेले त्यानुसार गेल्या ३ ते ४ वर्षांपासून ही पदे रिक्त झालेली आहेत.

समितीने याचा आरोग्य सेवेवर परिणाम होत नाही का? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य वैद्यकीय अधिकारी यांनी निश्चितपणे होतो. महापालिकेची ४ मोठी रुग्णालये आहेत, ३० प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आहेत. डॉक्टर व कर्मचा-यांची पदे तातडीने भरण्याचा प्रस्ताव दिनांक २० नोव्हेंबर, २०१७ रोजी महासभेपुढे ठेवला होता, असे समितीस सांगितले.

समितीने प्रस्ताव काय होता? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य वैद्यकीय अधिकारी यांनी ३२ डॉक्टर्स व २२५ कर्मचा-यांची पदे भरण्याचा प्रस्ताव आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने आस्थापनेवरील खर्च ३५ टक्क्याहून अधिक असल्यामुळे शासन पदे भरण्यास मंजुरी देत नाही. महानगरपालिका आरोग्य व शिक्षण या व्यतिरिक्त अन्य विभागावरील खर्च कमी करू शकते. आरोग्य व शिक्षण विभागाला यामधून वगळले पाहिजे. असे सूचित केले.

त्यावर उपायुक्त यांनी उच्चाधिकार समितीची मंजुरी मिळणे बाकी आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने आरोग्याची समस्या पाहता एकही पद रिक्त ठेवणे योग्य नाही. अनुमतीची गरज नाही तरी सरळ पदे भरावी. अशा सूचना दिल्या.

त्यावर उपायुक्त यांनी ३५ टक्क्यापेक्षा अधिक प्रशासकीय खर्च असल्यामुळे शासन मंजुरी देत नाही. असे समितीस सांगितले.

डेंग्यु, मलेरिया, गॅस्ट्रोच्या साथीचा प्रादुर्भाव होतो, त्यामुळे डॉक्टरांची पदे भरण्याची जबाबदारी महानगरपालिकेची आहे. प्रस्ताव महासभेपुढे ठेवला आहे. मागील ३-४ वर्षांत पदे रिक्त होत गेली तसतसा प्रस्ताव सादर करणे आवश्यक होते. असे समितीने सांगितले असता, त्यावर उपायुक्त यांनी दिनांक ३ ऑक्टोबर, २०१६ पासून पत्रव्यवहार करीत आहोत. नगरविकास विभागाने मंजुरी दिली आहे, फक्त उच्चाधिकार समितीची मंजुरी मिळणे बाकी आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने या रिक्त पदांमध्ये महिलांसाठी किती पदे राखीव आहेत हे नमूद केलेले नाही? अशी विचारणा केली.

त्यावर उपायुक्त यांनी ३१ पदे महिलांमधून भरली आहेत, असे समितीस सांगितले.

डॉक्टरांची सर्व रिक्त पदे भरली पाहिजेत तरी त्यांच्या वेतनाचा प्रश्न असेल तरी लोकांच्या आरोग्याच्या दृष्टीने आरोग्य विषयक बाबीकरीता कमी खर्च करणे ईष्ट नाही. त्यामुळे सदर पदे भरली पाहिजेत अशी भूमिका शासनाने घेऊन त्यास मंजुरी समितीने भेट दिली असता तेथे कुपोषणाचा प्रश्न मोठा आहे त्यामुळे या प्रकरणी तडजोड न करता डॉक्टरांची रिक्त पदे भरावीत अशी सूचना समितीने केली.

विभागीय सचिवांच्या साक्षीच्या वेळी आयुक्त, नाशिक महानगरपालिका यांनी खालीलप्रमाणे लेखी माहिती दिली :—

नाशिक महानगरपालिका आस्थापनेवर गट-अ ते गट-ड मध्ये एकूण ७०९० स्थायी पदे मंजूर आहेत. या पैकी सध्यस्थिती ५०८८ कार्यरत पदे व २००२ पदे रिक्त आहेत.

अधिकारी व कर्मचा-यांनी सेवानिवृत्ती आणि कर्मचा-यांचे मृत्यू यामुळे पदे रिक्त झालेली आहेत. तसेच आस्थापना खर्च ३५ टक्के पेक्षा जास्त असल्याने पद भरतीवर निर्बंध असलेने पदे रिक्त आहेत.

नगरविकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-१००५/वर्गीकरण/प्र.क्र. ३७९/०५/नवि-२४, दिनांक ४ मे, २००६ नुसार शासनाने राज्यातील महानगरपालिकांना त्यांच्या आस्थापना खर्चावर नियंत्रण रहाण्यासाठी जास्तीत जास्त ३५ टक्के एवढी खर्च मर्यादा ठेवणेंत आली आहे.

नाशिक महानगरपालिकेचा आस्थापना खर्च हा शासनाने विहीत केलेल्या मर्यादेपेक्षा जास्त असल्याने आस्थापनेवरील रिक्त पदे सरळसेवेने भरती करता आलेली नाही.

आस्थापनेवरील अभियांत्रिकी संवर्गातील ३६ पदे व वैद्यकिय अधिकारी या संवर्गाची एकूण ३२ पदे अशी एकूण ६८ पदे सरळसेवेने भरण्याकरिता आस्थापना खर्चाच्या विहीत मर्यादेतून सूट देणेबाबत शासनास प्रस्ताव सादर केला होता. त्यास अनुसरून शासनाने सदरची पदे सरळसेवेने भरण्यासाठी नगरविकास विभागाने पत्र क्रमांक नामपा-२०१६/प्र.क्र.१८८/नवि-२५ दिनांक ३ ऑक्टोंबर, २०१६ नुसार मान्यता दिली आहे.

वैद्यकिय अधिकारी या संवर्गाची बिंदूनामवली पडताळणी करण्यासाठी प्रस्ताव सादर केला होता सामान्य प्रशासन विभागाने वैद्यकिय अधिकारी या संवर्गाची बिंदूनामावली पडताळणी करून देतांना सदरची पदे भरतांना वित्त विभागाच्या दि.२ जून,२०१५ रोजीच्या शासन निर्णयामधील तरतूदींचे काटेकोरपणे पालन करून तद्नंतर पद भरती संदर्भात पुढील कार्यवाही करावी याबाबत नगरविकास विभागाने पत्र-नामपा-२०१७/प्र.क्र.१३०/नवि-२५, दिनांक १३ जून,२०१७ नुसार कळविले आहे.

शासनाच्या वित्त विभाग शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण २०१५/प्र.क्र. ४१/अर्थ १ पदांव्यतिरिक्त उर्वरित पदे भरण्यासाठी सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्रं.एसआरव्ही-२०१५/प्र.क्र.२९०/का-१२ दि. १६ जुलै, २०१५ नुसार गठीत केलेल्या उच्चस्तरीय समितीकडे प्रस्ताव सादर करावयाचा आहे. त्यानुसार उच्चस्तरीय समितीच्या मान्यतेसाठी प्रस्ताव जा.क्र.आस्था/विशि/१६३६/२०१७ दिनांक २८ सप्टेंबर २०१७ अन्वये पाठविण्यात आला आहे अद्याप मान्यता अप्राप्त आहे.

महानगरपालिकेने नव्याने तयार केलेल्या आकृतीबंधास मान्यता मिळणेकामी जा.क्र.आस्था/वशि/०४/२०१७ अन्वये शासनास पाठविण्यात आले आहे.

महानगरपालिकेचा आस्थापना खर्च हा विहित मर्यादेपेक्षा जास्त होता. तथापि चालु वित्तीय वर्षात सदरचा खर्च हा सद्यःस्थिती ३५% पेक्षा कमी झालेला आहे.

अत्यावश्यक सेवेतील सार्वजनिक आरोग्य विभाग व अग्निशमन विभाग या विभागासाठी आस्थापनेवर मंजुर असलेल्या सरळसेवेसाठी रिक्त असलेली पदे ही सरळसेवेने भरणेकामी पद भरती करणेस मान्यतेसाठी जा.क्र.आस्था/वशि/ १४४/२०१८ दिनांक २९ ऑक्टोबर २०१८ अन्वये प्रस्ताव शासनास पाठविण्यात आला आहे.

सद्यःस्थितीत शासन मान्यता होईपर्यंत मानधनावर वैद्यकिय अधिकारी यांची नियुक्ती करणेत येत आहे. याबाबत मा.स्थायी समितीकडे जा.क्र.सआवि/६४१२/२०१८ दिनांक ७ डिसेंबर २०१८ अन्वये वैद्यकिय विभागामार्फत प्रस्ताव सादर केला आहे.

विभागीय सचिवांची साक्ष

नाशिक महानगरपालिकेला दिनांक २३ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी दिलेल्या भेटीच्या वेळी प्राप्त झालेल्या माहितीच्या अनुषंगाने दिनांक ३ जानेवारी, २०१९ रोजी विभागीय सचिवांची साक्ष घेण्यात आली. साक्षीच्या वेळी नाशिक महानगरपालिकेमध्ये वर्ग-१ ते वर्ग-४ या संवर्गातील पदे मोठया प्रमाणात रिक्त असण्याची कारणे काय आहेत व डॉक्टरांची पदे देखील मोठया प्रमाणात रिक्त आहेत. तसेच पदे भरण्यासाठी काय उपाययोजना केल्या जात आहेत व त्या पदांबाबत सद्यःस्थिती काय आहे ? अशी विचारणा केली.

त्यावर आयुक्त यांनी आस्थापना खर्च ३५ टक्के पेक्षा जास्त असल्याने पद भरतीवर निर्बंध आलेले आहेत. नाशिक महानगरपालिकेमध्ये वर्ग-१ ते वर्ग-४ या संवर्गातील ७,०९० स्थायी पदे मंजूर आहेत. त्याबाबत विभागाच्या सचिवांना विनंती केली होती की, महिला व बाल कल्याणची पदे भरण्याची मंजुरी देण्यात यावी. याबाबतचा सुधारित प्रस्ताव पाठविण्यात आलेला आहे. डॉक्टरची पदे तातडीने भरण्यासाठी स्थायी समितीची मान्यता घेऊन कंत्राटी पद्धतीने २३ डॉक्टरांची नियुक्ती करण्यात येत आहे. ही नियुक्ती शासनाचे नियमित डॉक्टर मिळेपर्यंत असेल. यासाठी स्थायी समितीची मंजुरी मिळालेली आहे. ही भरती वॉक इन इंटरव्ह्यु प्रकारातील आहे. ही २३ पैकी १७ महिला डॉक्टर आहेत. एम.बी.बी.एस. डॉक्टरांची ही भरती आहे. त्यामध्ये ज्या उमेदवारांची अधिक पात्रता असेल त्यांना प्राधान्य देण्यात येईल. यासाठी वेटींग लिस्ट देखील ठेवण्यात येणार आहे. २५ ते ३० उमेदवारांची प्रतिक्षा यादी ठेवण्यात येणार आहे. जेणेकरुन पुढील एक ते दोन वर्षापर्यंत त्यामधून काही डॉक्टर मिळू शकतील. असे समितीस सांगितले.

अभिप्राय व शिफारस

समितीने दिनांक २३ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी महानगरपालिकेला दिलेल्या भेटीच्या व साक्षीच्या वेळी दिलेल्या माहितीच्या अनुषंगाने समितीने नाशिक महानगरपालिकेमध्ये लेखी स्वरुपात पाठविलेल्या माहितीत सुमारे ११८१ पदे रिक्त असल्याचे समितीला आढळून आले. यात वर्ग १ ची ५६, वर्ग २ ची ३२, वर्ग ३ ची ७७१, वर्ग ४ ची ९२२ पदांचा समावेश आहे. यामध्ये महिलांची रिक्त पदे किती होती याबाबतची माहिती महानगरपालिकेने आयुक्तांच्या साक्षीच्या वेळी त्याचप्रमाणे सचिवांच्या साक्षीच्या वेळेस देखील समितीसमोर सांगितलेली नाही. तथापि, लेखी माहितीमध्ये सेवाप्रवेश नियमातील तरतुदीनुसार ५०% सरळसेवा व ५० टक्के पदोन्नतीने असे सेवा भरतीचे प्रमाण आहे. महिलांकरीता ३० टक्के समांतर आरक्षण म्हणून सरळसेवेने आरक्षण लागू असून या बाबतचा अनुशेष भरलेला आहे असे समितीला सांगितले.

साक्षीच्या वेळेस आयुक्तांनी वर्ग १ ची ५६ पदे, वर्ग २ ची ३२ पदे, वर्ग ३ ची ७७१ पदे आणि वर्ग ४ ची ९२२ पदे रिक्त असल्याचे समितीला सांगितले. तांत्रिक पदांमध्येदेखील अनेक पदे रिक्त असल्याचे समितीला सांगितले. महानगरपालिकेच्या एकूण प्रशासकीय खर्च अर्थसंकल्पीय तरतुदीच्या ३५ टक्के पेक्षा जास्त असल्याने नवीन भरती प्रक्रिया बंद असून आवश्यक ती पदे आऊट सोर्सिंगने (कंत्राटी पद्धतीने) तात्पुरत्या स्वरुपात भरण्याचा प्रस्ताव महा समितीसमोर ठेवला असून महा समितीने तो मान्य केला असून त्यानुसार ३२ पदे कंत्राटी पद्धतीने मानधनावर भरण्याचा प्रस्ताव दिनांक २० नोव्हेंबर, २०१७ रोजी महासभेसमोर मंजुरीसाठी ठेवला होता. नाशिक महानगरपालिकेचा आस्थापना खर्च हा शासनाने विहित केलेल्या मर्यादेपेक्षा जास्त असल्याने आस्थापनेवरील रिक्त पदे सरळ सेवेने भरती केलेली नाहीत. त्याचप्रमाणे अभियांत्रिकी संवर्गातील ३६ पदे व वैद्यकीय संवर्गातील ३२ अशी एकूण ६८ पदे सरळ सेवेने भरण्याकरिता आस्थापना खर्चाच्या विहित मर्यादेबाबत सूट देण्याबाबत शासनास प्रस्ताव सादर केला होता. त्यास अनुसरुन शासनाने सदरची पदे सरळ सेवेने भरण्यासाठी नगरविकास विभागाने मान्यता दिली आहे. सदरची पदे अद्यापपर्यंत भरण्यात आली नाहीत ही बाब विचारात घेता समिती याबाबत चिंता व्यक्त करते. पदे भरण्याचे प्रस्ताव मंजूर होऊनही पदे न भरणे त्याचप्रमाणे काही प्रस्तावात त्रुटी काढून त्या पुन्हा मंजुरीसाठी पाठविणे इत्यादी बाबी हया कर्मचारी भरतीसंदर्भात प्रशासनाची उदासीनता दर्शवितात असे समितीला प्रकर्षाने वाटते. **सबब, नाशिक महानगरपालिकेतील रिक्त पदे भरण्यासंदर्भातील शासनाने दिलेल्या मंजुरीच्या अनुषंगाने तात्काळ रिक्त पदे भरण्यासंदर्भात कार्यवाही सुरु करण्यात यावी. त्याचप्रमाणे वैद्यकीय क्षेत्रातील पदे आऊटसोर्सिंगने न भरता अशी पदे नियमित भरती प्रक्रिया राबवून तातडीने भरण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे. याबाबत केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस २ महिन्यांत पाठविण्यात यावी.**

१.२ नाशिक महानगरपालिकेचे गत ३ वर्षांतील वर्षनिहाय अंदाजपत्रक :—

महानगरपालिकेचे गत तीन वर्षातील वर्षनिहाय सन २०१२-१३, २०१३-१४ व २०१४-१५ मधील वार्षिक अंदाजपत्रक किती रकमेचे आहे? शासन धोरणानुसार प्रत्येक महानगरपालिकेत महसूली व आस्थापना खर्च वगळून एकूण अंदाजपत्रकाच्या ५ टक्के निधी महिला व बालकल्याण विभागासाठी राखून ठेवण्यात येतो. त्या अनुषंगाने महानगरपालिकेत मागील ३ वर्षात सदरहू ५ टक्के निधी कसा खर्च करण्यात आला आहे? महानगरपालिकेमार्फत महिलांचे सबलीकरण करण्याकरीता तसेच आर्थिकदृष्ट्या मागास असलेल्या महिलांना सक्षम करण्याकरीता देण्यात येणा-या सोई-सवलती इ. योजनांबाबत माहिती देण्यात यावी? उक्त योजनांवर सन २०१२-१३, २०१३-१४ व २०१४-१५ या तीन वर्षात व वर्षनिहाय व योजनानिहाय एकूण किती खर्च झाला? महानगरपालिकेच्या एकूण उत्पन्नाच्या किती टक्के रक्कम महिलांसाठी कल्याणकारी योजना राबविण्याबाबत खर्च करण्यात येते? महिला उद्योजकांसाठी, विशेषतः आर्थिकदृष्ट्या मागास महिला उद्योजकांसाठी उद्योगधंदे उभारण्याकरीता महानगरपालिकेमार्फत विशेष सोई सवलती देण्यात येतात काय? महानगरपालिकेमार्फत राबविण्यात येणा-या महिलांच्या कल्याणकारी योजना व सोई सवलती इ. बाबतची माहिती गरजू महिलांपर्यंत पोहचविण्याचे व त्यांनी या योजनांचा जास्तीत जास्त लाभ घ्यावा यासाठी त्यांना प्रोत्साहीत करण्यासाठी स्वतंत्र अशी यंत्रणा महानगरपालिकेकडे आहे काय, असल्यास, तीचे स्वरुप काय आहे, व त्या यंत्रणेने आतापर्यंत कशा प्रकारे कार्य केले आहे? महानगरपालिकेमध्ये महिलांसाठी असलेल्या योजनांचे मूल्यमापन करण्यात आले आहे काय? असल्यास त्याचे निष्कर्ष काय आहेत ? महिलांच्या कल्याणाकरीता राबविण्यात येणा-या योजना व त्यांना देण्यात येणा-या सोईसवतलती इ.बाबत महानगरपालिकेला केंद्र शासनाकडून/राज्य शासनाकडून वेगळे अनुदान मिळते काय, असल्यास सन २०१२-१३, २०१३-१४ व २०१४-१५ या तीन वर्षात वर्षनिहाय कोणकोणत्या बाबींवर खर्च करण्यात आल आहे? महिला बचत गट व महिला संस्थांना महानगरपालिकेतर्फे अर्थसहाय्य देण्यात येते काय? असल्यास गत ३ वर्षात (सन २०१२-१३, २०१३-१४ व २०१४-१५) किती महिला बचत गटांना प्रत्येकी रक्कमेचे अर्थसहाय्य करण्यात आलेआहे? त्याचे विवरण पत्र द्यावे? महानगरपालिकेमध्ये महिला नगरसेविकांसाठी व महिला कर्मचा-यांसाठी वेगळा कक्ष राखून ठेवण्यात आला आहे काय? अशी विचारणा करण्यात आली.

उपरोक्त प्रकरणी नाशिक महानगरपालिकेकडून खालील प्रमाणे माहिती प्राप्त झाली आहे :—

नाशिक महानगरपालिकेमार्फत महिला अधिकारी व कर्मचारी यांचेसाठी खालील प्रमाणे उपक्रम राबविण्यात येत आहे.

(१) नाशिक महानगरपालिकेतील महिला अधिकारी/कर्मचारी यांचे दोन पाल्यांकरिता प्रत्येकी रु.१०,००० प्रमाणे उच्च शिक्षणासाठी अर्थसहाय्यिक दिले जाते.

(२) आई व वडीलांसाठी कामगार कल्याण निधीतून वैद्यकिय विमा काढण्यात आलेला आहे.

(३) पती/पत्नी व २५ वर्षाच आतील दोन मुलांकरिता वैद्यकिय विमा काढण्यात आलेला आहे.

(४) सेवानिवृत्तीच्या वेळी रु.१०,०००/- अर्थ सहाय्य दिले जाते.

(५) आकस्मित निधन झाल्यास वारसास रु.१०,०००/- अर्थ सहाय्य दिले जाते.

(६) कामावर असताना दिवंगत झाल्यास वारसांना रक्कम रु.५०,०००/- आर्थिक सहाय्य दिले जाते.

(७) महिला व बालकल्याण विभागामार्फत ऐच्छिक कार्यक्रमाअंतर्गत सुरु असलेल्या अंगणवाडी प्रकल्पामध्ये तात्पुरत्या स्वरुपात मानधनावर कार्यरत असलेल्या मुख्यसेविका, सेविका व मदतनीस यांचेकरिता आरोग्य तपासणी शिबीर, मनःशांती संस्कार कार्यक्रम, शैक्षणिक प्रशिक्षण शिबीर इ. उपक्रम राबविले जातात.

महानगरपालिकेचे गेल्या तीन वर्षातील वर्षनिहाय सन २०१४-१५ ते २०१६-१७ मधील वार्षिक अंदाजपत्रकाची माहिती सोबतच्या "परिशिष्ट अ" मध्ये पहावे.

५ टक्के महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी राखीव निधीवरील तरतूद व खर्चाचा तपशिल

आर्थिक वर्ष	मनपाचे मा. आयुक्तांनी शिफारस केलेले सुधारीत वार्षिक अंदाजपत्रक	मनपाचे एकुण स्वतःचे महसूली उत्पन्न	मनपाचे बांधील खर्च वजा जाता स्वतःचे महसूली उत्पन्न	मनपाचे स्वतःच्या उत्पन्नतून महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी केलेली राखीव तरतूद	महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी कल्याणकारी योजनांवरील एकुण प्रत्यक्ष खर्च	महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी कल्याणकारी योजनांवरील केलेली राखीव तरतूद व एकुण प्रत्यक्ष खर्च यातील टक्केवारी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)=(६)/(५)%
२०१४-१५	१०९०५५.१४	८८४८५.२०	२८२७५.२५	१४१३.७६	२७९.७३	१९.७९%
२०१५-१६	११३८६६.८०	९८४५१.८२	३८६६३.६०	१९३३.१८	६८७.९७	३५.५९%
२०१६-१७	१४०२४६.२०	१०९८८२.४५	३६१४५.९१	१८०७.३०	६६५.०५	३६.८०%
एकूण	**३६३१६८.१४**	**२९६८१९.४७**	**१०३०८४.७६**	**५१५४.२४**	**१६३२.७५**	**३१.६८%**

(१) महानगरपालिकेमार्फत महिलांच्या सबलीकरणाकरीता महिला व मुलींना रोजगार व स्वयंरोजगार प्राप्त होणेकामी प्रशिक्षण राबविण्यात येते. सन २०१५-१६, सन २०१६-१७ करिता घेण्यात आलेल्या प्रशिक्षण योजनेअंतर्गत ४३,००० महिला व मुलीना १९ प्रकारचे कोर्सेस देणेत आले तसेच महिला स्वयसंरक्षणाकरिता ११०० मुलींना ज्युडोकराटे प्रशिक्षण देण्यात आले आहे.

(२) महिलांकरिता महानगरपालिकेमार्फत विविध कार्यक्रम राबविण्यात येत असतात. जसे महिला व मुलींकरिता सामाजिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक, आरोग्य विषयक असे विविध उपक्रम राबविले जातात. उदा. दि ८ मार्च, जागतीक महिला दिन, गुणवंत विदयार्थीनींचा सत्कार, महिला बचत गटाकरिता हाट बाजार तसेच कायदेविषयक शिबीर आणि अंगणवाडी प्रकल्पा अंतर्गत शिकणा-या बालकांना सकस आहार पुरविणेचे काम आर्थिकदृष्टया मागास असलेल्या (बीपीएल) महिला बचत गटांना काम दिले जाते त्यामुळे महिलांची आर्थिकदृष्टया सक्षम होण्यास मदत होते. सध्य:स्थितीत ३२ बचत गटांमार्फत सकस आहार पुरवठा करण्यात येतो.

दीनदयाळ अंत्योदय योजना राष्ट्रीय नागरी उपजिविका अभियान :

नाशिक महनगरपालिका अंतर्गत दीनदयाळ अंत्योदय योजना राष्ट्रीय नागरी उपजिविका अभियान (DAY-NULM) योजनेमध्ये त्यांच्या संस्थांची क्षमता बांधणी करणे, उपजीविकेचा विकास व नागरी दारिद्रय निर्मुलन करणारी यंत्रणा यांची क्षमता वाढविणे,नागरी गरीब कुटुंबातील व्यक्तींना उपजीविकेच्या जास्तीत जास्त संधी उपलब्ध करून देणे महिलांना बाजाराच्या औद्योगिक गरजेनुसार व आवश्यकतेनुसार विविध क्षेत्रांच्या गरजा लक्षात घेऊन नागरी गरीब व्यक्तींना महिलांना कौशल्य आधारित प्रशिक्षण देऊन त्यांना/रोजगार व स्वयंरोजगाराची संधी उपलब्ध करून देणे आणि नागरी गरिबांच्या लघुउद्योगांना चालना देणे. दीनदयाळ अंत्योदय योजना राष्ट्रीय नागरी उजिविका अभियान (DAY-NULM) अंतर्गत प्रामुख्याने

१. **सामाजिक अभिसरण व संस्थात्मक :** बांधणी या अंतर्गत १० ते २० महिलांचे एकत्र येऊन गट स्थापन केले जातील तसेच प्रभागातील अथवा वार्ड स्तरावरील सर्व बचत गट एकत्र येऊन त्यांचे "वस्ती स्तर संघ" स्थापन केले जातील सदरचे वस्ती स्तर संघ प्रचलित नियमानुसार नोंदणीकृत असणे आवश्यक राहील अभियानांतर्गत स्थापित सर्व "वस्ती स्तर संघ" एकत्रित येऊन "शहर स्तरावरील समूह" स्थापन केले जाते.

२. **कौशल्य (प्रशिक्षणाद्वारे रोजगाराची उपलब्धता) :** अभियाना अंतर्गत शहरी गरीब व्यक्तींना कौशल्य विकास प्रशिक्षण देऊन रोजगाराची संधी उपलब्ध करण्याकरीता आवश्यक ती उपाययोजना सदरहू घटकामार्फत केली जाते याअनुषंगाने संबंधित लाभार्थ्यांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करण्याकरीता बाजारातील कौशल्याच्या गरजेनुसार आवश्यक कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण दिले जाते.

३. स्वयंरोजगार कार्यक्रम : अभियानांअंतर्गत आवश्यक ते कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण देऊन बाजाराच्या गरजेनुसार शहरी गरिबांना त्यांच्या जीवनमानाचा आर्थिक स्तर उंचावण्यासाठी उद्योग व्यवसाय, लघु व्यवसायाच्या माध्यमातून स्वयंरोजगार सुरू करण्यासाठी आवश्यक ते सहाय्य या घटकाद्वारे करण्यात येते. २ घटकांतर्गत शहरी गरीब व्यक्तींना वैयक्तिक व्यवसायासाठी रक्कम रूपये लक्ष पर्यंत व सामूहिकरीत्या व्यवसायासाठी लक्ष पर्यंत कर्ज बँकेमार्फत रुपये १० उपलब्ध करुन दिले जाते. वरील ७%. द.शे.सा. लाभार्थ्याने घेतलेल्या कर्जावर व्याजदारासाठी अनुदान देण्यात येईल. तथापी, महिला बचत गटांनी घेतलेल्या कर्जाची त्यांनी विहित कालावधीत परतफेड केल्यास त्यांना प्रोत्साहन म्हणून व्याजदरातील रक्कमेत द. अतिरिक्त अनुदान देण्यात येते ३%.शे.द.सा.

सन १४-२०१५-मध्ये १ (सामाजिक अभिसरण व संस्थात्मक बांधणी या उपांगाअंतर्गत 'बचत गटांना फिरता निधी' एकूण खर्च -: निरंक
आणि 'वस्ती स्तर संघांना यांना फिरता निधी' एकूण खर्च -: निरंक

२. (कौशल्य प्रशिक्षणाद्वारे रोजगाराची उपलब्धता या उपांगाअंतर्गत खर्च एकूण -: निरंक

३. (स्वयंरोजगार कार्यक्रम या उपायअंतर्गत बँकेमार्फत देण्यात आलेले कर्ज

अ (वैयक्तिक कर्ज : निरंक,

ब (गट कर्ज : निरंक,

क (बचत गट बँक लिंकेज कर्ज : निरंक

सन १५-२०१६ मध्ये १ (सामाजिक अभिसरण व संस्थात्मक बांधणी या उपांगाअंतर्गत 'बचत गटांना फिरता निधी' एकूण खर्च : निरंक

आणि 'वस्ती स्तर संघांना यांना फिरता निधी' एकूण खर्च : निरंक

२. (कौशल्य प्रशिक्षणाद्वारे रोजगाराची उपलब्धता आणि उपांगाअंतर्गत ४७ महिलांना प्रशिक्षणास एकूण खर्च -: ७,०५,-/०००

३. (स्वयंरोजगार कार्यक्रम या उपांगअंतर्गत बँकेमार्फत देण्यात आलेले अवैयक्तिक १ लाभार्थीस कर्ज रूपये -: १,००,०००/-

ब -: (४१ बचत गटांना कर्ज -:६०,९०,०००/-

क -: बचत (गट बँक लिंकेज कर्ज -: निरंक आणि NULM योजनेअंतर्गत लाभार्थीना देण्यात आलेले अनुदान

अ -: (वैयक्तिक अनुदान १ लाभार्थीस -: १३,२२७

ब -: (गट अनुदान -: निरंक

क -: लिंकेज अनुदान बचत गट बँक (निरंक)

सन १६-२०१७ मध्ये १ (सामाजिक अभिसरण व संस्थात्मक बांधणी या उपांगाअंतर्गत २२० बचत गट त्यामध्ये १८०० महिलांना 'गटांना फिरत निधी' एकूण खर्च -: १८,००,०००/-
आणि ७ "वस्ती स्तर संघांना साधारण ८४४ महिलांना फिरता निधी" एकूण खर्च -: ३,५०,०००/ देण्यात आला आहे.
२. (कौशल्य प्रशिक्षणाद्वारे रोजगाराची उपलब्धता या उपांगाअंतर्गत ९७१ महिलांना प्रशिक्षणास एकूण खर्च- १४,५६,५०००/-

३. (स्वयंरोजगार कार्यक्रम या उपांगअंतर्गत बँकेमार्फत देण्यात आलेले
अ :- (७९ वैयक्तिक कर्ज -: ५५,५५,०००/-
ब :- (३१ गटांना कर्ज -: ४१,६०,०००/-
क :- (२३ बचत गट बँक लिंकेज कर्ज -: २१,४८,०००/- आणि NULM योजेने अंतर्गत लाभार्थीना देण्यात आलेले अनुदान

अ १ वैयक्तिक अनुदान (लाभार्थीस ९४४ -:
ब १९ गट अनुदान (लाभार्थीस -४४,७२७/-
क -: बचत गट बँक लिंकेज अनुदान (निंरक)

दीनदयाळ अंत्योदय योजना राष्ट्रीय नागरी उपजिविक अभियान (DAY-NULM) योजने अंतर्गत महिलांना व्यवसाय करण्यासाठी बँकेमार्फत कर्ज उपलब्ध करून देण्यात आलेले आहे व त्या कर्जावरील व्याजाच्या ७ वरील रक्कमेवर अनुदान टक्के महिलांनी उत्पादित केलेल्या मालाला बाजार पेठ उपलब्ध करून देण्यात येते त्यासाठी संविधा केंद्र स्थापक करण्याचे प्रस्तावित आहे.

महानगरपालिका क्षेत्रात मालकीचे मंडई/बाजार (मार्केट्स) यांची संख्या किती आहे त्या प्रत्येक ठिकाणी एकूण किती गाळे आहेत त्या गाळयांचे प्रकार किती आहेत यांची सविस्तर माहिती "परिशिष्ट अ" मध्ये पहावे.

मा. महाराष्ट्र शासन यांचेकडील क्रमांक : नामपा-२०१३ / प्र.क्र.२९०/ नवि-२५ दिनांक २७ नोव्हेंबर, २०१५ अन्वये व्यापारी संकुलातील वितरीत होणा-या गाळयांपैकी ३० टक्के गाळे महिलांना वाटप करणेकामी राखून ठेवणेबाबत कार्यवाही केली जाते.

महापालिकेच्या मालकीच्या मार्केटमधील कोणत्या ठिकाणचे गाळे महिलांना वितरीत करण्यात आले याची माहिती "परिशिष्ट अ" मध्ये पहावे.

दीनदयाळ अंत्योदय योजना राष्ट्रीय नागरी उपजिविका अभियान (Day-NULM) योजनेअंतर्गत योजनांचा लाभ घेण्यासाठी नाशिक महानगरपालिकेमार्फत संपूर्ण शहरात माहिती पोचवण्यासाठी विभागनिहाय प्रत्येक विभागात एक समुह संघटकांची नेमणूक केलेली आहे. प्रत्येक समुह संघटिकामार्फत

प्रत्यक्ष लाभार्थ्यांच्या घरी माहिती किंवा बचत गटांच्या मार्फत माहिती दिली जाते. विभागात नेमणुक केलेल्या समुह संघटिकांना प्रत्येक आठवडयाच्या बुधवारी मुख्य कार्यालयात बोलविले जाते व लाभ देण्यात येणा-या योजनेची माहिती त्यांना दिली जाते. व त्यांनी केलेला कामाचा आढावा घेतला जातो.

नाशिक महानगरपालिकेमार्फत महिलांसाठी राबविण्यात येणा-या योजनांचे मूल्यमापन करणेंत आलेले आहे. यामध्ये एकूण ४३००० महिलांना स्वयं रोजगारासाठी एकूण १९ प्रकारचे कोर्सेस देणेत आलेले असून या महिलांपैकी ५० टक्के महिलांना स्वयं रोजगार प्राप्त झालेला आहे. केंद्र/राज्य शासनाकडून महानगरपालिकेला वेगळे अनुदान प्राप्त होत नाही.

महिला बचत गट व महिला संस्थांना महानगरपालिकेमार्फत अर्थसहाय्य देणेत येत नाही. शहरी गरिबांना त्यांच्या NULM परंतु जीवनमानाचा आर्थिक स्तर उंचावण्यासाठी बचतगटांना प्रती सदस्य १००० याप्रमाणे फिरता निधी देणेत येतो तसेच या योजनेअंतर्गत बँकेमार्फत उद्योग व्यवसाय स्वयंरोजगार सुरु करण्यासाठी आवश्यक ते वैयक्तिक व्यवसायासाठी रक्कम रुपये २ लक्ष पर्यंत व गट किंवा सामुहिकरीत्या व्यवसायासाठी लक्ष पर्यंत कर्ज बँकेमार्फत १० उपलब्ध करुन दिले जातेवरील ७ टक्के शे.द.सा. लाभार्थ्याने घेतलेल्या कर्जावर द.व्याज अनुदान देण्यात येते तथापि, महिला बचत गटांनी घेतलेल्या कर्जावर द.व्याज अनुदान देण्यात येते तथापी केल्यास त्यांना प्रोत्साहन म्हणून व्याजदरातील रकमेत द. देण्यात येते अतिरिक्त अनुदान ३ टक्के शे.द.सा. गत ३ वर्षात महिला बचत गटांना रक्कम रुपये बँकेमार्फत ८२,३८,०००/- कर्ज उपलब्ध करुन देण्यात आलेले आहे "शहरी उपजिविका केंद्र" बचत गटांनी तयार केलेल्या वस्तू विक्रीसाठी महासभेची मान्यता घेण्यात जागेसाठी मा.स्थापन करण्याचे प्रस्तावित आहे तसेच महिला बचत गटांनी तयार केलेल्या वस्तूचे प्रदर्शन व विक्री आहे आलेली मेळावा आयोजित करण्यात येतो.

महिलासाठी स्वतंत्र कक्ष ठेवण्यात आला आहे. नाशिक महानगरपालिकेच्या आस्थापनेवर महिला व बाल विकास अधिकारी हे पद मंजूर असून सदरचे पद रिक्त आहे. तथापि, सदर विभागाच्या प्रशासकीय कामकाजासाठी श्री. अे.पी.वाघ, कामगार कल्याण अधिकरी यांचेकडे कार्यभार सोपविण्यात आलेला आहे. महिला सक्षमीकरणासाठी शासनाच्या योजनांची अंमलबजावणी करणे, नाशिक महानगरपालिका क्षेत्रातील महिलांसाठी कल्याणकारी योजना राबविणे, व्यवसाय प्रशिक्षण देणे, इत्यादी उपक्रम राबविले जातात.

नाशिक महानगरपालिकेच्या आयुक्त यांची साक्ष :-

नाशिक महानगरपालिकेला गुरुवार, दिनांक २३ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी दिलेल्या भेटीच्या वेळी आयुक्त यांची साक्ष घेण्यात आली. साक्षीच्या वेळी समितीने महानगरपालिकेला महिला व बालकल्याणसाठी किती निधी असतो व त्यातून कोणकोणत्या योजना हाती घेण्यात आल्या होत्या ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उपायुक्त यांनी महिला व बालकल्याण विभागासाठी ५ टक्के निधी राखीव असतो. त्यात सन २०१४-१५ मध्ये मनपाच्या उत्पन्नातून महिला व बालकल्याण विभागासाठी १४१४.७६ लक्ष रुपये राखीव तरतूद होती. त्यापैकी २७९.७३ लक्ष रुपये खर्च करण्यात आला असून खर्चाची टक्केवारी १९.७९ टक्के इतकी होती, असे समितीस सांगितले.

महिला व बालकल्याण विभागासाठी राखीव असलेला ५ टक्के निधी खर्च केला जात नाही. तो निधी बांधकाम विभागांवर खर्च केला जातो. तसेच त्याबाबतची माहिती महिला व बालकल्याण समितीला दिली जात नाही. महिला व बालकल्याण समितीने दिलेल्या प्रस्तावांवर विचार केला जात नाही. या संदर्भात समितीला व समितीच्या अध्यक्षांना विचारात न घेता सर्व कार्यवाही केली जाते. ही बाब अतिशय गंभीर आहे, असे समितीच्या निदर्शनास आले असून समिती खेद व्यक्त करीत आहे.

त्यावर मुख्य लेखा अधिकारी यांनी यावर्षी महिला व बालकल्याण विभागासाठी खर्च करण्यात आला आहे. तसेच यासंदर्भात सन २०१४-१५ मध्ये कमी खर्च झाला होता. परंतु सन २०१५-१६ व सन २०१६-१७ अनुक्रमे एकूण उत्पन्नाच्या ३५.५९ टक्के व ३६.८० टक्के खर्च झाला आहे. तसेच शहरातील १० हजार महिलांना प्रशिक्षण देण्याकरिता मंजुरी घेतलेली आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने नाशिक महानगरपालिकेत कधीपासून कार्यरत आहात ? १० हजार महिलांना कशा प्रकारे प्रशिक्षण देणार आहात ? अशी विचारणा केली.

यावर उपायुक्त यांनी दिनांक ३० ऑक्टोबर, २०१६ पासून उपायुक्त पदावर कार्यरत आहे. प्रशिक्षण संदर्भात सांगायचे झाल्यास ४.०६ कोटी रुपयांचे काम आहे. त्यातून महिलांना विविध प्रकारच्या १४ कोर्सेसचे प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. या संदर्भात ई-निविदा करणार आहोत, असे समितीस सांगितले.

समितीने १४ कोटी रुपयांपैकी ५ कोटी रुपये खर्च झाले असून उर्वरित ९ कोटी रुपयांच्या संदर्भात कोणता धोरणात्मक निर्णय घेतला जात आहे ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उपायुक्त यांनी उपलब्ध असलेला निधी त्याच वर्षी खर्च करण्यासाठी नियोजन केलेले आहे, असे समितीस सांगितले.

समितीने महिला व बालकल्याण विभागासाठी ५ टक्के निधी राखीव असतो. त्या निधीचा विनियोग हा महिलांसाठी असलेल्या विविध कल्याणकारी योजनांसाठी केला पाहिजे. तो निधी अन्यत्र वर्ग करू

शकत नाही. अशाप्रकारे कार्यवाही केली असल्यास ती बेकायदेशीर होऊ शकते व त्यासाठी चौकशीला सामोरे जावे लागू शकते. काही कारणांमुळे निधी खर्च न झाल्यास तो पुढील वर्षी कॅरी फॉरवर्ड करुन महिलांच्या विविध कल्याणकारी योजनांसाठी खर्च करणे अत्यावश्यक आहे, अशा सूचना महानगरपालिकेला दिल्या.

समितीने महिला व बालकल्याण विभागासाठी राखीव असलेला निधी बांधकाम विभागाकडे वर्ग केला असल्याची गंभीर तक्रार महानगरपालिकेच्या महिला सदस्यांनी केली आहे अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य लेखा अधिकारी यांनी सदर रक्कम चुकीच्या लेखाशिर्षाखाली बांधकाम विभागामध्ये वर्ग करण्यात आली होती, असे समितीस सांगितले.

महिला व बालकल्याण विभागासाठी ५ टक्के निधी राखीव ठेवला पाहिजे. हा त्यांचा हक्क आहे. महिला सदस्यांसाठी स्वतंत्र कक्ष नाही, शौचालये स्वच्छ नसतात. तसेच महानगरपालिकेत विशाखा समिती नाही. या संदर्भात समितीची दिशाभूल केली जात आहे. असे समितीच्या निदर्शनास आले.

समितीने महिला व बालकल्याण विभागाचा राखीव निधी वेगळ्या हेडखाली वर्ग करण्यासाठी अधिकाराचा कोणी गैरवापर केला आहे ? अशा प्रकारे महानगरपालिकेमध्ये कामे केली जात असेल तर यासंबंधी समितीला पुढील कारवाई करावी लागेल. अनेक योजना महिलांपर्यंत पोहचत नाहीत. तसेच या संबंधी महिलांना माहितीसुद्धा दिली जात नाही. ही अतिशय गंभीर बाब आहे, असे समितीच्या निदर्शनास आले.

त्यावर उपायुक्त यांनी महिलांना १४ विविध व्यवसायिक कोर्सेसचे प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिला व नगरसेविकांशी कसे वागायचे याचे प्रशिक्षण द्या. महिलांची बौद्धिक क्षमता नाही का ? नगरसेवकांचे काम करता आणि नगरसेविका आल्या तर लक्ष देत नाही. स्त्री दाक्षिण्य दाखवून त्यांचे काम पहिल्यांदा केले पाहिजे, असे समितीने सुचविले.

त्यावर आयुक्त यांनी अशा प्रकारचा भेदभाव होणार नाही यादृष्टीने सूचना देऊ आणि पालन देखील करू, असे समितीस सांगितले.

महिला कर्मचा-यांची मागणी आहे, त्यांना स्वतंत्र कक्ष पाहिजे. नगरसेविकांसोबत त्या बसू शकत नाही. सगळया कार्यालयांमध्ये महिलांसाठी कक्ष असतो, निधी शिल्लक आहे, तो वापरून कक्ष का निर्माण करीत नाही ? महापालिकेतील महिलांसाठी असलेले शौचालय अस्वच्छ असल्याची तक्रार करण्यात आली. महापालिकेने शहरातील शौचालयांची स्वच्छता करायची आहे, परंतु इमारतीमध्ये स्वच्छता राखू शकत नाही हे दुर्दैवी आहे, असे समितीने सांगितले.

त्यावर प्रभारी आरोग्य अधिकारी यांनी कर्मचा-यांची संख्या १९९३ आहे, त्यापैकी महिला कर्मचारी ५१९ आहेत. राजीव गांधी भवनासाठी २६ कर्मचारी आहेत. दररोज सकाळी व सायंकाळी स्वच्छता केली जाते. असे समितीस सांगितले.

समितीने शहरामध्ये महिलांसाठी किती स्वच्छतागृहे आहेत? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रभारी आरोग्य अधिकारी यांनी महिलांसाठी २२६७ सीट्स आहेत. २३०० पुरुषांसाठी सीट्स आहेत. एकूण २८७ ब्लॉक आहेत, त्यापैकी निम्म्या ठिकाणी महिला आहेत आणि निम्म्या ठिकाणी पुरुष आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने किती कि.मी.अंतरावर टॉयलेट ब्लॉक असावेत? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रभारी आरोग्य अधिकारी यांनी साधारणतः १ कि.मी. मध्ये असावे असा रेशो आहे. महिलांसाठी १४७ सीट्स आहेत, हे नॉर्ममध्ये बसते. प्रत्येक प्रभागनिहाय टॉयलेट आहेत. मिळून सा-या जणी, स्वच्छ भारत अंतर्गत ठिकठिकाणी पुण्याच्या धर्तीवर संपूर्ण शहराचा सर्व्हे करून ११९ जागा आयडेंटीफाय केलेल्या आहेत, त्या नवीन ११९ शौचालये महिलांसाठी बांधण्याचे काम सुरू आहे.

एक नवीन उपक्रम असा सुरू केला आहे की, शहरामध्ये जेवढी रेस्टॉरंट आणि हॉटेल्स आहेत त्यांच्या असोसिएशनशी संपर्क साधला. राईट टू पी बद्दलचे स्टिकर तयार केले. पालकमंत्र्यांच्या हस्ते १ तारखेला त्याबद्दलचा कार्यक्रम होणार आहे. त्यांनी "फ्री ॲक्सेस टू वूमन" असे स्टिकर लावले आहे. त्यात राईट टू पी याचा उल्लेख केला आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने यावर्षीचे नाशिक महानगरपालिकेचे बजेट किती आहे? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य लेखा अधिकारी यांनी यावर्षीचे १४०२ कोटी रुपयांचे बजेट आहे. ३ वर्षांचा कालावधी विचारात घेतल्यास आतापर्यंत महिला व बालविकास विभागासाठी ५ टक्क्याप्रमाणे १६ कोटी रुपये खर्च केलेले आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने उर्वरित निधीच्या संदर्भात कोणती कार्यवाही केली आहे? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य लेखा अधिकारी यांनी स्पीलमध्ये कामे सुरु आहेत. यावर्षी समुपदेशन केंद्राची कामे प्रस्तावित करीत आहोत. तसेच मार्च महिन्यात समुपदेशन केंद्र सुरु करणार आहोत. यासंबंधी आढावा घेतला असता महिला व बालविकास विभागावर कमी खर्च झाल्याचे दिसून आले. ही बाब विचारात घेऊन आता त्यासंबंधी कार्यवाही सुरु केली आहे याबाबत महिला व बालविकास समितीच्या सदंस्यासमवेत बैठक घेतली. त्यात एकूण बजेटच्या ५ टक्के राखीव निधीप्रमाणे १७.६४ कोटी रुपये महिला व बालविकास विभाग समितीच्या सदस्यांनी सुचविल्याप्रमाणे १७.६४ कोटी रुपयांचा निधी खर्च करण्याचे नियोजन केलेले आहे. त्यात महिलांना व्यवसाय तसेच वाहन प्रशिक्षण देणे, स्वरक्षणासाठी २ हजार महिलांना ज्युडो-कराटेचे शिक्षण देण्याचे प्रस्तावित आहे. तसेच वंचित बालकांसाठी ३ जानेवारीला मेळावा घेणार आहोत. असे समितीस सांगितले.

समितीने वंचित बालकांच्या संदर्भात निकष काय आहेत?

त्यावर उपायुक्त यांनी या संदर्भात काम करणा-या संस्थांमध्ये सर्व मुलांना एकत्र केले जाते. त्यात निराधार तसेच निराधार अंध, अपंग बालकांना एकत्र करुन मेळावा घेतला जातो. दोन वर्षांपूर्वी असा मेळावा घेण्यात आला होता. सदर बालकांना मेळाव्यात एकत्र करुन विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम केले जातात. ५ लाख रुपये एकूण खर्च आहे. तो कार्यक्रम दिनांक ३ जानेवारी, २०१८ रोजी घेणार आहोत. त्या संदर्भात जी वंचित बालके आहेत त्यांची संख्या १२०० इतकी आहे. त्या मुलांना एकत्र केल्यानंतर सकाळचा नाश्ता, दुपारचे जेवण आणि दोन वेळचा चहा देणार आहोत. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिला बचत गटातील महिलांसाठी गाळे राखीव ठेवले आहेत का? सिडकोतील गाळे तसेच पडून आहेत. अशी विचारणा केली.

त्यावर अतिरिक्त आयुक्त यांनी ५३ शॉपिंग सेंटरमधील एकूण २६९८ गाळे व ओटे आहेत, त्यापैकी ३७२ गाळे/ओटे महिलांना वाटप केले आहेत. आपल्याकडे आता ९८ गाळे रिक्त आहेत, त्यापैकी ३५ गाळे महिलांसाठी राखीव ठेवले आहेत. त्याचा लिलाव करणे बाकी आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने गाळ्यांचे भाडे किती होते? मासिक भाडे आहे की वन टाईम रक्कम घेतली जाते? अशी विचारणा केली.

त्यावर अतिरिक्त आयुक्त यांनी दिनांक १७ नोव्हेंबर, २०१५ नंतर ४६ गाळे वाटप केले आहेत. त्यातील २७ गाळे महिलांना वाटप केले आहेत. महिलांना गाळे वाटप करताना हाच क्रायटेरिया ठेवला की, रेडी रेकनर दराप्रमाणे गाळ्याची जी किंमत आहे ती बांधकाम विभागाकडून मंजूर करुन घेतो. त्यानुसार लिलाव करतो. लिलावामध्ये फक्त महिला सहभागी होतात, त्यामध्ये अधिकाधिक बीड घेतात त्यांना गाळा दिला जातो. मासिक भाडे घेतो. रेडी रेकनरप्रमाणे सध्याचे जे बाजारमूल्य आहे ती बेस्ट प्राईज घेतो. बाजारभावापेक्षा कमी किंमतीने देता येत नाही. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिलांना काम हवे आहे अशी त्यांची मागणी होती. बचत गटांना प्रशिक्षण द्यावे. मार्केटिंगचे प्रशिक्षण देण्याचे काम करु शकता. अशा सूचना केल्या.

त्यावर पोलीस आयुक्त यांनी येथील कार्यालयात सॅनेटरी नॅपकिन मशीन्स लावलेल्या आहेत. तसेच कार्यालयामध्ये विशाखा समितीचे काम व्यवस्थितपणे सुरु आहे. येथील कार्यालयात महिलांकरिता चेंजिंग रुम आहे. महिला पोलीस कर्मचा-यांकडून ८ मार्च रोजी एक वेगळा कार्यक्रम केला जातो. असे समितीस सांगितले.

समितीने महानगरपालिका किंवा शाळा असोत तेथे सॅनिटरी नॅपकिनकरिता मशीन लावण्याची व्यवस्था आहे का? अशी विचारणा केली.

त्यावर विभागीय अधिकारी यांनी सीएसआरच्या माध्यमातून ४ एनजीओंच्या मदतीने १३ ठिकाणी सॅनिटरी नॅपकिन मशीन्स बसविल्या असून आणखी ३८ ठिकाणी अशा प्रकारच्या मशीन्स बसविण्याची कार्यवाही सुरु केली असून त्यापैकी २२ ठिकाणी मशीन्स बसविण्यात आल्या आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिला व बालविकास विभागासाठी राखीव असलेल्या ५ टक्के निधी व्यतिरिक्त सीएसआरच्या माध्यमातून काही बाबींवर खर्च करता येऊ शकतो का, ते बघावे. शौचालयाच्या स्वच्छतेसंबंधी समितीला थोडक्यात माहिती द्यावी. अशी विचारणा केली.

त्यावर अतिरिक्त आयुक्त यांनी शौचालये स्वच्छ केल्यानंतर डॅमेज केली जातात. त्याकरिता दुरस्तीसाठी पुन्हा खर्च करावा लागतो. नाशिक महानगरपालिकेअंतर्गत ६५८ महिला शिक्षिका आहेत. महानगरपालिकेच्या सर्व शाळा डिजीटीलाईज झालेल्या आहेत. तसेच तेथे स्क्रीन व प्रोजेक्टर बसविलेले आहेत तसेच ॲनरॉईड ॲपच्या माध्यमातून एनजीओद्वारे नन्ही कली नावाचा उपक्रम राबविला जातो. तसेच ८ दिवसांपासून सॅनिटरी नॅपकिनच्या वितरणाचे काम सुरु केले आहे. अशा प्रकारे विविध उपक्रम राबविले जात आहेत. असे समितीस सांगितले.

महिला व बालविकास विभागासाठी राखीव असलेला ५ टक्के निधी खर्च केलेला नाही. तसेच लेखाशिर्ष सुद्धा चुकले आहे. महानगरपालिकेमध्ये महिलांसाठी स्वतंत्र कक्ष नाही, येथील शौचालये स्वच्छ नाहीत. यासंबंधी महानगरपालिकेने तातडीने कार्यवाही करणे आवश्यक आहे.

त्याचप्रमाणे महानगरपालिकेतील सर्व नगरसेविकांना प्रशिक्षण देणे अत्यावश्यक आहे. महिलांकरिता गाळ्यांचे लिलाव झालेले नाहीत व यासंबंधी महिला लोकप्रतिनिधींना माहिती सुद्धा नाही. ही बाब अतिशय गंभीर आहे. महिला लोकप्रतिनिधी आपापल्या प्रभागामध्ये विविध विकासाची कामे करण्यासाठी पाठपुरावा करीत असतात. परंतु त्यांच्याकडे अधिका-यांकडून लक्ष दिले जात नाही. ही बाब योग्य नाही. महिला लोकप्रतिनिधींना सन्मानपूर्वक वागणूक दिली पाहिजे. महिला व बालकल्याण समितीला विश्वासात न घेता विविध विकास कामांच्या संदर्भात कार्यवाही केली जाते. ही अतिशय गंभीर बाब आहे. त्यांनी एखाद्या अधिका-याला फोन केल्यास त्यांचे फोन उचलले जात नाहीत. या सर्व गोष्टी भविष्यात घडणार नाहीत याची सर्वांनी काळजी घ्यावी. अशा प्रकारच्या सूचना समितीने महानगरपालिकेला केल्या.

विभागीय सचिवांच्या साक्षीच्या वेळी आयुक्त, नाशिक महानगरपालिका यांनी खालीलप्रमाणे लेखी माहिती दिली :-

नाशिक महानगरपालिका हदीतील महिलांकरीता उपलब्ध करून दिलेल्या स्वच्छतागृहांची दैनदिन स्वच्छता सफाई कर्मचा-यांमार्फत करणेत येते.

मा. शासनाचे दि. २२/११/२००१ चे शासन निर्णयानुसार मा. उप सचिव नगरविकास विभाग यांचे कडील पत्र क्र. नामनपा-२०१३/प्र.क्र.२९०/नवि-२५ दि.१७ नोव्हेंबर २०१५ नुसार पुढील काळात गाळे बांधतांना ३० टक्के गाळे महिलांना वाटप करणे बाबत शासन निर्णयानुसार कार्यवाही करण्याचे निर्देश दिले आहे.

महिला बचत गटांसाठी एकूण ५० गाळे राखीव ठेवण्यात आले असून, त्यातील ३६ गाळयांचे वाटप महिला बचत गटांना जाहीर लिलाव पद्धतीने वाटप करण्याची कार्यवाही प्रस्तावीत करण्यात येईल.

विभागीय सचिवांची साक्ष :-

नाशिक महानगरपालिकेला दिलेल्या भेटीच्या वेळी प्राप्त झालेल्या माहितीच्या अनुषंगाने दिनांक ०३ जानेवारी, २०१९ रोजी विभागीय सचिवांची साक्ष घेण्यात आली. साक्षीच्या वेळी समितीने प्रशांत नगर येथील शाळेतील एक तक्रार होती की, शौचालय वापरु दिले जात नाही. याबाबत काय केले आहे. पाहणी केली आहे का? अशी विचारणा केली.

त्यावर आयुक्त यांनी होय पाहणी केली आहे. तेथे बाहेरचे नागरीक येत असल्यामुळे शिक्षक त्याला लॉक करुन ठेवत होते, आता ते सर्वांना खुले केले आहे.

समितीने महानगरपालिकेच्या शौचालयाची स्थिती काय आहे? अशी विचारणा केली.

त्यावर आयुक्त यांनी समितीच्या बैठकीपूर्वी महिलांकरीता २२६७ सीटस अस्तित्वात होत्या. नंतर अतिरिक्त ७१ केल्या. ११३ सीटची चालू बजेटमध्ये आणखी प्रोव्हीजन करीत आहोत. स्मार्ट सिटी अंतर्गत स्मार्ट टॉयलेट यामध्ये प्रत्येक सव्वा किलोमीटरवर टॉयलेटचे प्लॅनींग करीत आहोत. समितीच्या बैठकीनंतर ब-यापैकी काम झाले असून यात ७१ सीटचे काम पूर्ण झाले, ११३ प्रगतीपथावर आहेत. ५ टक्के निधीबाबत विचारले आहे, महिलांकरीता स्वतंत्र प्राथमिक गरजा यामध्ये पूर्ण केलेल्या आहेत. ते आऊटसोर्स करुन लिंक करुन घेऊ, आता ती अडचण राहणार नाही. म्हणून नाशिक महानगरपालिकेने शौचालये व अशा ॲक्टीव्हीटीज त्याचा मेंटेनन्सही आऊटसोर्स केला आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने महानगरपालिकेने धोकादायक शौचालये असल्याबाबत व ते वापरु नयेत म्हणून नोटीस लावल्या आहेत. परंतु पर्यायी व्यवस्था काही करायला पाहिजे, ती का केलेली नाही. अशी विचारणा केली.

त्यावर आयुक्त यांनी पर्यायी व्यवस्था महानगरपालिकने केली पाहिजे. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिलांना बचत गटांना महानगरपालिकेचे गाळे मिळत नाहीत ? अशी विचारणा केली.

त्यावर आयुक्त यांनी सन २०१५ मध्ये नाशिक महानगरपालिकेने १३१ गाळे तयार केले होते. त्यातील ३० टक्के प्रमाणे ३९ गाळे महिलांकरिता राखून ठेवले होते व त्याचे वाटप करण्यात आलेले आहे. २०१५ पूर्वी महिला बचत गटांकरिता एकूण ५० गाळे राखीव ठेवण्यात आले असून त्यातील ३६ गाळ्यांचे वाटप महिला बचत गटांना जाहीर लिलाव पद्धतीने करण्यात आले आहे, उर्वरित १४ गाळे लवकरच जाहीर लिलाव पद्धतीने वाटप करण्याची कार्यवाही प्रस्तावित करण्यात येईल. असे समितीस सांगितले.

समितीने सिडकोच्या शॉपींग सेंटरमधील महानगरपालिकेच्या मार्केटमधील ५३ गाळे दाखविले होते. ते गाळे पडून होते, त्याविषयी सांगावे. त्यातील ३५ गाळे महिलांकरिता राखीव ठेवले होते, ९८ गाळे रिक्त होते. अशी माहिती त्यावेळी समितीला दिली होती. अशी विचारणा केली.

त्यावर आयुक्त यांनी त्यातील ३६ गाळ्यांचा लिलाव झाला असून १४ गाळ्यांचा फेरलिलाव होईल. हे पूर्ण गाळे महिला बचत गटांना देण्यात येतील. असे समितीस सांगितले.

समितीने जाहिरातीमधील निकष काय होते? अशी विचारणा केली.

त्यावर आयुक्त यांनी लिलावामध्ये भाग घेण्याकरीता रहिवाशी पुरावा, स्वतःचे ओळखपत्र, छायांकित प्रती आवश्यक होत्या. रेडी रेकनर रकमेच्या वर जो बचत गट बोली बोलेल त्या रकमेनुसार गाळ्याचा लिलाव केला जातो. तीन वर्षानंतर नुतनीकरण करुन गाळे पुन्हा दिले जातात. गाळे वाटपाबाबत शासन स्तरावर आदर्श नियमावली तयार करण्याचे काम सुरु आहे, पुढील १०-१५ दिवसांत ती नियमावली येईल. रेडी रेकनरच्या अडीच ते तीन टक्के आकारणी महानगरपालिकेने करावी असा शासन स्तरावर विचार सुरु आहे. असे समितीस सांगितले.

अभिप्राय व शिफारशी :-

नाशिक महानगरपालिकेला दिलेल्या भेटीच्या आणि साक्षीच्या वेळी समितीने महिला व बालकल्याणासाठी तसेच महिलांच्या कल्याणकारी योजना राबविण्यासाठी महापालिकेच्या एकूण उत्पन्नाच्या ५% निधी हा कोणकोणत्या योजनांवर वापरला गेला याची सविस्तर माहिती विचारली असता, सन २०१४-१५ मध्ये महानगरपालिकेच्या उत्पन्नातून महिला व बालकल्याण विभागाच्या योजनांसाठी १४१४.७६ लक्ष इतकी राखीव तरतूद ठेवण्यात आली होती त्यापैकी २७९.७३ लक्ष रुपये खर्च करण्यात आले असे विभागीय सचिवांनी समितीसमोर विदीत केले. सन २०१४-१५ मध्ये कमी खर्च झाला होता परंतु सन २०१५-१६ व सन २०१६-१७ मध्ये अनुक्रमे एकूण उत्पन्नाच्या ३५.५९% व ३६.८०% इतका खर्च झाला आहे. यामध्ये १० हजार महिलांना प्रशिक्षित करण्याचा मानस असून प्रशिक्षण संदर्भात महिलांना विविध प्रकारच्या १४ कोर्सेचे प्रशिक्षण दिले जाणार आहे.

त्यावर समितीने महिला व बालकल्याण विभागासाठी राखीव असलेला निधी बांधकाम विभागाकडे वर्ग केला असल्याची गंभीर तक्रार महानगरपालिकेच्या महिला नगरसेविका सदस्यांनी केली असल्याची बाब उपस्थित केली असता, मुख्य लेखा अधिकारी यांनी सदर रक्कम चुकीच्या लेखाशिर्षाखाली बांधकाम विभागामध्ये वर्ग झाल्याचे समितीस सांगितले. यावर सदरहू निधी महानगरपालिकेतील महिला सदस्यांसाठी स्वतंत्र कक्ष तयार करण्यासाठी, शौचालये बांधण्यासाठी व ती स्वच्छ ठेवण्यासाठी वापरण्यात यावा असे समितीने महानगरपालिकेला निदेश दिल्यानुसार महानगरपालिकेव्दारा "मिळूनी सा-याजणी स्वच्छ भारत" अतंर्गत ठिकठिकाणी शहराचा सर्व्हे करून ११९ जागा शोधलेल्या असून त्याठिकाणी ११९ शौचालये महिलांसाठी बांधण्याचे काम सुरु आहे. तसेच शहरामध्ये जेवढी रेस्टॉरंट आणि हॉटेल्स आहेत त्यांच्या असोशिएशनशी संपर्क साधून "राईट टू पी" बद्दल चे स्टीकर तयार केले असून "फ्री एक्सेस टू वूमन" असे स्टीकर लावून त्यात राईट टू पी चा उल्लेख केला आहे. तसेच महिलांना व्यवसाय, वाहन प्रशिक्षण देणे, स्वसंरक्षणासाठी महिलांना ज्युडो कराटेचे प्रशिक्षण देणे तसेच निराधार,अंध, अपंग अशा बालकांना एकत्र करून विविध सांस्कृतिक कार्यक्रम करुन मेळावा घेण्यात येतो. त्यावेळी त्यांना सकाळच्या नाश्ता दुपारचे जेवण व दोन वेळचा चहा दिला जातो असे समितीस सांगण्यात आले.

तथापि, एकूण अर्थसंकल्पीय तरतुदीमधून भांडवली खर्च वजा जाता उर्वरीत ५% रक्कम महिलांच्या विविध कल्याणकारी योजना राबविण्यात का खर्च करण्यात आली नाही याचा समाधानकारक खुलासा आयुक्त तसेच सचिवांच्या साक्षीच्या वेळी समितीसमोर झालेला नाही यावरून सदरचा निधी महिलांच्या विविध कल्याणकारी योजनांवर खर्च करण्यात महानगरपालिकेचे सर्व संबंधित अधिकारी यांना स्वारस्य नसून ज्या उद्देशासाठी सदर शासन निर्णय शासनाने निर्गमित केला त्या शासन निर्णयाचे संबंधिताकडून पालन झाले नाही याबाबत समिती तीव्र नाराजी व्यक्त करते व याबाबत **जे अधिकारी शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार ५% प्रमाणे महिलांच्या कल्याणार्थ विविध योजना राबविण्यासाठी निधी खर्च न करण्यास जबाबदार असतील अशा सर्व संबंधित अधिका-यांची चौकशी करून त्यांचे विरुद्ध कडक कारवाई करावी व यापुढील काळात उक्त शासन निर्णयाचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे अशी समितीची शिफारस आहे याबाबत केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीला दोन महिन्यात पाठविण्यात यावी.**

समितीने महानगरपालिकेच्या क्षेत्रातील महिला किंवा महानगरपालिकेच्या शाळामध्ये मुलींकरिता सॅनिटरी नॅपकिन्स पुरविण्यासाठी मशीन्स उपलब्ध करून देण्यात आल्या आहेत का अशी विचारणा केली असता, सीएसआरच्या माध्यमातून ४ एनजीओच्या मदतीने १३ ठिकाणी सॅनिटरी नॅपकिन्स मशीन्स बसविल्या असून आणखी ३८ ठिकाणी अशा प्रकारच्या मशीन्स बसविण्याची कार्यवाही सुरू केली असून त्यापैकी २२ ठिकाणी मशीन्स बसविण्यात आल्या असे सांगण्यात आले याबाबत समितीने समाधान व्यक्त केले.

समितीने दिलेल्या भेटीच्या अनुषंगाने महापालिकेच्या शौचालयांची स्थिती काय आहे अशी विचारणा केली असता, आयुक्तांनी समितीच्या बैठकीपूर्वी महिलांकरिता २२६७ सिट्स अस्तित्वात होत्या. मात्र समितीच्या बैठकीनंतर स्मार्ट सिटी अंतर्गत स्मार्ट टॉयलेट यामध्ये प्रत्येक सव्वा किलो मीटरवर टॉयलेटचे प्लॅनिंग सुरू असून यात ७१ सिट्सची काम पूर्ण झाले आहे आणि ११३ प्रगतीपथावर आहेत. यात ५% निधीचा ही समावेश असून महिलांकरिता स्वतंत्र प्राथमिक गरजा यामध्ये पूर्ण केलेल्या आहेत. असे समितीस सांगितले. **याबाबत समिती समाधान व्यक्त करीत असून प्रगती पथावर असलेले काम देखील तातडीने पूर्ण करून त्याबाबतची कार्यपुर्ती अहवाल समितीस तातडीने पाठविण्यात यावा अशी ही समिती शिफारस करीत आहे.**

समितीस साक्षीच्या वेळी नाशिक महानगरपालिकेने महिला व बालकल्याणासाठी असलेला ५% निधी हा महिलांच्या व बालकांच्या कल्याणकारी योजना राबविण्यासाठी शासन निर्णयानुसार वापरणे आवश्यक आहे. निधीचा इतर कोणत्याही उक्त लेखाशिर्षाखाली समावेश करून तो निधी अन्य लेखाशिर्षाखाली वापरला जावू नये असे असताना सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या लेखा शिर्षाखाली चुकीच्या पद्धीतीने निधी वर्ग करण्यात आल्याचे समितीसमोर मान्य केले आहे. सदर बाब गंभीर असून संबंधितांवर या संदर्भात कारवाई होणे आवश्यक आहे असे समितीचे मत आहे. त्याचप्रमाणे भविष्यात सदरचा ५% निधी हा कोणत्याही परिस्थितीत शासन निर्णयानुसार महिला व बालकांच्या हितास्तव कल्याणकारी योजना राबविण्यावरच खर्च व्हावा याची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यात यावी व भविष्यात लेखा विभागाकडून अशी चुक होणार नाही. याची लेखा विभागाने सुद्धा गांर्भीर्याने दखल घेऊन याबाबत कारवाई करावी अशी समितीची आग्रहाची शिफारस असून याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीस दोन महिन्यांत पाठविण्यात यावा.

२. नाशिक जिल्हापरिषद

२.१ नाशिक जिल्हा परिषदेतील रिक्त पदांचा अनुशेष भरण्याबाबत :-

बुधवार, दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी महिलांचे हक्क व कल्याण समितीने दिलेल्या भेटीच्या वेळी नाशिक जिल्हा परिषद यांच्याकडून खालील प्रमाणे लेखी माहिती मागविण्यात आली होती.

समितीने शासकीय, निमशासकीय व शासन अनुदानित सेवामधील भरतीसाठी महिलांकरिता ३० टक्के जागा आरक्षित ठेवण्याच्या धोरणाची अंमलबजावणी जिल्हा परिषदेच्या सेवा मधील भरती करताना करण्यात येते काय, असल्यास त्याबाबतचे निकष, भरतीची पद्धत, इत्यादीबाबत सविस्तर माहिती देण्यात यावी. जिल्हा परिषदेतील वर्ग १ ते ४ मधील तांत्रिक व अतांत्रिक अधिकारी व कर्मचारी यांची मंजूर संख्या किती आहे? त्यापैकी सन २०१६-२०१७ अखेर एकूण किती पदे भरण्यात आली आहेत व त्यामध्ये वर्गनिहाय महिला अधिकारी / कर्मचारी यांची संख्या किती आहे? उक्त मंजूर पदापैकी १ ते ४ मधील किती व कोणती पदे महिलांकरिता आरक्षित करणेत आली आहेत? महिला उमेदवारासाठी राखीव ठेवण्यात आलेल्या वर्ग १ ते ४ मधील पदापैकी सन २०१६ -२०१७ अखेर किती पदे भरण्यात आली आहेत व किती व कोणकोणती पदे रिक्त आहेत? तसेच सदरची पदे रिक्त राहण्याची कारणे काय आहेत? महिला उमेदवारासाठी राखीव असलेली वर्ग १ ते ४ मधील पदे भरण्यासाठी कोणती कार्यपद्धती अवलंबली जाते? जिल्हा परिषदेतील विविध पदांवर महिला उमेदवारांच्या नियुक्त्या करण्याबाबत जिल्हा परिषदेने सेवाप्रवेश नियम तयार केले आहेत काय? जिल्हा परिषदेकडे प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षकांची प्रत्येकी किती पदे मंजूर आहेत? त्यापैकी महिला शिक्षकांची संख्या किती आहे ? शिक्षकांची पदे भरतांना महिलांसाठी ३० टक्के जागा आरक्षित ठेवण्यात आलेल्या आहेत काय? नसल्यास त्याची कारणे काय आहेत? बढती देत असताना महिलांचा आरक्षित कोटा ठेवण्यात येतो काय? तशा प्रकारच्या सेवा शर्ती आणि नियमावली मध्ये बदल करण्यात आला आहे काय? महिला उमेदवारासाठी असलेली खातेनिहाय पदे भरण्यासाठी गत ३ वर्षात (सन २०१२-१३, २०१३-१४ व २०१४-१५) किती वेळा व कोणकोणत्या तारखांना वर्तमानपत्रात कोणकोणती पदे भरण्यासाठी जाहिराती देण्यात आल्या आहेत? उक्त जाहिरातीनुसार वर्षनिहाय महिला उमेदवारासाठी कोणती व किती पदे भरण्यात आली आहेत? महिला उमेदवारासाठी राखून ठेवण्यात आलेल्या पदांसाठी स्वतंत्र नोंदवही (रोष्टर) ठेवण्यात आली आहे काय? असल्यास केव्हापासून? तसेच ती अद्यावत स्वरुपात आहे काय? नसल्यास त्याची कारणे काय आहेत? महिला कर्मचारी, अधिकारी यांची भरती व सेवा विषयक माहिती हाताळण्यासाठी जिल्हा परिषदेने विशेष कक्ष स्वतंत्र रित्या स्थापन केला आहे काय? असल्यास केंव्हापासून तसेच त्यासाठी किती अधिकारी व कर्मचारी उपलब्ध करून दिले आहेत? विशेष कक्ष स्थापन केला नसल्याबद्दल त्याची कारणे काय आहेत? अशी विचारणा केली.

उपरोक्त प्रकरणी नाशिक जिल्हा परिषदेकडून खालील माहिती प्राप्त झाली आहे :–

जिल्हा परिषद स्थापनेच्या वेळी १ मे, १९६२ रोजी ३७ अधिकारी व ६१६८ कर्मचारी सेवेत होते, त्यापैकी २४४ महिला कर्मचारी कार्यरत होत्या.

सेवा भरती करतांना शासनाचे धोरणानुसार अंमलबजावणी करण्यात येते. महाराष्ट्र शासन सामान्य प्रशासन विभाग यांचेकडील परिपत्रक एसआरव्ही १०९७/प्र.क्र.३१/९८/१६अ दिनांक १६ मार्च १९९९ नुसार व महाराष्ट्र शासन महिला व बालविकास विभाग यांचेकडील शासन निर्णय क्रमांक ८२/२००१/ मसंआ-२०००/प्र.क्र.४१५/क-२ दिनांक २५/५/२००१ अन्वये महिलांसाठी ३०% जागा आरक्षण लागु करण्यात आलेले आहे. त्यानुसार भरती प्रक्रियेमध्ये उपलब्ध रिक्त पदांच्या ३०% प्रमाणे पदे महिलांसाठी राखीव ठेवून पदभरती करणेत येते.

सदर शासन निर्णयानुसार महिलांच्या आरक्षणाची अंमलबजावणी करतांना अनुसूचित जाती, जमाती, विमुक्त जाती (अ), भटक्या जमाती (ब), भटक्या जमाती (क), विशेष मागास प्रवर्ग, इतर मागास प्रवर्ग आणि खुला प्रवर्ग यांच्यासाठी जी पदे उपलब्ध होतील त्या पदांपैकी त्या त्या प्रवर्गातील महिलांसाठी ३०% जागा राखीव ठेवण्यात येतात. महिलांचे आरक्षण हे समांतर आरक्षण /विशेष आरक्षण असल्याने ते आडवे आरक्षण आहे. (कप्पीकृत आरक्षण) त्याप्रमाणे कार्यवाही केली जाते.

वर्ग	तांत्रिक			अतांत्रिक			एकूण महिला
	मंजूर	कार्यरत	त्यापैकी महिला	मंजूर	कार्यरत	त्यापैकी महिला	
वर्ग १	०	०	०	०	०	०	०
वर्ग २	०	०	०	०	०	०	०
वर्ग ३	२७८०	१८८९	६९३	१५३९८	१४११०	४४००	५०९३
वर्ग ४	९९	९३	०	११०४	१००२	३२३	३२३

टिप : जिल्हा परिषद अंतर्गत वर्ग १ व वर्ग २ ची पदे शासनाच्या संबंधित विभागाकडून भरली जातात.

अ.न.	भरती वर्ष	जाहिरात दिलेली एकूण रिक्त पदे	जाहिरातीपैकी आरक्षण पदे	महिला आरक्षणापैकी भरलेली पदे	महिला आरक्षणाची रिक्त पदे
			अधिकारी	अधिकारी	अधिकारी
(१)	(२)	(३)	(४)	(६)	(८)
१	२०१४	६१	२४	२१	३
२	२०१५	७२	४२	४१	१
३	२०१६	०	पदभरती बाबत शासन स्तरावरून आदेश प्राप्त नसल्याने पदभरती झालेली नाही.		

टिप : महिला आरक्षणाची ४ रिक्त पदे दिसतात, पदभरती पात्र उमेदवार उपलब्ध न झाल्याने सदर पदे रिक्त आहेत.

संवर्ग	मंजूर पदे	भरती वर्ष	भरतीसाठी घोषित एकूण पदे	महिलांसाठी घोषित पदे	महिलांची भरलेली पदे	महिलांची रिक्त पदे
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
१. कृषि अधिकारी	२८	२०१४	१	०	०	०
२. विस्तार अधिकारी कृषि.	४०	२०१४	४	१	१	०
३. प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ	६९	२०१४	१	०	०	०
४. औषध निर्माण अधिकारी.	११९	२०१४	२	१	०	१
५. विस्तार अधिकारी पंचायत.	५५	२०१४	१	०	०	०
६. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक इवद.	१२२	२०१४	३३	९	७	२
७. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक लप.	१४	२०१४	५	१	१	०
८. कनिष्ठ सहाय्यक लेखा.	४४	२०१४	१	१	१	०
९. कनिष्ठ लेखाधिकारी	२४	२०१४	२	०	०	०
१०. पर्यवेक्षीका (निवडीने) पेसाक्षेत्र.	१९१	२०१४	२	२	२	०
११. आरोग्य सेवक महिला (पेसाक्षेत्र).	१०६०	२०१४	९	९	९	०
(सन २०१४) एकूण	**६१**	**२४**	**२१**		**३**	
१. वरिष्ठ सहाय्यक लेखा	५७	२०१५	१	०	०	०
२. आरोग्य पर्यवेक्षक	५	२०१५	१	०	०	०
३. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक लपा.	१४	२०१५	१	०	०	०
४. कनिष्ठ अभियंता इवद.	४३	२०१५	३	१	१	०

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
५. कनिष्ठ सहाय्यक (लेखा)	४४	२०१५	१	०	०	०	
६. परिचर	११०४	२०१५	१९	५	५	०	
७. पर्यवेक्षीका निवडीने बिगर पेसा	१९१	२०१५	४	४	३	१	
८. आरोग्य सेवक महिला	१०६०	२०१५	२४	२४	२४	०	
९. ग्रामसेवक (भरतीची पदे कंत्राटीग्राम)	१०१९	२०१५	१५	५	५	०	
१०. आरोग्य सेवक (महिला) पेसा क्षेत्र	१०६०	२०१५	३	३	३	०	
(सन २०१५) एकुण			**७२**	**४२**	**४१**	**१**	
सन २०१६	पदभरती बाबत शासन स्तरावरुन आदेश प्राप्त नसल्याने पदभरती झालेली नाही.						

संवर्ग	मंजूर पदे	भरती वर्ष	भरतीसाठी घोषित एकुण पदे	महिलांसाठी घोषित पदे	महिलांची भरलेली पदे	महिलांची रिक्त पदे	पदे रिक्त रहाण्याची कारणे
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)
१. कृषि अधिकारी	२८	२०१४	१	०	०	०	पात्र
२. विस्तार अधिकारी कृषि	४०	२०१४	४	१	१	०	उमेदवार उपलब्ध
३. प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ	६९	२०१४	१	०	०	०	झाला
४. औषध निर्माण अधिकारी	११९	२०१४	२	१	०	१	नाही.
५. विस्तार अधिकारी पंचायत	५५	२०१४	१	०	०	०	
६. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक इवद	१२२	२०१४	३३	९	७	२	

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
७. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक लप	१४	२०१४	५	१	१	०
८. कनिष्ठ सहाय्यक लेखा	४४	२०१४	१	१	१	०
९. कनिष्ठ लेखाधिकारी	२४	२०१४	२	०	०	०
१०. पर्यवेक्षीका (निवडीने) पेसाक्षेत्र	१९१	२०१४	२	२	२	०
११. आरोग्य सेवक महिला (पेसाक्षेत्र)	१०६०	२०१४	९	९	९	०
	(सन २०१४) एकुण		६१	२४	२१	३
१. वरिष्ठ सहाय्यक लेखा	५७	२०१५	१	०	०	०
२. आरोग्य पर्यवेक्षक	५	२०१५	१	०	०	०
३. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक लपा	१४	२०१५	१	०	०	०
४. कनिष्ठ अभियंता इवद	४३	२०१५	३	१	१	०
५. कनिष्ठ सहाय्यक (लेखा)	४४	२०१५	१	०	०	०
६. परिचर	११०४	२०१५	१९	५	५	०
७. पर्यवेक्षीका निवडीने बिगर पेसा	१९१	२०१५	४	४	३	१
८. आरोग्य सेवक महिला	१०६०	२०१५	२४	२४	२४	०
९. ग्रामसेवक (भरतीची पदे कंत्राटीग्राम)	१०१९	२०१५	१५	५	५	०
१०. आरोग्य सेवक (महिला) पेसा क्षेत्र	१०६०	२०१५	३	३	३	०
(सन २०१५) एकुण			**७२**	**४२**	**४१**	**१**
सन २०१६	पदभरती बाबत शासन स्तरावरुन आदेश प्राप्त नसल्याने पदभरती झालेली नाही.					

जिल्हा परिषद अंतर्गत गट - क व गट-ड पदांची भरती ही जिल्हा परिषद मार्फत केली जाते. पदभरती करणेचे वेळापत्रक हे शासनस्तरावरुन ठरवुन दिले जाते. शासनाने ठरवून दिलेल्या वेळापत्रकानुसार दरवर्षी पदभरती करतांना पदभरतीसाठी घोषित केलेल्या पदांपैकी ३०% जागा महिला उमेदवारांसाठी राखीव असतात. तसेच अंगणवाडी पर्यवेक्षीका, आरोग्य सेवक महिला व आरोग्य सहाय्यक महिला इ. पदे ही १००% महिलांसाठी राखीव आहेत.

शासनाने ठरवून दिलेल्या सेवाप्रवेश नियमानुसारच गट-क व गट-ड संवर्गातील महिलांसाठी राखून ठेवलेल्या जागांवर महिलांची निवड करण्यात येते. जिल्हा परिषदेने त्याबाबत स्वतंत्र सेवाप्रवेश नियम तयार केलेले नाहीत.

नाशिक जिल्हा परिषद अंतर्गत प्राथमिक शिक्षकांची १२०८० पदे मंजुर आहेत. त्यापैकी महिला प्राथमिक शिक्षकांची संख्या ३६२४ इतकी आहे. शासन नियमानुसार महिला शिक्षकांची पदे भरतांना महिलांसाठी आरक्षित असलेले पदे भरणेत आलेली आहे. मुख्याध्यापक, केंद्र प्रमुख व विस्तार अधिकारी पदोन्नतीसाठी महिलांचा कोटा ठेवण्याबाबत शासन निर्णय नाही. तसेच जिल्हा परिषद अंतर्गत २ माध्यमिक शाळा कार्यरत असुन ०९ शिक्षकांची पदे मंजुर आहेत. पैकी ०५ महिला शिक्षिका कार्यरत आहेत.

जिल्हा परिषद नाशिक शिक्षण प्राथमिक विभागाअंतर्गत फक्त मुलींसाठी एक शाळा उघडण्यात आलेली आहे. सदर माध्यमिक शाळेत एकुण ५०६ इतक्या मुली इयत्ता ५ वी ते १० वी पर्यंत शिक्षण घेत आहेत.

नाशिक जिल्ह्यात स्वयंसेवी संस्थांमार्फत मुलींसाठी १५ तालुक्यांमध्ये एकुण ३६ मुलींचे अनुदानित वसतीगृहे असुन त्यामध्ये एकुण १६७४ मुली वसतीगृहात राहून शिक्षणाचा लाभ घेत आहेत.

तालुका	वसतीगृहांची संख्या		शेरा
	मुलींच्या वसतीगृहांची संख्या	मुलींची संख्या	
(१)	(२)	(३)	(४)
पेठ	३	९६	मुलींना वसतीगृहात
मालेगांव	४	१५०	खालीलप्रमाणे सुविधा
ईगतपुरी	२	६०	उपलब्ध करुन दिल्या
बागलाण	२	२२२	जातात.
येवला	१	३६	१. सकाळी नाश्ता व
दिंडोरी	२	७८	दोन वेळचे भोजन

(१)	(२)	(३)	(४)
कळवण	२	११४	२. आंथरुण, पांघरुण
सिन्नर	०	०	३. ताट, वाटी, ग्लास
निफाड	१	२४	४. स्टोअरेज कपाट
त्र्यंबकेश्वर	३	१६२	५. सोलर वॉटर हिटर
देवळा	३	८४	६. वॉटर प्युरीफायर
सुरगाणा	७	२७६	७. संगणक
चांदवड	०	०	८. नाईट ड्रेस
नांदगांव	२	६०	९. बुट व चप्पल
नाशिक	४	३१२	१०. ग्रंथालय सुविधा
एकुण	**३६**	**१६७४**	

संवर्ग	भरती वर्ष	जाहिरात क्र./ दिनांक	वर्तमानपत्राचे नाव	एकुण घोषित पदे	महिलासाठी घोषित पदे
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१. कृषि अधिकारी	२०१४	०१/२०१४	दैनिक	१	०
२. विस्तार अधिकारी कृषि	२०१४	दिनांक	पुण्यनगरी	४	१
३. प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ	२०१४	३०/०८/२०१४	(राज्यस्तर) व	१	०
४. औषध निर्माण अधिकारी	२०१४		दैनिक देशदुत	२	१
५. विस्तार अधिकारी पंचायत	२०१४		(जिल्हास्तर)	१	०
६. स्थापत्य अभियांत्रिकि सहाय्यक इवद	२०१४		दि.३०/०८/ २०१४	३३	९
७. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक लपा	२०१४			५	१
८. कनिष्ठ सहाय्यक लेखा	२०१४			१	१
९. कनिष्ठ लेखाधिकारी	२०१४			२	०
१०. पर्यवेक्षिका (निवडीने) पेसाक्षेत्र	२०१४	०२/२०१४ दिनांक		२	२
११. आरोग्य सेवक महिला (पेसाक्षेत्र)	२०१४	३०/०८/२०१४		९	९

(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
१. वरिष्ठ सहाय्यक लेखा	२०१५	०१/२०१५	दैनिक देशदुत	१	०
२. आरोग्य पर्यवेक्षक	२०१५	दिनांक	(जिल्हास्तर)	१	०
३. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक लपा	२०१५	१५/१०/२०१५	व लोकसत्ता (राज्यस्तर) दि.	१	०
४. कनिष्ठ अभियंता इवद	२०१५		१५/१०/२०१५	३	१
५. कनिष्ठ सहाय्यक लेखा	२०१५			१	०
६. परिचर	२०१५			१९	५
७. पर्यवेक्षिका निवडीने बिगर पेसा	२०१५			४	४
८. आरोग्य१५ सेवक महिला	२०१५			२४	२४
९. कंत्राटी ग्रामवसेक	२०१५	०२/२०१५		१५	५
१०. आरोग्य सेवक (महिला) पेसा क्षेत्र		दिनांक १५/१०/२०१५		३	३
सन २०१६	पदभरती बाबत शासन स्तरावरुन आदेश प्राप्त नसल्याने पदभरती झालेली नाही.				

महिला उमेदवारांसाठी राखुन ठेवण्यात आलेल्या पदांसाठी स्वतंत्र नोंदवही ठेवणे बाबत शासन स्तरावरुन कोणतेही आदेश प्राप्त नाहीत. त्यामुळे महिलांसाठी स्वतंत्र नोंदवही (रोस्टर) ठेवणेत आलेली नाही.

तथापी, जिल्हा परिषद अंतर्गत संवर्गात कार्यरत महिला कर्मचा-यांची एकत्रित बिंदु नामावली (रोस्टर) नोंदवहीमध्ये नोंदी घेण्यात आलेल्या आहेत.

महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग शासन निर्णय क्र.एपीटी-२०११/प्रक्र१२९/आस्था-८ दिनांक ०५ जुन २०१२ व सामान्य प्रशासन विभाग शासन निर्णय क्रमांक प्रानिमं/१२१४/प्रक्र)४३/१४/१३-अ, दिनांक ०५ जून २०१४ अन्वये पदभरती करतांना मौखिक परिक्षा (मुलाखती) घेण्यात येवु नये असे आदेश प्राप्त आहेत. त्यामुळे मागील तीन वर्षात मुलाखती घेणेचा प्रश्न उद्‌भवत नाही.

रिक्त पदांचा त्रैमासिक अहवाल म. विभागीय आयुक्त, नाशिक विभाग नाशिक यांचेमार्फत शासनास नियमित सादर करण्यात येतो.

जिल्हा परिषद अंतर्गत विभागप्रमुख हे पदभरतीचे सदस्य सचिव असल्याने त्या त्या विभागांतर्गत पदभरतीची कार्यवाही विभागांतर्गत अधिकारी/कर्मचा-यांकडुन केली जाते. त्यामुळे महिला अधिकारी/कर्मचारी यांची भरती व सेवाविषयक बाबी हाताळणेसाठी जिल्हा परिषदेने विशेष कक्ष स्वतंत्ररित्या स्थापन केलेला नाही.

नाशिक जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची साक्ष :-

नाशिक जिल्हा परिषदेला बुधवार, दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी दिलेल्या भेटीच्या वेळी मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची साक्ष घेण्यात आली. साक्षीच्या वेळी समितीने पंचायत समितीनिहाय लोकसंख्येची माहिती देण्यात आली आहे, त्यासंदर्भात विभाग प्रमुखांनी माहिती द्यावी. अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी यांनी नाशिक जिल्हयामध्ये एकूण १५ तालुके असून ग्रामीण लोकसंख्या ३६,५३,५११ इतकी असून त्यात पुरुषांची संख्या १८,७९,११५ व स्त्रियांची संख्या १७,७४,४०२ इतकी आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने जिल्हा परिषदेतील तांत्रिक व अतांत्रिक पदांची माहित देण्यात यावी ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी वर्ग १ ते ४ मध्ये तांत्रिक व अतांत्रिक पदाची माहिती दिली आहे. २०१४ व २०१५ मध्ये भरती झाली होती. २०१४ मध्ये एकूण ६१ पदांसाठी जाहिरात देण्यात आली होती, त्यामध्ये २४ पदे महिलांसाठी राखीव होती. ती सर्व २४ पदे भरण्यात आली आहेत. सन २०१५ मध्ये ७२ पदांसाठी जाहिरात देण्यात आली होती, त्यामध्ये ४२ पदे महिलांसाठी राखीव होती, त्यापैकी ४१ पदे भरण्यात आली असून १ पद उमेदवार न मिळाल्यामुळे भरले नाही. सन २०१६ मध्ये शासनस्तरावरुन पद भरतीबाबत कोणतेही निर्देश नव्हते.

सन २०१४ मध्ये ६१ पदे भरण्यात आली त्यात कृषी अधिकारी १ पद घोषित केले होते, ते एकाकी पद असल्यामुळे महिलांसाठी राखीव पद नसल्यामुळे ते भरण्याचा प्रश्न आला नाही. विस्तार अधिकारी (कृषी) ४ पदे घोषित केली होती, त्यात १ पद महिला प्रवर्गासाठी राखीव होते, ते भरले आहे. प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ १ पद घोषित केले होते, त्यामुळे महिलांसाठी राखीव पद नव्हते. औषध निर्माण अधिकारी २ पदे घोषित केली होती, त्यापैकी १ पद महिलांसाठी राखीव होते. आम्हाला महिला उमेदवार न मिळाल्यामुळे ते पद भरता आले नाही. असे समितीस सांगितले.

समितीने औषध निर्माण अधिकारी महिला उमेदवार न मिळण्याचे कारण काय होते ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, यांनी जिल्हा परिषदेच्या सेवा शर्ती नियमानुसार लेखी परीक्षा घेतली जाते त्या परीक्षेमध्ये उमेदवाराला किमान ४५ गुण मिळाले तरच निवड केली जाते. या संदर्भात दिनांक २७ जून, २०१६ चा शासन निर्णय आलेला आहे. त्यामुळे अनुसूचित जमातीच्या उमेदवाराची भरती करु शकलो नाही. असे समितीस सांगितले.

समितीने कोणत्या वृत्तपत्रात जाहिरात देण्यात आली होती ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी दैनिक पुण्यनगरी, दैनिक देशदूत व दैनिक लोकसत्ता या वृत्तपत्रात जाहिरात देण्यात आली होती. दिनांक ३१ डिसेंबर, २००९ च्या शासन निर्णयानुसार पंचायती राज संस्थांच्या कामासाठी जिल्हा माहिती अधिका-यांकडून अ, ब व क खपाचे वर्गीकरण करुन रोटेशन दिले जाते त्याप्रमाणे जाहिरात दिली जाते. आपण एकच वेळ जाहिरात देतो. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिला उमेदवार न मिळाल्याने पुन्हा जाहिरात दिली जात नाही का ? अनेक जिल्हा परिषदांमध्ये असा अनुभव आला की, महिलांपर्यंत पद पोहोचले नाही, तेथे पुरुष ॲडजस्ट होतात. दुस-यांदा जाहिरात का देण्यात आली नाही ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी महिला उमेदवारांनी अर्ज केले होते, परंतु गुणवत्तेनुसार निकषात न बसल्यामुळे त्यांची निवड झाली नाही. ४५ टक्क्यापेक्षा कमी गुण मिळाल्यामुळे ते पद भरता आले नाही. असे समितीस सांगितले. उमेदवार न मिळाल्यास पुन्हा जाहिरात देता येते. असे समितीस सांगितले.

समितीने राखीव प्रवर्गातून महिला उमेदवार मिळत नसेल तर खुल्या प्रवर्गातील महिलेची निवड करावी अशी समितीची मागणी आहे.असे मत मांडले.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी विस्तार अधिकारी (पंचायत) एकाकी पद होते त्यामुळे महिलांसाठी राखीव नव्हते. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहाय्यक (इवद) ३३ पदे होती, त्यापैकी ९ पदे महिलांसाठी राखीव होती. ७ पदे भरली असून १ अनुसूचित जमाती व १ विशेष मागास प्रवर्गातील उमेदवार न मिळाल्यामुळे २ पदे रिक्त राहिली आहेत. स्थापत्य अभियांत्रिकी सहायक (लपा) ५ पदे होती, त्यातील १ पद महिलांसाठी राखीव होते व ते भरण्यात आले आहे. कनिष्ट लेखाधिकारी २ पदे होती, महिलांसाठी पद घोषित नसल्यामुळे भरण्याचा प्रश्न आला नाही. पर्यवेक्षिका २ पदे होती व दोन्ही पदे भरण्यात आली आहेत. आरोग्य सेवक (महिला) ९ पदे होती व सर्व ९ पदे महिलांमधून भरण्यात आली आहेत.असे समितीस सांगितले.

समितीने स्थापत्य अभियांत्रिकी सहायक (इवद) २ पदे रिक्त आहेत त्याची सद्यःस्थिती काय आहे? अशी विचारणा केली.

त्यावर कार्यकारी अभियंता यांनी त्या त्या प्रवर्गाच्या पुरुष उमेदवाराच्या माध्यमातून पदे भरण्यात आली आहेत. असे समितीस सांगितले.

अभिप्राय व शिफारशी

समितीने दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी नाशिक जिल्हा परिषदेला दिलेल्या भेटीच्या अनुषंगाने तसेच दिनांक ८ जानेवारी, २०१८ रोजी व २३ जानेवारी, २०१९ रोजी घेतलेल्या साक्षीच्या अनुषंगाने नाशिक जिल्हा परिषदेमध्ये संवर्गनिहाय रिक्त पदे तसेच महिलांकरीता सामाजिक आरक्षणानुसार ३०% रिक्त पदांबाबत विचारणा केली असता, मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी वर्ग १ ते ४ मध्ये तांत्रिक व अतांत्रिक पदांची सन २०१४, सन २०१५ मध्ये जिल्हा परिषदेमध्ये भरती करण्यात आली होती. सन २०१४ मध्ये एकुण ६१ पदांसाठी जाहिरात देण्यात आली होती. त्यामध्ये २४ पदे महिलांसाठी राखीव होती ती सर्व पदे भरण्यात आली आहेत. सन २०१५ मध्ये ७२ पदांसाठी जाहिरात देण्यात आली होती त्यामध्ये ४२ पदे महिलांसाठी राखीव होती त्यापैकी ४१ पदे भरण्यात आली असून १ पद उमदेवार न मिळाल्यामुळे रिक्त आहे. सन २०१६ मध्ये शासनस्तरावरुन पदे भरण्याबाबत अद्यापपर्यंत कोणतेही निर्देश नसल्यामुळे सध्या रिक्त पदे भरले गेले नाही. त्याचबरोबर इतर सर्व संर्वगातील उदा. कनिष्ठ लेखा अधिकारी, अभियांत्रिक सहायक, पर्यवेक्षिका, आरोग्य सेवक (महिला) इत्यादी पदे सन २०१६ नंतर भरण्यात आलेली नाही.

सबब, मुख्य कार्यकारी अधिका-यांनी दिलेल्या माहितीच्या अनुषंगाने, जिल्हा परिषदेमध्ये सन २०१६ च्या शासन निर्णयानुसार पद भरती बंद आहे. त्यामुळे नाशिक जिल्हा परिषदेतील निवृत्त कर्मचारी झाल्यानंतर त्या रिक्त झालेल्या पदांवर भरती केली नाही त्यामुळे जिल्हा परिषदेवर कामाचा अतिरिक्त ताण येतो आहे. यासाठी शासनाने सन २०१६ नंतरची पदे भरण्याबाबतची बंदी उठवावी व जिल्हा परिषदेतील सर्व संवर्गातील रिक्त पदे अनुशेषासह भरण्यासंदर्भात सकारात्मक दृष्टीनेकोन ठेऊन कार्यवाही करावी व या संदर्भात तातडीने भरती प्रक्रिया राबविण्यात यावी याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीस २ महिन्यात पाठविण्यात यावा. अशी समितीची आग्रहाची शिफारस आहे.

४.२ नाशिक जिल्हा परिषदेचे गत ३ वर्षांतील वर्षनिहाय अंदाजपत्रक

समितीने जिल्हा परिषदेचे गत तीन वर्षातील (सन २०१२-१३, २०१३-१४ व २०१४-१५) वर्षनिहाय अंदाजपत्रक किती रकमेचे आहे ? उक्त अंदाजपत्रकातील रक्कमेपैकी एकूण किती रक्कम जिल्हा परिषद क्षेत्रातील महिलांच्या कल्याणकारी योजनांसाठी राखून ठेवण्यात आली आहे ? जिल्हा परिषदेमार्फत महिलांचे बलशालीकरण करण्याकरिता तसेच आर्थिकदृष्टया मागास असलेल्या महिलांना सक्षम करण्याकरिता राबविण्यात येणा-या योजना तसेच महिलांकरिता देण्यात येणा-या सोयी-सवलती इत्यादी योजनांबाबत माहिती देण्यात यावी. उक्त योजनांवर गत तीन वर्षांत (सन २०१४-१५, २०१५-१६ व २०१६-१७) वर्षनिहाय व योजनानिहाय एकूण किती खर्च झाला ? महिला उद्योगजकांसाठी विशेषतः आर्थिकदृष्टया मागास महिला उद्योजकांसाठी उद्योगधंदे उभारण्याकरिता जिल्हा परिषदेमार्फत विशेष सोयीसवलती देण्यात येतात काय ? या योजनांची माहिती गरजू महिलांपर्यत पोहचविण्यासाठी व त्यांना या योजनांचा जास्तीत जास्त लाभ घ्यावा यासाठी त्यांना प्रोत्साहित करण्यासाठी स्वतंत्र अशी योजना जिल्हा परिषदेकडे आहे काय ? महिलांच्या कल्याणाकरिता राबविण्यात येणा-या योजना व त्यांना देण्यात येणा-या सोयीसवलती बाबत जिल्हा परिषदेला राज्य शासनाकडून वेगळे अनुदान मिळते काय ? असल्यास मागील तीन वर्षांत वर्षनिहाय किती रक्कम प्राप्त झाली आहे व त्याचा विनियोग कोणकोणत्या बाबीवर करण्यात आला आहे? जिल्हा परिषदेने आपल्या स्वतःच्या उत्पन्नातून महिलांच्या विकासासाठी स्वतंत्र योजना राबविल्या आहेत काय? असल्यास, अशा योजनांची माहिती देण्यात यावी? महिला व बालकल्याण समितीसाठी स्वतंत्र व सक्षम अधिका-याची नियुक्ती करण्यात आली आहे काय? पंचायत समित्यांच्या कार्यालयात महिलासाठी स्वतंत्र स्वच्छतागृहे आहेत काय? महिलासांठी तक्रार निवारण कक्ष सुरु करण्यात आला आहे काय? अशी विचारणा केली.

उपरोक्त प्रकरणी नाशिक जिल्हा परिषदेकडून खालील प्रमाणे माहिती प्राप्त झाली :-

नाशिक जिल्हा परिषदेचे गत ३ वर्षांतील अंदाजपत्रक खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	वर्ष	जि.प.ची अंदाजपत्रकिय रक्कम रु.	महिलांच्या कल्याणकारी योजनांसाठी राखीव तरतुद रु.
१.	२०१४-१५	५२,३६,१३,८१३/-	२,५०,००,०००
२.	२०१५-१६	४८,४८,८५,९२८/-	१,८५,००,०००
३.	२०१६-१७	४८,८३,९७,८२५/-	२,५२,६०,०००/-

मागील वर्षाची अखर्चित रक्कम अनुशेष म्हणुन पुढील वित्तीय वर्षात महिला व बालविकास समिती योजना अंमलबजावणीसाठी उपलब्ध करुन दिलेली आहे.

(क) महिला व बालकल्याण विभाग स्वतःच्या खर्चाचे प्रारुप तयार करते.

महिला अधिकारी व कर्मचारी यांचेसाठी जिल्हा परिषदमार्फत खालीलप्रमाणे कल्याणकारी योजना/उपक्रम राबविले जातात.

(१) तक्रार निवारण कक्ष.
(२) स्वतंत्र्य शौचालय सुविधा.
(३) जागतिक महिला दिनी विशेष कार्यक्रम.
(४) आदर्श अंगणवाडी सेविका/मदतनीस/पर्यवेक्षिका आरोग्य कर्मचारी यांना पुरस्कार.
(५) महिलांसाठी आरोग्य शिबिरे.

जिल्हा परिषदेमार्फत महिलांना बलशालीकरण करण्याकरीता तसेच आर्थिकदृष्टया मागास असलेल्या महिलांना सक्षम करण्याकरिता महाराष्ट्र शासन ग्रामविकास व जलसंधारण विभागाकडील शासन निर्णय क्र.झेडपीए १००७/४५४/प्रक्र५१/पंरा १ दिनांक २४ जानेवारी, २०१४ अन्वये जिल्हा परिषद क्षेत्रात राबविण्याच्या मान्य योजनांपैकी योजनांना महिला व बालविकास समिती मंजुरी देते. त्यानुसार योजना राबविण्यात येतात.

जिल्हा परिषद सेस मधून सन २०१४-१५ या वर्षात खालीलप्रमाणे राबविणेत आल्या :-

अ.क्र.	योजनेचे नांव	तरतुद	खर्च	लाभार्थी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	मुलींना व महिलांना व्यावसायीक व तांत्रिक प्रशिक्षण देणे	३९,००,०००	३८,९६,९५०	१,६०६
२	महिलांसाठी समुपदेशन केंद्र चालविणे	२१,६०,०००	२१,६०,०००	१५
३	७ वी पास मुलींना संगणक प्रशिक्षण देणे	४३,९०,०००	४,२६,२२०	१,४६३
४	महिला प्रतिनिधींची अभ्यास सहल	५,००,०००	४,८९,०७८	१
५	आदर्श अंगणवाडी / बालवाडी सेविकांना पुरस्कार	२,००,०००	२,००,०००	१८
६	योजनांच्या प्रभावी अंमलबाजवणीसाठी निविदा सूचना जाहिरात/प्रसिद्धी आणि इतर अनुषंगिक खर्च	१,००,०००	०	०
७	कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा माता यांना अतिरिक्त आहार पुरविणे	५०,००,०००	४९,९९,९९०	१,८२,१४९
८	अंगणवाडी केंद्राना साहित्य पुरविणे	५०,००,०००	४९,९९,९६८	४,७६६
९	३% अपंग महिला व बालकांसाठीची योजना	७,५०,०००	७,४९,९८९	२७,३२२
१०	जि.प.च्या शाळांमध्ये ४ थी ते ७ वी च्या मुलींना कराटे प्रशिक्षण देणे.	३०,००,०००	३०,००,०००	५,०००
	एकूण . .	**२,५०,००,०००**	**२,४७,५२,१९५**	**२,२२,३४०**

विशेष घटक योजनेमधून सन २०१४-१५ या वर्षात खालीलप्रमाणे योजना राबविणेत आल्या :-

अ.क्र.	योजनेचे नाव	तरतूद	खर्च	लाभार्थी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी मायक्रोन्युट्रंट आहार पुरविणे.	२,५०,०००	०	२४१९
२	कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी प्रोटीनयुक्त आहार पुरविणे.	१०,००,०००	१०,००,०००	२४१९
३	अंगणवाडी ऑडीओ संवाद किट पुरविणे	२५,००,०००	२५,००,०००	३०६
४	अंगणवाडी केंद्राना साहित्य पुरविणे	२५,००,०००	२५,००,०००	५८,१३९
	एकूण . .	**६२,५०,०००**	**६०,००,०००**	**६३,२८३**

आदिवासी उपयोजनेमधून सन २०१४-१५ या वर्षात खालीलप्रमाणे योजना राबविणेत आल्या :-

अ.क्र.	योजनेचे नाव	तरतूद	खर्च	लाभार्थी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	किशोरवयीन मुलींना सॅनेटरी नॅपकिन पुरविणे	३०,००,०००	३०,००,०००	१,२५,०००
२	कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी मल्टीव्हीटॅमिन सिरप पुरविणे	३०,००,०००	२९,९९,९२७	५८,९९७
३	कुपोषित मुलामुलींसाठी मायक्रोन्युट्रंट आहार पुरविणे	३०,००,०००	३०,००,०००	२५,२१,००८
४	अंगणवाडी ऑडीओ संवाद किट पुरविणे	३०,००,०००	२९,९७,३६०	३६८
५	अंगणवाडी केंद्राना साहित्य पुरविणे	३०,००,०००	२९,९९,९८१	६९,७६७
	एकूण . .	**१,५०,००,०००**	**१,४९,९७,२६८**	**२७,७५,१४०**
	एकूण एकंदर . .	**४,६२,५०,०००**	**४,५७,४९,७६३**	**३०,६०,७६३**

जिल्हा परिषद सेसमधून सन २०१५-१६ या वर्षात खालीलप्रमाणे राबविणेत आल्या :-

अ.क्र. (१)	योजनेचे नाव (२)	तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	बालवाडी व अंगणवाडी सेविका, मदतनीस, पर्यवेक्षिका यांना पुरस्कार देणे.	३,००,०००	३,००,०००	२६
२	महिला प्रतिनिधींची अभ्यास सहल	५,००,०००	०.००	०
३	योजनांच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी निविदा सूचना जाहिरात/प्रसिद्धी आणि	१,००,०००	०.००	०
४	महिलांसाठी समुपदेशन केंद्र चालविणे	२१,६०,०००	०.००	०
५	३% अपंग महिला व बालकांसाठीची योजना	६,७५,०००	०.००	०
६	किशोरवयीन मुलींना सॅनिटरी नॅपकीन पुरविणे	२८,२५,०००	०.००	०
७	इ. ७ वी ते १२ वी पास मुलींना संगणक प्रशिक्षण.	२२,६५,०००	२२,६५,०००	७५५
८	मुलींना स्वसंरक्षणासाठी व त्यांच्या शारिरीक विकासासाठी प्रशिक्षण.	१६,७५,०००	१६,७५,०००	२,७९२
९	मुलींना व महिलांना व्यावसायीक व तांत्रिक प्रशिक्षण देणे.	२०,००,०००	२०,००,०००	८००
१०	अंगणवाडींना विविध साहित्य पुरविणे	२०,००,०००	२०,००,०००	२,५७६
११	कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी मायक्रोन्युट्रंट युक्त अतिरिक्त आहार.	२०,००,०००	०.००	०
१२	कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी प्रोटीनयुक्त आहार.	२०,००,०००	०.००	०
	एकूण . .	**१,८५,००,०००**	**८२,४०,०००**	**६,९४९**

जिल्हा परिषद सेस मधून सन २०१५-१६ या वर्षात खालीलप्रमाणे राबविणेत आल्या :-

अ.क्र. (१)	योजनेचे नाव (२)	तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	किशोरवयीन मुलींना सॅनेटरी नॅपकिन पुरविणे	२१,७५,०००	०	
२	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी अतिरिक्त आहार म्हणून मायक्रोन्युटीयन्ट आहार पुरविणे (मागील सन २०१४-१५ चे दायीत्वासह).	२५,००,०००	२५,००,०००	२,४१९

अ.क्र.	योजनेचे नांव	तरतुद	खर्च	लाभार्थी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
३	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी अतिरिक्त आहार म्हणून मायक्रोन्यटीयन्ट आहार पुरविणे.	२५,००,०००	०	.
४	कुपोषित मुलामुलींसाठी अतिरिक्त आहार म्हणुन प्रोटीनयुक्त आहार पुरविणे.	२८,२५,०००	०	०
५	महिला सक्षमीकरण योजना (२२३५-३३३७)	२,००,०००	०	०
	एकूण . .	**१,०२,००,०००**	**२५,००,०००**	**२,४१९**

आदिवासी उपयोजने मधून सन २०१५-१६ या वर्षात खालीलप्रमाणे योजना राबविणेत आल्या :-

अ.क्र.	योजनेचे नाव	तरतूद	खर्च	लाभार्थी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१	मुलींना व महिलांना व्यायसायीक तांत्रिक प्रशिक्षण देणे.	२९,७५,०००	०	४००
२	मुलींना स्वसंरक्षणासाठी व त्यांच्या शारीरिक विकासासाठी प्रशिक्षण देणे.	१२,६५,०००	०	२,१०८
३	७ वी ते १२ वी पास मुलींना MSCIT/ TALLY/DTP प्रशिक्षण देणे.	४७,३५,०००	०	९११
४	कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी मल्टीव्हीटॅमिन सिरप पुरविणे.	२०,००,०००	०	०
५	अंगणवाडी बालवाडींना स्वच्छता साहित्य पुरविणे.	३०,००,०००	०	०
६	अंगणवाडी बालवाडींना साहित्य पुरविणे	३०,००,०००	०	०
७	३% अपंग महिला व बालकांसाठीची योजना	५,२५,०००	०	०
	एकूण . .	**१,७५,००,०००**	**०**	**३,४१९**
	एकूण एकंदर . .	**४,६२,००,०००**	**१,०७,४०,०००**	**१२,७८७**

जिल्हा परिषद सेसमधून सन २०१६-१७ या वर्षात खालीलप्रमाणे राबविणेत आल्या :-

अ.क्र. (१)	योजनेचे नाव (२)	तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	बालवाडी व अंगणवाडी सेविका, मदतनीस, पर्यवेक्षिका यांना पुरस्कार देणे.	३,००,०००	०	०
२	महिला प्रतिनिधींची अभ्यास सहल	१०,००,०००	०	०
३	योजनांच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी निविदा सुचना जाहिरात/प्रसिद्धी आणि	१,२५,०००	७८,०००	०
४	महिलांसाठी समुपदेशन केंद्र चालविणे	१५,००,०००	०	०
७	इ. ७ वी ते १२ वी पास मुलींना संगणक प्रशिक्षण.	३०,००,०००	३०,००,०००	१,०००
८	मुलीना स्वरंक्षणासाठी व त्यांच्या शारीरिक विकासासाठी प्रशिक्षण	३०,००,०००	०	०
९	मुलीना व महिलांना व्यवसायीक व तांत्रिक प्रशिक्षण देणे	३०,००,०००	०	०
५	३ टक्के अपंग महिला व बालकांसाठीही योजना	१३,३५,०००	१३३५०००	०
६	किशोरवयीन मुलीना सॅनिटरी नॅपकीन पुरविणे	३०,००,०००	०	०
१०	अंगणवाडीना विविध साहित्य पुरविणे	३०,००,०००	०	०
११	कुपोषित मुलामुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासाठी मायेक्रानयटीयंन्ट युक्त (स्प्रिकलर पावडर) अतिरिक्त आहार म्हणून पुरविणे	३०,००,०००	०	०
१२	कुपोषित मुलामुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातसाठी कॅल्शीयम सिरप अतिरिक्त आहार म्हणून पुरविणे	३०,००,०००	०	०
	एकूण . .	**२,५२,६०,०००**	**४४,१३,०००**	**१,४५०**

विशेष घटक योजनेमधून सन २०१६-१७ या वर्षात खालीलप्रमाणे योजना राबविणेत आल्या :-

अ.क्र. (१)	योजनेचे नाव (२)	प्राप्त तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	३% अपंग महिला व बालकासाठीची योजना	१,००,००००	१,००,००००	४५०
२	मुलींना व महिलांना व्यावसायीक तांत्रिक प्रशिक्षण देणे	३,००,००००	०	०
३	७ वी ते १२ वी पास मुलीना MSCIT/ TALLY/DTP प्रशिक्षण देणे	३,००,००००	३,००,००००	१०००
४	किशोरवयीन मुलीना व महिलांना जेंडर, आरोग्य,कु.नि.कायदेविषयक प्रशिक्षण	२,७५,००००	२,७५,००००	३००
५	किशोरवयीन मुलींना सॅनेटरी नॅपकिन पुरविणे	९,२५०००	०	०
६	कुपोषित मुलीमुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासाठी अतिरिक्त आहार म्हणून मायक्रोन्यटीयन्ट आहार पुरविणे	२५,००,०००	०	०
७	कुपोषित मुलीमुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासाठी अतिरिक्त आहार म्हणून कॅल्शियमयुक्त आहार पुरविणे	१८,२५,०००	०	०
८	कुपोषित मुलीमुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासाठी अतिरिक्त आहार म्हणून आयर्न सिरप पुरविणे	२५,००,०००	०	०
	एकूण . .	**१७,५,००,०००**	**६७,५०,०००**	**१७५०**

आदिवासी उपयोजनेमधून सन २०१६-१७ या वर्षात खालीलप्रमाणे योजना राबविणेत आल्या :-

अ.क्र. (१)	योजनेचे नाव (२)	तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	मुलींना व महिलांना व्यावसायीक तांत्रिक प्रशिक्षण देणे.	१९,७५,०००	०	०
२	मुलीना स्वसरंक्षणासाठी व त्यांच्या शारीरिक विकासासाठी प्रशिक्षण देणे.	१९,३५,०००	१९,३५,०००	५,०००
३	७ वी ते १२ वी पास मुलीना MSCIT/ TALLY/DTP प्रशिक्षण देणे.	२२,६५,०००	२२,६५,०००	१,६६६
४	अगणवाडी सेविका/मदतनीस/पर्यवेक्षिका यांचे दप्तरी कामकाजाचे प्रशिक्षण.	२५,००,०००	२५,००,०००	९,२२४
५	किशोरवयीन मुलींना व महिलांना जेंडर, आरोग्य, कु.नि. कायदेविषयक प्रशिक्षण.	३०,००,०००	३०,००,०००	६००
६	कुपोषित मुलीमुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासाठी अतिरिक्त आहार म्हणून मायक्रोन्यटीयन्ट युक्त पुरविणे.	३०,००,०००	०	०
७	कुपोषित मुलीमुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासाठी आयन सिरप पुरविणे.	३०,००,०००	०	०
८	कुपोषित मुलीमुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासाठी कॅल्शियम सिरप पुरविणे	३०,००,०००	०	०
९	कुपोषित मुलामुलीसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासाठी स्प्रिकलर पावडर पुरविणे	३०,००,०००	०	०
१०	अंगणवाडी बालवाडीना साहित्य पुरविणे	३०,००,०००	३०,००,०००	४,७७६
११	३% अपंग महिला व बालकांसाठीही योजना	८,२५,०००	८,२५,०००	४५०
	एकूण . .	**२७,५००,०००**	**१३,५२५,०००**	**२१,७१६**
	एकूण एकंदर. .	**७०,२६०,०००**	**२४,६८८,०००**	**२४,९१६**

जिल्हा ग्रामिण विकास यंत्रणा या विभागांतर्गत महिला उद्योजकांसाठी विशेषतः आर्थिक दृष्टया मागास महिला उद्योजकांसाठी उद्योगधंदे उभारण्याकरिता जिल्हा परिषदेमार्फात विशेष सोई-सवलती देण्यात येत नाही.

जिल्हा ग्रामिण विकास यंत्रणा मार्फत राबविण्यात येणा-या स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार यांजने अंतर्गत स्वयंसहाय्यता महिला गटांना कौशल्य विकास प्रशिक्षण सन २०१४-१५ ते २०१६-१७ या कालावधीत खालील प्रमाणे देण्यात आले आहे.

अ.न	वर्ष	प्रशिक्षण दिलेल्या महिलांची संख्या
१	२०१४-१५	१०६९०
२	२०१५-१६	८०१०
३	२०१६-१७	१२६१०

स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगारासाठी जिग्रावियं मार्फत खालील प्रमाणे महिलांचे बचतगटांना व्यवसायासाठी अनुदान व कर्ज उपल्बध करून देण्यात आहे.

अ.क्र	वर्ष	गट संख्या	महिला संख्या	अनुदान	कर्ज
१	२०१४-१५	६०८	१२९८७	१२२.२१	९९९.५८
२	२०१५-१६	५७३	१२२२०	७५.१२	२६१९.८९
३	२०१६-१७	११६२	१८१९०	१७०.५४	४६६८.७३

जिग्रविय मार्फत आर-सेटी या प्रशिक्षण केंद्रामार्फत सन २०१४-१५ ते २०१६-१७ या कालावधी खालील प्रमाणे महिला प्रशिक्षण देण्यात आले आहे.

अ.न.	वर्ष	प्रशिक्षण दिलेल्या महिलांची संख्या
१.	२०१४-१५	२४०
२.	२०१५-१६	३०२
३.	२०१६-१७	२९५

एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना या विभागाकडून अंगणवाडी केंद्र निहाय माता बैठकांचे आयोजन करण्यात येते.

महिलांसाठी राबविण्यात येणा-या कल्याणकारी योजना व त्यांना देण्यात येणा-या सोयी सवलती यांची माहिती वेळोवेळी जि.प. सभा, विषय समिती सभा, पंचायत समिती सभा, ग्रामसभा यांचे माध्यमातून दिली जाते. शिवाय गट विकास अधिकारी, बाल विकास प्रकल्प अधिकारी, सहाय्यक विकास प्रकल्प अधिकारी, पर्यवेक्षिक, ग्रामसेवक, आरोग्य कर्मचारी, अंगणवाडी सेविका यांचे माध्यमातून या बाबत प्रसार केला जातो.

महिला व बाल विकास विभागामार्फत शासकीय अनुदान विशेष घटक योजने मधून सन २०१४-१५ ते २०१६-१७ या वर्षात खालीलप्रमाणे योजना राबविणेत आल्या.

सन २०१४-१५

अ.क्र. (१)	योजनेचे नाव (२)	तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासांठी मायक्रोन्युट्रंट आहार पुरविणे	२,५०,०००	०	२,४१९
२	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासांठी प्रोटीनयुक्त आहार पुरविणे	१०,००,०००	१०,००,०००	२,४१९
३	अंगणवाडी केंद्रांना साहित्य पुरविणे	२५,००,०००	२५,००,०००	३०६
४	अंगणवाडी केंद्रांना साहित्य पुरविणे	२५,००,०००	२५,००,०००	५८,१३९
	एकूण	**६,२५,००००**	**६०,००,०००**	**६३,२८३**
	सन २०१५-१६ योजना			
१	किशोरवयीन मुलींना सॅनेटरी नॅपकिन पुरविणे	२१,७५,०००		
२	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासांठी अतिरिक्त आहार म्हणून ८ मायक्रान्यटीयन्ट आहार पुरविणे (मागील सन २०१४-१५ चे दायीत्व)	२५,००,०००	२५,००,०००	२,४१९
३	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातासांठी अतिरिक्त आहार म्हणून मायक्रोन्यटीयन्ट आहार पुरविणे.	२५,००,०००	०	०
४	कुपोषित मुलांसाठी अतिरिक्त आहार म्हणून प्रोटीनयुक्त आहार पुरविणे.	२८,२५,०००	०	०
५	महिला सक्षमीकरण योजना (२२३५-३३३७)	२०,००००	०	०
	एकूण	**. .१,०२,००,०००**	**२५,००,०००**	**२,४१९**

सन २०१६-१७ योजना

अ.क्र. (१)	योजनेचे नाव (२)	तरतूद (३)	खर्च (४)	लाभार्थी (५)
१	मुलींना व महिलांना व्यावसायीक तांत्रिक प्रशिक्षण देणे.	१९,७५,०००	०	०
२	मुलींना स्वसंरक्षणासाठीव त्यांच्या शारीरिक विकासासाठी प्रशिक्षण देणे.	१९,३५,०००	१९,३५,०००	५,०००
३	७ वी १२ वी पास मुलींना MSCIT/TALLY/ DTP प्रशिक्षण देणे.	२२,६५,०००	२२,६५,०००	१,६६६
४	अंगणवाडी सेविका/मदतनीस/पर्यवेक्षिका यांचे दप्तरी कामकाजाचे प्रशिक्षण.	२,५०,०,०००	२५,००,०००	९,२२४
५	किशोरवयीन मुलींना व महिलांना जेंडर, आरोग्य, कु.नि.कायदेविषयक प्रशिक्षण.	३०,००,०००	३,००,०००	६००
६	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी अतिरिक्त आहार म्हणून मायक्रोन्यटीयन्ट युक्त पुरविणे.	३०,००,०००	०	०
७	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी आयर्न सिरप पुरविणे.	३,००,०००	०	०
८	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी कॅल्शियम सिरप पुरविणे.	३०,००,०००	०	०
९	कुपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी स्प्रिंकलर पावडर पुरविणे.	३,००,००००	०	०
१०	अंगणवाडी बालवाडींना साहित्य पुरविणे	३,००,००००	३,००,००००	४७७६
११	३% अपंग महिला व बालकांसाठीची योजना	८,२,५०००	८,२,५०००	४५०
	एकूण . .	**२,७,५००००**	**१,३५,२,५०००**	**२१७१६**

जिल्हा परिषदेच्या महिला व बालविकास समिती मार्फत राबविण्यात येणा-या योजनांतर्गत जिल्हा परिषद सेस, शासकीय तरतुदी व हस्तांतरित योजना इ. योजनांमधून विधान/परितक्ता आणि निराधार महिला यांच्या पुनर्वसनासाठी प्राधान्याने लाभ देण्यात येतो.

महिला व बालविकास समिती करिता जिल्हा परिषद सेस मधुन उपलब्ध तरतुदीस अधिन राहून समितीने मंजूर केलेल्या योजनांतर्गत योजनेच्या अटी व शर्तीनुसार लाभार्थीना लाभ देण्यात येतो. जिल्हा परिषदेच्या सेस मधून राबविलेल्या योजनांचे सविस्तर तपशील नमूद केले आहेत.

जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेमार्फत जिल्हयात एकूण १०६०८ बचत गट स्थापन झालेले आहे. त्यापैकी ८२७२ बचत गटांना व्यवसाय करण्यासाठी मंजुरी दिलेली असून त्यामुळे त्यांची प्रगती झालेली आहे.

जिल्हा परिषदाच्या अखत्यारित असलेल्या महिला व बालकल्याण समितीला शासनाच्या तरतुदीनुसार १०% निधि उपलब्ध करून दिला आहे. त्या निधीच्या विनियोगासाठी म. संचालक, महा. राज्य, पुणे-१ यांचे कडील पत्र क्र. मबाकस/ जि.प. योजना/ ता.म.-९५-९६/ का-५/ब-२१७१,दि.१३/७/१९९५ व ग्रामविकास व जलसंधारण विभागाचे शासन निर्णय क्रमांक झेडपीई-१०/२००१/प्र.क्र.२०६/०५ दि. ६/११/२००१ चे मार्गदर्शक सुचनांनुसार योजनांची अंमलबजावणी करण्यात येते. महिला व बालविकास समितीसाठी स्वतंत्र व सक्षम अधिकारी म्हणून महिला व बालविकास अधिकारी यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

आजमितीस नाशिक जिल्ह्यातील २६ एकत्मिक बालविकास सेवा योजना प्रकल्पांमध्ये १६ बाल विकास प्रकल्व अधिकारी कार्यरत असून १० बाल विकास प्रकल्प अधिकारी यांचे पद रिक्त आहेत. सदर रिक्त पदांचा अतिरिक्त कार्यभार अन्य बालविकास प्रकल्प अधिकारी/पर्यवेक्षिका यांना सोपविण्यात आलेला आहे.

पंचायत समिती कार्यालयात महिलांसाठी स्वतंत्र स्वच्छता गृहांची व्यवस्था करण्यात आलेली आहे.

महाराष्ट्र शासन महिला व बालविकास विभाग शासन निर्णय क्रमांक मकचौ-२००६/प्रक्र१५/मकक दिनांक १९ सप्टेंबर २००६ अन्वये मधील सुचनान्वये महिला तक्रार निवारण कक्ष स्थापन करणेत आलेला आहे. सदर कक्षात वर्ग १/२ चे एक अधिकारी व वर्ग-३ संवर्गातील ५ कर्मचारी उपलब्ध करून दिले आहेत.

नाशिक जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची साक्ष :—

नाशिक जिल्हा परिषदेला बुधवार, दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी दिलेल्या भेटीच्या वेळी मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची साक्ष घेण्यात आली. साक्षीच्या वेळी समितीने २०११ च्या जनगणनेनुसार माहिती दिलेली आहे. अलीकडील आकडेवारी प्रकाशित झालेली नाही का? मध्यंतरी ४८ बालके नाशिक जिल्हा रुग्णालयात दगावली होती. मुलींच्या संख्येत घट होत आहे. याबाबत सद्यस्थिती काय आहे? मध्यंतरी इनोव्हा गाडीमध्ये सोनोग्राफी मशिन आढळून आले होते. अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी अधिकृत आकडेवारी २०११ ची आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने मुलींची संख्या कमी होत आहे, नाशिकमध्ये जी घटना घडली त्यादृष्टीने काय उपाययोजना करीत आहात? अशी विचारणा केली.

त्यावर तालुका आरोग्य अधिकारी यांनी नाशिक जिल्ह्यामध्ये बेटी बचाओ, बेटी पढाओ कार्यक्रम घेतला आहे. सध्या सेक्स रेशो ९४० आहे. मागील वर्षीपेक्षा सुधारला आहे. यावर्षी मार्च, २०१७ मध्ये जो डेटा आला त्यानुसार दर १००० बालकांपैकी ९४० मुली होत्या. लॅटेस्ट माहितीनुसार दर १००० बालकांपैकी ९६३ मुली आहेत. आपण ९४० ला स्टीकअप आहोत. पीसीपीएनडीटी ॲक्टनुसार सिव्हील सर्जन हे मुख्य ॲथॉरिटी आहेत. कन्सर्न मेडिकल सुपरिटेन्डन्ट कॉम्पिटन्ट ॲथॉरिटी आहेत. पीसीपीएनडीटी ॲक्टप्रमाणे टोल फ्री क्रमांकावर तक्रारी येतात, त्यादृष्टीने कारवाई केली जाते. आज वृत्तपत्रात जी बातमी प्रसिद्ध झाली त्या संदर्भात तीन चार महिन्यापूर्वी माहिती मिळाली होती,आरोग्य विभागामार्फत कारवाई करण्यात आली आहे. त्यानंतर काही ॲक्टिव्हीटी झालेली नाही. असे समितीस सांगितले.

समितीने जी घटना घडली ती गंभीर घटना आहे. असे प्रकार इनोव्हासारख्या वाहनामध्ये सुरु होतात हे फार गंभीर आहे. अशा घटना उघडकीस आणणे, कोणाच्या तक्रारी येणे या संदर्भात जनजागृती करण्याबाबत काय उपाययोजना करीत आहात? अशी विचारणा केली.

त्यावर तालुका आरोग्य अधिकारी यांनी प्रत्येक गावामध्ये आशा वर्करचे प्रशिक्षण घेतले आहे. अशा घटना घडत असल्यास टोल फ्री क्रमांकावर तक्रार करावी, सिव्हील सर्जनकडे तक्रार केली तरी चालते. आम्ही मुलीच्या जन्माचे स्वागत हा उपक्रम राबविला आहे. ज्या महिलेला पहिली मुलगी आहे आणि दुस-यांदा मुलगी झाली तर त्या मुलीच्या नावे ५००० रुपयांचे नॅशनल सेव्हींग्ज सर्टिफिकेट या वर्षापासून देत आहोत. असे समितीस सांगितले.

समितीने कोणत्या बँकेच्या माध्यमातून करीत आहात? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी ही योजना जिल्हा परिषद सेसमधून राबविण्यात येत आहे. ज्या कुटुंबात पहिली मुलगी असून दुसरी मुलगी जन्माला आली तर कोणत्या वर्षी पहिली मुलगी

झाली व दुसरी मुलगी केव्हा जन्माला आली हे पाहून तिच्या नावे ५००० रुपयांचे नॅशनल सेव्हींग्ज सर्टिफिकेट देतो त्याचे पोर्टल तयार केले आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने योजना सुरु केली का? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी भौगोलिक क्षेत्रानुसार वेगवेगळी परिस्थिती आहे. सुरगाणा येथे एकही सोनोग्राफी केंद्र नाही. मानव विकास योजनेमध्ये तो तालुका समाविष्ट आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने सदर योजना कधी सुरु करण्यात आली होती? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी ही जिल्हा परिषदेची योजना असून सदर योजनेला स्थायी समितीने मान्यता दिली आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने बेटी बचाव बेटी पढाव ही केंद्र शासनाची योजना आहे. या योजनेव्यतिरिक्त काही कार्यक्रम राबविले जातात का? काही कार्यक्रम केला आहे का? अशी विचारणा केली.

त्यावर तालुका आरोग्य अधिकारी यांनी उक्त योजनेव्यतिरिक्त महिला दिनाच्या दिवशी रॅली काढली जाते. तसेच जिल्हा परिषद स्तरावर मुलींच्या शाळा असतात तेथे आरोग्य तपासणी व निबंध स्पर्धा घेतली जाते. जागतिक महिला दिनाच्या दिवशी अशाप्रकारचा कार्यक्रम करण्यात आला होता. सदर कार्यक्रम जिल्हा महिला बालविकास अधिकारी यांच्यामार्फत राबविला जातो. असे समितीस सांगितले.

समितीने इनोव्हा व्हॅनमध्ये सोनोग्राफी होत असल्याप्रकरणी कोणती कारवाई करण्यात आली? आपल्या स्तरावर यासंबंधी कोणती कारवाई करण्यात आली ? तसेच पीसीपीएनडीटी ॲक्ट अन्वये गुन्हा नोंदविण्यात आला आहे का? अशी विचारणा केली.

त्यावर तालुका आरोग्य अधिकारी यांनी यासंबंधी विशिष्ट ॲक्ट नाही. या संदर्भात महानगरपालिकेतर्फे कारवाई केली जात आहे. महानगरपालिकेतर्फे यासंबंधी गुन्हा नोंदविण्यात आला आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने पेठ, सुरगाणा तसेच दिंडोरी येथील काही गावांमध्ये महिलांची संख्या अतिशय कमी आहे. त्यासंबंधी पंचायत समिती निहाय कशाप्रकारे कार्यवाही करीत आहात ? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी यासंदर्भात आम्ही पंचायत समितीनिहाय ट्रॅकिंग करीत आहोत. तसेच ज्या भागांमध्ये महिलांची संख्या कमी आहे तेथे समुपदेशन करुन जास्त फोकस करीत आहोत.

समितीने आपल्याला एकूण सोनोग्राफी सेंटरची संख्या माहीत नसल्यामुळे तुम्ही त्यावर नियंत्रण कसे ठेवू शकतात? अशी विचारणा केली.

त्यावर तालुका आरोग्य अधिकारी यांनी याकरिता सक्षम प्राधिकारी म्हणून सिव्हील सर्जन काम करीत आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने पुरुष आणि स्त्रियांच्या संख्येत एक लाखाची तफावत आहे. याचा अर्थ शासन म्हणून काम करीत असताना कुठेतरी कमी पडत आहात. या संदर्भात आगामी योजनांबाबत समितीला माहिती

द्यावी. महिलांच्या संदर्भात कोणकोणत्या योजना राबविण्यात आल्या व त्या अनुषंगाने किती लाभार्थ्यांना लाभ देण्यात आला? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी नाशिक जिल्हयात मागील वर्षापासून बेटी बचाव, बेटी पढाव ही योजना सरू करण्यात आली. आम्ही यावर्षी ७० लाख रुपयांचा कृती आराखडा केंद्र शासनाकडे सादर केला आहे. ग्रामीण भागात जनजागृती करण्यासाठी रॅली काढण्यात आली होती. तालुकास्तरावर शाळांच्या ठिकाणी विविध स्पर्धा घेतल्या जातात. यावर्षी सन २०१७-१८ मध्ये महिलांकरिता कल्याणकारी योजना राबवित असताना त्यात अंगणवाडी सेविकांना पुरस्कार देणे, मुलींना व महिलांना व्यावसायिक व तांत्रिक प्रशिक्षण देणे, मुलींना स्वरक्षण व त्यांच्या विकासासाठी प्रशिक्षण देणे अशा विविध योजना राबविण्यात आल्या आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने मागील वर्षी अंगणवाडी सेविकांना पुरस्कार देण्यात आले होते का ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी मागील वर्षी अंगणवाडी सेविकांना पुरस्कार देण्यात आले नव्हते. असे समितीस सांगितले.

समितीने मागील काळात आपण काही योजना राबविल्या आहेत का? सन २०१४-१५ ला पुरस्कार दिल्यानंतर पुढील वर्षी पुरस्कार दिला नाही का? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी २०१४-१५ मध्ये केले होते. आदर्श अंगणवाडी व बालवाडी सेविका पुरस्कार १८ लाभार्थ्यांना दिला, त्याकरिता २ लाख रुपये खर्च झालेला होता. ही जनरल माहिती आहे. २०१५-१६ मध्ये पुरस्कार देण्यात आलेला आहे. नियोजन समितीकडून केले जाते. समितीने कळविले तर आम्ही पुरस्कार देतो, समितीने मंजुरी दिली नाही तर आम्ही पुरस्कार देऊ शकत नाही. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिला अधिकारी व कर्मचारी यांच्यासाठी जिल्हा परिषदेमध्ये कोणकोणत्या योजना व उपक्रम राबविले जातात? याबाबत असे नमूद केले आहे की,–(१) तक्रार निवारण कक्ष, (२) स्वतंत्र शौचालय सुविधा, (३) जागतिक महिलादिनी विशेष कार्यक्रम, (४) आदर्श अंगणवाडी सेविका/ मदतनीस/पर्यवेक्षिका आरोग्य कर्मचारी यांना पुरस्कार व (५) महिलांसाठी आरोग्य शिबिरे या योजना राबविल्या जातात. तक्रार निवारण कक्ष, शौचालय सुविधा या कल्याणकारी योजना आहेत का? तुम्ही पुस्तिकेमध्ये दिलेली माहिती वाचली आहे का? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी सन २०१४-१५ मध्ये आदर्श अंगणवाडी/बालवाडी सेविकांना पुरस्कार देण्यासाठी २ लाख रुपये तरतूद केली होती, ती संपूर्ण तरतूद खर्च झाली असून १८ लोकांना पुरस्कार दिला आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने तक्रार निवारण कक्ष व स्वतंत्र शौचालय सुविधा या कल्याणकारी योजना आहेत का? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी उपक्रम राबविले म्हणून ती माहिती दिली आहे. सुविधा दिल्या आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने उद्योग व्यवसायासाठी मार्गदर्शन शिबीर घेतले होते का, शौचालयाची सुविधा वापरणे हा उपक्रम आहे का ? बजेटमध्ये महिला व बाल कल्याणसाठी किती तरतूद होती ? आजपर्यंत किती रक्कम खर्च झाली आहे ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी या वर्षी २५ कोटी रुपये जिल्हा परिषद सेसमधून तरतूद केली आहे. रक्कम खर्च झालेली नाही. असे समितीस सांगितले.

समितीने सन २०१६-१७ मध्ये किती तरतूद केली होती ? अशी विचारणा केली.

समितीने उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी २०१६-१७ मध्ये सेसमधून २.५२ कोटी रुपये तरतूद केली होती, त्यांपैकी ४४.१३ लाख रुपये खर्च केला आहे. त्यातून योजनांची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी जाहिरात प्रसिद्ध करणे, त्यासाठी टेंडर काढणे याकरिता ७८,००० रुपये खर्च आलेला होता ७ वी ते १२ वी उत्तीर्ण मुलींना संगणक प्रशिक्षणासाठी ३० लाख रुपये खर्च आला होता. असे समितीस सांगितले.

समितीने ३० लाख रुपयांमधून किती मुलींना संगणक प्रशिक्षण दिले? कोणत्या शाळेतील मुली होत्या? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (महिला व बाल विकास) यांनी १००० मुलींना प्रशिक्षण देण्यात आले. एमएससीआयटी कोर्सकरिता प्रत्येकी ३००० रुपये याप्रमाणे १००० मुलींच्या प्रशिक्षणासाठी ३० लाख रुपये खर्च केला आहे. सर्टिफिकेट आता आणलेले नाही, परंतु ते समितीला सादर करतो. त्याव्यतिरिक्त ३ टक्के महिला अपंग व बाल विकास यासाठी १३.३५ लाख रुपये तरतूद केली आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने २.५२ कोटी रुपयांपैकी उर्वरित २.०८ कोटी रुपयांचा निधी कुठे खर्च केला ? महिलांसाठी किती टक्के रक्कम खर्च करणे अनिवार्य आहे ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी हा जिल्हा परिषद सेस निधी असल्यामुळे जिल्हा परिषद फंडामध्ये शिल्लक आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने उत्पन्नाच्या १० टक्के म्हणजे जिल्हा परिषद ही कंपनी आहे का ? गेल्या ३ वर्षांत १० टक्के रकमेचा योग्य विनियोग झाला आहे काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य लेखा अधिकारी, यांनी सरकारी अनुदान, जमीन महसूल, बजेट या माध्यमातून योजना तयार केली जाते व त्याकरिता तरतूद करून जनरल बॉडीपुढे ठेवण्यात येते. सर्वसाधारण सभेमध्ये त्यावर साधकबाधक चर्चा होते. योजना राबवायची असेल तर त्या सभेमध्ये अंतिम मान्यता दिली जाते. महिला व बाल कल्याणसाठी १० टक्के तरतूद करावी लागते. १० टक्के तरतूद ठेवली होती. एखाद्या वर्षात रक्कम खर्च झाली नाही तर आपण ती तरतूद अनुशेष धरून पुढील वर्षी कॅरी फॉरवर्ड करतो. असे समितीस सांगितले.

समितीने मागील ३ वर्षांच्या बजेटची माहिती द्या. अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य लेखा अधिकारी यांनी २०१४-१५ मध्ये २.६१ कोटी रुपये तरतूद केली होती, त्यांपैकी २.४४ कोटी रुपये खर्च केले आहेत. २०१५-१६ मध्ये केलेल्या तरतुदीपैकी ५३ लाख रुपये शिल्लक राहिले होते, ती रक्कम २०१६-१७ ची अनुशेष धरून बजेट २ कोटी रुपयांचे केले होते, त्यांपैकी ९२ लाख रुपये खर्च झाले व १ कोटी रुपये शिल्लक राहिले. २०१७-१८ मध्ये १ कोटी रुपये अनुशेष धरून २.५ कोटी रुपयांची यावर्षी तरतूद केली आहे.असे समितीस सांगितले.

समितीने कोणती कामे न केल्यामुळे १ कोटी रुपये शिल्लक राहिले ? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य लेखा अधिकारी यांनी शासन निर्णयाप्रमाणे आम्ही बजेट तयार करतो. त्याची अंमलबजावणी महिला व बाल कल्याण विभागाकडून केली जाते. असे समितीस सांगितले.

समितीने एकूण उत्पन्न किती होते, एकूण उत्पन्नाच्या १० टक्के तरतूद २ कोटी रुपये होत का? तसेच तुमचे एकूण बजेट किती होते? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य लेखा अधिकारी यांनी महिला व बाल कल्याण विभागासाठी २००१-२००२ पासून अर्थसंकल्पीय तरतूद केली जाते. जी रक्कम शिल्लक राहते ती पुढील वर्षी अनुशेष म्हणून धरली जाते. जिल्हा परिषद उत्पन्न म्हणजे वाहन कर, व्यवसाय कर, सामान्य उपकर या बाबी आहेत. २०१४-१५ मध्ये १७ कोटी रुपये उत्पन्न होते, त्याच्या १० टक्के तरतूद केली होती. २०१५-१६ मध्ये १४ कोटी रुपये उत्पन्न होते. १० टक्के उत्पन्नाच्या बाबी आहेत त्याच्या १० टक्के रक्कम तरतूद केली जाते. वाहन कर १८,४८५ रुपये, व्यवसाय कर १८ लाख, ३५ हजार रुपयेएवढे उत्पन्न होते. यावर्षी ४१ कोटी रुपयांचे बजेट असले तरी उत्पन्नाच्या बाबी आहेत त्याच्या १० टक्के तरतूद करतो. असे समितीस सांगितले.

समितीने तुम्ही कोणती कामे न केल्यामुळे १ कोटी रुपये शिल्लक राहिले ? असे विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी २०१४-१५ मध्ये २.५० कोटी रुपये तरतूद केली होती, त्यांपैकी २.४७ कोटी रुपये खर्च झाले. मुलींना व महिलाना व्यवसाय व तांत्रिक प्रशिक्षण देणे ३९ लाख रुपयांची तरतूद होती. त्यांपैकी ३८.९६ लाख रुपये खर्च झाले. १,६०६ लाभार्थी होते. असे समितीस सांगितले.

समितीने या लाभार्थ्यांची निवड कशी केली? संपूर्ण जिल्हा कव्हर झाला का? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी महिला व बालकल्याण समितीकडून निवड केली जाते. प्रत्येक तालुक्यातून लाभार्थी निवडले जातात. असे समितीस सांगितले.

समितीने कोणत्या तारखेला प्रशिक्षण देण्यात आले होते ? महिलांना कोणकोणत्या प्रकारचे प्रशिक्षण देण्यात आले आहे? : कौशल्य विकास योजने अंतर्गत महिलांना काही प्रशिक्षण दिले आहे का ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी संस्थांमार्फत महिलांना प्रशिक्षण देण्यात आले होते. तसेच सदर संस्थांची निवड ई-निविदा काढून करण्यात आली होती. शासन निर्णयानुसार शिलाई मशीन्स तसेच ब्युटी पार्लरचे प्रशिक्षण दिलेले आहे. कौशल्य विकास योजना जिल्हा परिषदेकडे नाही. असे समितीस सांगितले.

समितीने माहितीनुसार ३ टक्के अपंग महिला व बालकांसाठी असलेल्या योजनेकरिता १३.३५ लाख रुपये तरतूद करून त्याकरिता ४५० लाभार्थ्यांना लाभ देण्यात आला होता. सदर रकमेमध्ये लाभार्थ्यांना कोणत्या वस्तू देण्यात आल्या ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी लाभार्थ्यांना डीबीटीद्वारे घरघंटी देण्यात आल्या होत्या.

समितीने सदर लाभार्थ्यांच्या नावाची यादी समितीला दाखवावी. त्याचप्रमाणे कूपोषित मुलांमुलींसाठी तसेच गरोदर व स्तनदा मातांसाठी मायेक्रानयटीयंन्टयुक्त (स्प्रिकलर पावडर) अतिरिक्त आहार पुरविण्यासाठी ३० लाख रुपयांची तरतूद असताना एक रुपया खर्च न करण्याची कारणे काय आहेत? अशी विचारणा केली.

यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणीपुरवठा) यांनी सन २०१५-१६ मध्ये वारंवार ठराव बदल करून योजनांचे नियोजन बदलण्यात आल्याचे माझ्या निदर्शनास आले. या संदर्भात सचिवांनी स्वतःचे मत मांडलेले दिसत नाही. सन २०१५-१६ मध्ये देण्यात आलेल्या कार्यारंभ आदेशास माननीय मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांची मान्यता नाही. सन २०१५-१६ मधील शासकीय अखर्चित निधीचे दिनांक २३ सप्टेबर, २०१६ रोजी महिला व बाल विकास समितीवर पुनर्विनियोजन करण्यात आले. तसेच जिल्हा परिषद सेसच्या पुनर्विनियोजनाचा विषय जिल्हा परिषद सर्वसाधारण सभेवर ठेवण्यासाठी प्रस्तावित करण्यात आला होता. आदिवासी उपयोजना व विशेष घटक योजनेची प्रशासकीय व तांत्रिक मान्यता घेण्यात येऊन दिनांक ८ डिसेंबर, २०१६ रोजी रक्कम रु.१८८.२५ लक्ष रुपयांची ई-निविदा प्रसिद्धीस देण्यात आली. त्यानंतर दिनांक १६ डिसेंबर, २०१६ रोजी मा.आयुक्त, एकात्मिक बालविकास सेवा यांच्याकडून आलेल्या पत्रानुसार ई-निविदेत ५ अटींचा समावेश करण्याबाबत कळविण्यात आले होते. त्यानुसार दिनांक २ जानेवारी, २०१७ पर्यंत शुद्धीपत्रक देऊन ई-निविदेस मुदतवाढ देण्यात आली. दिनांक २ जानेवारी, २०१७ रोजी ई-निविदा उघडल्यानंतर त्याला पुरेसा प्रतिसाद न मिळाल्यामुळे पुन्हा निविदा प्रसिद्ध करण्याबाबत खरेदी समितीने आदेश दिले. त्यादरम्यान दिनांक ३ जानेवारी २०१७ रोजी पदवीधर मतदारसंघ तसेच जिल्हा परिषद व पंचायत समितीची आचारसंहिता जारी झाल्यामुळे ई-निविदा प्रसिद्धीस द्यावी किंवा कसे, याबाबत माननीय जिल्हाधिकारी यांच्याकडून दिनांक ९ जानेवारी, २०१७ रोजी मार्गदर्शन व परवानगी मागण्यात आली होती. त्यानुसार माननीय जिल्हाधिका-यांनी दिनांक १३ फेब्रुवारी, २०१७ रोजी ई-निविदा प्रसिद्ध करण्यास मान्यता दिली. त्यानुसार दिनांक २८ फेब्रुवारी २०१७ रोजी पुन्हा ई-निविदा काढून त्याची मुदत ७ मार्च २०१७ पर्यंत ठेवण्यात आली होती. दिनांक ८ मार्च, २०१७ रोजी ई-निविदा उघडल्यानंतर त्यात अल्पसा प्रतिसाद मिळाल्यामुळे खरेदी समितीने तिसरी

व अंतिम निविदा काढण्याचे आदेश दिले होते. त्याप्रमाणे दिनांक ११ मार्च, २०१७ रोजी तिसरी ई-निविदा प्रसिद्ध करून त्याकरिता १७ मार्च, २०१७ पर्यंत मुदत देण्यात आली होती. दिनांक १८ मार्च रोजी संकेतस्थळामध्ये तांत्रिक अडचण आल्यामुळे दिनांक १९ मार्च रोजी तांत्रिक लिफाफे उघडण्यात आले. त्यात दोन पात्र पुरवठादारांची निवड करून त्यांना निश्चित करण्यात आले. ई-निविदेनुसार पुरवठा आदेश दिनांक २० मार्च रोजी सादर केले असता निविदा स्वीकृती करण्याचे अधिकार जिल्हा परिषद सर्वसाधारण सभेला असल्यामुळे सर्वसाधारण सभेपुढे हा विषय ठेवावा असे वित्त विभागाने निदेश दिले. परंतु जिल्हा परिषदेची सर्वसाधारण सभा सन २०१७-१८ मध्ये होणार असल्यामुळे सदर निधी सन २०१७-१८ मध्ये खर्च करण्यासंबंधीचा प्रस्ताव शासनाकडे दिनांक २७ मार्च २०१७ रोजी पाठविण्यात आला होता. परंतु आदिवासी विकास विभागाने सदर निधी सन २०१७-१८ मध्ये वापरण्यास परवानगी नाकारल्यासंबंधी दिनांक १ जून, २०१७ रोजी पत्र पाठविले होते. यामुळे सदर निधी दिनांक ३१ मार्चपर्यंत खर्च होऊ शकला नाही व तो शासनाकडे परत करण्यात आला. असे समितीस सांगितले.

समितीने ही घटना सन २०१६-१७ मधील आहे. सन २०१५-१६ च्या संदर्भात समितीला माहिती द्यावी. अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणीपुरवठा) यांनी मी त्या काळात जिल्हा परिषद नाशिक येथे कार्यरत नव्हते. असे समितीस सांगितले.

समितीने आपण समितीला तांत्रिक स्वरुपात दिलेली माहिती सत्य असली तरी त्यामुळे महिलांवर मोठा अन्याय झालेला आहे. योजनांच्या संदर्भात आदिवासी उपयोजनेतून विविध योजनाअंतर्गत तरतूद केली असताना एक रुपया सुद्धा खर्च करण्यात आला नाही. परिणामी एकही लाभार्थ्याला त्या योजनांचा लाभ मिळू शकला नाही. ही बाब गंभीर आहे. फाईल मंजुरीसाठी आल्यानंतर आचारसंहिता लागणे. सदर कारण संयुक्तिक वाटत नाही. समितीला तांत्रिक कारण दिले आहे. मात्र निधीची तरतूद केलेली असताना सुद्धा महिलांच्या कल्याणासाठी निधी खर्च न होणे हा महिलांवरील अन्याय आहे. तसेच तो निधी खर्च न करता पुढील वर्षी कॅरी फॉरवर्ड केला जातो. या संदर्भात सविस्तर चर्चा होणे गरजेचे आहे, असे समितीने मत मांडले.

समितीने बचत गट किती आहेत ? किती स्त्रियांना रोजगार उपलब्ध करून दिला व लघुउद्योग स्थापन करण्याबाबत मदत केली ? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रकल्प संचालक यांनी रजिस्टर्ड बचत गट ९८२१ आहेत, त्यांची सदस्य संख्या १.०५ लाख आहे. २०१४ ते २०१७ या तीन वर्षांच्या काळात २३४३ बचत गटांना व ४३,३९७ महिलांना बँक लिंकेज उपलब्ध करून दिले. त्या माध्यमातून रोजगारासाठी खेळते भांडवल आणि बँक कर्ज उपलब्ध करून दिले. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिलांना कशाप्रकारे प्रोत्साहन दिले जाते ? तसेच मुद्रा व विमा योजनेचा लाभ या गटांना झाला आहे का ? केंद्र सरकारच्या विमा योजना व मुद्रा लोनबद्दल तुम्हाला माहिती आहे का ? त्याचा फायदा या गटातील लोकांनी घेतला आहे का ? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रकल्प संचालक यांनी कर्ज उपलब्ध करून देतो. ॲग्रीकल्चर युनिट ॲक्टिव्हीटी, पशुसंवर्धन क्षेत्रात शेळी व मेंढी पालन व्यवसायासाठी मदत केली जाते. असे समितीस सांगितले.

समितीने मुद्रा व विमा योजनेचा लाभ या गटांना झाला आहे का ? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रकल्प संचालक यांनी महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण बचत गटांचे फॉर्मेशन झाल्यापासून महिलांमध्ये अवेरनेस आला आहे. त्या माध्यमातून हेल्थ एज्युकेशन व पंचायती राज संस्थांबद्दल चर्चा केली जाते. बचत गटांच्या बैठकीमध्ये वेगवेगळया योजनांची माहिती त्यांना दिली जाते. असे समितीस सांगितले.

समितीने केंद्र सरकारच्या विमा योजना व मुद्रा लोनबद्दल तुम्हाला माहिती आहे का ? त्याचा फायदा या गटातील लोकांनी घेतला आहे का ? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रकल्प संचालक यांनी काही महिलांनी घेतला आहे. बचत गटांच्या बैठकीमध्ये वेगवेगळ्या योजनांची माहिती त्यांना दिली जाते. असे समितीस सांगितले.

समितीने सन २०१४-१५ ते २०१६-१७ या कालावधीत जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणेमार्फत राबविण्यात येणा-या सुवर्ण जयंती ग्राम स्वयंरोजगार योजनेंतर्गत महिला बचत गटांना कौशल्य विकास प्रशिक्षणाकरिता मिळालेले अनुदान व झालेला खर्च याची माहिती देण्यात आली आहे. जी आकडेवारी देण्यात आली आहे त्यामध्ये तफावत दिसून येते. अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रकल्प संचालक यांनी सन २०१४-१५ ते २०१६-१७ या काळात २३४३ बचत गटांना बँक लिंकेजचा लाभ झाला आहे. एकूण ३.५७ कोटी रुपयांचे कर्ज दिलेले आहे. बचत गटांच्या फॉर्मेशनमध्ये अनुदानातील सबसिडीची रक्कम त्यांना दिली जाते. त्यानंतर प्रस्ताव पाठविल्यानंतर क्रायटेरियाप्रमाणे त्यांना बँक कर्ज मंजूर होते. जी रक्कम नमूद केली आहे ती बँकांनी दिलेली आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिला बचत गटांसाठी गाळे देता का? २०१५-१६ पासून प्रत्येक तालुक्यात महिला हक्क संरक्षण अधिकारी यांची नियुक्ती केल्याने आजमितीस एकही समुपदेशन केंद्र कार्यान्वित नाही असे म्हटले आहे प्रत्यक्ष समुपदेशन केंद्रे कार्यरत आहेत व त्यावर निधी खर्च होत आहे. ज्या कल्याणकारी योजना राबवित आहात, त्याबाबत म्हटले आहे की समुपदेशनावर वेगवेगळा खर्च होतो, तो खर्च नेमका कोणत्या बाबीवर होतो ? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रकल्प संचालक यांनी सुवर्ण जयंती ग्राम स्वयंरोजगार योजनेंतर्गत गाळे ठेवले असून त्याचे वाटप सुद्धा केले आहे. २०१४-१५ पासून ती योजना बंद झाली आहे. सध्या समुपदेशन केंद्र सुरू नाहीत. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिला व बालकल्याण विभागाचा निधी अखर्चित का राहिला, त्या संदर्भात काय कार्यवाही केली? महिला बालकल्याण विभागाच्या ३ वर्षांतील तरतुदीपैकी काही निधी अखर्चित राहिला आणि पुढील वर्षी तो स्पीलओव्हरमध्ये घेतला असे सांगण्यात आले आहे. लोकमत वृत्तपत्रात बातमी आली होती की, निधी अखर्चित राहिला याची जबाबदारी खाते प्रमुखांची आहे. आम्हाला अशी माहिती मिळाली की, संबंधित खाते प्रमुखांना कारणे दाखवा नोटीस देण्यात आली आहे. हे खरे असेल तर त्यांनी काय खुलासा केला आहे? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रकल्प संचालक यांनी संबंधित उप मुख्य कार्यकारी अधिका-यांना कारणे दाखवा नोटीस दिली होती, त्यांचे उत्तर आले आहे. २०१५-१६ चा निधी होता तो २०१६-१७ मध्ये खर्च झाला. तांत्रिक मान्यतेअभावी खर्च झाला नाही, परंतु नियोजन केले होते, असे समितीस सांगितले.

समितीची कोणती कारणे आहेत, ज्यामुळे निधी अखर्चित राहिला? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी २०१४-१५ ला १०० टक्के निधी खर्च झाला होता. सन २०१५-१६ करीता १०० टक्के निधी खर्च होईल असे नियोजन केले होते. समितीने मंजुरी सुद्धा दिली होती. तत्कालीन सीईओ यांची बदली झाली. शासनाच्या दिनांक २४ जानेवारी, २०१४ च्या जीआरमध्ये असे म्हटले होते की, 'अ' प्रशिक्षण व 'ब' योजना असे दोन भाग आहेत, अ बाबीवर १ कोटी रुपयांचा निधी खर्च होत असेल तर उर्वरित १ कोटीपेक्षा जास्त निधी 'ब' बाबीवर खर्च करता येईल. तत्कालीन सीईओ यांचे मत होते की, काहीही झाले तरी दोन्ही बाबीवर ५०-५० टक्के निधी खर्च करावा लागेल, असे समितीस सांगितले.

समितीने जिल्हा परिषदेत महिला पदांधिका-यांकरिता स्वतंत्र कक्ष निर्माण करावा. तसेच विशाखा समितीकडे गांभीर्याने बघणे अत्यावश्यक आहे. यासंदर्भात सीईओ यांच्याकडून विशाखा समितीला निश्चितपणे सहकार्य केले जाईल. तसेच कोणत्याही महिलेवर अन्याय होणार नाही याची विशाखा समितीने काळजी घ्यावी. तसेच तक्रारीच्या संदर्भात लेखी स्पष्टीकरणात स्पष्ट कारण नमूद करणे अत्यावश्यक आहे. सर्व ठिकाणी मानसिक छळाबाबत तक्रार असे नमूद करता कामा नये. आश्रमशाळांतील मुलांना आहारात खिचडी न देता पूर्ण आहार देणे अत्यावश्यक आहे, ही समितीची आपल्याला सूचना आहे. जेणेकरून मुलांचे कुपोषण होणार नाही. ब्लड बँकेबाबत आपण समितीला माहिती दिली असली तरी त्यातून मार्ग काढण्याचे ठरविल्यास ती गोष्ट साध्य होऊ शकेल. समितीने अकोला जिल्हा परिषदेला भेट दिली तेव्हा तेथील अधिका-यांनी सीएसआर निधीतून स्थानिक ठिकाणी शौचालये बांधणे, सॅनीटरी वेडिंग मशीन्स लावणे तसेच पाणीपुरवठ्याच्या योजना हाती घेतल्या होत्या. अशाप्रकारे निधी उपलब्ध नसला तरी एनजीओंसमवेत चर्चा करून तुम्ही अशा सोईसुविधा देऊ शकतात. तसेच महिला व बालविकास विभागासाठी ५ टक्के राखीव निधी त्याच वर्षी खर्च न करता पुढील वर्षी कॅरी फॉरवर्ड केला जातो. ही गोष्ट थांबविण्यात आली पाहिजे, असे समितीने निदेश दिले.

समितीने महिला बचत गटांना भाजी मंडईमध्ये किती गाळे दिलेले आहेत ? अशी विचारणा केली.

त्यावर प्रकल्प संचालक यांनी महिला बचत गटांना गाळे देण्यासंबंधी सन २०१०-११ पर्यंत योजना सुरु होती. महिला बचत गटांना सध्या किती गाळे दिलेले आहेत, याबाबतची माहिती सध्या उपलब्ध नाही, असे समितीस सांगितले.

विभागीय सचिवांच्या साक्षीच्या वेळी मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी खालीलप्रमाणे लेखी माहिती दिली :-

जिल्हा परिषद अंतर्गत आवार व शौचालय स्वच्छतेसाठी स्वतंत्र कॉन्ट्रक्ट दिलेले असून, त्यांचेमार्फत स्वच्छता करून घेतली जात आहे. सर्व परिसर व शौचालय स्वच्छ ठेवली आहेत. तसेच नाशिक जिल्हा परिषदेची इमारत जुनी असून, सदर इमारतीमध्ये माहिलांसाठी स्वतंत्र कक्ष व परिचर महिला कर्मचा-यांसाठी चेंजिंग रूम उपलब्ध नाही.

नाशिक जिल्हा परिषदेची नवीन इमारत बांधकाम करणे प्रस्तावित असून सदर नवीन इमारतीमध्ये महिलासाठी स्वतंत्र कक्ष व परिचर महिला कर्मचा-यांसाठी चेंजिंग रूम इ. बाबत सुविधा पुरविणे बाबत दक्षता घेतलेली आहे.

जिल्हा परिषद सेसमधून मुलींच्या जन्माचे स्वागत ही योजना राबविणेकामी जिल्हा परिषद नाशिकचे स्थायी समिती सभा दिनांक २१ नोव्हेंबर २०१७ मध्ये ठराव क्र.४६ अन्वये योजनेस मंजूरी घेण्यात आली होती. समवेत ठराव प्रत सादर केली आहे. तथापि राष्ट्रीय आरोग्य अभियान अंतर्गत जिल्हयामध्ये मुलींच्या जन्माचे स्वागत या योजनेसारखीच प्रधानमंत्री मातृत्व वंदना योजना सुरू झाल्याने आरोग्य समितीच्या सभेने सदरचे योजनेऐवजी दिनांक ६ फेब्रुवारी २०१८ विषय क्र.७ ठराव क्र.४१ अन्वये जि. प सेस अर्थसंकल्प २०१७-१८ सुधारित व २०१८-१९ मुळ अर्थसंकल्पात सदरचा निधी हा २२१० सार्व. आरोग्य, १०१,५० डी प्रा.आ.केंद्र सुशोभिकरण करणे (प्रायोगिक तत्त्वावर) या लेखाशिर्षांतर्गत अनुदान रुपये ४० लक्ष वर्ग करण्यास मान्यता देणेत आलेली आहे. जि. प. सर्वसाधारण सभा दिनांक ९ मार्च, २०१८ ठराव क्र. १९८ अन्वये सदर अर्थसंकल्पास मंजुरी मिळालेली आहे. (परिशिष्ट-अ)

PCPNDT कायद्याअंतर्गत सोनोग्राफी माहिती मा.जिल्हा शल्य चिकित्सक यांचेकडे उपलब्ध असते. महिला हक्क व कल्याण समितीने मागणी केलेप्रमाणे सोनोग्राफी सेंटरची यादी जिल्हा शल्य चिकित्सक, नाशिक यांचेकडून प्राप्त करून घेणेत आली आहे. नाशिक जिल्ह्यात ग्रामीण व नगरपालिका क्षेत्रात १८६ सोनोग्राफी केंद्र आहेत. पेठ-२, मालेगांव-१, नांदगांव-१५, चांदवड-५, देवळा-१०, येवला-१५, सिन्नर-१५, सटाणा-३२, निफाड-४६, दिंडोरी-१३, कळवण-१०, इंगतपूरी-१०, नाशिक-९, त्रंबकेश्वर-३ एकूण-१८६. समवेत केंद्रांची यादी सादर करणेत आली आहे. (परिशिष्ट 'अ' मध्ये पहावे.)

महिला व बालकल्याण समितीच्या योजनांसाठी महत्वाचे सात बाबींच्या उत्पन्नाच्या १०% तरतुद करण्यात आलेली आहे. याबाबत सन २०१४-१५ ते २०१६-१७ तपशील पुढीलप्रमाणे :–

अ.नं.	तपशील	२०१४-१५	२०१५-१६	२०१६-१७
	जमेचा अर्थसंकल्पीय तरतूद	३५९९६९७७३	३४१४३७३९६	३३८८३०४५५
१	प्रत्यक्ष प्राप्त उत्पन्न महत्वाचे सात बाबी अनुसार	२०८५१९५८०	१२८९१९१६०	११५४८८३८०
२	उत्पन्ना नुसार १० टक्के तरतूद (अ.नं. १ अनुसार)	२०८५१९५८	१२८९१९१६	११५४८८३८
३	सुरुवातीचा अनुशेष मागील वित्तीय वर्ष अखेरचा	७६८५४६	अनुशेष निरंक	५३५१९००
४	खर्चाची सुधारित अर्थसंकल्पीय तरतूद	२४९८९९७९	१८५०००००	९२०००००
५	एकुणात २+३	२१६२०५०४	१२८९१९१६	१६९००७३८
६	झालेला खर्च	२४४२७८२५	७५४००१६	३३४५९६८
७	शिल्लक ५-६	अनुशेष निरंक	५३५१९००	१३५५४७७०

सन २०१६-१७ अखेरचा अनुशेष हा सन २०१७-१८ अर्थसंकल्पात समाविष्ट करून रुपये २,८०,००,००० इतकी तरतूद अर्थसंकल्पात केलेली आहे.

संगणक प्रशिक्षण अंतर्गत लाभ दिलेले लाभार्थींची सर्टिफिकेट छायांकीत प्रती सोबत सादर केल्या आहेत. कृपया स्वीकृत होणेस विनंती आहे (परिशिष्ट अ मध्ये पहावे.)

एकंदर आठशे सत्तावन्न मुलींना MS-CIT चे प्रशिक्षण देण्यात आले होते. प्रत्येक मुलींसाठी रू. ३,५०० मात्र, खर्च करण्यात आला आहे.

३% अपंग निधी मधून घरघंटीचा लाभ DBT द्वारे लाभार्थ्यांना सदर लाभ देण्यात आला. सदर योजनेमध्ये सन-२०१६-१७ मध्ये जि.प. सेस महिला व बाल कल्याण योजना ३% अपंग लाभार्थीसाठी रू.१३.३५ लक्ष तरतुद करून सर्वेप्रमाणे ४५० लाभार्थी होते व ७८ लाभार्थी उदिष्ट होते. जिल्हा परिषदेच्या सेस मधून प्रत्यक्ष लाभ ३५ लाभार्थींनी घेतला असून, लाभार्थी यादी सोबत जोडली आहे. (परिशिष्ट 'अ' मध्ये) सदर योजनांतर्गत लाभ हा एनडीसीसी बँके मार्फत अदा होणार असल्याने व सदर बँकेचे धनादेश स्वीकारले जात नसल्याने व लाभार्थी स्वतः होऊन अगोदर खरेदी करण्यास इच्छुक नसल्याने खर्च कमी झाला आहे.

दिनांक ३१ ऑगस्ट, २०१६ रोजी संबंधित तात्कालीन उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी सेवानिवृत्त झाले. त्यानंतर दिनांक १ सप्टेंबर, २०१६ पासून श्रीमती संगमनेरे यांच्याकडे उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, माहिला व बालकल्याण या पदाचा अतिरिक्त कार्यभार देण्यात आला. तसेच यांच्याकडे

प्रकल्प संचालक पदाचा सुद्धा अतिरिक्त कार्यभार देण्यात आला होता. उपलब्ध असलेल्या कागदपत्रावरून सन २०१५-१६ मध्ये महिला बालकल्याण समितीने ठराव बदल करून योजनांचे नियोजनात बदल केला आहे. सन २०१५-१६ मधील शासकीय अखर्चित निधीचे दिनांक २३ सप्टेंबर,२०१६ रोजी महिला व बालविकास समितीवर पुनर्विनियोजन करण्यात आले. तसेच जिल्हा परिषद सेसच्या पुनर्विनियोजनाचा विषय जिल्हा परिषद सर्वसाधारण सभेवर ठेवण्यासाठी प्रस्तावित करण्यात आला होता. आदिवासी उपयोजना व विशेष घटक योजनेची प्रशासकीय व तांत्रिक मान्यता घेण्यात येऊन दिनांक ८ डिसेंबर, २०१६ रोजी रक्कम रु. १८८.२५ लक्ष रुपयांची ई-निविदा प्रसिद्धीस देण्यात आली. त्यानंतर दिनांक १६ डिसेंबर, २०१६ रोजी मा. आयुक्त, एकात्मिक बालविकास सेवा यांच्याकडून आलेल्या पत्रानुसार ई-निविदेस ५ अटींचा समावेश करण्याबाबत कळविण्यात आले होते. त्यानुसार दिनांक २ जानेवारी, २०१७ पर्यंत शुद्धीपत्राक देऊन ई-निविदेस मुदतवाढ देण्यात आली. दिनांक २ जानेवारी, २०१७ रोजी ई-निविदा उघडल्यानंतर एकुण तीन निविदाधारक यांनी सहभाग नोंदविला. परंतु तीन निविदाधारक पात्र ठरल्याने शासन निर्णयाप्रमाणे पुन्हा निविदा प्रसिद्ध करण्याबाबत खरेदी समितीने निर्णय घेतला. त्यादरम्यान दिनांक ३ जानेवारी,२०१७ रोजी पदवीधर मतदारसंघ तसेच जिल्हा परिषद व पंचायत समितीची आदर्श आचारसंहिता जारी झाल्यामुळे ई-निविदा प्रसिद्धीस द्यावी किंवा कसे, याबाबत मा. जिल्हाधिकारी यांच्याकडून दिनांक ९ जानेवारी २०१७ रोजी मार्गदर्शन व परवानगी मागण्यात आली होती. त्यानुसार मा. जिल्हाधिका-यांनी दिनांक १३ फेब्रुवारी २०१७ रोजी ई-निविदा प्रसिद्ध करण्यास मान्यता दिली. त्यानुसार दिनांक २८ फेब्रुवारी २०१७ रोजी पुन्हा ई-निविदा काढून त्याची मुदत ७ मार्च २०१७ पर्यत ठेवण्यात आली होती. दिनांक ८ मार्च २०१७ रोजी ई-निविदा उघडल्यानंतर एकूण तीन निविदाधारक यांनी सहभाग नोंदविला. परंतु तीन पैकी फक्त एकच निविदाधारक पात्र ठरल्याने शासन निर्णयाप्रमाणे खरेदी समितीने तिसरी व अंतिम निविदा काढण्याचा निर्णय घेतला. त्याप्रमाणे दिनांक ११ मार्च २०१७ रोजी तिसरी ई-निविदा प्रसिद्ध करून त्याकरिता १७ मार्च २०१७ पर्यंत मुदत देण्यात आली होती. दिनांक १८ मार्च रोजी संकेत स्थळामध्ये तांत्रिक अडचण आल्यामुळे दिनांक १९ मार्च २०१७ रोजी तांत्रिक लिफाफे उघडण्यात आले. त्यात दोन पात्र पुरवठादारांची निवड करून पुरवठादार निश्चित करण्यात आले. परंतु सदर ई-निविदा स्वीकृत करण्याचे अधिकार जिल्हा परिषद सर्वसाधारण सभेला असल्यामुळे सदर विषय जिल्हा परिषद सर्वसाधारण सभेपुढे ठेवणे क्रमप्राप्त होते. परंतु जिल्हा परिषदेची सर्वसाधारण सभा सन २०१७-१८ मध्ये होणार असल्यामुळे सदर निधी सन २०१७-१८ मध्ये खर्च करण्या संबंधीचा प्रस्ताव शासनाकडे दिनांक २७ मार्च २०१७ रोजी पाठविण्यात आलेला होता. परंतु आदिवासी विकास विभागाने सदर निधी सन २०१७-१८ मध्ये वापरण्यास परवानगी नाकारले संबंधी दिनांक १ जून २०१७ रोजी पत्र दिले आहे. यामुळे एकंदर ठरावातील बदल व निविदाधारकाचे अल्प प्रतिसादामुळे सदर निधी खर्च होऊ शकला नाही.

परतफेडीची माहिती आता उपलब्ध असून, ती खालीलप्रमाणे आहे :–

सन २०१४-१५		सन २०१५-१६		सन २०१६-१७	
दिलेले कर्ज	परतफेड	दिलेले कर्ज	परतफेड	दिलेले कर्ज	परतफेड
९५४.२२	७०५.४१	१७८२.९०	१०४६.८५	३०६६.१७	१२४७.९४

महिला बचत गटांना गाळे देण्यासंबंधी सन २०१०-११ पर्यंत योजना सुरू होती. महिला बचत गटांना ९९ गाळे दिलेले आहेत.

विभागीय सचिवांची साक्ष :-

नाशिक जिल्हा परिषदेला दिलेल्या भेटीच्या वेळी प्राप्त झालेल्या माहितीच्या अनुषंगाने मंगळवार, दिनांक ८ जानेवारी, २०१९ रोजी विभागीय सचिवांची साक्ष घेण्यात आली. साक्षीच्या वेळी समितीने नाशिक जिल्हा परिषदेमध्ये ज्या कुटुंबात मुलगी जन्माला आली आहे हे पाहून तिच्या नावे जे नॅशनल सेव्हिंग सर्टिफिकेट दिली जाते ही योजना आपल्यामार्फत राबविली जाते. त्याची सद्यःस्थिती काय आहे व किती जणांना सर्टिफिकेट देण्यात आली आहेत त्याची माहिती देण्यात यावी ? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी नाशिक जिल्हा परिषदेतील सेसमधून मुलींच्या जन्माचे स्वागत योजनेसंदर्भात स्थायी समितीमध्ये दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी ठराव क्रमांक ४६ अन्वये मंजुरी घेण्यात आली होती. त्यानंतर राष्ट्रीय आरोग्य अभियानांतर्गत जिल्ह्यामध्ये मुलीच्या जन्माचे स्वागत या योजनेसारखी पंतप्रधान मातृत्व अनुदान योजना सुरू झाल्यामुळे आरोग्य समितीने सदर योजनेऐवजी दिनांक ६ फेब्रुवारी, २०१८ रोजी विषय क्रमांक ७ आणि ४१ अन्वये सेसअंतर्गत २०१७-२०१८ सुधारित सन २०१८-२०१९ मूळ अर्थसंकल्पात सदर निधी दिनांक २२ ऑक्टोबर, सार्वजनिक आरोग्य १०१, ५० डी प्राथमिक आरोग्य सुशोभीकरण करणे या प्रायोगिक तत्त्वावर ४० लक्ष रुपये वर्ग करण्यासाठी मान्यता दिलेली आहे. त्यामुळे ती योजना सुरू करीत आहोत. पहिली योजना सेसमध्ये सुरू केली होती. त्यानंतर केंद्र शासनाची योजना आल्यामुळे ती राबविली जात आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने नाशिक जिल्हा परिषदेला भेट दिली होती. त्यावेळी समितीने नाशिक जिल्हा परिषदेचे स्वागत केले होते आणि सदर योजना बंद केल्यामुळे दुःख देखील व्यक्त केले होते. दोन्ही योजना वेगळ्या आहेत काय ? नाशिक जिल्हा परिषदेने दोन्ही योजनांची गल्लत केलेली आहे. मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी बंद केलेल्या योजनेबाबत माहिती दिलेली आहे. यापूर्वी किती लाभार्थ्यांना मदत दिली याबाबतची माहिती समितीला देण्यात यावी अशी विचारणा केली

त्यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी मुलींच्या जन्माचे स्वागत नावाची योजनेसाठी दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी स्थायी समितीमध्ये ठराव झाला होता. त्याचदरम्यान केंद्र शासनाची पंतप्रधान मातृत्व अनुदान योजना सुरू झाली. त्या अनुषंगाने ५ हजार रुपयांची मदत दिली जात होती असे समितीस सांगितले.

समितीने एफडीद्वारे किती मदत दिली जाते ? या योजनेमध्ये देखील ५ हजार रुपयांची मदत दिली जाते. परंतु, ही योजना आता नाशिक जिल्हा परिषदेने बंद केलेली आहे. एफडीमध्ये सरसकट मदत दिली जात होती की, यामध्ये ऑरेन्ज रेशन कार्ड असले पाहिजे असे नार्म्स वापरले होते काय ? सदरहू योजना ऑरेन्ज रेशनकार्ड धारकांसाठी आहे काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी ५ हजार रुपयांची मदत दिली जाते. दोन मुली जन्माला आल्यानंतर ५ हजार रुपयांची मदत दिली जात होती. ही योजना सर्वांसाठी आहे. या आर्थिक वर्षात ३४ हजार ४५९ गरजू मातांना लाभ दिलेला आहे. यामध्ये दोन हजार, दोन हजार आणि एक हजार रुपयांची मदत तीन टप्प्यांमध्ये दिली जाते. रजिस्टर झाल्यापासून १८० दिवसाच्या आत दोन हजार रुपये, बाळ जन्माला आल्यानंतर २ हजार रुपये आणि तिच्या बाळाला पेन्टा आणि जन्मदाखला मिळाल्यानंतर १ हजार रुपयांची मदत दिली जाते असे समितीस सांगितले.

समितीने जिल्हा परिषदेच्या हॉस्पिटलमध्ये ॲडमिट होणा-या मातांनाच मदत दिली जाते की, खाजगी हॉस्पिटलमध्ये ॲडमिट होणा-या मातांना देखील मदत दिली जाते काय, असल्यास त्यांना कशी मदत दिली जाते ? रजिस्टर ठेवण्याची पद्धत कशी आहे ? अशी विचारणा केली.

त्यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी ऑनलाईन रजिस्टर असते. एक हजार लोकसंख्या असलेल्या प्रायमींचा फॉर्म भरला जातो. डीसीएम डाटा एन्ट्रीचा कॉम्पोनन्ट आहे. तो फॉर्म भरला जातो. त्यानंतर तो केंद्र शासनाच्या ऑनलाईनला जोडला जातो. केंद्र शासनाच्या खात्यामधून त्यांच्या खात्यामध्ये डायरेक्ट पैसे जमा होतात असे समितीस सांगितले.

समितीने घरी डिलीव्हरी झाली तर कशी मदत दिली जाते ? सदर योजनेमध्ये दिली जाणारी ५ हजार रुपयांची मदत मोठी आहे काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी सर्वांना मदत दिली जाते. असे समितीस सांगितले.

समितीने आता सदरहू योजना बंद करण्याचे कारण काय आहे ? ही योजना आपल्या स्तरावर बंद केलेली आहे काय ? खरे पहाता ही योजना बंद करण्याचे काहीच कारण नव्हते अशी विचारणा केली.

त्यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी सदरहू योजना पूर्ववत कशी सुरु होईल याबाबत मी माननीय मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्याशी बोलून घेतो आणि त्यानुसार पुढील कार्यवाही करतो. पंतप्रधान मातृत्व अनुदान योजना ही सुरू राहणार आहे. स्थायी समिती आणि जनरल बॉडीमध्ये ठराव केल्यानंतर ती योजना बंद केली होती असे समितीस सांगितले.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी केंद्र शासनाची पंतप्रधान मातृत्व अनुदान योजना सुरू झालेली आहे. जिल्हा परिषदेतील सेसमध्ये खूप कमी प्रमाणात फंड असतो. लाभार्थ्यांना डबल पैसे देण्याऐवजी तो पैसा इतर ठिकाणी वापरण्यासाठी आग्रह असतो. समितीच्या आजच्या बैठकीत झालेल्या चर्चेच्या अनुषंगाने हा विषय पुनश्चः समितीसमोर उपस्थित केला जाणार आहे. पुढील आर्थिक वर्षाचा

अर्थसंकल्प तयार करण्याचे काम सुरू आहे. अर्थसंकल्पात वेगळा निधी प्रस्तावित केला जाणार आहे. जनरल बॉडीने आम्हाला मान्यता दिली तर ती योजना पुनश्च सुरू केली जाणार आहे. बालमृत्यूचे प्रमाण म्हणावे तसे अजूनदेखील कमी झालेले नाही. त्यामुळे ती योजना खूप आवश्यक आहे. ५ हजार रुपये एफडीच्या माध्यमातून दिले जातात, ती रक्कम खूपच कमी आहे. असे समितीस सांगितले.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी मागिल ६ महिन्यांची परिस्थिती पाहिली असता राज्यात नाशिक जिल्ह्याचा २९ वा क्रमांक होता. त्यामध्ये आधार कार्ड आणि त्याचे लिंकेज होत नव्हते. आधार कार्डचे लिंकेज करण्यासाठी तहसील कार्यालयातून मदत मिळत नव्हती. महिला भगिनींना तालुक्याच्या ठिकाणी आणून आधार कार्ड काढून लिंकेज करावे लागत होते. ते खूप अडचणीचे होते. यासंदर्भात स्वतः जिल्हाधिकारी आणि उप जिल्हाधिकारी यांच्याशी बोललो होतो. तसेच सर्व तहसीलदारांना फोन केले होते. आता ते सेंटर मुव्हेबल ठेवलेले आहे. प्राथमिक आरोग्य केंद्रामध्ये सेंटर डेटवाईज ठेवले होते. त्यामुळे आता नाशिक जिल्हा राज्यात दुस-या किंवा तिस-या क्रमांकावर आलेले आहे. सर्व ऑनलाईन सिस्टिम झालेली आहे. पूर्वी पैसे देण्यासाठी दोन ते तीन महिन्यांचा कालावधी लागत होता. आज योजनेचे पैसे वेळेवर दिले जात आहे. मी यासंदर्भात एक उदाहरण देऊ इच्छितो. श्रीमती कृष्णा महिला भगिनीनचे स्पेलिंग चुकले तर आधार कार्डमध्ये त्रुटी येते. सद्यःस्थितीत त्रुटींचे प्रमाण हे २८ टक्क्यांवरुन ३ टक्क्यांपर्यंत आलेले आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने अशा वर्करची संख्या किती असते ? त्यांचे काम समाधानकारक असते काय ? त्यांनी त्यांचे मानधन वाढविण्यासाठी मागणी केलेली आहे. यासंदर्भात आपल्या विभागाने प्रस्ताव किंवा शिफारस केलेली आहे काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी एक हजाराला एक अशा वर्कर कार्यरत असते. असे समितीस सांगितले.

समितीने साक्षीच्यावेळी विचारलेली माहिती सविस्तरपणे देण्यात यावी.

(१) सोनोग्राफी सेंटर किती आहेत ? (२) महिलांची संख्या वाढविण्यासाठी कोणत्या योजना राबविण्यात येतात ? अशी विचारणा केली.

त्यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी ग्रामीण भागात १८६ सोनोग्राफी सेंटर्स आहेत. पेठ तालुक्यात २, मालेगाव तालुक्यात १, नांदगांव तालुक्यात १५, चांदवड तालुक्यात ५, देवळा तालुक्यात १०, येवला तालुक्यात १५, सिन्नर तालुक्यात १५, सटाणा तालुक्यात ३२, निफाड तालुक्यात ४६, दिंडोरी तालुक्यात १३, कळवण तालुक्यात १०, इगतपुरी १०, नाशिक तालुक्यात ९ आणि त्रंबकेश्वर तालुक्यात ३ सोनोग्राफी सेंटर्स आहेत, असे समितीस सांगितले.

समितीने ज्या तालुक्यात सोनोग्राफी सेंटर्स नाहीत, असे तालुके कोणते आहेत ? समितीला नाशिक जिल्ह्यात भेट देऊन किमान दीड वर्षाचा कालावधी उलटून गेलेला आहे. साक्षीदरम्यान समितीने यापूर्वी ज्या काही त्रुटी काढलेल्या आहेत, त्या त्रुटींची पूर्तता संबंधित अधिका-यांनी केलेली असावी, अशी समितीची किमान अपेक्षा असते. आपण सोनोग्राफी सेंटर्सची संख्या सांगितलेली आहे. परंतु,

ज्या ठिकाणी सोनोग्राफी सेंटर नाहीत, अशा ठिकाणी ते सुरु करणे आवश्यक आहे. आता या ठिकाणी जिल्हा आरोग्य अधिकारी श्री. डेकाते यांनी १५ दिवसांच्या आत सोनोग्राफी सेंटर प्राथमिक रुग्णालयामध्ये सुरू केले जाईल असे उत्तर दिलेले असून ते समितील उचित वाटत नाही. ज्या ठिकाणी सोनोग्राफी सेंटर्स नाहीत अशा ठिकाणी ते सुरू करण्यासाठी जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी कोणते प्रयत्न केलेले आहेत ? अशी विचारणा केली.

त्यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी नाशिक जिल्ह्यातील सर्व तालुक्यांमध्ये सोनोग्राफी सेंटर्स आहेत. फक्त सुरगणा तालुक्यात सोनोग्राफी सेंटर्स नाहीत. संबंधित अधिका-यांसमवेत चर्चा केली होती. पुढील १५ दिवसांच्या आत सोनोग्राफी सेंटर प्राथमिक रुग्णालयामध्ये सुरू करीत आहोत. शासनाकडून स्त्रीरोग तज्ज्ञ तांत्रिक पदासाठी मान्यता घेऊन पुढील प्रक्रिया सुरू केलेली आहे. त्यानुसार आता स्त्रीरोग तज्ज्ञ दिलेले आहे. त्या ठिकाणी सोनोग्राफी मशीन नाही. सोनोग्राफी मशीन घेण्यासाठी आरोग्य विभागाने मानव विकास विभागाकडे प्रपोजल दिलेले आहे. त्यास उशीर झालेला असल्यामुळे कळवण तालुक्यातील ग्रामीण रुग्णालयामधून सोनोग्राफीचे मशिन शिफ्ट करण्यासाठी पीसीपीएनडीटी ॲक्ट अंतर्गत काही नियमावली आहे. त्यामुळे सोनोग्राफीचे मशिन शिफ्ट करण्यासाठी दोन ते तीन महिन्यांचा अवधी गेलेला आहे, असे समितीस सांगितले.

समितीने तिथे एकूण किती सोनोग्राफी सेंटर आहेत ? अशी विचारणा केली.

यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनी १८६ सोनोग्राफी सेंटर आहेत. कार्पोरेशनमध्ये असताना आम्ही १२ केसेस पीसीपीएनडीटीअंतर्गत पूर्ण केलेल्या आहेत. डॉ. पाटील हे व्हॅनमध्ये होते त्यावेळी मी कार्पोरेशमध्ये होतो. त्र्यंबक नाक्यावर त्यांची व्हॅन पकडून त्यांच्यावर केस केली होती पण आज ती केस न्यायप्रविष्ठ आहे, असे समितीस सांगितले.

समितीने व्हॅनमध्ये पोर्टेबल सापडले आहे काय ? त्यांना अटक झाली होती काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर जिल्हा आरोग्य अधिकारी यांनीपण त्यांना जामीन मिळाला. १७९/२०१८ या क्रमांकाने डॉ. तुषार पाटील यांच्यावर केली. ते आता न्यायप्रविष्ठ आहे, असे समितीस सांगितले.

समितीने महिलांच्या संदर्भात कोणकोणत्या योजना राबविण्यात आल्या व त्या अनुषंगाने किती लाभार्थ्यांना लाभ देण्यात आला आहे ? सन २०१४ साली समुपदेशनचा विषय घेतला आहे तर दरवर्षी ते नियमित आहे काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर सन २०१४-१५ मध्ये जिल्हा परिषदेमार्फत योजना पूर्ण झालेल्या आहेत. मुलींना व महिलांना तांत्रिक प्रशिक्षण देण्यात येण्यासाठीची योजना पूर्ण झालेली आहे. सन २०१४-१५ साली महिलांसाठी समुपदेशन केंद्र होते त्यावेळी ही योजना हाती घेतलेली आहे. संगणक प्रशिक्षणासाठी ४३ लाख रुपयांची तरतूद केली होती तो पूर्ण खर्च झालेला आहे. नाही. कारण समिती त्या योजना ठरवत असते. असे समितीस सांगितले.

समितीने उपलब्ध तरतुदीनुसार आपण कोणत्या महत्त्वाच्या योजना राबविता ? अशी विचारणा केली. असता, त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी सन २०१५-१६ मध्ये ज्या योजना राबविल्या होत्या त्यात पहिली योजना ही अंगणवाडी सेविकांसाठी पुरस्काराची योजना होती. तसेच महिला सदस्यांचा अभ्यास दौरा, समुपदेशन केंद्रावर योजना राबविण्यात आली नाही. ३ टक्के अपंगांसाठी एक योजना राबविलेली होती, असे समितीस सांगितले.

समितीने ३ टक्के अपंगांची योजना कशा पद्धतीने राबविली आहे ? किती लाभार्थ्यांना या योजनेचा लाभ दिलेला आहे ? आपण जेव्हा ७८ लाभार्थ्यांची निवड केली तेव्हा बँकेकडून पैसे मिळतील किंवा नाही याची तरतूद केली नव्हती काय ? अशी विचारणा केली.

उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी घरघंटी योजना केलेली होती. यासाठी ७८ लाभार्थ्यांची निवड केली होती त्यापैकी ३५ लाभार्थ्यांना लाभ दिलेला आहे. त्यावेळेस बँकेची पण अडचण झाली होती. कारण बँकेमध्ये डिपॉझिट पैसे असल्यामुळे बँकेकडून पैसेही मिळत नव्हते. पैसे उपलब्ध होते. पण बँकेची अडचण होती. डीबीटीची योजना अशी होती की, लाभार्थी जोपर्यंत खरेदी करीत नाहीत तोपर्यंत... बँकेच्या डीसीसीमध्ये अशी अडचण होती की, जिल्हा परिषदेचे सर्व पैसे अडकून पडले होते. समिती ज्यावेळेस भेट देण्यासाठी आली होती त्यावेळेस जवळपास २३५ कोटी ४० लाख रुपये त्यांच्याकडे पडून होते आणि ते पैसे देण्यासाठी तयार नव्हते. त्यामध्ये समाजकल्याण विभागाच्या योजना, दलित वस्ती सुधार योजना अशा सर्व योजनांचे पैसे पडून असल्यामुळे बरीच कामे प्रलंबित राहिली आहेत. त्यानंतर सन २०१८-१९ मध्ये ८८ कोटी रुपये तसेच राहिले होते. ज्यावेळेस मी पदभार स्वीकारला तेव्हा ७२ कोटी रुपये प्रलंबित होते. आज आपण त्यांच्याकडून पंचायत समिती व जिल्हा परिषदेच्या पातळीवर सगळे पैसे काढून घेतले आहेत आता फक्त ८ लाख रुपये शिल्लक राहिले आहेत. काही ग्रामपंचायतीचे पैसेसुद्धा आहेत. एखाद्या ग्रामपंचायतीला २५:१५ किंवा दलित वस्ती सुधार योजनेचे पैसे दिले असतील तर ते ग्रामपंचायतीचे शिल्लक आहेत. त्याचा अहवाल काढून ते पैसेसुद्धा आम्ही घेणार आहोत. डीसीसीमध्ये आता बँकेचे पूर्ण खाते काढून टाकून एसबीआय या राष्ट्रीय बँकेमध्ये खाते सुरू केले आहे.असे समितीस सांगितले.

समितीने कोण पैसे देत नव्हते ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी पैसे देत नव्हते याचा अर्थ बीड, जालना, नाशिक या जिल्ह्यातील डीसीसी बँका डबघाईला आल्या होत्या. आता राष्ट्रीयकृत बँकामध्ये पैसे दिले जातात. शिक्षकांचा पगार डीसीसी बँकेत होता. पगार २५ हजार रुपये असेल आणि तो शिक्षक एकदाच २५ हजार रुपये काढण्यास गेला तर त्या बँका त्यांना प्रत्येकवेळा ५ हजार रुपये एकदा आणि ५ हजार रुपये नंतर घे असे सांगायच्या. आता ते पूर्णपणे बंद केलेले आहे, असे समितीस सांगितले.

समितीने यापुढे राष्ट्रीयकृत बँकामध्येच खाते उघडावे आणि तिथूनच सर्व वाटप व्हावे आणि तिथेच निधी जमा व्हावा, अशी आपण शासनाला शिफारस करू. सर्व व्यवहार हे राष्ट्रीयकृत बँकामार्फतच व्हावे कारण सहकारी बँका डबघाईला येतात आणि थेट लाभार्थींवर त्याचा परिणाम होत आहे. त्यामुळे यापुढे ते नाकारण्यात यावे, असे समितीने मत मांडले.

त्यावर विभागीय अधिकारी यांनी जास्तीत जास्त ठिकाणी जिल्हा परिषदेचे करंट अकाऊंट आहेत. करंट अकाऊंटमध्ये असा नियम असतो की, तुम्ही त्यामध्ये व्याज देत नाहीत. याचा अर्थ असा आहे की, तुम्ही Reemployment of that fund you should not do. म्हणजे तुम्ही आमचे पैसे इन्टॅक्ट ठेवले पाहिजे. या बँकांनी आपले पैसे दुस-यांना दिले म्हणून आमचे पैसे देऊ शकत नाहीत. आमचे पैसे जर तुमच्याकडे इन्टॅक्ट असतील तर तुमची बँक बुडाल्यानंतरही आम्हाला आमचे पैसे तुम्ही परत दिले पाहिजे. पण अशा पद्धतीने काही होत नाही. त्यामुळे ही बँकांची अनियमितता आहे. सहकारी बँकांचे डीसीसी रिझर्व्ह करून राज्यामध्ये घ्यायचे अशा प्रकारे एकच बँक ठेवायची असा शासनाचा विचार आहे. सन २०१७-१८ मध्ये लिंग प्रशिक्षणाच्याबाबतीत एक योजना राबविली होती. यामध्ये किशारवयीन मुलींना आरोग्य, पर्सनल हायजीन, बेबी केअर आणि महिलांविषयक असणारे कायद्यांविषयी प्रशिक्षण देण्याची योजना राबविली, असे समितीस सांगितले.

समितीने यावर किती रुपये खर्च केला आहे ? या योजनेचा लाभ घेण्यासाठी किती लोकांची उपस्थिती होती ? तुमच्या भागात मुलींना सायकल वाटप केल्या जातात काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी सन २०१७-१८ मध्ये या योजनेवर २४ लाख ९० हजार रुपये खर्च केलेला आहे. नाशिक जिल्ह्यात सायकल वाटप केल्या जात नाहीत. सायकल वाटप आणि कुपोषणाच्यासंदर्भात आपण प्रश्न विचारलेला आहे. त्याबाबत काय केले आहे हे सांगतो. सुरुवातीला कुपोषणाच्या संदर्भात बोलतो. फेब्रुवारी महिन्यात समितीमध्ये चर्चा झाल्यानंतर श्रीमती भारतीताई पवार यांनी हा विषय काढला होता. त्या सन्माननीय सदस्यांनी फेब्रुवारी आणि मार्च महिन्यात स्थायी समितीमध्ये चर्चा करून हा विषय काढला होता. त्यामध्ये आम्ही असे ॲनॅलिसीस केले की, एचएफडब्ल्युटीसीचा अहवाल आणि नॅशनल हेल्थ सर्व्हे यामध्ये सॅमची संख्या ११ टक्के मॅमची संख्या जवळपास २९ टक्के आहे. त्याच्या अनुषंगाने सर्व्हे केल्यानंतर सॅमची ५०० बालक होते ते आम्ही ५००० शोधले आहेत. मॅमची बालके २५०० होते ते जवळपास १७००० हजारपर्यंत म्हणजे चार ते पाचपट शोधले आहेत. या १७००० बालकांची ट्रीटमेंट करायची आहे तर त्यासाठी पैसे उपलब्ध पाहिजे. तातडीने पैसे मागायचे असतील तर महिला व बालकल्याण विभागाकडून फक्त ट्रायबलसाठी ८० लाख रुपये आले होते ते पुरत नव्हते. डीपीसीमधून नियोजन करायचे असल्यास पुनर्नियोजनातून ते करता येत नव्हते. मानव विकासमधूनसुद्धा ताबडतोब पैसे मिळण्याची शक्यता कमी होती. अशा परिस्थितीमध्ये आम्ही एक निर्णय घेतला की, जीपीडीपी म्हणजे ग्रामपंचायतीलाच १४ व्या वित्त आयोगाचा निधी +

पेसाचा काही निधी यांचे एकत्रिकरण करुन ग्रामपंचायतीकडे पैसे होते. हा पैसा २५ टक्के महिला व बालकल्याण विभागावर खर्च करावा अशा पद्धतीच्या सूचना आहे. १० टक्के खर्च हा आरोग्यावर करावा. प्रतिबालक २००० रुपये याप्रमाणे व्हीसीडीसीसाठी ग्रामपंचायतीच्या माध्यमातून पैसे उपलब्ध केले. समजा एखाद्या ग्रामपंचायतीतून सॅम आणि मॅम ५ सापडले तर १०००० रुपये आम्ही अंगणवाडी वर्करच्या खात्यावर जमा केले. त्यांना सांगितले की, ८०० रुपयांची औषधे एक महिना बालकांना पाजायची. शासन निर्णयाप्रमाणे केमिस्टकडून ती औषधे त्यांनी खरेदी करायची. शासन निर्णयामध्ये व्हिसीडीसी आहाराचा प्रोटोकॉल आहे. त्या प्रोटोकॉलमध्ये ६ वेळेस खाणे आहे. मग सकाळी शिरा, अंगणवाडीचा आहार दोन वेळेस देऊन पुन्हा ५ एमएल तेल टाकून द्यायचे, दुपारी ४.०० वाजता अंडी आणि सायंकाळी ६.०० वाजता अजून काही आहार द्यायचा असे करुन जवळपास एक महिना आम्ही त्यांना ट्रीट केले. जवळपास १५ ते १६००० बालकांमधून ९००० बालक खालच्या ग्रेडमधून वरच्या ग्रेडमध्ये आणले आहेत. यामध्ये ३.५ कोटी रुपयांचा खर्च झाला आहे. या खर्चामध्ये कोणत्याही प्रकारचे टेंडर, सेंट्रल परचेस किंवा एखादी तक्रार सुद्धा नाही. ग्रामपंचायतीचा पैसा असल्यामुळे ग्रामसेवकांना आणि सरपंचाना पहिल्यांदा वाटले की आमचे पैसे जात आहेत. कारण पैसे देणे खूप मुश्किल होते. परंतु मानवी विकास हा महत्त्वाचा आहे हे त्यांच्या लक्षात आणून दिले आणि ग्रामसेवकांच्या बैठका घेऊन हे पैसे द्या असे त्यांना सांगितले. ग्रामसेवक आणि सरपंचांनी पैसे दिल्यामुळे अंगणवाडी पैशांचे काय करते हे पाहण्यासाठी ते दररोज त्या ठिकाणी जायचे. मग तिथे सोशियल मॉनिटरींग झाली. त्याचे रिझल्ट आम्हाला खूप चांगले मिळाले आहेत. कुपोषणाचा विषय आल्यानंतर राज्य शासन आणि जिल्हा प्रशासन या दोघांकडेही बोट दाखवले जाते. परंतु स्थानिक स्वराज्य संस्थांनीच याची ओनरशिप घेतलेली आहे आणि त्यांनी कुपोषणाचा प्रश्न सोडवलेला आहे.

आदिवासी क्षेत्रामध्ये ‘ स्वयंम ’ नावाची एक योजना आहे. या योजनेमध्ये कोंबडी वाटपाचा विषय होता. परंतु यामध्ये मर्यादित बजेट होते. प्रत्येक सॅम आणि मॅम बालकाच्या कुटुंबाला दोन कोंबडया द्यायच्या. ट्रीटमेंट करुन घरी गेल्यानंतर त्या बालकाला अंडी मिळावी म्हणून आम्ही ग्रामपंचायतीच्या फंडामधूनच दोन कोंबडया दिल्या. साधारणतः एका बालकामागे २५० ते ३०० रुपयांची एक अंडयावरची कोंबडी दिली. जवळपास सर्व बालकांना कोंबडया वाटप केल्या आहेत. हा एक चांगला प्रयोग आम्ही केला आहे. हा प्रयोग ग्रामपंचायतीच्या माध्यमातून झाला आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने २.५ कोटी रुपये किती लोकांसाठी वापरले आहेत ? त्या मुलाने नवीन सायकल घेतली का नाही हे कसे कळणार आहे ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी १७००० बालक गुणिले २१५०० म्हणजे जवळपास ३ कोटी ३५ लाख रुपये खर्च झाला आहे. हा सर्व खर्च ग्रामपंचायतीच्या माध्यमातून झाला आहे. केंद्र शासनाच्या फायनान्स कमिशनच्या सूचना १० टक्के खर्च हा महिला व बालकल्याण आणि आरोग्य विभागावर करावा. त्या सहभागातूनच आपण हा खर्च केला आहे. सायकलच्या विषयामध्ये

१.५ लाख मुले आणि मुली इरेस्पेक्टीलव ऑफ कास्ट, क्रीड, इकॉनॉमी ही मुले फक्त २ ते ५ किलोमीटर अंतरावर पायी जातात. अशी १.५ लाख मुलांना आताच्या जीबीडीबीच्या नियोजनामध्ये प्रत्येक ग्रामपंचायतीमध्ये मुलांची संख्या गुणिले ३५०० किंवा ४००० रुपये अशा प्रकारचे बजेट त्यांना करायला सांगितले आहे. शिक्षण विभाग आणि महिला व बालकल्याण विभागावर अशा प्रकारचा २५ टक्के निधी ठेवलेला आहे. त्या २५ टक्के निधीतून आम्ही सायकलचे प्रोव्हिजन करणार आहोत. त्यामध्ये अशी योजना आहे की, त्या मुलाने आणि मुलीने हायक्युलस, टायटन किंवा इतर कोणतीही ३००० किंवा ४००० रुपयांची सायकल आणायची आहे. अशा प्रकारचे ग्रामपंचायतीला पावती दिल्यानंतर त्याच्या खात्यावर पैसे जमा होणार आहेत. पुढच्या वर्षाच्या कालावधीत म्हणजे जून महिन्यापर्यंत .. नवीन सायकल आणल्यानंतर तो पावती आणणार त्यानंतर ग्रामपंचायतीचे सरपंच आणि ग्रामसेवक ती पावती बघणार आणि मग त्याला ते पैसे हस्तांतरित करणार आहेत. फक्त पावतीच नाहीतर सायकल सुद्धा ते बघणार आहेत. ग्रामपंचायतीमध्ये ठराव झाल्यानंतर ते पैसे वर्ग होणार आहेत. साधाणतः एका ग्रामपंचायतीमध्ये १०,१५,२०,२५ मुले आहेत म्हणजे ग्रामपंचायत लहान किंवा मोठी असेल तर त्यानुसार मुलांची संख्या असणार आहे. परंतु आमच्या योजनेमध्ये हे पूर्ण कव्हर होणार आहे. यामध्ये कोणताही डीपीसी फंड नाही, कोणत्याही प्रकारचा राज्य शासनाचा निधी मागितलेला नाही. तसेच कोणत्याही प्रकारचा आमदार किंवा खासदारांचा निधी किंवा सीएसआर ॲक्टिविटी मागितलेली नाही. ग्रामपंचायतीच्या ओनरशिपमध्ये आम्ही हे काम करीत आहोत. तसेच सीएसआरमध्ये काही कंपन्या आहेत परंतु त्या कंपन्या एक दोन तीन किंवा चार गावे घेतात आणि तिथे सायकल वितरित करतात. एवढे पूर्ण कव्हरेज होणे शक्य नव्हते म्हणून आम्ही हा प्रयोग केलेला आहे. तिसरा विषय हा डिजीटल शाळांचा जीपीडीपीमध्येच केलेला आहे. साधाणतः ७०-७५ हजार ते १.५ लाख पर्यंत एकाच शाळेला एलसीडी प्रोजेक्टर+सीपीयू आणि पहिली ते दहावीपर्यंतचे सॉफ्टवेअर दिलेले आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने ते प्रोजेक्ट किती रुपयांना असते ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी १ लाख ३८ हजार रुपयांचे चांगले प्रोजेक्टर आहे. त्यापेक्षा कमी दर्जाचे १ लाख रुपये, त्यापेक्षा कमी दर्जाचे ७८ हजार रुपयांचे आहे. त्या ग्रामपंचायतीला ज्या पद्धतीने पैसे उपलब्ध होतील त्याप्रकारे त्यांनी तिथे प्रोजेक्टर घेऊन द्यायचे. ते प्रोजेक्टर जेएम पोर्टलमध्ये टाकले तर त्यामध्ये अनेक सप्लायर आहेत. त्यामुळे त्यात आपल्याला जे आवडले ते आपण घेऊ शकतो. अशा प्रकारचे प्रोव्हिजन ग्रामपंचायतीच्या निधीमधून केलेले आहे. शिक्षण विभागामध्ये सुद्धा जास्तीत जास्त शाळा डिजिटल शाळांमध्ये कव्हर करता येतील. त्यामध्ये असा प्रयोग बघितलेला आहे की, आपण जर तिथे प्रोजेक्टर लावले तर आपण हातात छडी घेऊन शिकवतो ती छडी आपण क्लिक केली तर कंप्युटरवरच्या टच स्क्रिनसारखा धडा ओपन होतो. त्या ठिकाणी येणारी चित्र पळतात. ई-लर्निंगच्या संदर्भात आम्ही ती प्रोसेस करीत आहोत. या तीन ॲक्टिविटी आम्ही ग्रामपंचायतीच्या माध्यमातून मोठया प्रमाणावर घेत आहोत. असे समितीस सांगितले.

समितीने मुलींच्या पारंपरिक बाबींकडे म्हणजे व्यायाम, क्रीडा अशा गोष्टींकडे आपण लक्ष देत आहोत पण बदलत्या काळानुसार नवनवीन अनेक गोष्टी उपलब्ध होत आहेत. अशा प्रकारच्या नवनवीन गोष्टी मुलींना उपलब्ध करुन देण्याबाबत आपणाकडे काही योजना आहेत काय ? कॉम्प्युटर, MS-CIT या बाबी देखील जुन्या झालेल्या आहेत. यापुढे जाऊन आपण माहिलांसाठी किंवा मुलींसाठी आपण काही करू शकतो का ?

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी अशा प्रकारच्या नवनवीन बाबी महिलांना उपलब्ध करुन देण्याबाबत समितीमार्फत आमच्या विभागाला तशा सूचना दिल्या तर आपण म्हणत आहात त्याप्रमाणे महिलांना नवनवीन बाबी उपलब्ध करून देता येणे शक्य होईल. शासन निर्णयामध्ये दिलेल्या योजनेचा लाभ आम्ही महिलांना देऊ शकतो. सदर शासन निर्णयामध्ये काही ठराविकच योजना आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने महिलांसाठी मिळणा-या निधीतून कोणकोणती कामे केले जाऊ नयेत याबाबत यापूर्वीच श्रीमती म्हैसकर मॅडम यांच्यासमवेत साक्षीमध्ये चर्चा झालेली आहे. जिल्हा परिषद व महानगरपालिकेमधील ०५ टक्के आणि १० टक्के राखीव निधीतून संरक्षण भिंत व अन्य अशा प्रकारची कामे करण्यात आलेली आहेत आणि ती कामे महिलांच्या कल्याणासाठी केल्याचे दाखविण्यात आले आहे. यापुढे महिलांच्या कल्याणासाठी मिळणा-या निधीतून अशा प्रकारची कोणतीही कामे करता कामा नये. मुलींना पुढे आणण्यासाठी स्वसंरक्षणाचे धडे, कराटे किंवा कॉम्प्युटरमधील उच्च शिक्षण देणे, अशा प्रकारचे कामे करणे आवश्यक आहे. असे समितीने मत मांडले.

त्यावर विभागीय अधिकारी यांनी महिला बाल विकासांतर्गत काय काय खरेदी करावे, याबाबत शासन निर्णय आहे. सदर शासन निर्णयामध्ये आवश्यक वस्तुंची खरेदी करुन संबंधित लाभार्थी महिलेला देणे आणि प्रशिक्षण देणे असे दोन्ही भाग दिलेले आहेत. मुलींना स्वंयपूर्ण करण्याच्या दृष्टिकोनातून ज्या उपाययोजना करण्याची आवश्यकता आहे, त्याचा देखील विचार सदर शासन निर्णयामध्ये करण्यात आलेला आहे. तसेच महिलांचे शिक्षण व त्यासाठी लोन उपलब्ध करून देण्याची तरतूद देखील केलेली आहे. महिलांच्या दृष्टिकोनातून सर्वसमावेशक असा शासन निर्णय शासनाने निर्गमित केलेला आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने सदर शासन निर्णयामध्ये आणखी काही भागांचा समावेश करण्याची आवश्यकता आहे. ज्या बाबींचा समावेश करण्याची आवश्यकता आहे, त्या सर्व बाबींची यादी समितीकडे उपलब्ध आहे. नवीन जनरेशनमधील मुलींच्या अपेक्षा वेगळ्या आहेत. त्यांच्यासाठी आपण वेगळे काही तरी करू शकतो. बिग बाजार इत्यादि सारख्या ठिकाणी मुलींना नोकरी लावण्यासाठी आम्ही स्वतः कॅम्पचे आयोजन करीत असतो. महिलांकडे दोन चाकी वाहन असेल तर अमेझॉन सारख्या कंपन्या प्रति महिना १२ हजार रुपये देऊन त्यांना नोकरी देऊ शकतात. अशा प्रकारचे काम शासनाने केले तर अधिक चांगले होईल.असे मत मांडले.

समितीने महिला व बाल कल्याणासाठी राखून ठेवलेला निधी सन २०१७-१८ मध्ये किती खर्च करण्यात आलेला आहे काय ? सदर निधी खर्च करण्यात आलेला नाही. त्याच विषयाच्या संदर्भात आजची साक्ष सुरू आहे. आपण असे सांगितले होते की, सदर निधी कॅरी फॉरवर्ड करण्यात येईल. चालू वर्षातील १० टक्के व पूर्वीचे ५ टक्के असा १५ टक्के निधी खर्च करणे आवश्यक आहे. सदर निधी आपण का खर्च करीत नाहीत ? समितीसमोर अनेक योजनांची नावे सांगत आहात पण त्यावर निधी खर्च करीत नसाल तर त्या योजनांचा काय फायदा ? कॅरी फॉरवर्ड करून तो निधी खर्च करण्यात आलेला आहे काय ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी खर्च करण्याबाबतचा ठराव दोन ते तीन वेळा बदलण्यात आला आणि त्यानंतर आचारसंहिता लागू झाल्यामुळे सदर निधी आम्ही खर्च करू शकलो नाही. असे समितीस सांगितले.

समितीने कोणत्या वर्षी किती रुपये खर्च करण्यात आला व तो कोणत्या कामासाठी खर्च केला त्यासंदर्भातील सर्व सविस्तर माहिती समितीला सादर करावी. अशी विचारणा केली.

त्यावर उप आयुक्त यांनी सन २०१५-१६ मध्ये १ कोटी २ लाख रुपये शिल्लक राहिले होते. सन २०१६-१७ मध्ये १ कोटी ५० लाख रुपये निधी प्राप्त झाला होता. दोन्ही मिळून २ कोटी ५२ लाख ६० हजार रुपये प्राप्त होते. सन २०१७-१८ मध्ये २ कोटी ८० लाख रुपये शिल्लक होते. त्यापैकी १ कोटी ४० लाख रुपये खर्च करण्यात आलेले आहेत. १ कोटी ३९ लाख रुपये अखर्चित आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने सदर निधी कोठे खर्च करण्यात आलेला आहे ? सदर पुरस्कार कोणत्या उत्कृष्ट कामासाठी व किती महिलांना देण्यात आलेला आहे ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी महिला पुरस्कारासाठी २ लाख २६ हजार रुपये खर्च करण्यात आलेला आहे. अंगणवाडी सेविका व मदतनीस यांना सदर पुरस्कार प्रदान करण्यात आलेले आहेत. प्रत्येक प्रकल्प एक याप्रमाणे ५२ महिलांना पुरस्कार प्रदान करण्यात आलेले आहेत.असे समितीस सांगितले.

समितीने ५२ महिलांच्या पुरस्कारासाठी एवढा खर्च आलेला आहे काय ? एका पुरस्कारासोबत किती रुपये रोख रक्कम दिलेली आहे ? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी सदर पुरस्काराबरोबर काही रोख रक्कम देखील दिलेली आहे. त्यामुळे पुरस्काराचा खर्च जास्त झालेला आहे. पुरस्कारासोबत दिली गेलेली रक्कम ही चेकने दिलेली आहे. अंगणवाडी सेविकेला पुरस्कारासह २ हजार रुपये व मदतनीस यांना पुरस्कारासह १५०० रुपये रोख रक्कम दिलेली आहे. असे समितीस सांगितले.

समितीने आपल्या अधिपत्यात एकूण किती अंगणवाड्या आहेत ? सदर पुरस्काराचे निकष काय ठरविण्यात आले होते ? सदरहू महिलांनी कुपोषणामध्ये काय सुधारणा केली, त्यासाठी त्यांनी काय कामे केली आहेत? त्यासंदर्भातील सर्व माहिती समितीला द्यावी. अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी नाशिकमध्ये ५ हजार २८२ अंगणवाड्या आहेत. ५२ पुरस्कारांपैकी २६ सेविका व २६ मदतनीस यांना पुरस्कार प्रदान करण्यात आलेले आहेत. लोकसहभाग, कुपोषण, मुलांची सेवा, चांगल्या दर्जाचे शिक्षण, मुलांची उपस्थिती इत्यादि बाबतीत चांगले काम करणा-या महिलांना सदर पुरस्कार प्रदान करण्यात आलेले आहेत. असे समितीस सांगितले.

समितीने सन २०१७-१८ मध्ये महिलांच्या कल्याणासाठी कोणत्याही प्रकारचा खर्च करण्यात आलेला नाही, सदर अभ्यास दौरा कोठे पाठविण्यात आला होता? अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी सन २०१७-१८ मध्ये १ कोटी ४० लाख १८ हजार रुपये महिलांच्या कल्याणासाठी खर्च करण्यात आलेले आहेत. त्यापैकी पुरस्कारावर २ लाख २६ हजार, अभ्यास दौरासाठी ४ लाख ८३ हजार रुपये खर्च करण्यात आलेले आहेत. सदर अभ्यास दौरा कोकण आणि गोवा येथे पाठविण्यात आला होता. असे समितीस सांगितले.

समितीने एवढ्या अंगणवाड्या असताना देखील आपण पाठविलेल्या अभ्यास दौ-याने सात दिवसांमध्ये फक्त दोन अंगणवाड्यांना भेटी दिलेल्या आहेत का? महिलांच्या उन्नतीसाठी वेगळ्या प्रकारचे प्रशिक्षण देण्याची आवश्यकता आहे. पुढील खर्चाबाबत माहिती देण्यात यावी. अशी विचारणा केली.

त्यावर उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी MS-CIT साठी २४ लाख २९ हजार रुपये खर्च करण्यात आलेला आहे. तसेच जनरल प्रशिक्षणासाठी २४ लाख ९० हजार रुपये खर्च करण्यात आलेला आहे. त्यामध्ये ३० मुलींच्या ८३ बॅचला ५ दिवसांचे प्रशिक्षण दिलेले आहे. जेवण, जाणे-येणे बस भाडे, नास्ता, चहा आणि स्टेशनरीवर खर्च करण्यात आलेला आहे.

अभिप्राय व शिफारशी

समितीने दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१७ रोजी नाशिक जिल्हा परिषदेला दिलेल्या भेटीच्या अनुषंगाने तसेच दिनांक ८ जानेवारी, २०१८ रोजी व २३ जानेवारी, २०१९ रोजी घेतलेल्या साक्षीच्या अनुषंगाने समितीने नाशिक जिल्हा परिषदेला भेट देऊन नाशिक जिल्हा परिषदेमार्फत सन २०१२-१३, सन २०१३-१४ व सन २०१४-१५ या ३ वर्षनिहाय अंदाजपत्रकाची तपासणी करून उक्त अंदाजपत्रकातील रकमेपैकी १०% रक्कम जिल्हा परिषद क्षेत्रातील महिलांच्या कल्याणकारी योजनेसाठी तसेच आर्थिकदृष्ट्या मागास महिलांचे बलशालीकरण करून त्यांना सक्षम करण्याकरिता शासन निर्णयानुसार विविध योजना राबवून त्यांचे जीवनमान उंचावण्याकरिता सदरचा निधी शासन निर्णयानुसार १०% प्रमाणे खर्च करणे आवश्यक आहे. नाशिक जिल्हा परिषदेने पाठविलेल्या माहितीनुसार महिलांकरिता विविध योजनांवर तरतूद करून तो शासन निर्णयाप्रमाणे खर्च करण्यात आला असल्याचे समितीला पाठविण्यात आलेल्या माहितीवरुन दिसून येते. परंतु सन २०१४-१५, २०१५-१६ व २०१६-१७ या वर्षात तरतुदींपेक्षा काही बाबींवर कमी खर्च करण्यात आला असून, काही बाबींवर काहीच खर्च करण्यात आला नसल्याचे लेखी स्वरुपातील माहितीची तपासणी केली असता दिसून येते. यामध्येच कुपोषित मुला-मुलींसाठी, तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी प्रोटीनयुक्त आहार, किशोरवयीन मुलींसाठी सॅनिटरी नॅपकिन, मुलींना संगणक प्रशिक्षण, ३% अपंग खर्च, अभ्यास सहल इत्यादी अनेक योजनांवर तरतूद करूनही काही खर्च करण्यात आला नाही. नाशिक जिल्हा परिषदेकडे तरतूद असूनही अनेक योजनांवर खर्च न होणे ही बाब अत्यंत गंभीर आहे. ज्या उद्देशाने शासनाने शासन निर्णय निर्गमित केला आहे. त्या उद्देशाने जिल्हा परिषदेने त्या त्या अर्थसंकल्पीय वर्षात शासन निर्णयानुसार १०% प्रमाणे निधी उपलब्ध करून देऊन नियमाप्रमाणे तो त्याच वर्षात किंवा लगतच्या वर्षात खर्च करणे आवश्यक असताना त्याद्वारे महिलांचे सक्षमीकरण करण्याबाबतची कार्यवाही नाशिक जिल्हा परिषदेने करणे गरजेचे असताना तशी कार्यवाही या जिल्हा परिषदेकडून झालेली दिसून येत नाही. **निधीची उपलब्धता असूनही व उपलब्ध निधीमधून त्या त्या शीर्षकाअंतर्गत तरतूद करूनही शासन निर्णयानुसार खर्च न होणे ही बाब समिती गांभीर्याने घेत असून यामध्ये सर्व संबंधित अधिका-यांचा गलथानपणा तसेच महिलांच्या विविध कल्याणकारी योजना राबविण्यामध्ये होत असलेली उदासीनता ही अत्यंत गंभीर बाब आहे असे समितीला वाटते. वेळच्या वेळी निधी खर्च करुन त्याद्वारे महिलांच्याकरिता राबविण्यात येणा-या योजनांवर खर्च करून महिलांचे सक्षमीकरण करणे आवश्यक आहे. तथापि, ही बाब अधिका-यांकडून दुर्लक्षित होत असल्यामुळे शासनाने निर्णय घेऊनही त्या निर्णयाची अंमलबजावणी होत नसल्याने सर्व संबंधित अधिका-यांवर कठोर कारवाई करावी अशी समितीची शिफारस आहे. भविष्यात शासन निर्णयाचे कठोर व काटेकोरपणे पालन व्हावे याबाबत समिती आग्रही असून नाशिक जिल्हा परिषदेने महिलांसाठी योग्य तो निधी खर्च केला नसल्यामुळे व त्यात दिरंगाई व उदासीनता दाखविल्यामुळे सर्व संबंधित अधिका-यांची चौकशी करून त्यात जबाबदार असणा-या अधिका-यांवर योग्य ती कारवाई करावी व याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीला दोन महिन्यात पाठविण्यात यावा अशी समितीची शिफारस आहे.**

तसेच नाशिक जिल्ह्यामध्ये बेटी बचाओ बेटी पढाओ कार्यक्रम घेतला असून त्यासंदर्भात समितीला सन २०११ च्या जनगणनेनुसार जिल्ह्यामध्ये (Sex ratio) मुला-मुलींचे जन्माचे दर मागील दोन वर्षापासून सुधारले असून सन २०१७ मध्ये दर १००० बालकांपैकी ९४० मुली होत्या आता अद्ययावत माहितीनुसार त्या ९६३ मुली आहेत. " गर्भधारणापूर्वव प्रसवपूर्व निदान तंत्र लिंग" (PCPNDT act) कायद्यानुसार सिव्हील सर्जन जिल्हा शल्य चिकित्सक हे मुख्य प्राधिकारी असून टोल फ्री क्रमांकावर तक्रार आल्यास त्या दृष्टीने कारवाई केली जाते. या नाशिक जिल्ह्यात इनोव्हा गाडीच्या वाहनामध्ये सोनोग्राफी यंत्रे ज्याद्वारे गर्भाशयातच मुलींची तपासणी केली जाते अशी यंत्रणा आढळल्यामुळे त्या संदर्भात मुंबई उच्च न्यायालयात प्रकरण दाखल असल्याचे समितीला सांगितले आहे. एकंदरच नाशिक जिल्ह्यातील मुलां-मुलींच्या जन्म दराचे प्रमाण विचारात घेता समिती याबाबत समाधान व्यक्त करते. तथापि, त्यात आणखी सुधारणा होण्याची समितीला आवश्यकता वाटते व त्यादृष्टीने जिल्हापरिषद प्रशासनातील अधिका-यांनी त्या दृष्टीने कार्यरत राहिले पाहिजे असे समितीला वाटते या जिल्ह्यात जिल्हा परिषदेने " मुलींच्या जन्माचे स्वागत " हा उपक्रम राबविला असून महिलेला पहिली मुलगी झाली आणि दुस-यांदा मुलगी झाली तर दुस-या मुलीच्या नावे ५००० रुपयांचे **नॅशनल सर्टिफिकेट देण्यात येत असून याबाबतही समितीने समाधान व्यक्त केले. मुलींचा जन्म दर सुधारावा त्याचप्रमाणे त्यांचेसाठी विविध कल्याणकारी योजना राबवून वंशाचा दिवा मुलगाच पाहिजे अशी धारणा असणा-या नागरिकांमध्ये जनजागृती होण्याच्या दृष्टीने कारवाई करावी. तसेच इनोव्हा गाडीच्या वाहनामध्ये सोनोग्राफी यंत्रे सापडली याबाबतचे प्रकरण मुंबई उच्च न्यायालयात प्रलंबित असून सदर प्रकरण तातडीने निकाली काढण्याबाबत कार्यवाही करावी अशी समितीची शिफारस आहे.**

जिल्हा परिषदेने शासन निर्णयानुसार जिल्हा परिषदेच्या एकूण अर्थसंकल्पीय तरतुदीपैकी भांडवली खर्च वजा जाता ३% तरतूद दिव्यांग यांच्या कल्याणासाठी विविध योजना राबवून त्यावर खर्च करणे आवश्यक आहे. नाशिक जिल्हा परिषदेने या संदर्भात सन २०१४-१५ या वर्षात ७ लक्ष ५० हजार रु. तरतूद करून ती खर्च केली आहे. सन २०१५-१६ या वर्षात सुमारे ६ लाख ७५ हजार रु. तरतूद करून त्यावर काहीही खर्च केला नाही. तर सन २०१६-१७ या वर्षात ८ लाख २५ हजार तरतूद करून ती खर्च केली असल्याचे समितीला पाठविलेल्या माहितीवरुन दिसून येते. सचिवांच्या साक्षीच्या वेळी सन २०१५-१६ या वर्षात ७८ दिव्यांग लाभार्थ्यांची निवड करून त्यांना घरघंटी योजनेसाठी तरतूद केली होती. या ७८ पैकी ३५ लाभार्थ्यांना लाभ दिला असून त्यावेळी बँकेची अडचण होती. डीबीटीची योजना असल्यामुळे लाभार्थी जोपर्यंत खरेदी करीत नाही तोपर्यंत बँकेतून त्यांना साहित्य दाखविल्याशिवाय पैसे मिळत नाहीत अशा अडचणी होत्या. त्याचप्रमाणे जिल्हा मध्यवर्ती बँकेत त्यावेळी २३५ कोटी ४० लाख रुपये पडून होते. परंतु बँकेचे अधिकारी सदरचे पैसे देण्यास तयार नव्हते

त्यामुळे जिल्हा परिषदेद्वारे राबविण्यात येणा-या अनेक योजनांना पैसे मिळत नव्हते व त्यामुळे योजना प्रलंबित राहात होत्या असे सांगण्यात आले. तथापि, सन २०१६-१७ या वर्षातील योजना पूर्णपणे राबविल्या की नाही ही सचिवांच्या साक्षीच्या वेळी देखील माहिती समितीसमोर येऊ शकली नाही. या योजनेसाठी पैसा उपलब्ध असताना तसेच लाभार्थींची निवड केली असताना देखील त्यांच्यावर खर्च न होणे ही बाब अत्यंत गंभीर असून दिव्यांग लाभार्थीमध्ये शासनाविरोधी रोष निर्माण होणारा आहे.

सबब, ज्या दिव्यांग लाभार्थींची निवड या योजनेसाठी केलेली आहे त्या योजनेचा लाभ अद्यापही दिलेला नसल्यास तो तातडीने संबंधित लाभार्थीस देण्यात यावा व या संदर्भात चौकशी करून जे अधिकारी यात दोषी आढळतील त्यांचेवर जबाबदारी निश्चित करून कठोर कारवाई करण्यात यावी अशी समितीची शिफारस आहे. याबाबत केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीला दोन महिन्यात पाठविण्यात यावी.

परिशिष्ट-अ

विभागाची माहिती

नाशिक महानगरपालिका,नाशिक

5 % महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी राखीव निधीवरील तरतूद व खर्चाचा तपशिल

आर्थिक वर्ष	मनपाचे मा. आयुक्तांनी शिफारस केलेले सुधारीत वार्षिक अंदाजपत्रक	मनपाचे एकुण स्वतःचे महसूली उत्पन्न	मनपाचे बांधील खर्च वजा जाता स्वतःचे महसूली उत्पन्न	मनपाचे स्वतःच्या उत्पन्नातून महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी केलेली राखीव तरतूद	महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी कल्याणकारी योजनांवरील एकुण प्रत्यक्ष खर्च	महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी कल्याणकारी योजनांवरील केलेली राखीव तरतूद व एकुण प्रत्यक्ष खर्च यातील टक्केवारी
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7) = (6) / (5) %
2014-15	109055.14	88485.20	28275.25	1413.76	279.73	19.79%
2015-16	113866.80	98451.82	38663.60	1933.18	687.97	35.59%
2016-17	140246.20	109882.45	36145.91	1807.30	665.05	36.80%
एकुण	363168.14	296819.47	103084.76	5154.24	1632.75	31.68%

टीप - मनपाच्या एकुण महसुली उत्पन्नामधून बांधील खर्च (कर्मचारी वेतन खर्च, पेन्शन खर्च, शिक्षण मंडळ खर्च, कर्ज मुद्दल परतफेड खर्च, कर्जावरील व्याज खर्च, कार्यालयीन देखभाल खर्च इ.) वजा जाता उर्वरीत महसुली उत्पन्नाच्या 5% इतकी तरतूद महिलांसाठी व बालकल्याण विभागासाठी कल्याणकारी योजनांसाठी करावयाची आहे.

प्रश्न क्रमांक 21 चे बाबत

एकुण शॉपिंग सेंटर संख्या:- 53 गाळे/ओटे संख्या:- 2698

नाशिक पूर्व

अ.नं.	शॉपिंगसेंटरचे नांव	गाळे / ओटे संख्या	व्यवसायाचे स्वरुप उदा.मासळी विक्री,कापड दुकान
1.	कथडा मार्केट	33	कापड दुकान,गोडाऊन वापर,स्पेअर पार्टस,फर्निचर, ट्रॅरव्हल्स् ऑफीस इत्यादी
2.	हुंडीवाला लेन,नाशिक	17	कापड व धान्य विक्री, रेडीमेड, होजिअरी
3.	नविन भद्रकाली मार्केट	114	फ्रुट मार्केट,जुने नविन भांडे विक्री, वडापावविक्री,चहा,अंत्यविधीसाहीत्य,विक्री साहीत्य इत्यादी.
4.	शिवाजी क्लॉथ मार्केट	58	कपडा विक्री,अंत्यविधी साहीत्य विक्री, अगरबत्ती विक्री,घडयाळ विक्री दुरुस्ती.
5.	महात्मा फुले मंडई	22	कापड विक्री,धान्य विक्री,किराणा माल विक्री, मटन /मासळी विक्री.
		286	
	एकुण	530	

नाशिक पश्चिम विभाग

6.	अशोकस्तंभ शॉपिंग सेंटर	8	हॉटेल व्यवसाय
7.	यशवंत मंडई शॉपिंग, सेंटर पेठे हायस्कुल लगत ,जुने व नविन	52	किराणा, कार्यालये,मेडीकल्स, दवाखाना,हॉटेल,लॅब
8.	डॉ.आंबेडकर कॉलनी (जुनी) शॉपिंग सेंटर	16	किरणा दुकान
9.	डॉ.आंबेडकर कॉलनी (नविन) शॉपिंग सेंटर	12	इलेक्ट्रीक दुकान
10.	शिवाजी रोड शॉपिंग सेंटर	70	कापड विक्री,चप्पल बुट विक्री, इलेक्ट्रिकल्स, मेडीकल्स्, हॉटेल व्यवसाय, जनरल स्टोअर्स
11.	सिबीएस भुयारी मार्ग शॉपिंग	16	झेरॉक्स् दुकान
12.	पंडीत कॉलनी इमारत	22	कार्यालय/ऑफीस
13.	शिंगाडा तलाव शॉपिंग सेंटर	32	स्पेअर पार्टस विक्री, कार्यालये.
14.	शरणपुर मिनी मार्केट	320	कापड दुकान, चप्पल बुट, जनरल स्टोअर्स
15.	शरणपुर पालिका बाजार	124	कार्यालय/ऑफीस, झेरॉक्स् दुकान टेलरिंग दुकान
16.	शरणपुर तिबेटीयन मार्केट	102	कापड व्यवसाय
17.	शरणपुर रोड ॲटो स्किल लगत शॉपिंग	30	शासकीय कार्यालये

18.	दहीपुल शॉपिंग सेंटर	11	कापड व्यवसाय, फुल भांडार
19.	बालाजी कोट	11	बँड कार्यालय, कार्यालये,
20.	सरस्वती नाला शॉपिंग सेंटर	6	कापड व्यवसाय, भांडी व्यवसाय
	एकुण	**832**	
पंचवटी विभाग			
21.	इंदिरा गांधी प्रसुति गृह शॉपिंग सेंटर	6	मिठाई,इलेक्ट्रिक,इलेक्ट्रॉनिकस्
22.	मनपा भांडारा शॉपिंग सेंटर	20	दवाखाना,हार्डवेअर,इलेक्ट्रीक, फर्निचर,कापड,जनरल स्टोअर,किराणामाला,विक्री
23.	हिरे विदयालय,जुना मखमलाबाद नाका शॉपिंग सेंटर	8	फुले,फरसाण,इलेक्टिक व इलेक्ट्रॉनिकस्,जुनीवाहने,बांधकाम व्यवसायिक, खादयपदार्थ विक्री
24.	पेठरोड वडारवाडी,शनीमंदिरा समोरील पालिका मार्केट	34	दवाखाना, व जनरल
25.	दिंडोरीरोड शॉपींग सेंटर	43	फुटवेअर,हार्डवेअर,हेअर कटींगसलुन,कटलरी,हॉटेल,पानशॉप,गॅरेज,पॉकिंग मटेरियल जनरल स्टोअर
26.	पदमश्रि शिवाजीराव पटवर्धन शॉपिंग सेंटर	21	रॉकेल विक्री,जनरल स्टोअर,हेअरकटींग सलुन,ब्युटी पार्लर,किराणा
27.	आडगाव ट्रक टर्मिनल सुविधा गाळे उपहारगृह पेट्रोलपंप	10	उपहारगृह, पेट्रोलपंप
28.	आडगाव ट्रकटर्मिनल बी विंग	30	ट्रान्सपोर्ट व कारटिंग एजंट
29.	आडगाव ट्रकटर्मिनल सि विंग	15	ट्रान्सपोर्ट व कारटिंग एजंट
30.	सरदारचौक नारोशंकरामंदिरा समोरील पालिका मार्केट	14	वडापाव विक्री,कटलरी, ज्योतिष
31.	संजयनगर मजुरवाडी येथील बांधीवगाळा	1	पिठगिरणी
32.	सर्व्हे 110 /अ राहुलवाडी पेठरोड येथील व्यापारी संकुली	18	भाजीपाला,टेलरिंग शॉप,जनरल
	एकुण	**688**	
नाशिकरोड विभाग			
33.	जव्हार मार्केट	41	किराणा,कापड,भांडे,कार्यालय,स्टेशनरी,झेरॉक्स
34.	दुर्गा उद्यान कोर्ट इमारत	2	कोर्ट कामकाज
35.	प्रशासकीय इमारत जव्हारमार्केट समोर	12	किराणा,कापड दुकान,बँक

36.	बिटको हॉस्पिटल डी विंग	15	पत्राविक्री,इलेक्टिक उपकरणे,थंडपेय,भंगारखरेदी,
37.	बिटको हॉस्पिटल जी विंग	9	मेडिकलस्,टेलरिंग,ब्युटीपार्लर,हार्डवेअर
38.	शिवाजी रोड शॉपिंग सेंटर	5	कापड व्यवसाय ,सोनेविक्री,
39.	सुभाष मार्केट	15	किराणा दुकान,कार्यालय,गॅरेज,बॅटरीदुकान,स्टेशनरी,फोटोविक्री,
40.	सुभाषरोड मटन मार्केट	20	चिकन/मटन विक्री
41.	यशवंत मंडई	32	मेडिकल्स्,कापडव्यवसाय,हॉटेलस्,टेलरिंग,अन्नविक्री,रेडीमेडकापडदुकान, गोडावुन
42.	आर्टिलरी सेंटररोड,जैनभवनसमोरील व्यापारी संकुल	10	कापड दुकाने,बँक
	एकुण	161	
सातपूर विभाग			
43.	छत्रपती शिवाजी महाराज मंडई	136	कापड विक्री, किराणा माल विक्री, इलेक्टिकल्स, घडयाळ /मोबाईल विक्री दुरुस्ती,मोटार रिवाईडींग दुरुस्ती.
44.	इंदिरा गांधी महाराष्ट्र हाऊसिंग कॉलनी मार्केट	39	भांडी विक्री, कटलरी माल विक्री, कपडे विक्री, टेलरींग, हॉटेल/ खानावळ
45.	महात्मानगर शॉपिंग सेंटर	61	गॅरेज,स्पेअर पार्टस विक्री,दवाखाना सोलर विक्री, शैक्षणिक संस्था,हॉटेल झेरॉक्स् मशिन
46.	संत शिरोमणी खोका मार्केट	120	चप्पल बुट विक्री,मोबाईल/घडयाळ विक्री,कापड विक्री, टेलरींग, किराणा माल विक्री, मोटार रिवाईडींग दुरुस्ती,सलुन
47.	मटन मार्केट ओटे	20	चिकन/मटन विक्री
48.	शिवाजीनगर मिनी मार्केट	18	भाजीपाला विक्री, चप्पल बुट विक्री,मोबाईल विक्री
49.	आनंदवली व्यापारी संकुल	30	बंद
50.	नविन इंदिरा मार्केट/आंबेडकर मार्केट	22	मटन विक्री, सलुन
51.	चुंचाळे येथील मार्केट		
	एकुण	446	
	नविन नाशिक विभाग		
52.	उंटवाडी स्लॉटर हाऊस	5	चिकन /मटन विक्री

53.	राजे संभाजी स्टेडियम व्यापारी संकूल	36	बंद
	एकुण	41	
	एकुण सर्व गाळे/ ओटे	2698	

प्रश्न क्रमांक 23 चे बाबत महिलांना गाळे/ओटे वाटप संख्या:- 372

नाशिक पूर्व

अ.नं.	शॉपिंगसेंटरचे नांव	महिलांना एकुण गाळे/ओटे वाटप संख्या	गाळा क्रमांक	महिला गाळेधारकाचे नांव	व्यवसायाचे स्वरुप
1.	कथडा मार्केट	4	16	परवीन औकत पठाण	स्पेअर पार्टस विक्री
			17	सरोज यशपाल भाटीया	गोडाऊन
			20	दलजितकौर नानकसिंग अजमानी	स्पेअर पार्टस विक्री
			29	आशालता दगु गांगुर्डे	स्पेअर पार्टस विक्री
2.	हुंडीवाला लेन,नाशिक	2	10	राधाबाई दामोदर केलगावकर	धान्य विक्री
			11	जयश्री गजानन शेलार	धान्य विक्री
3.	नविन भद्रकाली मार्केट	13	1	सावित्रीबाई महादु पाटोळे	फुल विक्री
			27	सहाजीदा खलील अत्तार	स्पेअर पार्टस विक्री
			33	पार्वताबाई रामनाथ चव्हाण	फळ विक्री
			46	मुक्ताबाई रंगनाथ थोरात	फळ विक्री
			50	छाया मधुकर भागवत	फळ विक्री
			53	सुलभा साहेबराव डावरे	नविन कापड विक्री
			75	लक्ष्मीबाई किसन बागुल	फळ विक्री
			76	कल्पना शिवाजी भागवत	रेडीमेड होजिअरी
			79,80, 83,84	हिराबाई गणपत साखरे	किराणा माल विक्री
			81	लक्ष्मीबाई गोपाल घोलप	फुल विक्री
			82	भामाबाई सिताराम कस्तुरे	अंत्यविधी साहीत्य विक्री
			109	अंबुबाई दगडु पवार	फळ विक्री

			111	पुष्पाबाई अर्जुन पुरुषवानी	कापड विक्री
4.	शिवाजी क्लॉथ मार्केट	7	22	ललिता बलाराम मांगो	कापड विक्री
			25	भारती राजकुमार कटारीया	कापड विक्री
			26	गणेथीबाई किसनदास किंगरानी	कापड विक्री
			27	कविता सदानंद चैनानी	कापड विक्री
			47	रेखा कमल पंजवानी	कापड विक्री
			48	लिलाराम भागचंद मतलानी	कापड विक्री
			49	इंदिरा रोचलदास पंजवानी	कापड विक्री
5.	महात्मा फुले मंडई गाळे दक्षिण बाजु		9	सविता कैलास चौधरी	धान्य विक्री
	महात्मा फुले मंडई उत्त्र बाजु		9	काझी गजाला मोहीनोद्दीन	कापड विक्री
	सुकी मासळी विक्री		1	बेबीबाई नथुजी बारे	सुकी मासळी विक्री
			2	ताराबाई निवृत्ती सासे	सुकी मासळी विक्री
			5	जनाबाई मारुती लांडगे	सुकी मासळी विक्री
			6	पार्वतीबाई प्रल्हाद उदावंत	सुकी मासळी विक्री
			7	चंद्रभागाबाई नारायण करडे	सुकी मासळी विक्री
			8	माया अरुण तुपे	सुकी मासळी विक्री
			12	ताराबाई तुकाराम ठाकरे	सुकी मासळी विक्री
			14	रुक्मिणीबाई मारुती काथवटे	सुकी मासळी विक्री
			16	मैनाबाई मधुकर बारे	सुकी मासळी विक्री
			17	चंद्रभागाबाई बबन डहाके	सुकी मासळी विक्री
	ओली मासळी विक्री		1	वत्सलाबाई शांताराम सोपे	ओली मासळी विक्री
			3	मिनाबाई रामदास सोपे	ओली मासळी विक्री
			6	पार्वताबाई तामदेव डांगळे	ओली मासळी विक्री
			8	माया सावळीराम सासे	ओली मासळी विक्री
			13	मथुराबाई नारायण काथवटे	ओली मासळी विक्री
			17	राहीबाई विश्वनाथ घटमाळे	ओली मासळी विक्री

			18	सावत्रीबाई छबू भामरे	ओली मासळी विक्री
			19	सोनुबाई महादु सामे	ओली मासळी विक्री
			28	वत्सला महादेव गायकवाड	ओली मासळी विक्री
			30	सिंधुबाई काशिनाथ गायकवाड	ओली मासळी विक्री
			31	कुसुमबाई पांडुरंग तारु	ओली मासळी विक्री
			33	कमळाबाई कृशाभा डहाळे	ओली मासळी विक्री
			35	सिंधुबाई शंकरराव ठाकरे	ओली मासळी विक्री
			36	सगुणाबाई हिरामण डांगरे	ओली मासळी विक्री
			37	पार्वताबाई मुरलीधर वाघ	ओली मासळी विक्री
			38	शांताबाई सोनु गमेकर	ओली मासळी विक्री
			40	मनोरमा शंकर रणदिवेकर	ओली मासळी विक्री
			41	दुर्गाबाई बाबुराव पालकर	ओली मासळी विक्री
			42	कलावती शंकर कराडे	ओली मासळी विक्री
	मटन विक्री विभाग		26	शमाबी शेख सुलेमान	मटन विक्री
			43	राऊबाई गंगाधर एरंडे	मटन विक्री
	भाजीपाला विक्री विभाग		1	कमल हिरालाल भावसार	भाजीपाला विक्री
			3	सिताबाई सोमनाथ जेजुरकर	भाजीपाला विक्री
			4	काशाबाई बुधा बेडकुळे	भाजीपाला विक्री
			12	शकुंतला भिमाजी धोंगडे	भाजीपाला विक्री
			13	निर्मला विजय डांगरे	भाजीपाला विक्री
			14	मरियम बी.यासीम शेख	भाजीपाला विक्री
			15	पार्वताबाई गणपत खैरनार	भाजीपाला विक्री
			16	गमाबाई सावळीराम थेटे	भाजीपाला विक्री
			18	जमिला बी इसाक शेख	भाजीपाला विक्री
			19	सावित्रीबाई किसन डोईफोडे	भाजीपाला विक्री
			20	बेगम गफुरखान पठाण	भाजीपाला विक्री

			21	शेख रज्जाना यासीन शेख	भाजीपाला विक्री
			23	कमल चंद्रकांत भडके	भाजीपाला विक्री
			24	फातेमा बेगम अमिरुद्दीन शेख	भाजीपाला विक्री
			28	शांताबाई विठ्ठल गांगुर्डे	भाजीपाला विक्री
			29	कमळाबाई माधवराव नागपुरे	भाजीपाला विक्री
			30	जनाबाई गोपीनाथ शिंदे	भाजीपाला विक्री
			33	ताराबाई निवृत्ती उदावंत	भाजीपाला विक्री
			35	खैरुनिसा चाँदखान	भाजीपाला विक्री
			42	निर्मला सुभाष भावसार	भाजीपाला विक्री
			46	मिराबाई आनंदा बकरे	भाजीपाला विक्री
			47	लिलाबाई सुकदेव अंबेकर	भाजीपाला विक्री
			52	ठ्वुबाई मितारम भोये	भाजीपाला विक्री
			53	अनुसया लक्ष्मण राऊत	भाजीपाला विक्री
			54	संगिता हरीदास चौधरी	भाजीपाला विक्री
			55	चंद्रबाई बबन भोसले	भाजीपाला विक्री
			56	इंद्रावती चंदुलाल शिंदे	भाजीपाला विक्री
			57	पार्वताबाई नरसुअण्णा पालकर	भाजीपाला विक्री
	मासे विक्री व इतर विभाग		1	शांताबाई रंगनाथ व्यवहारे	मासे विक्री
			2	रजिया कुटी	मासे विक्री
			5	रंजना निवृत्ती भरीतकर	मासे विक्री
			14	यमुना धाकु वाडेकर	मासे विक्री
			15	बानु बी अनवर खान पठाण	मासे विक्री
			18	सिमाबाई मधुकर कदम	मासे विक्री
			19	लिलाबाई पोपट भावसार	मासे विक्री
			21	लक्ष्मीबाई सातपुते	मासे विक्री
			22	बेबी मधुकर कडीले	मासे विक्री

			23	शोभा बाळासाहेब वाकचौरे	मासे विक्री
			24	कौशल्याबाई कारभारी डोईफोडे	मासे विक्री
			26	कमळाबाई गोटीराम पालकर	मासे विक्री
			27	सोनाबाई नरसुअण्णा पालकर	मासे विक्री
			28	सुखमिनी ज्ञानेश्वर आमले	मासे विक्री
			32	हलिमा बी शेख बिसमिल्ला	मासे विक्री
			33	सुरैया अ.शेख मणियार	मासे विक्री
			36	सायरा बी बनेमिया मणियार	मासे विक्री
			37	जुबेदाबी अब्दुल मणियार	मासे विक्री
			46	ललिता श्रावण भोई	मासे विक्री
			49	विमलबाई धनाजी चौधरी	मासे विक्री
			55	सोनुबाई पांडुरंग कस्तुरे	मासे विक्री
			58	शबाना याकुब शेख	मासे विक्री
नाशिक पश्चिम					
1.	अशोकस्तंभ शॉपिंग सेंटर	3	5	सौ.हौसाबाई खंडेराव मोरे	हॉटेल
			6	सौ.हौसाबाई खंडेराव मोरे	हॉटेल
			11	सौ.हौसाबाई खंडेराव मोरे	हॉटेल
2.	यशवंत मंडई शॉपिंग, सेंटर पेठे हायस्कुल लगत जुने व नविन	5	6	पुष्पावती राजमहल कटारिया	किराणा दुकान
			7	उर्मिलाबेन रमेशकुमार पारिख	किराणा दुकान
			3	सौ.प्रतिभा भरत काहाणे	जनरल स्टोअर्स
			जा.नं.1	सौ.अपुर्वा किरण कंडे	बंद
			जा नं.6	डॉ.अर्पणा किशोर होशिंग	बंद
3.	डॉ.आंबेडकर कॉलनी (जुनी) शॉपिंग सेंटर	1	16	सौ.शकुंतला अर्जुन पवार	किराणा दुकान
4.	डॉ.आंबेडकर कॉलनी (नविन) शॉपिंग सेंटर	1	5	सौ.प्रेमा सजन कालडे	इलेक्ट्रीक दुकान
5.	शिवाजी रोड शॉपिंग सेंटर	17	8	मायादेवी अर्जुनदास पहुजा	इलेक्ट्रिकल्स
			12	सौ.माणिक सुभाष कुलकर्णी	रेडीमेड कपडे विक्री

			14	सौ.पुष्पाबाई विठ्ठलदास ओचाणी	रेडीमेड कपडे विक्री
			21	सौ.चंचला विरेंद्रकुमार मंचंदा	रेडीमेड कपडे विक्री
			22	सौ.चंचला विरेंद्रकुमार मंचंदा	रेडीमेड कपडे विक्री
			25	श्रीमती राजेश्री सुभाष गणोरे	चप्पल बुट विक्री
			30	सुरेश बाबुराव निकम व सौ.हिराबाई जगन्नाथ निकम	सलुन
			37	मधुबाई गुलाबराँय मानशिंगानी	रेडीमेड कपडे विक्री
			38	सौ.मौना लखमीचंद ईस्राणी	रेडीमेड कपडे विक्री
			43	सौ.संजना राम भाटिया	सिडी/डीव्हीडी
			45	निर्मलाताई श्रीहरी कुटे	उपहार गृह
			47	सौ.वंदना प्रमोद गर्दे	रेडीमेड कपडे विक्री
			52	लक्ष्मीबाई अंबादास ठाकरे	रेडीमेड कपडे विक्री
			53	लक्ष्मीबाई अंबादास ठाकरे	रेडीमेड कपडे विक्री
			54	श्रीमती सुनिता श्रीकांत पवार	रेडीमेड कपडे विक्री
			57	सौ.विलाबाई रमेश आरसुले	चप्पल बुट विक्री
			60	सौ.शैला उदया पलोड	कापड विक्री
6.	सिबीएस भुयारी मार्ग शॉपिंग	2	5	सौ.माधवी मुरलीधर मांडवगणे	झेरॉक्स्‌ा दुकान
			16	श्रीमती यमुनाबाई देविदास कुवर	झेरॉक्स्‌ा दुकान
7.	पंडीत कॉलनी इमारत	2	त.म. दक्षिण बाजु	मा.अध्यक्ष महिला हक्क संरक्षण समिती	कार्यालय
			त.म. दक्षिण बाजु	मा.अध्य्‌ाक्ष माता बालक प्रतिष्ठाण	कार्यालय
8.	शिंगाडा तलाव शॉपिंग सेंटर	3	प.म.7	सौ.सुश्मिता रविंद्र देव	बंद
			दु.म.13	सौ.भाग्य्‌ाश्री बाबुराव शिंदे	बंद
			दु.म.15	सौ.शलमा सलिम शेख	स्पेअर पार्टस विक्री
9.	शरणपुर मिनी मार्केट		20	कुसुम तुकाराम शिरसाठ	कापड दुकान
			26	सौ.नुरजा अस्ल्‌ाम खान	कापड दुकान
			27	सौ.नुरजा अस्ल्‌ाम खान	कापड दुकान

			30	सौ.कविता प्रशांत कुमावत	कापड दुकान
			31	श्री आधार महिला बहुउददेशिय महिला बचत गट	बंद
			32	श्री आधार महिला बहुउददेशिय महिला बचत गट	कापड दुकान
			33	शिवानंद महिला बचत गळ	बंद
			34	वरद महिला बचत गट	बंद
			35	सिध्दी स्व्ाय्यसहाय्य्ाता महिला बचत गट	बंद
			36	साक्षी महिला बचत गट	कापड दुकान
			37	संतूष्टी महिला बचत गट	कापड दुकान
			38	बजरंग महिला बचत गट	बंद
			39	श्री आधार महिला बहुउददेशिय महिला बचत गट	कापड दुकान
			40	दुर्गादेवी महिला बचत गट	चप्ाल बुट दुकान
			60	सौ.शारदा नरेश तुतमे	कापड दुकान
			66	सौ.शैलेजा विठ्ठलराव मोरे	चप्ाल बुट दुकान
			67	सौ.राखी हरिष गवळाणी	चप्ाल बुट दुकान
			73	सौ.मनिषा लक्ष्मण साळवे	कॉस्टमेटिक
			83	सौ.निता राहुल पवार	कापड दुकान
			84	श्रीमती शबिना आर शेख	कापड दुकान
			85	श्रीमती शबिना आर शेख	कापड दुकान
			86	सौ.सिमा प्रकाश शिलावत	कापड दुकान
			100	सौ.शैला दामोदर पैणारकर	कापड दुकान

			103	वैशाली माधव गायकवाड	कापड दुकान
			106	सौ.सरला सतिश वाडीले	कापड दुकान
			107	सौ.छाया दत्तात्रेय वाडीले	कापड दुकान

			114	सौ.रेणुकुमारी राजेश सिंह	कापड दुकान
			118	रोहिणी अंजिक्य करमरकर	कापड दुकान
			136	सिमा रमेश शिवदासाणी	कापड दुकान
			141	सौ.संगिता हिरालालपवार	कापड दुकान
			151	सौ.दिपाली मुकेश द्विवेदी	कापड दुकान
			160	सौ.कविता प्रशांत कुमावत	कापड दुकान
			167	सौ.मिता सुरेश ललवाणी	कापड दुकान
			168	लक्ष्मी खेमचंद ललवाणी	कापड दुकान
			171	मंगला चुनीलाल निकुंभ	कापड दुकान
			178	सौ.रुपाली राजेंद्र अवर	कापड दुकान
			181	दिपा राजकुमार ललवाणी	जनरल स्टोअर्स
			183	सौ.मिता सुरेश ललवाणी	चप्पल बुट दुकान
			184	सौ.आशा अशोक ललवाणी	कापड दुकान
			185	सौ.आशा अशोक ललवाणी	कापड दुकान
			186	सुशिलाबाई हिरालाल केसारा	कापड दुकान
			187	विना पवन भाटिया	कापड दुकान
			190	सौ.सुनिता राजन मालपुरे	जनरल स्टोअर्स
			197	सौ.निर्मला टी खतरी	बंद
			198	सौ.निर्मला टी खतरी	बंद
			199	सौ.प्रविण नजिर शेख	कापड दुकान
			206	सौ.विमल संतुमल चावला	कापड दुकान
			207	सौ.विमल संतुमल चावला	कापड दुकान
			208	सौ.विमल संतुमल चावला	कापड दुकान
			225	सौ.रुबीना शेर खान	कापड दुकान
			226	सौ.मनिषा प्रल्हाद जाधव	मोटार रिपेअरींग
			231	सौ.लक्ष्मी श्रीचंद कुकरेजा	रेडीमेड कपडेविक्री

			234	सौ.भैरवी मुशांत मालवंडे	चप्पल बुट दुकान
			238	सौ.कमल भिमराव जाधव	कापड दुकान
			248	विजयमाला संजय जोशी	बंद
			256	मुमुक्षीमा अक्रमहुसेन चौधरी	कापड दुकान
			257	सौ.जया गलजी रेवर	कापड दुकान
			270	सौ.निता जोगिंदर गोयलिया	कापड दुकान
			271	निता ठाकुरदास जयसिंगाणी	कापड दुकान
			272	निता ठाकुरदास जयसिंगाणी	कापड दुकान
			288	सौ.भावना दत्तात्रेय चौधरी	गोडाऊन
			290	सौ.सुनिता सुधीर वेलापुरकर	कॉफी शॉप
			294	सौ.जयश्री अशोक पगारे	कापड दुकान
			297	कविता बाबुराव सोनवणे	कापड दुकान
			301	खुशाली संजय शिलावट	रेडीमेड कपडे विक्री
			311 ते 315	अध्यक्षा महिला लघु उदयोग संस्था मर्यादित	बंद
			316 ते 320	सप्तशृंगी महिला विकास संस्था	बंद
10.	शरणपुर पालिका बाजार		15	सौ.जयश्री दशरथ चव्हाण	कार्यालय
			17	सौ.सुनिता विनोद पाटील	पत्रकारीता कार्यालय
			18	सौ.मृणाल संजय पाठक	मोबाईल शॉपी
			33	सौ.स्मिता जयंत गायकवाड	झेरॉक्स दुकान
			35	सौ.आशा सुभाष माणकर	कार्यालय
			37	सौ.वर्षा दिपक देवनानी	जनरल स्टोअर्स
			38	सौ.प्रज्ञा रविंद्र जोशी	स्टेशनरी व्यवसाय
			59	माधुरी शिवकुमार आवळकंठे	टेलरिंग दुकान
			107	सौ.कामीनी योगेश खरे	कार्यालय
			108	सौ.कामीनी योगेश खरे	कार्यालय
			111	सौ.वैशाली दत्तात्रेय भालेराव	कार्यालय

			124	सौ.सिंधु महिंद्रकुमार पगारे	कार्यालय
			214	सौ.वासंती किरण नेवे	कार्यालय
			46 ते 48, 101 ते 103, 129, 130	सौ.प्रभावती राजाराम पानमळ्हाणे (पाटील) सरचिटणीस नाशिक ग्रामीण शिक्षण मंडळ	शैक्षणिक कार्यालय
	एकुण				
3.	**पंचवटी विभाग**				
1.	मनपा भांडार शॉपिंग सेंटर	3	3	सौ.स्मिता उत्तमराव पाटील	करसल्लागार फर्निचर विक्री,व जनरल स्टोअर
			10	सौ.अनिता बापुराव सिंनकर	फर्निचर विक्री
			12	सौ.पुष्पावती बळवंत भदाणे	जनरल स्टोअर
2.	हिरे विद्यालय,जुना म.बाद नाका शॉपिंग सेंटर	1	4	श्रीमती,लक्ष्मी सुरेंद्र क्षत्रिय	खादयपदार्थ विक्री,
3.	दिंडोरीरोड शापिंग सेंटर	4	5	कशिस शैलेश नोटावणी	फुटवेअर
			28	सौ.लता राजेंद्र इंगळे	पॉकिंगमटेरियल
			35	सौ.विमल बापुराव अटवणे	जनरल स्टोअर
			43	सौ.लक्ष्मी शशिकांत गांगुर्डे	हॉटेल
4.	पदमश्रि शिवाजीराव पटवर्धन शॉपिंग सेंटर	5	3	शंकुतला विठ्ठल पाटील	जनरल स्टोअर
			4	भारती हनुमंता हरपद	जनरल स्टोअर
			9	श्रीमती,केदाबाई वसंत तायटे	जनरल स्टोअर
			10	श्रीमती,जयश्री मोहन वर्धट	जनरल स्टोअर
			17	मंगला अशोक तिकम	हेअरकटींग सलुन
5.	सर्व्हे नं.110/अ/ राहुलवाडी पेठरोड येथील व्यापारी संकुल	5	5	श्रीमती,नंदा मंगध पाटील	भाजीपाला विक्री
			6	सुमन मनोहर जगताप	जनरल स्टोअर
			9	कस्तुराबाई महाजन	जनरल स्टोअर
			14	श्रीमती,शोभा उत्तम गांगुर्डे	जनरल स्टोअर
			15	मिनाक्षी पुडलिंग साळवे	जनरल स्टोअर
नाशिकरोड विभाग					
1.	बिटको हॉस्पिटल जी विंग	2	3 तळ	सुनंदा सुरेश लुकड	ब्युटिपार्लर

			3 पहिला मजला	सुनंदा सुरेश लुकड	ब्युटिपार्लर
2.	शिवाजी रोड शॉपिंग सेंटर	3	1	लक्ष्मीबाई नारायण महाजन	कपडा दुकान
			3	देवी गंगाराम सुनसे	कपडा दुकान
			4	कल्पना कल्पेश मेहता	कपडा दुकान
3.	सुभाषमार्केट	2	2	छाया दिलिप वराडे	ऑफिस
			13	रंजनी रमेश बोडके	फोटोफ्रेम
4.	यशवंत मंडई	4	12	मुक्ताबाई पांडूरंग मुरकूटे	कपडादुकान
			26	पाखराबाई धोंडूमाळी	हॉटेल
			27	पाखराबाई धोंडीराम गाडेकर	हॉटेल
			29	पाखराबाई धोंडीराम गाडेकर	हॉटेल
5.	आर्टिलरी सेंटररोड,जैनभवनसमोरील व्यापारी संकूल	4	2	नलिनी प्रकाश आडाव	कपडा दुकान
			3	सोनाली श्रीराम लवटे	कपडा दुकान
			4	प्रिया अरुण कपोते	कपडा दुकान
			5	तेजस्वी प्रमोद जोशी	
सातपुर विभाग					
1.	छत्रपती शिवाजी महाराज मंडई	19	17	उषा मधुकर धिवरे	मोबाईल विक्री व रिपेरींग
			23	माधुरी अरविंद अमृतकर	इलेक्ट्रिकल्स
			31	शशिकला शंकर पाटील	कापड विक्री
			42 ते 45	दि नाशिक जिल्हा महिला सह.बँक लि.सातपुर शाखा	बँक
			47	सरस्वती सुधाकर महाजन	बंद
			49	विजया सदानंद सोनार/ जाधव	सोने व्यापार
			53	महिला आर्थिक विकास महामंडळ,नाशिक शाखा	आर्थिक मदत
			61	वंदना किशोर भट्टड	कपडे विक्री
			64/1	सुशिलाबाई बबनराव पुंडे	कडधान्ये विक्री

			117	रोहीणी रविंद्र आहेर	बंद
			123	माधुरी अरविंद अमृतकर	बंद
			131	शशिकला शंकर पाटील	बंद
			132	विमल गोकुलदास जैन	बंद
			142/143	दि. तांबिक जिल्हा महिला सह. बँक लि.,मालपुर शाखा	बँक
			147	वंदना किशोर भट्टड	बंद
2.	इंदिरा गांधी महाराष्ट्र हाऊसिंग कॉलनी मार्केट	6	5	सुनिता प्रकाश गाळवे	भाडे भाडयाने देणे
			6	शाभिम शरीफ शेख	मनसे कार्यालय
			18	शोभा वसंत सोनवणे	कापड विक्री
			19	कांचन विजय तुपवोंडे	कापड विक्री
			26	ज्योती संजय उल्हारे	कापड विक्री
			29	व्दारकाबाई जनार्दन फड	वडापाव विक्री
3.	महात्मानगर शॉपिंग सेंटर	9	6	उज्वला मंगेश अवसकर	कार्यालय
			8	रचना नितीन रोझेकर	कटलरी माल विक्री
			14	रुपाली नारायण काजळे	स्टेशनरी व झेरॉक्स मशिन
			24	मोनिका विजय दिक्षित	सोलर विक्री
			27	सुनिता प्रदीप गांगुर्डे	हार्डवेअर
			31	मोनिका विजय दिक्षित	सोलर विक्री
			34	भिराबाई रामदास सोनवणे	बंद
			117/ 118	विजया कैलास पवार	बंद
4.	संत शिरोमणी खोका मार्केट	18	1	लिलाबाई विष्णु जगताप	चप्पल बुट विक्री
			8	सरस्वती पांडुरंग लिंबोळे	टेलरींग
			17	अनुसया भागीरथ वाघ	किराणा विक्री
			24	जिजाबाई त्र्यंबक काकवीपुरे	मोबाईल विक्री
			26	अलका देविदास सोनजे	किराणा दुकान स्टॉक ठेवणे
			30	ज्योती भास्कर सरदार	बंद

			34	कमलाबाई त्रंबक कणसे	मलुन
			42	पार्वतीबाई गेनमल दैया	कपडा विक्री व टेलरींग मटेरीअल वि
			51	बच्चीदेवी नारायणप्रसाद कुर्मी	शिलाई मशिन विक्री
			57	निर्मलादेवी महेंद्रप्रसाद श्रीवास्तव	टेलरींग
			63	मिराबाई भिमराव लहाणे	टेलरींग
			73	मंगला गबाजी घोडके	टेलरींग व कपडे विक्री
			79	प्रमिला रामकेवलराव	मोबाईल दुरुस्ती
			84	ललितादेवी डी.भारती	फोटो फ्रेम मेकर
			89	मिराबाई गणेश बोरसे	टेलरींग
			113	सुमन सुकदेव वाकचौरे	बंद
			115	बेबी बबनराव राऊतकर	बंद
			116	हिराबाई संपत माळी	फुल विक्री स्टॉक
5.	मटन मार्केट ओटे	3	5	पदमा राजेंद्र लाड	चिकन/मटन विक्री
			12	जमीला बेगम बबनखान	चिकन/मटन विक्री
			16	कमल भगवान खरोटे	चिकन/मटन विक्री
6.	शिवाजीनगर मिनी मार्केट	5	2	बबाताई किसन पाटील	बंद
			7	अहिल्यादेवी भारतीनाथ अरुहाटे	बंद
			8	मालन संपत पाटील	भाजीपाला विक्री
			11	उषाताई हिरामण महाजन	बंद
			12	अरुणा आनंदा बावीस्कर	भाजीपाला विक्री
7.	आनंदवली व्यापारी संकुल	11	13	रियाना सादीक सयद	बंद
			14	कमल भिमराव जाधव	बंद
			15	सयदा इकबाल शेख	बंद
			18	कविता जयप्रकाश टोणगे	बंद
			19	पौर्णिमा भास्कर खांदवे	बंद
			20	वैशाली संजय गागुर्डे	बंद

			21	वैशाली संजय गांगुर्डे	बंद
			26	अपर्णा मनोज धामणे	बंद
			30	स्नेहल विजय भिंगे	बंद
			31	पुजा शशिकांत जाधव	बंद
			32	लता अशोक काळे	बंद
8.	नविन इंदिरा मार्केट/ आंबेडकर मार्केट	1	22	नेहा ललीत निकम	बंद
नविन नाशिक विभाग					
1	राजे संभाजी स्टेडियम व्यापारी संकूल	18 (तळ मजला)			
			1.	शारदा विजय थोरात	
			2.	आरती हितेश वजानी	
			3.	कविता बाबुराव सोनवणे	
			4.	राधीका बाबुभाई गेडिया	
			5.	संतुष्टी महिला बचत गट –ज्योत्सना बाजीराव दांगट	
			6.	नेहा ललिल निकम	
			7.	तेजस्वी प्रमोद जोशी	
			8.	गिता दिलीप सोनवणे	
			9.	भैरवी सुशांत मालवंडे	
			10.	भैरवी सुशांत मालवंडे	
			11.	सुनिता विठ्ठल पुरे	
			12.	कल्पना संजय पाथरे	
			13.	शारदा नरेश तुनसे	
			14.	सुरेखा दत्तात्राय परदेशी	
			15.	यास्मीन मुशिर कागदी	
			16.	स्नेहल सतिश कोकणे	
			17.	जयश्री अविनाश कवळे	

			18.	तेजस्वीनी सचिन कोकणे	
		पहिला मजला-18 गाळे			
			1.	आशालता अर्जन राठोड	
			2.	शिल्पा जगदिश सोनवणे	
			3.	संगिता संजय चतुर	
			4.	यास्मिन मुशिर कागदी	
			5.	शाहीन मुशिर कागदी	
			6.	सुचिता योगेश गुप्ते	
			7.	विजया महादेव गुप्ते	
			8.	सुषमा ताराचंद पाथरे	
			9.	भैरवी सुशांत मालवंडे	
			10.	तेजस्वीनी प्रमोद दंडगव्हाळ	
			11.	गिता दिलीप सोनवणे	
			12.	तेजस्वीनी प्रमोद जोशी	
			13.	नेहा ललित निकम	
			14.	ज्योत्सना बाजीराव दांगट	
			15.	राधिका बाबुभाई गेडीया	
			16.	कविता विनोद मोरे	
			17.	उल्का आशिष वाईकर	
			18.	राजराजेश्वरी सुशांत मालवंडे	

मुद्दा क्र. ३१ ची माहिती खालीलप्रमाणे :-

नाशिक महानगरपालिका वैद्यकिय विभागा अंतर्गत आर.सी.एच. प्रकल्प फेज २ सन २००७ पासुन कार्यान्वीत करण्यात आलेला आहे. सदर प्रकल्पाचे उदिष्ट मातामृत्यु दर कमी करणे असे असुन सदर प्रकल्पाअंतर्गत जननी सुरक्षा योजना, स्त्रीरोग तज्ञ यांचे आठवडी भेटी, कुटुंब कल्याण शस्त्रक्रिया, मैत्रेय क्लिनीक अशा महिलासाठी विविध योजना राबविल्या जातात. आर.सी.एच.प्रकल्पांतर्गत महानगरपालिकेने मनुष्यबळावर वर्षनिहाय केलेला खर्च पुढीलप्रमाणे आहे :

सन	र.रु.
सन २०१३-१४	२४२५१६७
सन २०१४-१५	२२३६८३५
सन २०१५-१६	२३७५५६८
सन २०१६-१७	२२१८००४
सन २०१७-१८ (माहे सप्टेंबर २०१७ अखेर)	१०७८८२३

सन २०१३-१४ पासुन सदर प्रकल्पा अंतर्गत महिलासाठी राबविल्या जाणाऱ्या योजना करीता खालील प्रमाणे खर्च करण्यात आला आहे.

अ. क्र.	तपशील	सन २०१३-१४		सन २०१४-१५		सन २०१५-१६		सन २०१६-१७		सन २०१७-१८ (माहे ऑक्टोंबर २०१७ अखेर)	
		भौतिक	आर्थिक र.रु.	भौतिक	आर्थिक र.रु.	भौतिक	आर्थिक र.रु.	भौतिक	आर्थिक र.रु.	भौतिक	आर्थिक र.रु.
१	जननी सुरक्षा योजना	४४१	२६४५००	२५८	१५४७००	२३८	१४२८००	५८०	३४८०००	४१०	२४६०००
२	स्त्रीरोग तज्ञ भेट	२८१	१४०५००	०	०	०	०	०	०	०	०
३	कुटुंब कल्याण शस्त्रक्रिया	२१३२	१३४४०००	२००१	१२५५०४०	१७९५	१०९७३६०	१७७७	१११११०००	३९८	१८६५६०
एकुण		२८५४	१७४९०००	२२५९	१४०९७४०	२०३३	१२४०१६०	२३५७	१४५९०००	८०८	४३२५६०

मैत्रेय क्लिनीक :- १५-१९ वयोगटातील किशोरवयीन मुलींसाठी मासिक पाळी, स्किन, गरोदर माता, मानसिक तणाव, आय.एफ.ए. गोळया, लसीकरण, न्युट्रीशन बाबत समुपदेशन करणे. सदर क्लिनीक अंतर्गत नाशिक महानगरपालिका रुग्णालयांमार्फत विवाहित व अविवाहित महिलांना भौतिक रित्या देण्यात आलेला लाभ खालीलप्रमाणे:

अ. क्र.	तपशील	सन २०१४-१५		सन २०१५-१६		सन २०१६-१७		सन २०१७-१८ (माहे सप्टेंबर २०१७ अखेर)	
		विवाहित	अविवाहित	विवाहित	अविवाहित	विवाहित	अविवाहित	विवाहित	अविवाहित
१	मैत्रेय क्लिनीक	१७	१७५	८९०	२४९	६६३	३८५	५११	४५७
एकुण		१७	१७५	८९०	२४९	६६३	३८५	५११	४५७

नाशिक महानगरपालिकेच्या प्रसुतीगृहातील मातांना जननी सुरक्षा योजना लागु करण्यात आलेली असून, शासनाच्या मार्गदर्शनेनुसार एस.सी.एस.टी व बी.पी.एल. कार्डधारक मातांना र.रु. ६००/- प्रति लाभार्थी लाभ दिला जातो. तसेच घरी प्रसुती झालेल्या महिलांना र.रु. ५००/- प्रति लाभार्थी लाभ दिला जातो. तीव्ररक्तक्षय असलेल्या गरोदर स्त्रियांना शिरेतून लोहयुक्त उपचार देणे.

नाशिक महानगरपालिके अंतर्गत असलेल्या शहरी प्राथमिक आरोग्य केंद्रांमार्फत गरोदर मातांची नोंदणी व इंजेक्शन टी.टी. दिले जाते. जोखमीच्या मातांची स्त्रीरोग तज्ञांमार्फत दर १५ दिवसांना आरोग्य तपासणी करुन औषधोपचार केला जातो.

दर महिन्याला नाशिक शहरात होणाऱ्या मातामृत्यूंचे मातामृत्यू अन्वेषण केले जाते व भविष्यात मातामृत्यू टाळता यावे त्यावर उपाययोजना सुचविले जातात.

नाशिक महानगरपालिका क्षेत्रात स्त्री जन्मदर वाढविणे कामी नियमितपणे पी.सी.पी.एन.डी.टी. ॲक्ट २००३ अंतर्गत सोनोग्राफी सेंटरची तपासणी केली जाते. सदर तपासणीमुळे नाशिक शहरातील स्त्रीजन्मदरामध्ये नक्कीच वाढ झालेली आहे. नाशिक शहरातील जन्मदराचा तपशील पुढीलप्रमाणे :-

सन	स्त्री जन्मदर १ हजार मुलांमागे
२०१३	९१६
२०१४	९०३
२०१५	९१६
२०१६	९२१
माहे ऑगस्ट २०१७ पावेतो	९६४

किशोर वयीन गटातील मुलींसाठी अर्श क्लिनीक स्थापन करुन मुलींना जनन संस्थेच्या आजारांविषयी मार्गदर्शन केले जाते.

मा.सभापती- स्थायी समिती तथा अध्यक्षा,जिल्हा परिषद नाशिक यांचे अध्यक्षतेखाली नाशिक जिल्हा परिषदेची स्थायी समिती सभा दिनांक २१/११/२०१७ रोजी दुपारी ०२.३० वाजता जिल्हा परिषदेच्या मा.ना.अध्यक्षा यांच्या वैयक्तिक कार्यालयात घेण्यात आली.

विषय क्र.१२:- विषय :- मुलींच्या जन्माचे स्वागत योजना राबविणे बाबत.... (आरोग्य विभाग)

जिल्हा आरोग्य अधिकारी :- जि.प.सेस मधुन रु.४०.०० लक्ष तरतुद केलेली आहे.एका वर्षामध्ये सुमारे ३० हजार मुलींचा जन्म होतो.ज्या महिलेला एक मुलगी आहे व दुसरी मुलगी झाली तर त्या मुलीचे नावे रु.५०००/- चे १८ वर्षे राष्ट्रिय बचत प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

मा.डॉ.आत्माराम कुंभार्डे :- तसे प्रस्ताव आले आहेत का?

जिल्हा आरोग्य अधिकारी :-सुमारे ३० हजार मुली जन्माला येतात.

मा.डॉ.आत्माराम कुंभार्डे :- १ एप्रिल पासून घ्यावेत.मागील घेण्यात येवू नये व किती मुली जन्माला आलेल्या आहेत याबाबतची आकडेवारी आहे का?

जिल्हा आरोग्य अधिकारी :- प्राथमिक आरोग्य केंद्र व उपकेंद्रामध्ये जन्माला येणाऱ्या मुली या योजनेमध्ये घेणार आहेत.

मा.डॉ.आत्माराम कुंभार्डे :- नियोजन करावे,जेवढा निधी कमी पडेल तेवढा निधी दयावा.

ठराव क्र.४६ :- सविनय सादर करणेत येते की,सन २०१७-१८ या आर्थिक वर्षात जि.प.सेस मधून मुलीचे जन्माचे स्वागत ही योजना राबविणेचे प्रस्तावित आहे.

नाशिक जिल्हयात १०६ प्राथमिक आरोग्य केंद्र व ५९० उपकेंद्र कार्यरत आहेत.हया संस्थामधील प्रसूतीचे प्रमाण वाढविण्यासाठी तसेच दर हजारी मुलांचे मागे कमी असलेले मुलींचे प्रमाण वाढविण्यासाठी प्रोत्साहनात्मक रुपाने योजना राबविणे गरजेचे आहे.

सदय स्थितीत नाशिक जिल्हयात दर हजार जन्मामागे तालुका निहाय मुलीचे प्रमाण सोबतच्या तक्त्यात जोडलेले आहे.कृपया अवलोकन व्हावे.सदरचे तक्त्यानुसार सन २०१४-१५ पासून २०१६-१७ जिल्हयात मुलींचे सरासरी प्रमाण ९३० इतके आहे.

जि.प. सेस मध्ये यासाठी रक्कम रु.४०,००,०००/- इतकी तरतुद करणेत आलेली आहे.

सदरचा विषय हा दिनांक १५/११/२०१७ रोजीच्या जि.प.आरोग्य समिती वर अवलोकनार्थ ठेवला असता जिल्हयाची लोकसंख्या व जन्माचे प्रमाण लक्षात घेता तरतुद अल्प असल्याने व प्रसूतीपुर्व गर्भलिंग निदान करुन गर्भपाताचे प्रमाण कमी करणेसाठी ज्या दाम्पत्यांना प्रथम अपत्य मुलगी आहे त्यांना दुसऱ्यांदा मुलगी जन्माला आल्यास त्या मुलीचे नावाने रु.५०००/- बचत प्रमाणपत्राच्या स्वरुपात देणे बाबत मंजुरी दिलेली आहे.

योजनेचे स्वरुप:- १) पहीली मुलगी असतांना व दुसरी मुलगी जन्माला आल्यास मुलींच्या नावे रु.५०००/- (रुपये पाच हजार मात्र) १८ वर्षे मुदतीचे राष्ट्रिय बचत प्रमाणपत्र देणे.

२) जुळी अपत्य असल्यास प्रत्येक मुलींच्या नांवे रु.२५००/- प्रमाणे राष्ट्रिय बचत प्रमाणपत्र स्वरुपात दयावेत.

योजनेच्या अटी व शर्ती:-

१) सदर योजनेचा लाभ फक्त नाशिक जिल्हयातील ग्रामीण भागातील रहीवासी कुटुंबिय यांनाच देय राहील.

२) प्रसूती ही शासकिय आरोग्य संस्थेमध्ये झालेली असावी,खाजगी अथवा घरी झालेली प्रसुतींना लाभ देता येणार नाही.

३) ज्या दाम्पत्यांना प्रथम अपत्य हे मुलगी आहे व दुसऱ्यांदा त्यांना मुलगी झाली त्या मुलींच्या नांवेच देणेत यावे.

४) दोन पेक्षा जास्त मुली असलेल्यांना हया योजनेचा लाभ मिळणार नाही.

वरिल अटी व शर्तिची पुर्तता होत नसल्यास असे अर्ज अपात्र समजण्यात यावेत.अशा अर्जदारांना या बाबत १ महिन्याच्या आत कळवावे.

अर्ज करण्याची पध्दत :-१) नाशिक जिल्हयातील प्राथमिक आरोग्य केंद्राच्या वैदयकिय अधिकारी यांच्याकडे सदर योजनेच्या अर्जाचे नमुने विनामुल्य मिळतील.

सदर योजनेसाठी आवश्यक असलेली कागदपत्रे:-

१) जन्मलेल्या मुलीचे आई-वडील यांचे नाशिक जिल्हयातील ग्रामीण भागातील रहीवासी असले बाबतचा पुरावा जोडावा.

२) शासकीय संस्थेत प्रसूती पूर्व नोंदणी केलेली असलेबाबत आर. सी. एच. आय. डी. (१२ अंकी) असलेले प्रसूतीपूर्व नोंदणीचे कार्ड.

३) मुलींच्या जन्माच्या नोंदीचा दाखला.

वरील प्रमाणे सर्व आवश्यक कागदपत्रांची पूर्तता लाभार्थीचे कार्यक्षेत्रातील प्रा. आ. केंद्राच्या वैदयकिय अधिकारी यांनी करुन परिपूर्ण प्रस्ताव तयार करावा. सदर प्रस्तावास मान्यता देणे बाबतचे शिफारस पत्र देऊन तो प्रस्ताव तालुका स्तरावर तालुका आरोग्य अधिकारी यांचे मार्फत गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती यांना सादर करावा. गट विकास अधिकारी यांनी प्रस्तावाची छाननी करुन आवश्यक कार्यवाही करावी.

सदरचे मागणीचा खर्च हा खालील लेखाशिर्षातून भागविण्यात यावा.

लेखाशिर्ष :- जि. प. सेस-२२१०-१०१-(५०B) मुलीच्या जन्माचे स्वागत करणे.

वरील प्रमाणे प्रस्तावित केलेप्रमाणे सदरचा विषय महाराष्ट्र शासन ग्राम विकास विभाग शासन निर्णय क्र.झेडपीए-२०१६ प्र.क्र.५६/वित्त-९,दि.०७/१०/२०१७ नुसार ही जिल्हा परिषद स्थायी समिती सभा सदरच्या विषयास मान्यता देत आहे.

ठराव मंजूर

सही/XXX
सचिव
स्थायी समिती तथा
उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (सा.प्रवि)
जिल्हा परिषद नाशिक

सही/XXX
अध्यक्षा
जिल्हा परिषद नाशिक

List of Sonography Clinics Registered under PCPNDT Act, given MRC Number

Civil Hospital Nashik

(24)

Sr No.	Name of the Owner of the Clinic	TAL	Name of Institution & Address	No USG Machines in the Clinic	USG Clinic Reg No
1	DR.PRAVIN P SHINGI	MANMAD	PUSHPAK HOSPITAL,MANMAD	1	001
2	DR SUNIL BAGRECHA	MANMAD	MANMAD DYAGNOSTIC S.P.ROAD,MANMAD	1	002
3	DR.ANAND K PARAKH	NANDGAON	VARDHAMAN HOSPITAL,NANDGAON	1	003
4	DR.SUNIL V.TUSE	NANDGAON	VIVEK HOSPITAL,STATION RAOD,NANDGAON	1	004
5	Dr. Malose Rajendra Bhaskar	CHANDWAD	Rachna Hospital CHANDWAD	2	5
		CHANDWAD			5
6	Dr.Abirrao Ramchandra Punjaram	DEOLA	Gurukrupa Hospital & Nursing Home DEOLA	1	6
7	DR.SOPAN BHARAT TUSE	MANMAD	SHREE HOSPITAL,MANDIR ROAD,MANMAD	1	007
8	DR.ASHOK CHIMANLAL NANAVATI	YEOLA	NANAVATI HOSPITAL KALA MARUTI ROAD YEOLA	1	009
9	DR.CHANDRASHEKHA KSHTRIYA	YEOLA	KSHATRIYA HOSPITAL,GANGA DARAVAJA YEOLA	1	010
		YEOLA		1	10
10	DR.S.K PATIL	YEOLA	SHREE HOSPITAL,VINCHTURE ROAD,YEOLA	2	011
		YEOLA			011
11	DR.R.N.S.JINWANE	YEOLA	SONAWANE HOSPITAL,PADEGAON ROAD ,YEOLA	1	012
12	DR.KISHOR SARANGDHAR PAHILAVAN	YEOLA	SANTOSHI MATA HOSPITAL ,YEOLA	1	013
13	DR.ABHIJIT GAJENDRA KAKADE	SINNAR	BHARTI HOSPITAL,SURYODYA SANKUL,SINNAR	1	014
14	DR.VIJAY SOMNATH LOHARKAR	SINNAR	LOHARKAR MATERNITE HOSPITL, SHIVAJI NAGAR ,SINNAR	1	015
15	DR. ATRE VISHNU M.	SINNAR	VINGHNAHARTA HOSPITAL SINNAR	1	016
16	DR.GAJIRAM LAHANU PAWAR	SINNAR	PAWAR GENRAL HOSPITAL,SINNAR	1	017
17	DR GARE BHARAT HARI	SINNAR	GARE HOSPITAL SINNAR	1	018
18	DR.PANKAJ.P.NAVANDAR	SINNAR	SHRADDHA HOSPITAL & MATERNITY HOME, 287, GOVIND SINNAR	1	20
19	Dr.Chavan Prakash Namdas	NAMPUR	Chavan Sonography Center NAMPUR	1	21
20	Dr. Pawar Deepa Nandkumar	SATANA	Savitri Hospital Taharabad Road SATANA	1	23
21	Dr Jagtap Prakash	SATANA	Chaitanya Hospital SATANA	1	24
22	DR.NAGMANI M N	NIPHAD	SNEHA HOSPITAL,TILAK NAGAR,OZAR,NIPHAD	1	025
23	Dr. Vattamwar Kishor Vasantrao	SATANA	Laxmi Nursing Home SATANA	1	27
24	Dr Abire Kiran Sona	SATANA	Yeshvant Hospital SATANA	1	28
25	DR.SHOBHANA ARUN PATIL	NIPHAD	SHRIRAM HOSPITAL,PIMPALGAON	1	29
26	DR.BALIRAM NIMBA SHINDE	NIPHAD	SHINDE HOSPITAL,OZAR	1	030
27	Dr.Ashtekar Ratna Sham	DINDORI	Sanjivan Hospital DINDORI	1	031
28	DR.YASHWANT RAMRAO PATIL	NIPHAD	YASHWANT HOSPITAL,SHIVAJI NAGAR,OZAR	2	032
		NIPHAD			32
29	Dr Sonawane Manohar	SATANA	Dhanvantari Clinic Shivajinagar SATANA	1	33

List of Sonography Clinics Registered under PCPNDT Act, given MRC Number

Civil Hospital Nashik

Sr No.	Name of the Owner of the Clinic	TAL	Name of Institution & Address	No USG Machines in the Clinic	USG Clinic Reg No
30	DR.VIJAYA PRATAP SHELAKE	NIPHAD	SHELAKE HOSPITAL,PIMPALGAON (B) , shivaji nagar, Niphad , Nashik.	1	35
31	Dr.Murtadak P.Y.	KALWAN	Yashwant Sonography Center, Manur Tal KALWAN	1	036
32	Dr.Harane Shrikant	GHOTI	Harane Hospital GHOTI	1	037
33	Dr.Gangurde K.T	KALWAN	Laxmi Nursing Home Kalwan	1	038
34	DR.BALIRAM OMPRAKASH BAROSNI	NIPHAD	BAROSANI HOSPITALNIPHAD	2	040
		NIPHAD			040
35	Dr.Surana Ramanlal K.	DEOLA	Surana Stone & Heart Hospital DEOLA	1	42
36	Dr. Dhumane Nilima Jagdish	DEOLA	Ojas Hospital LOHONARE	1	043
37	DR.ARUN DAULAT PATIL	NIPHAD	SHRIRAM HOSPITAL,PIMPALGAON(B),NIPHAD	1	45
		NIPHAD	SHRIRAM HOSPITAL,PIMPALGAON(B),NIPHAD	1	45
38	Dr.Deore Yogita Prashant	SATANA	Suman Hospital Nehru Road SATANA	1	46
39	Medical Superintendent	NIPHAD	HAL HOSPITAL,OZAR	4	47
		NIPHAD			47
		NIPHAD			47
		NIPHAD			47
40	Medical Superintendent	NASHIK	CONTAINMENT HOSPITAL,DEOLALI CAMP	1	68
41	DR.NIDHI AJAY BHANSALI	MANMAD	SIDDHARTH HOSPITAL,MANMAD	1	069
42	DR.KIRAN P PAHILWAN	YEOLA	SAPTASHRUNGI HOSPITAL,YEOLA 3	1	071
43	DR.UJJWALA AASHUTOSH JADHAV	NIPHAD	NIDAN SONOGARPY & X-RAY CLINIC, PIMPALGAON	2	78
		NIPHAD			78
44	Dr.Khairnar Rajendra	SATANA	Shreeyash Hospital SATANA	1	81
45	DR Madhukar Aachaiya	VANI	SAPTASHRUNGI DIAGNOSTIC & RESEARCH CENTER, VANI TAL DINDORI	1	86
46	DR.RUPESH KUMAR MUKUND THAKUR	LASALGAON	THAKUR HOSPITAL,LASALGAON	1	87
47	Dr.Vijay N Patil	DINDORI	Dhanwantari Hospital DINDORI	1	091
48	Dr. Murtadak Mrugraj D.	KALWAN	Shree Sai Hospital KALWAN	1	093
49	DR.SHRADDHA SURAJ PATIL	NIPHAD	GIRIJA NURSING HOME & HOSPITAL,GHODAKE NAGAR,PIMPALGAON(B)	2	98
		NIPHAD			98
50	DR.ALKA ARUN SWADEE	NASHIK	SWADEE CLINCE,MAIN RAOD,DEOLALI CAMP	1	099
51	DR.PRATAP DATTRYA PAWAR	SINNAR	DR.PAWAR DYAGNOSTICK CENTRE,SINNAR	2	101
52	Dr.Joshi Nimad Arvind	NAMPUR	Joshi Hospital Malegaon Road NAMPUR	1	102
53	Dr.Patil Vijayn Sanjay	SATANA	Sanjivani Hospital P.D.A.Road SATANA	1	105
54	DR.SHAILAJA HARISH BALLAL	NASHIK	BALAAL'S SONOGRAPY CLINICE,GODASE COM. DEOLALI CAMP	2	107
		NASHIK			107

List of Sonography Clinics Registered under PCPNDT Act, given MRC Number

Civil Hospital Nashik

(28)

Sr No.	Name of the Owner of the Clinic	TAL	Name of Institution & Address	No USG Machines In the Clinic	USG Clinic Reg No
55	Dr.Nikam Vishram Maluji	DEOLA	Dhanvantari Hospital DEOLA	1	109
56	Dr.Lodha Rajesh Shantilal	GHOTI	Shraddha Hospital Vaje Comp. Vasudev Chowk GHOTI	1	110
57	DR ANIL PRAKASH PAWAR	VANI	SAPTASHRUNGI HOSPITAL, VANI TAL DINDORI	1	116
58	Dr.Nikam Uday	TAHARABAD	Suman Hospital TAHARABAD Tal Baglan	1	118
59	Dr Pawar Bharati Sachin	SATANA	Uma Hospital Taharabad SATANA	1	119
60	DR.YUNUS S. TAMBOLI	NASHIK	TAMBOLI HOSPITAL, SAMANGAON, EKLAHARE NASHIK	1	120
61	DR.SANGITA R.PATEL	YEOLA	RADHEYA MATARNETE INFARTILETE CLICNE CITY POLICE STATION ROAD ,YEOLA	1	121
62	DR KAVITA PARAG SONAWANE	NIPHAD	DR PARAG HOSPITAL BEHIND SHAHA PETROLPUMP, PIMPALGOAN B	1	124
63	DR.KISHOR TRAMBAK SURYAVANSHI	YEOLA	SEVA HOSPITAL,PATODA YELOA	1	125
64	Dr Ahire Ail Niraba	NAMPUR	Godavari Hospital Malegaon Road NAMPUR	1	129
65	DR DIPAK B BAHETI	NIPHAD	SIDDHI HOSPITAL & SONOGHRAPY CENTER DATTACHAYA COMPLEX NIPHAD	1	132
66	DR.VIJAY KESHAVRAO PATIL	MANMAD	SHRADDHA HOSPITAL,BHAGARSINGH MAIDAN,MANMAD	1	135
67	Dr.Tore Nitin Sahadu	NAMPUR	Sanjivani Hospital Taharabad Road NAMPUR	1	137
68	DR.SANJAY PARASHRAM NIKAM	DEOLA	Suman Hospital & Maternity Home DEOLA	1	141
69	DR.PRASHANT K.NIKAM	DEOLA	Chaitanya Hospital & Xray Clinic DEOLA	1	142
70	Dr.Khairnar Pravin Bhaskar	SATANA	Sumitra Clinic & Nursing Taharabad Road SATANA	1	143
71	Dr Kamlakar Tulshiram Bagul	KALWAN	Bagul Hospital Near ST Stand KALWAN	1	144
72	DR PRASANT SUDHAKAR DHUMNE	NIPHAD	SHREE SWAMI SAMARTH CLINIC RATHI COLONY, RAVIRAJ COMPLEX, NIPHAD	1	147
73	DR.VANDANA PRUTHVIARAJ CHAVAN	NANDGAON	RATHOD HOSPITAL,SUYOG COLONI,SAKORA ROAD,NANDGAON	1	148
74	Dr.Suryavanshi Manisha R.	SATANA	Chetana Hospital Near Jay Saw Mill SATANA	1	149
75	DR SHARAYU KIRAN NIKAM	LASALGAON	ASHIRWAD HOSPITAL STATION ROAD LASALGOAN	1	150
76	Dr.Sonawane Prasad Prabhakar	TAHARABAD	Siddhi Hospital & Maternity Home TAHARABAD	1	151
77	Dr. Bangar Hanumant Yadav	GHOTI	Bangar Sp.& Nursing Home Bhandadara Naka GHOTI	1	154
78	Dr.Pawar Avinash Onkar	NAMPUR	Ashirwad Hospital Saki Road NAMPUR	1	156
79	Dr Thakare Mahendra Dhondu	NAMPUR	Thakare Hospital Taharabad Road NAMPUR	1	157
80	Medical Superitendent	NIPHAD	SDH NIPHAD	1	158
81	Medical Superitendent	CHANDWAD	S.D.H.CHANDWAD	1	159
82	Dr. Jadhav Shamkant Waman	SATANA	Seva Hospital Kacheri Road SATANA	1	160
83	DR JYOTI SANDEEP MORE	SINNAR	YASHWANT MULTI SP.HOSPITAL, NEAR TO VAJE PETROL PUMP	1	164
84	DR.Pawar Swapnil Ramdas	SATANA	Rajashri Hospital Nampur Road SATANA	1	165
85	Dr. Kandewad Jivanjyoti Vijay	GHOTI	Varad Hospital Vasudev Chowk GHOTI	1	166
86	DR SAMIR BALASAHEB DHARRAO	NIPHAD	DR DHARRAO ASHA SONOGRAPHY CENTER NEAR ,GANESH	1	173
87	Dr.Deshmukh Shilpa Vilas	DINDORI	Vimal Hospital Gangalgiri Sankul DINDORI	1	176
88	Dr. Bagul Ravindra Gokulrao	SATANA	Siddhivinayak Sonography Clinic Prabhakar Plaza SATANA	1	177

List of Sonography Clinics Registered under PCPNDT Act, given MRC Number

Civil Hospital Nashik

(31)

Sr No.	Name of the Owner of the Clinic	TAL	Name of Institution & Address	No USG Machines in the Clinic	USG Clinic Reg No
89	DR SHRIKANT AMRUTA AWARE	LASALGAON	AWARE HOSPITAL STATIONRAOD LASALGOAN	1	179
90	Smt MARIYA PANJIKARAN	MANMAD	KARUNA HOSPITAL,YEOLA ROAD,MANMAD	1	186
91	DR CHAITALI AJIT BORASTE	NIPHAD	R K MEMORIAL HOSTPITAL MAHALAXMI WAHANBAZAMAGE OZARMIG	1	188
92	Dr. Patil Ashok Anandrao	IGATPURI	Anand Polyclinic IGATPURI	1	191
93	DR.SWAPNIL HIRENDRA SHAH	YEOLA	SHAH HOSPITAL, AMBIKA MARKET, PATANI LENE,YEOLA	1	192
94	Medical Superintendent	KALWAN	SDH KALWAN	2	193
					193
95	MEDICAL SUPRITENDENT	YEOLA	RURAL HOSPITAL,YEOLA	2	194
		YEOLA			194
96	DR.SANDIP BALU DARADE	MANMAD	DARADE HOSPITAL,MALEGAON RAOD,MANAMD	1	195
97	DR KUMAWAT DILIP	NIPHAD	PRATHMESH HOSPITAL NAITALE	1	197
98	Dr.Pawar Varsha Dilip	VANI	Dhanwantari Hospital , BHAGAVATI SHOPPING CENTER VANI	1	198
99	DR.SHRIKANT P.KAKAD	SINNAR	SAI SIDDHI HOSPITAL	1	201
100	MEDICAL SUPRITENDENT	MANMAD	SDH MANMAD, TAL NANDGAON	1	203
101	Dr Sheetal Sanjay Patil	SATANA	Sanjivani Hospital Lakhmapur Tal Satana	1	204
102	Dr.Pawar Vrushali Swapnil	SATANA	Pawar Sonography Clinic Thalnerbad Road SATANA	1	206
103	Dr.Bagul Kailu Tulshiram	KALWAN	Sitai Sonography Center KALWAN	1	208
104	DR.PRASHANT S. DHUMANE	NIPHAD	SHRI SWAMI SAMARTH HOSPITAL	1	209
105	DR.KIRAN SAHEBRAO GAIKWAD	LASALGAON	ADITYA SONOGRAPHY CENTRE LASALGAON	1	210
106	PRINCIPAL MTC	MALEGOAN	MOHAMADIYA TIBIYA &HOSPITAL Principal MTC Tal Malegaon	1	211
107	Dr.Nikam Abhijit Suresh	CHANDWAD	Dwarkdhish Hospital Near Bus Stand CHANDAWD	1	216
108	Dr More Sachin	DINDORI	Morarja Sonography & Xray Center DINDORI	1	217
109	Dr. Chavan Trambak C.	GHOTI	Yah Clinic GHOTI	1	218
110	DR.UMESH B.BHOSALE	NIPHAD	NISKARSHA SONGRAPHY CLINIC	1	219
111	Dr. Pagar Tushar	KALWAN	Pagar Hospital KALWAN	2	220
	DR TUSHAR EKNATH PAGAR	KALWAN			220
112	DR.SAMIR DHARRAO	NIPHAD	DHARRAO HOSPITAL OZAR	1	221
113	DR.SHITALRANI D.AWAD	SINNAR	AWAD SONOGRAPHY CENTER	1	222
114	Mrs Durgatai Sudhir Tarabe	GHOTI	SMBT Medical & Reaserch Centre DHAMANGAON	1	223
115	Dr Ulhas Swapnil	NIPHAD	Mangalya Hospital, Pimpalgaon B	1	224
116	DR UMESH RAMDAS AAHER	NIPHAD	DHANWANTARI HOSPITAL,PIMPALGAON B [Machine shifted to Radhakrushna Sonography Center Pimpalgaon B]	1	225
117	Dr Nikam Pravin	GHOTI	Manasi Diagnostic Centre GHOTI	1	226
118	Dr Sarika Hiraman Pagar	PETH	Swami Guruvanand Med.Found.& Reacerch Centre	1	227
119	Dr.Thorat Deepak Daguji	DINDORI	Thorat Hospital Dindori	1	228
120	Dr Bhusari Prashant	VANI	Shreeja hospital Vani	1	229

List of Sonography Clinics Registered under PCPNDT Act, given MRC Number

Civil Hospital Nashik

(33)

Sr No.	Name of the Owner of the Clinic	TAL	Name of Institution & Address	No USG Machines in the Clinic	USG Clinic Reg No
121	DR ATUL NAVANDAR	NANDGAON	NAVANDAR HOSPITAL	1	230
122	Dr Sunita Malpure	LASALGAON	Solution Diagnostic Centre	1	231
123	Dr Deepak Prakash Bhalerao	LASALGAON	Sunshine Diagnostic Centre	1	232
124	Dr Deepak Jain	DEOLA	Shree Sai Sonography Centre DEOLa	1	233
125	Dr Pravin Nikam	LASALGAON	Manasi Diagnostic Centre Saikheda (Niphad)	1	234
126	Dr. Patil T.N.	CHANDWAD	Shakuntala Hospital CHANDWAD	1	235
127	DR SNEHAL VARDHAMAN MORE	SATANA	MORE HOSPITAL K L MARKET OPP GIRNA BANK TAHARABAD ROAD SATANA TAL BAGLAN	1	236
128	Dr Sonawane Rohini B	PETH	Saikiran Sonography Center, Near Yashwant Nagari Path Sanstha B/h SBI Bank Main road Peth	1	237
129	DR SAGAR SUDHAKAR VYAVHARE	NIPHAD	DHANWANTARI CRITICAL CARE & HOSPITAL CHINCHWADI PIMPALGAON B TAL NIPHAD	1	238
130	DR PRAJAKTA NANDKUMAR PATIL	NASHIK	COMPLEX NEAR LAXMI NARAYAN TEMPLE DEOLALI CAMP	1	240
131	DR ABHIJIT KAMALAKAR KAPOTE	SINNAR	ASHA DIAGNOSTICS CENTER GALA NO 10 CHAUDA CHOWK WADA SANGALE COMPLEX TAL SINNAR	1	241
132	DR SAMEER YADAVRAO WAGH	VANI	NIRAMAY MULTISPECIALITY HOSPITAL VANI TAL DINDORI	1	242
133	Dr Baghav Vilas	SATANA	Baglan Diagnostic Center	1	243
134	DR VIJAY B PATIL	NIPHAD	STATE BANK OF HYDERABAD UGAON ROAD NIPHAD 422303	1	244
135	DR MANISH BOTHRA	NASHIK	COLLEGE, LAM ROAD DEOLALI CAMP	1	245
136	DR TUSHAR N PATIL	TRIMBAK	TILAK SANKUL NEAR TAXI STAND TRIMBAK	1	247
137	DR PRASAD SHIVAJIRAO PATIL	SINNAR	SPANDAN CLINIC, MOTIKAMAL COMPLEX NEAR SBI SINNAR PUNE HIGHWAY SINNAR	1	248
138	Dr Samadhan Pawar	SATANA	Om Diagnostic Center Satana	1	249
139	DR GUPTA GIRISH NEBULAL	NASHIK	GUPTA HOSPITAL PUNE ROAD PALASE TAL DIST NASHIK	1	250
140	DR PATIL AKSHAY SURESH	DINDORI	SHRADHA DIAGNOSTIC G 22, YADAVKAJE SANKUL JANTA HIGH SCHOOL NEAR TAL DINDORI	1	251
141	DR PATIL VIJAY BHAGWAN	NIPHAD	APEKSHA DIAGNOSTIC CENTER SAIKHEDA PHATA OZAR MIG TAL NIPHAD	1	253
142	DR SONAWANE PAWANKUMAR SUDHAKAR	DINDORI	SHREE SONOGRAPHY CENTER KASABE VANI TAL DINDORI	1	254
143	DR VIDHATE SACHIN BALKRUSHNA	KALWAN	SHREE GANESH DIAGNOSTIC CENTER ABHONA TAL KALWAN	1	255
144	Dr Trimbak Chinku Chavan	NIPHAD	Yash Sonography Center Kasar Bldg Gala no 2 Saikheda Tal Niphad	1	256
145	Dr Patil Vijaya Sanjay	SATANA	Heart Sanjivani Hospital, Vasant Sankul Bus stand Opp Satana	1	257
146	Dr Jagtap Prakash D	SATANA	Chaitanya Hospital SATANA	1	258
147	Dr Patil Sudam Kacharu	YEOLA	Shree Hospital Maternity home Yeola	1	259
148	Dr Sonawnae Swapnil Sharadchandra	KALWAN	Jagdamba Sonography Center, Shri Hari Market Opp Kalwan Bus stand Kalwan	1	260
149	Dr Nilesh Devchandraray Pawar	DEOLA	Shatayu Hospital Market Yard Complex Deola	1	261
150	Dr Rajeev Madan Chandaliya	YEOLA	Chandaliya Hospital & Maternity Home Vinchur road Yeola	1	262
151	Dr Girish V Patil	MANMAD	Dr Patil Sonography Center, Anandvihar Complex Datta Mandir road Manmad Tal Nandgaon	1	263

List of Sonography Clinics Registered under PCPNDT Act, given MRC Number

Civil Hospital Nashik

(34)

Sr No.	Name of the Owner of the Clinic	TAL	Name of Institution & Address	No USG Machines in the Clinic	USG Clinic Reg No
152	Dr Kiran Macchindra Autade	YEOLA	Dr Autade Sonography center Madhavrao Patil Sankul Near Bus stand Yeola	1	264
153	Dr Vishal K Kumat	GHOTI	Kumat Diagnostic Center Shop NO 1 Shingavi Plaza Shriramwadi Ghoti Igatpuri	1	265
154	Dr Mayur P Punjabi	NIPHAD	Sanjivani Hospital Shriram tower b/h Mumbai Agra rd Pimpalgan B Niphad	1	266
155	Dr Bhalchandra Pawar & Others	CHANDWAD	Balaji Diagnostics Center Renuka Complex 1st floor College road Chandwad	1	267
156	Dr Pawankumar Sonawane	TRIMBAK	Shiv ultrasound clinic shop no 3 Aashirwad plaza Trimbakeshwar	1	269
157	DR. Pradip Keshav Rane	IGATPURI	Mahindra and Mahindra company Igatpuri	1	270
158	Dr. Kavita kunal Darade	YEOLA	Panasiya hospital yeola	1	271
159	Dr. Nilesh R Agrawal	Nashik	Narayani Navjivan, hospital doctati camp nashik	1	272
160	Dr. G.L Pawar	sinnar	Pawar sdignostic center Sinnar	1	273
161	Dr Umesh k Bhosale	Niphad	Sai scan center , Pimpalgaon B	1	274
162	Dr. Vidya D Khade	Niphad	Khade dignostic center , Siakheda , Niphad	1	275
163	Dr. Vinod A Dindge	Niphad	Ananda 2 d echo dignostic ozar nashik	1	276
164	Dr. Sachin B Vidhate	Satana	Swami Samrth Dignost. : Satana	1	277
165	Dr. Rakesh Prakash Bhoge	Niphad	Gaytri Hospital Pimpalgaon B	1	278
166	Dr. Pradip r Bchav	Devla	Aadarsh Hospital devla	1	279
167	Dr Yashwant M Barhate	Yeola	Kaushlya sonography vichur road Yeola	1	280
168	Dr. Karan Bhagawan Khairnar	Niphad	Param dignostic center	1	281
169	Dr. Swapnil Sharshadra Sonwane	Dindori	Jagdamba sonography dindori	1	282
170	Dr ravindra vishvnath chandore	Niphad	talaka mini vaternity	1	283
171	Dr Rohini bhagawan Sonwane	Trimbakeswar	Saikisan sonography Center, Harsule	1	284
172	Dr Sanjay ramlakhan Gupta	Deolali	Devlalu dignostic center	1	285
173	Dr Tanaji Mahadu Wagh	Niphad	Shree Hospital Niphad	1	286
174	Dr. Dyneshwar Chimnrao Shirsath	Niphad	Tanamay Hospital Niphad	1	287
175	Dr Harshad vijay Jadhav	Niphad	Laxmi maternity Hospital pimpalgaon niphad	1	288
176	Dr Anjali vishnu Dhadvad	Sinnar	Dr Anjali vishnu hospital sinnar	1	289
177	Dr Vilas Keda Bachav	Satana	Dr Vilas keda Bachav	1	290
179	Dr Piyush Hari More	Sinnar	Yashwant dignostic center	1	291
180	Dr Sunil Tuse	Nandagaon	Godavri hospital	1	292
181	Dr Sunil Tuse	Nandagaon	Tuse hospital	1	293
182	Dr Ashwinkumar More	Niphad	Sanjeevani hospital	1	294
183	Dr Kusunal k Patil	Niphad	kusuma Ozar Niphad	1	296
184	Dr Prasad B Aher	Devala	Dr Aher sonography center Devala	1	297
185	Dr Nilesh Sabale	Satana	Shree Dignostic center	1	298
186	Dr Sainath V Dhomse	Lasalgaon	Lotus dignostic cater	1	299

57210164 - JAN-17

Certificate

MKCL
Creating a Knowledge Lit World
www.mkcl.org

This is to certify that
SHIRSATH POOJA ANNA
has successfully passed in **March 2017**
the Knowledge Lit Careers Certificate Course i.e.

KLiC Certificate Course in Financial Accounting with Tally ERP
(KLiC Tally)

designed, developed and offered by MKCL* and recognized by YCMOU**.

S/he has secured **84%** of marks.
While pursuing this course of 120 hours duration, s/he
has additionally completed 4 Mini-Projects in **Financial Accounting with Tally ERP**
and has published their outputs in her/his Portfolio.

In appreciation of this additional work
S/he is being recognized as

MKCL Certified Tally Expert

In testimony whereof are set the seal and signature of
the Managing Director & CEO, MKCL.

Managing Director & CEO
Maharashtra Knowledge Corporation Limited (MKCL)

Maharashtra Knowledge Corporation Limited ★ MKCL

MKCL KLiC Courses
Gateway to Knowledge Lit Careers

Software Tools Learnt: Tally

* MKCL: Maharashtra Knowledge Corporation Limited ** YCMOU: Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik.
The authenticity of this certificate and the Portfolio can be viewed and validated at www.mkcl.org/klic
This certificate of appreciation is being awarded without charging any fee.
The photograph of the candidate is printed on the certificate. If it is found to be pasted externally, the certificate is not valid.

एचबी ४१८-८

57210164 JAN-17

Certificate

MKCL
Creating a Knowledge Lit World
www.mkcl.org

This is to certify that
THAKARE SANGITA VISHWANATH
has successfully passed in **March 2017**
the Knowledge Lit Careers Certificate Course i.e.

KLiC Certificate Course in Financial Accounting with Tally ERP
(KLiC Tally)

designed, developed and offered by MKCL* and recognized by YCMOU**.

S/he has secured 74% of marks.
While pursuing this course of 120 hours duration, s/he
has additionally completed 4 Mini-Projects in **Financial Accounting with Tally ERP**
and has published their outputs in her/his Portfolio.

In appreciation of this additional work
S/he is being recognized as

MKCL Certified Tally Expert

In testimony whereof are set the seal and signature of
the Managing Director & CEO, MKCL.

Managing Director & CEO
Maharashtra Knowledge Corporation Limited (MKCL)

Maharashtra Knowledge Corporation Limited
MKCL

MKCL KLiC Courses
Gate way to Knowledge Lit Careers

* Software Tools Learnt: Tally

* MKCL: Maharashtra Knowledge Corporation Limited. ** YCMOU: Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik.

The authenticity of this certificate and the Portfolio can be viewed and validated at www.mkcl.org Site

This certificate of appreciation is being awarded without charging any fees.
The photograph of the candidate is printed on the certificate. If it is found to be pasted externally, the certificate is not valid.

57210164 JAN-17

Certificate

MKCL
Creating a Knowledge Lit World
www.mkcl.org

This is to certify that
CHAURE JAMANA NAMDEO
has successfully passed in **March 2017**
the Knowledge Lit Careers Certificate Course i.e.

KLiC Certificate Course in Financial Accounting with Tally ERP
(KLiC Tally)

designed, developed and offered by MKCL* and recognized by YCMOU**.

S/he has secured **84%** of marks.
While pursuing this course of 120 hours duration, s/he
has additionally completed **3** Mini-Projects in **Financial Accounting with Tally ERP**
and has published their outputs in her/his Portfolio.

In appreciation of this additional work
S/he is being recognized as

MKCL Certified Tally Expert

In testimony whereof are set the seal and signature of
the Managing Director & CEO, MKCL.

Managing Director & CEO
Maharashtra Knowledge Corporation Limited (MKCL)

Maharashtra Knowledge Corporation Limited ★ MKCL

MKCL KLiC Courses
Gateway to Knowledge Lit Careers

* Software Tools Learnt: Tally

* MKCL: Maharashtra Knowledge Corporation Limited, [illegible] YCMOU: Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik

[illegible]

[illegible] any fees
The photograph of the candidate [illegible] be pasted [illegible] the certificate is not valid

एचबी ४१८–८अ

१०८

57210164 JAN-17

Certificate

MKCL
Creating a Knowledge Lit World
www.mkcl.org

This is to certify that
GAIKWAD PRATIBHA HIRAMAN
has successfully passed in **March 2017**
the Knowledge Lit Careers Certificate Course i.e.

KLiC Certificate Course in Financial Accounting with Tally ERP
(KLiC Tally)

designed, developed and offered by MKCL* and recognized by YCMOU**.

S/he has secured **78%** of marks.
While pursuing this course of 120 hours duration, s/he
has additionally completed **3 Mini-Projects in Financial Accounting with Tally ERP**
and has published their outputs in her/his Portfolio.

In appreciation of this additional work
S/he is being recognized as

MKCL Certified Tally Expert

In testimony whereof are set the seal and signature of
the Managing Director & CEO, MKCL.

Managing Director & CEO
Maharashtra Knowledge Corporation Limited (MKCL)

Maharashtra Knowledge Corporation Limited ★ MKCL

MKCL KLiC Courses
Gateway to Knowledge Lit Careers

Software Tools Learnt: Tally

* MKCL: Maharashtra Knowledge Corporation Limited ** YCMOU: Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik

The authenticity of this certificate and the Portfolio can be viewed and validated at www.mkcl.org/klic

This certificate of appreciation is being awarded without charging any fees.
The photograph of the candidate is printed on the certificate. If it is found to be pasted externally, the certificate is not valid.

57210164 JAN-17

Certificate

MKCL
Creating a Knowledge Lit World
www.mkcl.org

This is to certify that
DESHMUKH PRATIBHA BALU
has successfully passed in **March 2017**
the Knowledge Lit Careers Certificate Course i.e.

KLiC Certificate Course in Financial Accounting with Tally ERP
(KLiC Tally)

designed, developed and offered by MKCL* and recognized by YCMOU**.

S/he has secured **86 %** of marks.
While pursuing this course of 120 hours duration, s/he
has additionally completed 4 Mini-Projects in **Financial Accounting with Tally ERP**
and has published their outputs in her/his Portfolio.

In appreciation of this additional work
S/he is being recognized as

MKCL Certified Tally Expert

In testimony whereof are set the seal and signature of
the Managing Director & CEO, MKCL.

Managing Director & CEO
Maharashtra Knowledge Corporation Limited (MKCL)

Maharashtra Knowledge Corporation Limited
MKCL

MKCL
KLiC Courses
Gateway to Knowledge Lit Careers

* Software To 's Learn Tally
** [illegible] Nashik
[illegible] and downloaded at www.mkcl.org
This certificate of appreciation is valid [illegible] certificate. It is found to be passed [illegible] certificate is not valid.
[illegible]

57210164

Certificate

MKCL
Creating a Knowledge Lit World
www.mkcl.org

This is to certify that
PIMPALSE RATNA DATTU
has successfully passed in **April 2017**
the Knowledge Lit Careers Certificate Course i.e.

KLiC Certificate Course in Financial Accounting with Tally ERP
(KLiC Tally)

designed, developed and offered by MKCL* and recognized by YCMOU**.

S/he has secured 92% of marks.
While pursuing this course of 120 hours duration, s/he
has additionally completed 4 Mini-Projects in **Financial Accounting with Tally ERP**
and has published their outputs in her/his Portfolio.

In appreciation of this additional work
S/he is being recognized as

MKCL Certified Tally Expert

In testimony whereof are set the seal and signature of
the Managing Director & CEO, MKCL.

Managing Director & CEO
Maharashtra Knowledge Corporation Limited (MKCL)

Maharashtra Knowledge Corporation Limited ★ MKCL

MKCL KLiC Courses
Gateway to Knowledge Lit Careers

*Software Tools Learnt: Tally

**MKCL ... Maharashtra Open University, Nashik ... KLiC

This certificate is appreciation is being awarded without charging any fees
The photograph of the candidate is printed on the cert ficate. If it is found to be pasted externally, the certificate is not valid

म.बा.क. योजना (३ % अपंग योजना) घरघंटी लाभार्थी सन- २०१६-१७

अ.क्र.	अपंग महिलांचे नांव (सर्व श्रीमती)	गावांचे नांव	तालुका	जातीचा प्रवर्ग	कुटूंबाचे वार्षिक उत्पन्न	अपंगत्वाचा प्रकार	लाभार्थ्याचे बँक खाते क्रमांक	बँकेचे नांव	साहित्य खरेदीची रक्कम	पं.स. ने अदा केलेली रक्कम
१	बेबी रामदास गाढवे	धामणगांव	इगतपुरी	खुला	२१०००	अस्थिव्यंग	४५४१००३२०५३	देना बँक धामणगांव	१९०८०	१७०००
२	अल्का बन्सी लहामगे	बारशिंगवे	इगतपुरी	अ.ज.ड	३००००	अस्थिव्यंग	३३७१४ ७०४९५६	एसबीआय घोटी	१९०८०	१७०००
३	गौरी त्र्यंबके बुचूडे	आमदारमळा	सिन्नर	इमाव		अस्थिव्यंग	३६५ ९८५६०८४९	एसबीआय सिन्नर	१७०००	१७०००
४	मिरा कचरु नाठे	कुंदेवाडी	सिन्नर	खुला		अस्थिव्यंग	४७६०१० ००००९६२	बडोदा बँक सिन्नर	१७०००	१७०००
५	सविता लक्ष्मण घोटेकर	घोटेवाडी	सिन्नर	खुला		अस्थिव्यंग	६० १८०११३४१९	बँक ऑफ महाराष्ट्र वावी	१७०००	१७०००
६	सुमन भास्कर पानगव्हाणे	चोंढी	सिन्नर	खुला		अस्थिव्यंग	६०१५७०९६७०	बँक ऑफ महाराष्ट्र वडांगळी	१७०००	१७०००
७	अर्चना मच्छींद्र घोटेकर	घोटेवाडी	सिन्नर	खुला		अस्थिव्यंग	६०२००५१९४३१	बँक ऑफ महाराष्ट्र वावी	१७०००	१७०००
८	निर्मला प्रभाकर गोरडे	लहवित	नाशिक	इतर	२२०००	अस्थिव्यंग	०८००१०११०००२७६३	बँक ऑफ इंडिया देवळाली कॅम्प	१७०००	१७०००
९	आशा रविंद्र टिळे	मोहगाव	नाशिक	इतर	२०५००	अस्थिव्यंग	४१०१०२०१०९३०६७९	युनियन बँक ऑफ इंडिया, पळसे	१७०००	१७०००
१०	सुवर्णा बाळासाहेब देशमुख	मोहाडी	दिंडोरी	मराठा	५००००	अंध	२०१९१२३०९७८	बँक ऑफ महाराष्ट्र मोहाडी	१७०००	१७०००
११	ललीता संजय शेंद्रे	मोहाडी	दिंडोरी	एन टी	३००००	अस्थिव्यंग	५१५३०१०११००१४८८	विजया बँक मोहाडी	१७०००	१७०००
१२	रंजना मधुकर मांडे	हनुमाननगर	निफाड	खुला	२३०००	अस्थिव्यंग	२४९१०००५९५८	देना बँक	१९१२५	१७०००
१३	आशाबाई दत्तु आघाव	धुसे	निफाड	इमाव	४००००	अस्थिव्यंग	६०२७६३७७५६६	बँक ऑफ महाराष्ट्र	१८०००	१७०००
१४	सोनाली आत्रासाहेब कुशारे	नांदुर	निफाड	खुला	५००००	मुकबधीर	१३६३१०४० ००००११८२	आय.डी.बी.आय. बँक	१९७५०	१७०००
१५	प्रियंका भारत पगारे	पिंपळगांव ब	निफाड	इमाव	३५०००	अस्थिव्यंग	६०२७८३७५१२५	बँक ऑफ महाराष्ट्र	१९७४९	१७०००
१६	रुपाली योगेश धुमाळ	पिंपळगांव ब	निफाड	खुला	५००००	अस्थिव्यंग	५९७०२०१००० ६२४७	युनियन बँक	१७५९०	१७०००

१७	स्मिता प्रशांत पगार	आमोदे	नांदगांव	खुला	बीपीएल	अस्थिव्यंग	२५०३७८०२०४३	बँक ऑफ महाराष्ट्र वेहेळगांव	२२०००	१७०००
१८	अलका बाळू अहिरराव	वेहेळगांव	नांदगांव	खुला	बीपीएल	अस्थिव्यंग	२०२१३४२१ ४८०८	बँक ऑफ महाराष्ट्र वेहेळगांव	२०७००	१७०००
१९	मनिषा योगेश सांगळे	पळाशी	नांदगांव	खुला	बीपीएल	अस्थिव्यंग	२५०४१४५७६३४	बँक ऑफ महाराष्ट्र वेहेळगांव	२००००	१७०००
२०	वाल्याबाई लाला ताडगे	वेहेळगांव	नांदगांव	खुला	बीपीएल	अस्थिव्यंग	२०२१३४२०११८	बँक ऑफ महाराष्ट्र वेहेळगांव	२००००	१७०००
२१	उषा देवचंद कोतवाल	साळसाणे	चांदवड	खुला			६०२५०३५३३६८	बँक ऑफ महाराष्ट्र चांदवड	१७०००	१७०००
२२	कांचन गणपत वाळके	पिपळद	चांदवड	खुला	३५०००		३६५७०२२६५२३	बँक ऑफ महाराष्ट्र चांदवड	१७०००	१७०००
२३	शांताबाई मारुती आहेर	कार्जासांगवी	चांदवड	खुला	४००००		६०२८०८४८६४४	बँक ऑफ महाराष्ट्र चांदवड	१७०००	१७०००
२४	नेहाबाई मुरलीधर जांभळे	देवरगांव	येवला	खुला	२२०००	अस्थिव्यंग	२५०१५९२९२८१	बँक ऑफ महाराष्ट्र येवला	१७०००	१७०००
२५	लंकाबाई रोहीदास खुरसणे	सत्यगांव	येवला	अ. जमाती	२१०००	अस्थिव्यंग	२०२०३७१३१५०	बँक ऑफ महाराष्ट्र मुखेड	१७०००	१७०००
२६	जिजाबाई कारभारी दौंड	सत्यगांव	येवला	अ.जमाती	२१०००	अस्थिव्यंग	२५०३६९८४९२९	बँक ऑफ महाराष्ट्र येवला	१७०००	१७०००
२७	रोहिणी विजय आहेर	मुखेड	येवला	खुला	२००००	कर्णबधीर	६०१४३३७५५३८	बँक ऑफ महाराष्ट्र येवला	१७०००	१७०००
२८	शकुंतला बबन जाधव	अंगुलगांव	येवला	एन.टी	२१०००	अंध	८१७१०११०० १८०१९	बँक ऑफ इंडीया	१७०००	१७०००
२९	अनिता रघुनाथ बनकर	अंदरसुल	येवला	इगाव	२१०००	अस्थिव्यंग	११७१०१००० १०९४०	बँक ऑफ इंडीया अंदरसुल	१७०००	१७०००
३०	मिना नंदु रोकडे	लहान पिंप्री	त्र्यंबकेश्वर	खुला	२१०००	PPR/LLL	२७४१००३६०४१	देना बँक त्र्यंबकेश्वर	१७०००	१७०००
३१	सविता शिवराम मोरे	खंबाळे	त्र्यंबकेश्वर	खुला	४५०००	PPRP	२७४१००४३७९३	देना बँक त्र्यंबकेश्वर	१७०००	१७०००
३२	रंजना बापु त्रिभुवन	दाभाडी	मालेगांव	अनु जमाती	३५०००	अस्थिव्यंग		बँक ऑफ महाराष्ट्र दाभाडी	१७०२५	१७०००
३३	आशा दादाजी अहीरे	रावळगांव	मालेगांव	अनु जमाती	२५०००	अस्थिव्यंग	१८११००३४८५०	देना बँक रावळगांव	१७०००	१७०००
३४	मनिषा अरुण देवरे	दाभाडी	मालेगांव	खुला	३५०००	अस्थिव्यंग	६४३६८७९०४	बँक ऑफ महाराष्ट्र दाभाडी	१७०००	१७०००
३५	भारताबाई परशराम जाधव	खायदे	मालेगांव	खुला	३३०००	अस्थिव्यंग	०६०९१०४०० ०	आय.डी.बी.आय. बँक वेसगांव	१७०००	१७०००

परिशिष्ट - ब

शासन निर्णय

महानगरपालिका व नगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती यामध्ये महिला व बालकल्याण समितीने राबवावयाच्या योजना

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण २००५/प्र.क्र.२५५/०५/नवि-२०
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२.
दिनांक ८ नोव्हेंबर , २०१०

वाचा : १) नगर विकास विभाग, शासन पत्र क्र. जीईएन- १०९३/३२५/प्र.क्र.२४/नवि-३२, दि. १७ एप्रिल, १९९३.
२) नगर विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. जीईएन-१०९३/११९८/नवि-१४, दिनांक १४ जुलै, १९९३.
३) नगरविकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण २००५/प्र.क्र.१५६/०५/नवि-२०, दिनांक ३० डिसेंबर, २००६

प्रस्तावना :-

शासनाने महाराष्ट्र नगरपालिका अधिनियम, १९६५ मधील कलम ६२, ६३, व ६५ मध्ये सन १९९२ मध्ये दुरुस्ती करण्यात आली. या दुरुस्तीमुळे प्रत्येक "अ" व "ब" वर्ग नगरपरिषदेने महिला व बालकल्याण समितीची स्थापना करावी, असे बंधन घालण्यात आले. तसेच "क" वर्ग नगरपरिषदांना या समितीची स्थापना करता येईल, अशी तरतूद कलम ६५ मध्ये करण्यात आली. या समितीने करावयाची कामे क्रमांक जीईएन /३२५/प्र.क्र.२४/३२,दिनांक १७ एप्रिल, १९९३ अन्वये परिपत्रकात प्रस्तुत करण्यात आली आहेत. सदर परिपत्रकीय पत्रातील कामाची यादी सूचक असून परिपूर्ण आहे असे म्हणता येणार नाही. त्यामध्ये कालमानानुसार बदललेली परिस्थिती, स्थानिक गरजा लक्षात घेवून यादीमध्ये बदल करणे, वाढ करणे, वगळणे आवश्यक ठरणार आहे आणि महिला व बालकें यांच्या कल्याणासाठी योजना राबविणे हे मुख्य ध्येय व धोरण लक्षात घेऊन यादीत आवश्यक फेरबदल करण्यास नगरपालिका सक्षम असतील असे दिनांक १४ जुलै १९९३ च्या शासन निर्णयान्वये स्पष्ट करण्यात आले आहे. महिला व बालकल्याण कार्यक्रमामध्ये बदलत्या परिस्थितीनुसार बऱ्याच योजना/कार्यक्रमांमध्ये बदल/सुधारणा करणे आवश्यक आहे. त्यानुसार संकीर्ण २००५/प्र.क्र.१५६/०५/नवि-२०, दिनांक ३० डिसेंबर, २००६ या शासन निर्णयामध्ये आवश्यक त्या योजना /कार्यक्रमांमध्ये बदल / सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

राज्यातील महानगरपालिका, नगरपरिषद/ नगरपंचायती यामध्ये महिलांच्या विविध योजना राबविण्याकरिता महिला व बालकल्याण समिती गठीत करण्यात आली आहे. सदर समितीने

रोटा/एच-२६६६/ ५००-११-१०१-१

राबवावयाचे कार्यक्रम संदर्भाधीन पत्र व शासन निर्णयान्वये सर्व महानगरपालिका/ नगरपरिषद / नगरपंचायती यांना कळविण्यात आले होते. तथापि, बदलत्या परिस्थितीनुसार बऱ्याच योजना/ कार्यक्रम कालबाह्य झाल्यामुळे त्यामध्ये बदल / सुधारणा करणे आवश्यक आहे. तसेच बहुतेक महानगरपालिका/ नगरपरिषदा/ नगरपंचायती मध्ये अशा योजनांसाठी अत्यल्प तरतुद असल्याने महिलांच्या योजनांची योग्य रितीने अंमलबजावणी होत नाही. या सर्व बाबी लक्षात घेऊन महिलांना सर्व क्षेत्रात सक्षम करण्यासाठी महानगरपालिका/ नगरपरिषद / नगरपंचायती क्षेत्रात महिला व बालकल्याण समित्यांनी महिला व बालकल्याण यासाठी राखीव ५% तरतूदीतून खालील योजना राबविण्याबाबत शासनाचे आदेश आहेत.

शासन निर्णय:- महिला व बालकल्याण यासाठी राखीव असलेल्या ५% तरतुदीतून खालील बाबींवर खर्च करण्यात यावा:

१. ज्या ठिकाणी अंगणवाडी इमारती भाड्याने आहेत किंवा अयोग्य सार्वजनिक इमारतीमध्ये भरत आहे. त्यासाठी अंगणवाडी केंद्राची इमारत बांधून यामध्ये ICDS योजनेसाठी रु.१/- दरमहा नाममात्र भाडयावर उपलब्ध करुन देणे.

२. अंगणवाडी केंद्रातील मुलांकरिता आवश्यक शैक्षणिक/शैक्षणिक साहित्य खरेदी करणे.

३. पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था निर्माण करणे व शौचालय बांधकाम करणे.

४. मुलांकरीता पोषक आहार पुरविणे.

५. ०-३ वर्षाच्या मुलांकरीता Creche किंवा Day care centre बांधणे व क्रियान्वित करणे तसेच पाळणाघर चालविणा-या अशासकीय संस्थांना अर्थसहाय्य करणे.

६. गरोदर महिलांसाठी तसेच शालेय विदयार्थी व अंगणवाडर विदयार्थी यांची वैदयकीय तपासणी व औषधोपचार करणे.

७. मुलींकरीता शिष्यवृत्ती योजना राबविणे.

८. महिलांसाठी प्रसुतीगृह बांधणे अथवा श्रेणीवाढ करणे अथवा विस्तारीकरण करणे.

९. मुलींना/महिलांना व्यावसायिक प्रशिक्षण देणे.

१०. काम करणा-या महिलांसाठी वसतिगृह बांधणे.

११. शिकणा-या मुलींसाठी वसतिगृह बांधणे.

१२. पोलीओग्रस्त किंवा अपंग मुलांना Prosthetic aids पुरविणे.

१३. महिलांसाठी समुपदेशक केंद्र चालविणे, helpline चालविणे, विधी सल्ला केंद्र चालविणे इ.

१४. BPL खालील मुलींची शाळा गळतीचे प्रमाणे थांबविण्याबाबत प्रोत्साहनपर दैनिक उपस्थितीत भत्ता देणे.

१५. मुलींच्या सार्वजनिक शाळेत विविध क्रीडा सुविधा निर्माण करणे.

शासनाने मान्य केलेल्या वरील योजना तसेच इतर उपयुक्त योजना तयार करुन राबविण्याचे पूर्ण अधिकार महानगरपालिकाच्या आयुक्तांना रहातील. तथापि नगरपरिषद/ नगरपंचायती यांचे मुख्याधिकाऱ्यांना वरील शासनमान्य योजनांपैकी फक्त रु. १० लाख प्रति योजना या आर्थिक मर्यादेपर्यंत योजनेस मान्यता देणे व योजना राबविण्याचे अधिकार रहातील. रु. १०

लाखाच्या वर एखादया योजनेची आर्थिक मर्यादा येत असल्यास त्यासाठी आयुक्त, महिला व बालविकास , पुणे यांची मान्यता घेण्यात यावी. मान्य योजनेपैकी कोणतीही रु.१० लाखाच्या आतील योजना राबविण्याचे अधिकार मुख्याधिकारी, नगरपरिषदा / नगरपंचायती यांना राहतील. मात्र वरील मान्य केलेल्या योजनांव्यतिरिक्त एखादी नवीन योजना घ्यावयाची असेल किंवा विद्यमान योजनेच्या नियम व अटीमध्ये बदल करावयाचे असल्यास त्यांनी आयुक्त, महिला व बालविकास, पुणे यांची तांत्रिक मान्यता घ्यावी. योजनेच्या अंमलबजावणी व नियत्रणासाठी आयुक्त, महिला व बालविकास, पुणे हे नियंत्रण अधिकारी असतील व जिल्हास्तरावर जिल्हा व महिला बालविकास अधिकारी नियंत्रण अधिकारी म्हणून काम पाहतील.

आयुक्त, महानगरपालिका, मुख्याधिकारी, नगरपालिका/नगरपंचायती यांनी प्रत्येक वर्षाच्या सुरवातीपासूनच योजना राबविण्याचा कार्यक्रम तयार करण्याची दक्षता घ्यावी व या योजनांवर करण्यांत येणा-या खर्चाची माहिती महिला व बाल विकास विभागास सादर करावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

२१/१०/०७

(र.शि.घाटगे)

कार्यासन अधिकारी ,महाराष्ट्र शासन

प्रति,

सचिव,महिला व बाल विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई

आयुक्त तथा संचालक,नगरपालिका प्रशासन संचालनालय, वरळी,मुंबई - २५

विभागीय आयुक्त तथा प्रादेशिक संचालक,नगरपालिका प्रशासन (सर्व)

जिल्हाधिकारी (सर्व)

आयुक्त, महानगरपालिका (सर्व)

मुख्याधिकारी, नगरपरिषद/नगरपंचायती (सर्व)

विभागातील सर्व सहसचिव/उपसचिव,नगर विकास विभाग,मंत्रालय,मुंबई

निवडनस्ती. नांव-२०

स्वयंसहाय्यता गटासाठी महिलांचा आर्थिक विकास व सक्षमीकरण

महाराष्ट्र शासन,

नगर विकास विभाग,

शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण १०/२००१/६६/ प्र.क्र.२२/ नवि - २७

मंत्रालय -४०० ०३२. दिनांक २२ नोव्हेंबर २००१

शासन परिपत्रक

शासनाने महिला धोरण,२००१ जारी केले असून यामध्ये महिलांचा सहभाग, त्यांना संरक्षण, त्यांची आर्थिक उन्नती, त्यांच्या क्षमतेचे संवर्धन आणि या सर्वांसाठी अनुकूल वातावरण निर्मिती तसेच सन २००२-०३ या आर्थिक वर्षापासून महिलांना केंद्रीभूत मानून नियोजन केले जाईल या बाबींचा महिला धोरणात समावेश आहे. त्याच बरोबर विविध क्षेत्रात महिलांच्या स्वयंसहाय्यता गटांची स्थापना, तसेच त्यांची कार्यक्षमता, कौशल्य वाढविण्याच्या कार्यक्रमास प्राधान्य दिले पाहिजे, ही बाब समाविष्ट आहे.

०२. शासनाच्या महिला धोरणाच्या अनुषंगाने नगरपरिषदा/ महानगरपालिका यांना कळविण्यात येते की, नगरपरिषदांनी / महानगरपालिकांनी शहरी सुवर्ण जयंती रोजगार योजनेतर्गत महिलांच्या स्वयंसहाय्यता गटांची स्थापना वाढविण्याच्या कार्यक्रमास प्राधान्य देण्यात यावे, यामध्ये आदिवासी महिला, मागासवर्गीय, आपद्ग्रस्त आणि शहरी महिलांचे आर्थिक सक्षमीकरण करण्यावर विशेष भर देण्यात यावा. यासाठी महिला व त्यांच्या गटांसाठी नगरपरिषदा व महानगरपालिकामार्फत निर्माण करण्यात येत असलेल्या व्यापारी संकुलातील विक्रीत होणाऱ्या गाळ्यांपैकी ३०% गाळे महिलांच्या स्वयंसहाय्यीत गटासाठी राखून ठेवण्यात यावे व त्याचे वाटप संबंधित गटात होईल याची दक्षता घेण्यात यावी. असे गाळे वाटप करताना गाळे बांधण्यासाठी आलेल्या खर्चाची रक्कम मोबदला स्वरूपात ना नफा ना तोटा या तत्वात घेवून गाळे हस्तांतर करण्याची कार्यवाही करण्यात यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

रामानंद तिवारी

प्रधान सचिव

४६९-१४

शासकीय,निमशासकीय व शासन अनुदानित संस्थांमधील सेवांमध्ये भरतीसाठी महिलांकरिता ३०% जागा आरक्षित ठेवणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन
महिला व बाल विकास विभाग
शासन निर्णय क्र.८३/२००१/मसेआ-२०००/प्रक्र.४१५ /का-२
मंत्रिमंडळ प्रशासन भवन, ६ वा मजला,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२
दिनांक- २५.५.२००१

निर्णय :- शासकीय, निमशासकीय व शासन अनुदानीत संस्थांमधील सेवांमध्ये भरतीसाठी महिलांकरिता ३०% जागा दि.१ एप्रिल,१९९४ पासून राखीव ठेवण्यात आल्या आहेत. सदर ३०% आरक्षणाच्या अंमलबजावणीबाबत परिशिष्ट-१ मध्ये नमूद केलेल्या शासन निर्णयाद्वारे वेळोवेळी सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत. सदर सर्व शासन निर्णय अधिक्रमीत करण्यात येत असून महिलांच्या ३०% आरक्षणाच्या अंमलबजावणीबाबत खालीलप्रमाणे एकत्रित आदेश देण्यात येत आहेत. हा शासन निर्णय निर्गमित होण्यापूर्वी महिलांच्या ३०% आरक्षणाच्या संदर्भात करण्यात आलेली कार्यवाही ही परिशिष्ट-२ मध्ये नमूद केलेल्या शासन निर्णयानुसार करण्यात आली आहे असे समजण्यात यावे.

(एक) आरक्षणाची व्याप्ती, अटी व शर्ती

(१) शासकीय, निमशासकीय व शासन अनुदानीत संस्था यांच्या सेवेत नियुक्तीसाठी महिलांकरीता ३०% जागा आरक्षित ठेवण्यात येत आहेत.

(२) महिलांच्या सदर आरक्षणाची अंमलबजावणी करताना अनु.जाती, अनु.जमाती, विमुक्त जाती (अ), भटक्या जमाती (ब), भटक्या जमाती (क), भटक्या जमाती (ड), विशेष मागास प्रवर्ग, इतर मागास प्रवर्ग आणि खुला प्रवर्ग यांचेसाठी जी पदे उपलब्ध होतील त्या पदांपैकी त्या त्या प्रवर्गातील महिलांसाठी ३०% जागा राखीव ठेवण्यात याव्यात.

(३) महिलांचे आरक्षण हे समांतर आरक्षण राहील व ते कार्यान्वित करण्यासाठी सामान्य प्रशासन विभागाच्या परिपत्रक क्र.एसआरव्ही-२०९७/प्रक्र.३२/९८/१६-अ, दि.१६.३.९९ मधील मार्गदर्शक सूचनानुसार कार्यवाही करावी.(प्रत सोबत जोडली आहे) सदर मार्गदर्शक सूचनांमध्ये सामान्य प्रशासन विभागाकडून काही बदल केल्यास सदर बदल आपोआप लागू होतील.

(४) महिलांसाठी विहीत करण्यात आलेले सदर ३०% आरक्षण हे फक्त सरळसेवा भरतीसाठी अनुज्ञेय राहील.

(५) महिला आरक्षण हे समांतर आरक्षण/विशेष आरक्षण असल्यामुळे ते आडवे आरक्षण आहे. समांतर आरक्षण हे कप्पीकृत आरक्षण असल्यामुळे पदे भरण्यापूर्वी, पदे निश्चित करताना सरळ भरतीची जाहिरात देताना त्या जाहिरातील महिला आरक्षणानुसार येणाऱ्या राखीव पदांची संख्या, सामाजिक आरक्षण/उभे आरक्षण यांच्या (जसे अ.जा., अ.ज., वि.जा.(अ), भ.ज.(ब), (क) (ड), वि.मा.प्र., इमाव, आणि खुला प्रवर्ग) प्रत्येक कप्प्यामध्ये निर्देशित करावी.

(६) महिलांसाठीचे सदर आरक्षण हे मागासवर्गांचे आरक्षण ज्या ज्या ठिकाणी लागू आहे त्या सर्व ठिकाणी लागू राहील.

(७) भरतीच्या वर्षात त्या त्या प्रवर्गातील महिला उमेदवार उपलब्ध झाल्या नाहीत तर सदर आरक्षण इतरत अदलाबदल न करता त्या त्या प्रवर्गातील पुरुष उमेदवारांमार्फत भरण्यात यावे.

(८) महिलांच्या आरक्षणाचा अनुशेष पुढे ओढण्यात येवू नये.

(९) खुल्या प्रवर्गातील उन्नत आणि प्रगत व्यक्ती/कुटुंबातील (क्रिमीलेअर) महिला सदस्यांना महिलांसाठी असलेले ३०% आरक्षण अनुज्ञेय राहणार नाही. तसेच, मागासवर्गीय प्रवर्गातील इतर मागासवर्ग, भटक्या जमाती (ब) आणि भटक्या जमाती (ड) या प्रवर्गातील उन्नत आणि प्रगत व्यक्ती अथवा त्यातील महिला सदस्यांना महिलांचे ३० % आरक्षण अनुज्ञेय राहणार नाही.

(१०)खुल्या प्रवर्गातील ज्या व्यक्तीचे /कुटुंबाचे सर्व बाजूनी ३ वर्षे एकूण आर्थिक उत्पन्न सलगच्या मागील तीन वर्षांसाठी प्रत्येक वर्षी रु.८ लाख किंवा त्यापेक्षा अधिक आहेत ती व्यक्ती/कुटुंब उन्नत आणि प्रगत व्यक्ती/गट म्हणून समजण्यात येईल. या संदर्भातील कुटुंबाच्या व्याख्येमध्ये विवाहीत महिलेच्या बाबतीत पती,पत्नी व मुले यांचा समावेश राहील. आणि अविवाहीत मुलीच्या संदर्भात आई, वडील व अविवाहीत भावंडे यांचा समावेश राहील.

(११)इतर मागासवर्ग, भटक्या जमाती (क) आणि भटक्या जमाती (ड) यांचेकरीता उन्नत आणि प्रगत व्यक्ती अथवा गट (क्रिमीलेअर) बाबत सामाजिक न्याय विभागाने वेळोवेळी निश्चित केलेले निकष व अटी लागू राहतील.

(१२)सामाजिक न्याय,सांस्कृतिक कार्य व क्रिडा विभागामार्फत इतर मागासवर्गासाठी उन्नत आणि प्रगत व्यक्ती/गट (क्रिमीलेअर) बाबाबतची उत्पन्न मर्यादा वाढविल्यास सदर वाढीव उत्पन्न मर्यादा खुल्या प्रवर्गातील महिलांसाठी आपोआप लागू राहील

(१३) [illegible] आरक्षित प्रवर्ग आणि खुला प्रवर्ग यांना मेळा यात्रांसाठी जे सेवाभरती नियम, अटी व शर्ती लागू आहेत [illegible] भरती नियम, अटी व शर्ती त्या त्या प्रवर्गातील महिलांसाठीच्या आरक्षणाकरिता लागू राहतील.

(१४) महिला आरक्षणाच्या अंमलबजावणीचे सनियंत्रण महिला व बाल विकास विभागामार्फत करण्यात यावे.

(१५) महिलांच्या आरक्षित पदांच्या लाभाकरिता उमेदवार महाराष्ट्र राज्याचा सर्वसाधारणपणे रहिवासी असावा.

परिशिष्ट : प्रमाणपत्रे

(अ) खुल्या प्रवर्गातील महिलांसाठी क्रिमीलेयरचे प्रमाणपत्र व त्याची तपासणी

(१) खुल्या प्रवर्गातील महिलांसाठी उन्नत आणि प्रगत व्यक्ती व गट (क्रिमीलेयर) यामध्ये मोडत नसल्याबाबतचे प्रमाणपत्र देण्यासाठी तहसिलदार व नायब तहसिलदार यांना सक्षम अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. याबाबतचा अर्जाचा नमुना व प्रमाणपत्राचा नमुना परिशिष्ट २ व ३ म्हणून सोबत जोडला आहे.

(२) वरील प्रमाणपत्रांच्या आधारे ज्या महिलांना आरक्षणाचा लाभ देण्यात येईल त्यांची प्रमाणपत्रे तपासण्यास आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१ यांना सक्षम अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

(३) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग अथवा इतर सक्षम प्राधिकाऱ्यांकडून महिलांच्या आरक्षित पदावर नेमणूकीकरिता ज्या महिलांची शिफारस होईल त्यांची प्रमाणपत्रे व त्यांनी आरक्षित पदाकरिता केलेला अर्ज संबंधित विभागाने /कार्यालयाने आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१ यांचेकडे तपासणीसाठी पाठवावा.

(४) आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१ यांनी सदर प्रमाणपत्र या शासन निर्णयातील मार्गदर्शक सूचनांनुसार आहे किंवा नाही हे तपासावे. तसेच, सदर प्रमाणपत्राच्या पृष्ठयर्थ संबंधित उमेदवाराने या शासन निर्णयातील परिशिष्ट २ मधील अर्जाच्या प्रमाणपत्र मिळण्याकरिता जी माहिती सादर केली असेल, ती माहिती मूळ कागदपत्रांवरून तसेच आवश्यकता वाटल्यास गृहभेटी देऊन तपासून घ्यावी व सर्व माहिती योग्य असल्याचे आढळून आल्यास प्रमाणपत्र प्रमाणित करून संबंधित कार्यालयांना परत पाठवावे.

(५) जर एखाद्या प्रमाणपत्राबाबत आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१ यांना शंका असल्यास त्यांनी याबाबतचा सविस्तर तपशील आपल्या अहवालात नमूद करावा.

(६) ज्या उमेदवारांची प्रमाणपत्रे आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे १ यांनी तपासून प्रमाणित केली असतील त्या उमेदवारांची महिलांच्या आरक्षित पदावर नेमणूक करण्यास हरकत नाही.

(७) आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे १ यांनी प्रमाणपत्र तपासणीचा अहवाल एक महिन्यात संबंधित कार्यालयांना पाठवावा.

(८) आयुक्तांचा अहवाल [illegible] मिळाल्यानंतर संबंधित कार्यालयांनी प्रमाणपत्र पडताळणीच्या अधिनतेने संबंधित [illegible] रुजू करावे.

(९) ज्या उमेदवारांच्या प्रमाणपत्राबाबत [illegible] संबंधित [illegible] अशा उमेदवारांच्याबाबतीत आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे १ यांनी [illegible] संबंधित जिल्हा दंडाधिकारी यांना अ.शा. [illegible] मागवावा.

(१०) आयुक्त, महिला व बाल विकास, महाराष्ट्र राज्य, पुणे १ यांनी उपस्थित केलेल्या शंका संबंधित जिल्हा दंडाधिकाऱ्यांना मान्य असल्यास [illegible] प्रमाणपत्र रद्द करावे.

(ब) भागासवर्गीय उमेदवारांची प्रमाणपत्रे व त्याची तपासणी

(१) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती (अ), भटक्या जमाती (ब), भटक्या जमाती (क), भटक्या जमाती (ड), इतर मागासवर्ग आणि विशेष मागास प्रवर्ग यामधील महिलांनी त्यांच्या प्रवर्गातील महिला आरक्षणाच्या लाभाकरिता त्या त्या प्रवर्गात मोडत असल्याचे प्रमाणपत्र आदिवासी विकास विभाग, सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग अथवा विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागास प्रवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग कल्याण विभाग यांनी वेळोवेळी विहित केल्याप्रमाणे सादर करणे आवश्यक राहील व सदर प्रमाणपत्र तपासण्याबाबत आदिवासी विकास विभाग आणि सामाजिक न्याय, सांस्कृतिक कार्य व क्रीडा विभाग यांनी जे कार्यपध्दती विहित केली असेल तीच कार्यपध्दती अमलात राहील.

(क) भागासवर्गीय उमेदवारांची खुल्या प्रवर्गातील महिलांच्या आरक्षित पदावर नियुक्ती झाल्यास त्याबाबतची प्रमाणपत्रे व त्याची तपासणी

(१) भागासवर्गीयांच्या प्रवर्गातील ज्या महिला उमेदवार खुल्या प्रवर्गातील जागांकरीता विकल्प देतील किंवा विकल्प न देताही भागासवर्गीयांच्या प्रवर्गातील ज्या महिला उमेदवारांची निवड खुल्या प्रवर्गातील महिलांच्या आरक्षित पदावर झाल्यास, अशा महिला उमेदवारांना प्रमाणपत्र सादर करण्याबाबत खालील दोन विकल्प राहतील.

(अ) अशा महिला उमेदवारांनी सामाजिक न्याय विभाग, आदिवासी विकास विभाग अथवा विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागास प्रवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग कल्याण विभाग यांनी विहित केल्याप्रमाणे त्यांच्या

-३-

[illegible] कडीची प्रमाणपत्रे सादर करावीत. या ही त्या विभागांनी विहित केलेल्या कार्यपध्दतीनुसार [illegible] [illegible]. अशा महिला उमेदवारांपाकडून खुल्या प्रवर्गातील महिलांकरीता विहित केलेले क्रिमीलेयरचे प्रमाणपत्र घेण्याची आवश्यकता राहणार नाही.

[illegible] त्यांच्या संबंधित जातीचे प्रमाणपत्र सादर करु इच्छित नसतील किंवा सादर करु शकत नसतील अशा महिला उमेदवारांनी खुल्या प्रवर्गातील महिलांप्रमाणेच या शासन निर्णयाच्या परिशिष्ट ३ नुसार [illegible] केलेले उन्नत व्यक्ति/गट (क्रिमीलेअर) मध्ये मोडत नसल्याबाबतचे प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक [illegible] त्यासाठी खालीलप्रमाणे कार्यवाही करावी.

(१) [illegible] शासन निर्णयाच्या परिशिष्ट-२ नुसार संबंधित महसूलचे/नायब तहसिलदार यांचेकडे क्रिमीलेअर [illegible] प्रमाणपत्रासाठी अर्ज करावा.

(२) [illegible] सादर केलेल्या उमेदवारांनी उन्नत व्यक्ती/गट (क्रिमीलेअर) मध्ये मोडत नसल्याबाबत [illegible] प्रमाणपत्रासाठी अर्ज केल्यास, तहसिलदार व नायब तहसिलदार यांनी अशा उमेदवारांना व [illegible] पालकांपाशीच उन्नत व्यक्ति/गट (क्रिमीलेअर) मध्ये मोडत नसल्याचे प्रमाणपत्र द्यावे.

(३) [illegible] प्रमाणपत्र देण्यासाठी तहसिलदार व नायब तहसिलदार यांना सक्षम अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात आले आहे. याबाबतच्या अर्जाचा नमुना व प्रमाणपत्राचा नमुना या शासन निर्णयाच्या परिशिष्ट २ व ३ [illegible] राहील.

(४) वरील प्रमाणपत्र तपासण्यासाठी या शासन निर्णयाच्या परिच्छेद (दोन) (अ) मध्ये नमूद केलेली कार्यप [illegible] अवलंबिण्यात यावी.

(तीन) हे आदेश तात्काळ अंमलात येतील.

(चार) हा शासन निर्णय सामान्य प्रशासन विभागाच्या [illegible] अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक. २९/२६-अ, ३.४.२००१ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(चंद्रसेन तुरकर)
अवर सचिव, महाराष्ट्र राज्य

प्रति,
[illegible] सचिव.
[illegible] सचिव.
[illegible] सचिव.
[illegible] सचिव.
[illegible], मुख्य न्याय दालन, मुख्य न्यायालय, मुंबई
[illegible] व उप लोकायुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
[illegible] आयोग, मुंबई.
[illegible] मंत्रालय, मुंबई
[illegible], महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१
सर्व विभागीय आयुक्त व सर्व विभागीय आयुक्त,
सर्व जिल्हा परिषदा व सर्व विकास अधिकारी
सर्व महापालिका [illegible]
सर्व जिल्हाधिकारी
सर्व तहसिलदार/नायब तहसिलदार
सर्व जिल्हा सैनिक कल्याण अधिकारी
सर्व [illegible] अनुदानित शाळा
[illegible] कक्ष-२
[illegible] प्रती

[illegible]

जिल्हा परिषदांमध्ये स्थापन करण्यात आलेल्या महिला व बालकल्याण समितीने राबवावयाच्या योजना.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : झेडपीए १००६/१२०७/प्र.क्र.०८/पंरा-१
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : २९ जून, २००६.

वाचा :- १) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्रमांक :- झेडपीई-१०९२/ प्र.क्र.३१८/०५, दिनांक ३.१२.१९९३.
२) शासन पत्र क्रमांक झेडपीई-१०९३/सीआर-४३९/०५, दिनांक २.९.१९९३.
३) शासन निर्णय ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्रमांक :-झेडपीई-१०९४/ सीआर-९६६/०५, दिनांक १२.८.१९९४.
४) शासन पत्र ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्रमांक:- झेडपीई-१०९३/ सीआर-४३९/०५, दिनांक १२.१०.१९९३.
५) शासन निर्णय, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्रमांक:- झेडपीई-१०/२००१/ प्र.क्र.२०६/०५, दिनांक ६.११.२००१.

शासन निर्णय :-

महिला व बाल विकासाशी संबंधित विविध कार्यक्रम राबविण्यासाठी सर्व जिल्हा परिषदांमध्ये महिला व बालकल्याण समितीची स्थापना करण्यात आलेली आहे. सदर समितीने राबवावयाचे कार्यक्रम संदर्भाधीन अ.क्र.५ येथील शासन निर्णयान्वये सर्व जिल्हा परिषदांना सूचना दिलेल्या आहेत. तथापि, बदलत्या परिस्थितीनुसार बऱ्याच योजना / कार्यक्रम कालबाह्य झाल्यामुळे त्यामध्ये बदल /सुधारणा करणे आवश्यक आहे. तसेच बहुतेक जिल्हा परिषदांमधील लोकप्रतिनिधींना अशा योजनांबाबत फारशी माहिती नसल्यामुळे अथवा योजनेसाठी अत्यल्प तरतूद असल्याने महिलांच्या योजनांची योग्य रीतीने अंमलबजावणी होत नाही. या सर्व बाबी लक्षात घेऊन महिलांना सर्व क्षेत्रात सक्षम करण्यासाठी जिल्हा परिषद क्षेत्रात महिला व बालकल्याण समित्यांनी खालील योजना राबविण्याबाबत शासन आदेश देत आहे.

१) मुलींना व महिलांना व्यावसायिक व तांत्रिक प्रशिक्षण :- शासकीय किंवा अशासकीय संस्थांमार्फत काही तांत्रिक / व्यावसायिक प्रशिक्षण वर्ग चालविले जातात. अशा संस्थांमधून खालील प्रकारच्या प्रशिक्षणासाठी योजना राबवाव्यात. उदा.व्यक्तिमत्व विकास, इंग्रजी संभाषण, पब्लिक स्पिकिंग, आत्मविश्वास निर्माण, बालवाडी शिक्षिका, गवंडी, सुतारकाम, प्लंबर प्रशिक्षण, घरगुती विद्युत उपकरणांची दुरुस्ती (टी.व्ही., रेडिओ, मिक्सर, इस्त्री, टोस्टर, इ. मोबाईल दुरुस्ती, संगणक दुरुस्ती, म्युझिक सिस्टीम दुरुस्ती) वाहन दुरुस्ती, सौंदर्यप्रसाधनांचे प्रशिक्षण, केटरींग, बेकींग, विशिष्ट पध्दतीच्या स्वयंपाकाचे प्रशिक्षण, घरगुती कामकाजाचे प्रशिक्षण (full time domestic help), शासकीय व अशासकीय नोकरीसाठी प्रशिक्षण उदा. महिला हवालदार, ड्रायव्हर व कंडक्टर, विमा एजंट, रिसेप्शनिस्ट, लघुलेखन/ टंकलेखन, सेल्स गर्ल, परिचारिका (नर्स) प्रशिक्षण, वृध्दांची देखभाल, लहान मुलांची देखभाल, फिजिओथेरपी प्रशिक्षण, पॅकेजिंग, फुडप्रोसेसिंग, दुग्धजन्य पदार्थांचे उत्पादन, कचऱ्यापासून खतनिर्मिती, गांडूळखत, कचऱ्याचे विभाजन व व्यवस्थापन, शोभिवंत फुलझाडांची लागवड व विक्री, औषधी वनस्पतीचे उत्पन्न, इ. १४ वर्षे वय किंवा त्यापेक्षा जास्त वयाच्या मुलींना व शाळेतून गळती झालेल्या मुलींना अशा व्यावसायिक व तांत्रिक प्रशिक्षण देण्यासाठी सदर योजना प्रस्तावित करण्यात येत आहे. या योजनेखाली मान्यताप्राप्त संस्थेत प्रशिक्षण घेणाऱ्या मुलींना प्रति लाभार्थी रु.५०००/- पर्यंत प्रशिक्षणाचे शुल्क (Fees) भरण्याची तरतूद राहील. प्रशिक्षण शुल्काच्या रकमेच्या दहा टक्के रक्कम लाभार्थ्यांने स्वत: भरावी. प्रशिक्षण कालावधी जास्तीत जास्त एक वर्षाचा असावा. शुल्क भरण्याचे नियम व प्रक्रिया संबंधित जिल्हा परिषदांनी ठरवावी.

२) मुलींना स्वसंरक्षणासाठी व त्यांच्या शारीरिक विकासासाठी प्रशिक्षण योजना :- या योजनेमध्ये मुलींना कुंगफू-कराटे, योगाचे प्रशिक्षण देण्यात यावे. कोणत्याही वयोगटातील परंतु आर्थिकदृष्टया मागासलेल्या कुटुंबातील मुलींना सदर प्रशिक्षण मोफत देण्यात यावे. सदर प्रशिक्षण किमान तीन महिन्यांचे असावे. ते शाळा व महाविद्यालये यांच्या समन्वयाने आयोजित करण्यात यावे. या योजनेतून प्रशिक्षकाच्या मानधनावर साधारणपणे प्रति लाभार्थी रु.३००/- प्रतिमहापर्यंत खर्च करण्यात यावा.

३) शाळेत जाणा-या मुलींना सायकल वाटप :- ज्या गावात शाळा नाही त्या गावातील मुलींना इतर गावातील माध्यमिक शाळेला जावे लागते. तसेच ज्या गावातून सदर माध्यमिक शाळेला जाण्यासाठी एसटी/बस सेवा उपलब्ध नाही, फक्त अशाच गावातील लाभार्थ्यांना सायकल वाटप करण्यात यावे. एसटी/बस सुविधेसंबंधी दाखला एसटी/बस डेपो व्यवस्थापकाकडून घेण्यात यावा. १०% लाभार्थीचा स्वहिस्सा असावा.

४) महिला प्रतिनिधींची अभ्यास सहल :- जिल्हा परिषद/पंचायत समिती व ग्रामपंचायत यामध्ये निवडून आलेल्या महिला प्रतिनिधींना यशदा व इतर संस्थांमार्फत प्रशिक्षण देण्यात येते. म्हणून प्रशिक्षणासाठी स्वतंत्र योजनेची आवश्यकता नाही. मात्र चांगल्या योजनांची अंमलबजावणी पाहण्यासाठी अभ्यास सहल आयोजित करण्यास हरकत नाही. या योजनांवर प्रतिलाभार्थी दरवर्षी रु.२०००/- खर्च मर्यादा सुचविण्यात आली होती. याशिवाय एका वर्षात या योजनेवर एकूण खर्च रु.२०,०००/- पेक्षा अधिक करण्यात येऊ नये अशी अट जोडण्यात यावी.

५) आर्थिकदृष्टया गरीब स्त्रियांच्या मुलांसाठी पाळणाघर :- आर्थिकदृष्टया कमकुवत घटकातील नोकरी करणा-या किंवा शेतावर कामासाठी जाणा-या स्त्रियांच्या लहान मुलांसाठी या योजनेखाली पाळणाघर उपलब्ध करुन देता येईल. सदर पाळणाघर चालविण्यासाठी जिल्हा परिषदेने योग्य अश्या स्वयंसेवी संस्थेची निवड करावी. यासाठी लाभार्थ्यांची निवड व किती अनुदान द्यावे याबाबत जिल्हा परिषदेने (पंचायत समित्या व ग्रामपंचायत यांनी) निर्णय घ्यावा. पाळणाघर चालविण्यासाठी अटी :- १) योजनेचा खर्च, आयांच्या मानधनावर व मुलांच्या आहारावर करण्यात यावा. २) एका आयाने किमान पाच मुलांचा सांभाळ करणे आवश्यक आहे. त्यासाठी तिला किमान रु.६००/- प्रति महिना मानधन देण्यात यावे. ३) प्रतिदिवस प्रतिमूल रु.२ ते ५/- पर्यंत आहार/दुधावर खर्च करावे. उर्वरित आहार/दुधावर खर्च करावे. उर्वरित आहार पालकांनी द्यावा. ४) पाळणाघर दररोज किमान ८ (आठ) तास सुरु असावे. ५) पाळणाघराच्याबरोबर संडास/बाथरुम तसेच पाण्याची सोय असावी. ६) पाळणाघरासाठी जागा ग्रामपंचायतीनी द्यावी. तसेच स्टोव्ह, गादी, भांडी इ.साहित्य महिला संस्थांनी उपलब्ध करुन द्यावे.

६) महिलांना कायदेशीर/विधिविषयक सल्ला देणे :- बहुतेक मुलींना व महिलांना त्यांच्या कायदेशीर अधिकारांबद्दल माहिती नसते. तसेच महिलांसबंधी विविध कायद्यांची कल्पना नसते. विशेषत: हुंडाविषयक कायदे, स्त्रीधन, मालमत्ता अधिकार, वारसा हक्क, लग्न, घटस्फोट, पोटगीविषयक कायदे, बलात्कारविषयक कायदयातील तरतूदी, लग्नानंतरचे अधिकार. त्यामुळे सदर विषयावर महाविद्यालय व इतर ठिकाणी मुली व महिलांसाठी लेक्चर ठेवण्यात यावे व यासाठी या विषयाबाबत कुशल वकीलाची नेमणूक करण्यात यावी. तसेच चांगल्या वकीलाची निवड करण्यासाठी जिल्हास्तरीय निवड समिती असावी व यावर मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा सरकारी वकील, सिनीयर जे.एफ.एम.सी. (ज्युडीशियल मॅजिस्ट्रेट) इ.अधिकारी असावेत, जेणेकरुन फक्त चांगल्या वकीलांची निवड होईल.

७) किशोरवयीन मुलींना व मुलांना लैंगिक शिक्षण, जेंडर (gender) प्रशिक्षण व जीवनकौशल्याचे प्रशिक्षण देणे :- किशोरवयीन मुलांना व मुलींना शाळेत सर्वसाधारण शिक्षण देण्यात येते. परंतु लैंगिक व विशिष्ट किशोरवयीन समस्यांबद्दल शिक्षण देण्यात येत नाही. असे निदर्शनास आले आहे की, त्यामुळे त्यांना काही मानसिक व सामाजिक, मनोवैज्ञानिक अडचणींना तोंड द्यावे लागते. याबाबत अनुभवी व संवेदनशील तज्ज्ञ/स्वयंसेवी संस्थांमार्फत सदर प्रशिक्षण आयोजित करण्यात यावे. त्याचे स्वरुप स्थानिक आवश्यकतेनुसार ठरविण्यात यावे. उदा. शाळेत / महाविद्यालयात शिकणा-या मुलींसाठी किंवा गळती झालेल्या मुलींसाठी दर आठवडयाला एक वर्ग (तसेच मुलांसाठी स्वतंत्र वर्ग) भरविण्यात यावेत. प्रत्येक वर्ग १ ते २ तासांचा असावा. बाहेरील तज्ज्ञांना व डॉक्टरांना, मनोवैज्ञानिकांना सदर सत्र घेण्यासाठी निमंत्रित करण्यात यावे. त्यांना प्रत्येक सत्रासाठी साधारणपणे रु.२०० ते ४०० मानधन देण्यात यावे.

या प्रशिक्षणात मुलींसाठी साधारणत: खालील बाबींचा समावेश असावा :-

अ) स्त्रियांच्या मासिक पाळीचे शास्त्र व उद्देश

ब) मासिक पाळीच्या काळात आरोग्यविषयक घ्यावयाच्या काळजीची आवश्यकता.

क) स्त्रियांच्या मासिक पाळीसंदर्भातील गैरसमज. उदा.मासिक पाळीच्या काळात स्त्रिया अशुध्द असतात आणि त्यांना इतरांपासून व स्वयंपाकघरापासून वेगळे ठेवणे.

ड) गर्भधारणेचे शास्त्र, सर्वसाधारणपणे कुटुंबनियोजनाची साधने.

इ) बालविवाहामुळे आरोग्यास होणारे दुष्परिणाम.

फ) लैंगिक छळ, त्यापासून स्वसंरक्षण कसे करावे, कोणाची मदत घ्यावी. अशा परिस्थितीत हेल्पलाईनचा उपयोग करणे.

भ) एडस् नियंत्रण.

यासंदर्भात आरोग्य संचालनालय, केईएम रुग्णालय तसेच मुंबई महानगरपालिकेने चांगले मार्गदर्शक पुस्तक प्रसिध्द केले आहे. त्याच प्रकारच्या पुस्तिका तयार करुन वापरणे, मुलांसाठी स्वतंत्र विषयक निश्चित करावे. उदा. शरीरशास्त्र, विकास, एडस्, मुली/स्त्रियांबरोबर कसे वागावे, लैंगिक रोगांबद्दल गैरसमज व अंधश्रध्दा इ.

८. महिलांसाठी समुपदेशन केंद्र चालविणे :- कुटुंबातील मारहाण, लैंगिक छळ व इतर तऱ्हेने त्रासलेल्या तसेच मानसिकदृष्टया असंतुलित महिलांच्या सामाजिक, मानसशास्त्रीय, कायदेशीर समुपदेशनासाठी सदर योजना राबवावी. यासाठी समुपदेशक व सल्लागार यांच्या मानधनावर खर्च करण्यात यावा. समुपदेशक व सल्लागाराची निवड अनु.क्र.६ मधील योजनेत अंतर्भूत केलेल्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या समितीमार्फत करण्यात येईल. सदर योजना महाविद्यालय / तज्ज्ञांच्या संस्थांमार्फत राबवावी. उदा. ज्या संस्थांकडे यापूर्वीच अशा प्रकारच्या समुपदेशनासाठी आवश्यक मनुष्यबळ, जागा, अनुभव व सोईसुविधा उपलब्ध असतील. सध्या देण्यात आलेल्या सुविधा व समुपदेशन यांचा विस्तार करण्याची आवश्यकता असल्यास असे प्रस्तावही मंजूर करण्यात यावेत. मात्र यासाठी संस्थेकडे स्वत:ची जागा असणे आवश्यक आहे. तसेच त्यांनी स्वत: कार्यालयीन फर्निचर व इतर अनावर्ती खर्चाची व्यवस्था करावी. समुपदेशकाचे व सल्लागाराचे मानधन जास्तीत जास्त साधारणपणे दरमहा रु.८०००/- पर्यंत असावे. तथापि स्थानिक दराप्रमाणे मानधन ठरवावे. याशिवाय कार्यालयीन / प्रशासकीय आवर्ती मासिक खर्चासाठी जिल्हा परिषदा यांनी स्वत: मर्यादा निश्चित करावी व त्याप्रमाणे अनुदान देण्यात यावे. तसेच वस्तू साहित्य खरेदीवर एकूण योजनेवरील खर्चाच्या ३०% पेक्षा जास्त खर्च करण्यात येऊ नये.

९. सामुहिक विवाह :- हुंडापध्दतीला आळा घालण्यासाठी कमीतकमी खर्चात कोणत्याही इच्छुक मुलामुलींसाठी सामुहिक विवाह आयोजित करण्यात यावेत व यात प्रति दांपत्य रु.५०००/- पर्यंत खर्च करण्यात यावा. विशेषत: गरीब कुटुंब, कर्जात बुडालेला शेतकरी, भूमिहीन शेतमजूर अशा प्रकारच्या कुटुंबांना या योजनेचा लाभ द्यावा.

१०. तालुकास्तरावर शिकणा-या मुलींसाठी होस्टेल चालविणे :- ग्रामीण भागात माध्यमिक शाळा नसल्यामुळे ८ वी ते १२ वी वर्गापर्यंत शिकणा-या मुलींना शिक्षण घेण्यासाठी स्वत:च्या गावांपासून लांब अंतरावर जाऊन रहावे लागते. तालुक्याच्या ठिकाणी जेथे माध्यमिक शाळा असतात, तेथे अशा मुलींना वसतीगृह उपलब्ध करुन दिल्यास मुलींच्या शिक्षणाचे प्रमाण वाढेल. यामुळे १८ वर्षांपूर्वी लग्न न करण्यासाठी त्यांच्या कुटुंबियांना प्रवृत्त करता येईल. या योजनेखाली वसतीगृह इमारतींचे बांधकाम न करता, भाडयावर इमारत/घर/फ्लॅट घेण्यात यावेत. सदर वसतीगृह स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविण्यात यावीत. फक्त भाडे व प्रशासकीय खर्चासाठी अर्थसहाय्य देण्यात यावे. जेवणाचा खर्च लाभार्थ्यांनी सोसावा. कमीतकमी १० मुलींसाठी एक वसतीगृह असावे. प्रशासकीय खर्चाची मर्यादा जिल्हा परिषदांनी निश्चित करावी, पण ती रु.५००/- प्रति लाभार्थी प्रति माह (भाडे वगळून) यापेक्षा जास्त नसावी.

११. कुपोषित मुलांसाठी अतिरिक्त आहार :- ग्रामीण / आदिवासी भागातील मुलांमध्ये कुपोषणाचे प्रमाण जास्त असल्याचे आढळून आले आहे. ते प्रमाण कमी करण्यासाठी कुपोषित मुलांना अंगणवाडयांमार्फत दुप्पट आहार दिला जातो. तथापि कुपोषण कमी करण्यासाठी तो पुरेसा नसल्याने कुपोषित मुलांना अंगणवाडीत पुरविण्यात येणाऱ्या आहाराव्यतिरिक्त विशेष आहार म्हणून स्थानिक उपलब्धतेनुसार दूध, अंडी, फळे, गूळ, शेंगदाणे, इ. वस्तूंचा पुरवठा करण्यात यावा.

१२. अंगणवाडयांना साहित्य पुरविणे :- एकात्मिक बाल विकास योजनेखाली अंगणवाडयांना लागणा-या साहित्याची खरेदी, जी नियमित योजनेखाली खरेदी करणे शक्य होणार नाही, अशा वस्तूंवर महिला व बाल कल्याण समितीने खर्च करावा. तथापि, ज्या अंगणवाडया समिती स्वत:च्या निधीमधून चालविल, त्यावरील खर्च समितीने स्वत:च्या निधीमधून करावा.

अंगणवाडी साहित्य खरेदी करण्याची प्रक्रिया विहित पध्दतीने दरवर्षी एप्रिल महिन्यापासूनच सुरु करावी. यामुळे अंगणवाडयांना वेळेवर आवश्यक साहित्यपुरवठा होऊ शकेल.

१३. अंगणवाडीतील बालकांसाठी जंतनाशन कार्यक्रम :- अंगणवाडीतील बालकांना जंताचा प्रादुर्भाव आल्याचे दिसून येत आहे. परिणामी बालकांचे वजन न वाढणे व कुपोषणाचे प्रमाण वाढत जाणे. अंगणवाडयांना शासनामार्फत जंतनाशक गोळयांचा पुरवठा करण्यात येतो. तथापि नियमितपणे दर सहा महिन्यांनी बालकांचे जंतनाशन (डिवार्मिंग) करणे आवश्यक असल्याने ज्या भागात अंगणवाडयांना जंतनाशक गोळयांची कमतरता भासेल, अशा ठिकाणी जंतनाशक गोळयांचा पुरवठा करण्यात यावा. जंतनाशनाची औषधे दर सहा महिन्यांनी म्हणजेच १४ नोव्हेंबर (बालदिन) व १ मे (महाराष्ट्र दिन) या दिवशी अंगणवाडी सेविका व आरोग्य कर्मचारी यांच्यामार्फत देण्यात यावीत.

१४. कुपोषण कमी करण्यासाठी परसबाग तयार करणे :- ग्रामीण / आदिवासी भागात फळे, पालेभाज्या, फळभाज्या, वेलवर्गीय भाज्या यांचा आहारात दररोज वापर होत नसल्यामुळे कुपोषणाचे प्रमाण वाढत जाते. त्यामुळे कुपोषणाचे प्रमाण कमी करण्यासाठी कुपोषणाचे प्रमाण जास्त असेल त्या भागात बालकांना / गर्भवती स्त्रिया / स्तनदा माता यांना आहारात दररोज भाज्या उपलब्ध होण्यासाठी परसबाग तयार करण्यात यावी. या योजनेमध्ये परसबाग तयार करण्यासाठी बीज देण्यात यावे. तसेच अंगणवाडी सेविका / आरोग्य कर्मचारी यांच्यामार्फत बीजाची वाढ, संगोपन याबाबत कुटुंबकर्त्यास ज्ञान देण्यात यावे. परसबाग लावण्यासाठी सांडपाण्याचा उपयोग करण्यात यावा.

१५. अर्भकांसाठी हायपोथर्मिया प्रतिबंध किट देणे :- ग्रामीण/आदिवासी भागात अर्भकास (एक वर्षापर्यंतच्या) बाळास जन्मानंतर काही दिवस कडे घातले जात नाही अथवा जमिनीवर झोपविले जाते. त्यामुळे बाळाचे तपमान कमी होते. नंतरच्या काळात बाळाने लघवी/संडास केल्यानंतर ओले होणारे कपडे न बदलल्याने शरीराचे तपमान कमी होऊन मुले आजारी पडतात/कुपोषित होतात. या बाबी टाळण्यासाठी बाळाच्या वापरासाठी हायपोथर्मिया प्रतिबंधक किट उपलब्ध करुन देण्यात यावी. या किटमध्ये मच्छरदाणी, मिनी वुलन ब्लॅंकेट (3"x4"),

सुती कपडे (नॅपकिन) (4"x3") चे चार संच इ. वस्तूंचा समावेश असावा. त्या किटमधील वस्तूंचा वापर करण्याबाबत गर्भवती स्त्रिया/ संगोपनकर्त्यास प्रशिक्षण देण्यात यावे.

१६. गरोदर स्त्रिया / स्तनदा माता यांना आयोडीनयुक्त मीठ पुरविणे :- ग्रामीण / आदिवासी भागात दैनंदिन आहारात आयोडीनयुक्त मीठाचा वापर होत नसल्याने गलगंड सारखे गंभीर आजार उद्भवतात. अशा रोगांवर प्रतिबंध करण्यासाठी गरोदर स्त्रिया, स्तनदा माता यांना आयोडीनयुक्त मीठाचा पुरवठा करण्यात यावा.

१७. बारावी पास मुलींना MS-CIT प्रशिक्षण देणे :-सध्या शासकीय/निमशासकीय नोकरीसाठी MS-CIT उत्तीर्ण असणे अनिवार्य आहे.संगणकाबाबतचे ज्ञान तसेच संगणक चालविण्याचे कौशल्य प्राप्त करण्यासाठी १२ वी पास मुलींना MS-CIT अभ्यासक्रमासाठी प्रशिक्षण देण्याची योजना यामुळे उपयुक्त राहील. त्याप्रमाणे एखाद्या मान्यताप्राप्त संस्थेला फी देऊन त्याबाबतचे प्रशिक्षण आयोजित करण्यात यावे.

उपरोक्त योजनांखालील प्रशिक्षक, समुपदेशक, स्वयंसेवी संस्था इ.ची निवड करताना अनुक्रमांक '६' येथील योजनेप्रमाणे निवड समिती गठित करण्यात यावी. तसेच **वस्तू व साहित्य खरेदीवर योजनेच्या एकूण खर्चाच्या ३०% पेक्षा जास्त खर्च करु नये.** जेणेकरुन जास्त भर प्रशिक्षणाच्या योजनांवर राहील.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्यांचा संगणक सांकेतांक **20060629153623001** असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सुनील चव्हाण

(सुनील चव्हाण)

विशेष कार्य अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

प्रधान सचिव, महिला व बालविकास विभाग, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई,

सर्व विभागीय आयुक्त,

(कृ.मा.प.)

F:\D on Data\vrinda/G R-6-2-06

सर्व जिल्हाधिकारी,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी,
संचालक, महिला व बालविकास, पुणे,
संचालक, एकात्मिक बालविकास सेवा योजना, कोकण भवन, नवी मुंबई,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
मुख्यमंत्र्यांचे सचिवालय,
सर्व मंत्री यांचे खाजगी सचिव,
सर्व राज्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक,
ग्राम विकास व जलसंधारण विभागाची सर्व कार्यासने,
निवड नस्ती, कार्यासन क्र.परा-१, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रत,

१) सचिव, महिलांचे हक्क व कल्याण समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई.
२) सचिव, पंचायत राज समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई यांजकडे माहितीसाठी रवाना.

जिल्हा परिषदांमध्ये स्थापन करण्यात आलेल्या महिला व बालकल्याण समितीने राबवावयाच्या योजना.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : झेडपीए २०१०/अनौसंक्र ३३/प्र.क्र.१६८/पंरा-१
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : १० मार्च, २०११.

वाचा :- शासन निर्णय क्रमांक : झेडपीए १००७/४५४/प्र.क्र.५१/पंरा-१
दिनांक : १९ डिसेंबर, २००७.

शासन निर्णय :-

महिला व बाल विकासाशी संबंधित विविध कार्यक्रम राबविण्यासाठी सर्व जिल्हा परिषदांमध्ये महिला व बालकल्याण समितीची स्थापना करण्यात आलेली आहे. सदर समितीने राबवावयाचे कार्यक्रम संदर्भाधीन शासन निर्णयानुसार राबविण्यात येतात. तथापि, बदलत्या परिस्थितीनुसार बऱ्याच योजना / कार्यक्रम कालबाह्य झाल्यामुळे त्यामध्ये सुधारणा करणे आवश्यक आहे असे शासनाच्या निदर्शनास आले आहे. ही बाब लक्षात घेऊन महिलांना सर्व क्षेत्रात सक्षम करण्यासाठी जिल्हा परिषद क्षेत्रात महिला व बाल कल्याण समित्यांनी खालील योजना सक्षमपणे राबविण्यासाठी पुढीलप्रमाणे शासन निर्णय घेण्यात येत आहे.

गट"अ" - प्रशिक्षण व सक्षमीकरणाच्या योजना

१) **मुलींना व महिलांना व्यावसायिक व तांत्रिक प्रशिक्षण देणे.**

शासकीय किंवा अशासकीय संस्थांमार्फत काही तांत्रिक / व्यावसायिक प्रशिक्षण वर्ग चालविले जातात. अशा संस्थांमधून खालील प्रकारच्या प्रशिक्षणासाठी योजना राबवाव्यात. उदा.व्यक्तिमत्व विकास, इंग्रजी संभाषण, गवंडी, सुतारकाम, प्लंबर प्रशिक्षण, घरगुती विद्युत उपकरणांची दुरुस्ती (टी.व्ही., रेडिओ, म्युझिक सिस्टीम दुरुस्ती, मिक्सर, इस्त्री, टोस्टर, मोबाईल व संगणक दुरुस्ती,) वाहन दुरुस्ती, सौंदर्यप्रसाधनांचे प्रशिक्षण, केटरींग, बेकींग, विशिष्ट पध्दतीच्या स्वयंपाकाचे प्रशिक्षण, घरगुती कामकाजाचे प्रशिक्षण (Full time domestic help), शासकीय व ड्रायव्हर व कंडक्टर, रिसेप्शनिस्ट, लघुलेखन/ टंकलेखन, सेल्स गर्ल, विमा एजंट, परिचारिका (नर्स) प्रशिक्षण, वृध्दांची देखभाल, लहान मुलांची देखभाल, फिजिओथेरपी प्रशिक्षण, फुडप्रोसेसिंग, पॅकेजिंग, दुग्धजन्य पदार्थांचे उत्पादन, घनकचरा व्यवस्थापन व बायोगॅस (कचऱ्यापासून खतनिर्मिती गांडूळखत, कचऱ्याचे विभाजन व व्यवस्थापन), रोपवाटीका तसेच शोभिवंत फुलझाडांची व औषधी वनस्पतीची लागवड व विक्री, या योजनेखाली मान्यताप्राप्त संस्थेत प्रशिक्षण घेणाऱ्या महिलांना प्रति लाभार्थी रु.५०००/- पर्यंत प्रशिक्षणाचे शुल्क (Fees) भरण्याची तरतूद

राहील. प्रशिक्षण शुल्काच्या रकमेच्या दहा टक्के रक्कम लाभार्थ्याने स्वतः भरावी. प्रशिक्षण कालावधी जास्तीत जास्त एक वर्षाचा असावा. शुल्क भरण्याचे नियम व प्रक्रिया संबंधित जिल्हा परिषदांनी ठरवावी.

२) **मुलींना स्वसंरक्षणासाठी व त्यांच्या शारीरिक विकासासाठी प्रशिक्षण योजना :-**

या योजनेमध्ये मुलीना कराटे, योगाचे प्रशिक्षण देण्यात यावे. कोणत्याही वयोगटातील परंतु आर्थिकदृष्टया मागासलेल्या कुटुंबातील मुलींना सदर प्रशिक्षण मोफत देण्यात यावे. सदर प्रशिक्षण किमान तीन महिन्यांचे असावे. ते शाळा व महाविद्यालये यांच्या समन्वयाने आयोजित करण्यात यावे. या योजनेतून प्रशिक्षकाच्या मानधनावर साधारणपणे प्रति लाभार्थी रु.३००/- प्रतिमहापर्यंत खर्च करण्यात यावा.

३) **महिलांसाठी समुपदेशन केंद्र चालविणे :-**

कुटुंबातील मारहाण, लैंगिक छळ व इतर तऱ्हेने त्रासलेल्या तसेच मानसिकदृष्टया असंतुलित महिलांच्या सामाजिक, मानसशास्त्रीय, कायदेशीर समुपदेशनासाठी सदर योजना राबवावी. यासाठी समुपदेशक व सल्लागार यांच्या मानधनावर खर्च करण्यात यावा. समुपदेशक व सल्लागाराची निवड मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा सरकारी वकील, सिनिअर जे.एफ.एम.सी. (ज्युडीसियल मॅजेस्ट्रेट) इ. अधिकाऱ्यांच्या समितीमार्फत करण्यात येईल. सदर योजना महाविद्यालय / तज्ज्ञांच्या संस्थांमार्फत राबवावी. उदा. ज्या संस्थांकडे यापूर्वीच अशा प्रकारच्या समुपदेशनासाठी आवश्यक मनुष्यबळ, जागा, अनुभव व सोईसुविधा उपलब्ध असतील. सध्या देण्यात आलेल्या सुविधा व समुपदेशन यांचा विस्तार करण्याची आवश्यकता असल्यास असे प्रस्तावही मंजूर करण्यात यावेत. मात्र यासाठी संस्थेकडे स्वतःची जागा असणे आवश्यक आहे. तसेच त्यांनी स्वतः कार्यालयीन फर्निचर व इतर अनावर्ती खर्चाची व्यवस्था करावी. तालुका आणि जिल्हा पातळीवर काम करणाऱ्या समुपदेशकाला रु. ९०००/- इतके मानधन देण्यात यावे. काही जिल्हा परिषदांमध्ये व पंचायत समित्यांमध्ये यापूर्वीच समुपदेशन केन्द्र चालविण्यात येत आहेत. मात्र तेथे समुपदेशकाला अत्यल्प मानधन मिळत असल्यामुळे सदर केन्द्रे व्यवस्थितपणे चालत नाहीत. तर अशा समुपदेशन केन्द्रांचे बळकटीकरण करण्यात यावे व तेथे समुपदेशकाला वरीलप्रमाणे वाढीव मानधन देण्यात यावे.

४) **तालुकास्तरावर शिकणा-या मुलींसाठी होस्टेल चालविणे :-**

ग्रामीण भागात माध्यमिक शाळा नसल्यामुळे ८ वी ते १२ वी वर्गापर्यंत शिकणा-या मुलींना शिक्षण घेण्यासाठी स्वतःच्या गावांपासून लांब अंतरावर जाऊन रहावे लागते. तालुक्याच्या ठिकाणी जेथे माध्यमिक शाळा किंवा ज्युनिअर कॉलेज असतात, तेथे अशा मुलींना वसतीगृह उपलब्ध करुन दिल्यास मुलींच्या शिक्षणाचे प्रमाण वाढेल. यामुळे १८ वर्षापूर्वी लग्न न करण्यासाठी त्यांच्या कुटुंबियांना प्रवृत्त करता येईल. या योजनेखाली वसतीगृह इमारतींचे बांधकाम न करता, भाडयावर इमारत/घर/फ्लॅट घेण्यात यावेत. सदर वसतीगृह स्वयंसेवी संस्थांमार्फत चालविण्यात यावीत. फक्त भाडे व प्रशासकीय खर्चासाठी अर्थसहाय्य देण्यात यावे. जेवणाचा खर्च लाभार्थ्यांनी सोसावा. त्याशिवाय लाभार्थीकडून कोणतीही फी घेऊ नये. कमीतकमी १० मुलींसाठी एक वसतीगृह असावे. प्रशासकीय खर्चाची मर्यादा जिल्हा परिषदांनी निश्चित करावी, पण ती रु.५००/- प्रति लाभार्थी प्रति माह (भाडे वगळून) यापेक्षा जास्त नसावी.

५) **दहावी व बारावी पास मुलींना संगणक प्रशिक्षण देणे :-**

सध्या शासकीय/निमशासकीय नोकरीसाठी MS-CIT उत्तीर्ण असणे अनिवार्य आहे.संगणकाबाबतचे ज्ञान तसेच संगणक चालविण्याचे कौशल्य प्राप्त करण्यासाठी १० वी व १२ वी पास मुलींना MS-CIT व समकक्ष अभ्यासक्रम उदा. डाटा एंट्री ऑपरेटर प्रशिक्षण देण्याची योजना यामुळे

उपयुक्त राहील. त्याप्रमाणे एखाद्या मान्यताप्राप्त संस्थेला फी देऊन त्याबाबतचे प्रशिक्षण आयोजित करण्यात यावे.

६) **आर्थिकदृष्ट्या गरीब स्त्रियांच्या मुलामुलींसाठी पाळणाघर :-**

नोकरी करणाऱ्या किंवा शेतावर कामासाठी जाणाऱ्या स्त्रियांच्या लहान मुलांसाठी पाळणाघर (Day Care Centre) उपलब्ध करुन देण्यात यावे. पाळणाघर संध्याकाळी ६.०० वाजपर्यंत किंवा स्थानिक गरजेनुसार सुरु ठेवावे. सदर पाळणाघर चालविण्यासाठी जिल्हा परिषदेने योग्य महिला बचत गटाची किंवा स्वयंसेवी संस्थेची निवड करावी. लाभार्थ्यांची निवड माता समिती किंवा ग्रामपंचायतीने करावी. या योजनेखाली पाळणाघर चालविणा-या महिलांचे मासिक मानधन व इमारतीचे भाडे अशा बाबींवर खर्च करण्यात यावा.

७) **किशोरवयीन मुलींना व महिलांना जेंडर बाबत तसेच आरोग्य व कुटूंब नियोजनाबाबत प्रशिक्षण देणे :-**

किशोरवयीन मुलींना शाळेत सर्वसाधारण शिक्षण देण्यात येते. परंतु विशिष्ट किशोरवयीन समस्यांबद्दल शिक्षण देण्यात येत नाही. असे निदर्शनास आले आहे की, त्यामुळे त्यांना काही मानसिक व सामाजिक, मनोवैज्ञानिक अडचणींना तोंड द्यावे लागते. याबाबत अनुभवी व संवेदनशील तज्ज्ञ/स्वयंसेवी संस्थांमार्फत सदर प्रशिक्षण आयोजित करण्यात यावे. त्याचे स्वरुप स्थानिक आवश्यकतेनुसार ठरविण्यात यावे. उदा. शाळेत / महाविद्यालयात शिकणा-या मुलींसाठी किंवा गळती झालेल्या मुलींसाठी दर आठवडयाला एक वर्ग (तसेच मुलांसाठी स्वतंत्र वर्ग) भरविण्यात यावेत. प्रत्येक वर्ग १ ते २ तासांचा असावा. बाहेरील तज्ज्ञांना व डॉक्टरांना, मनोवैज्ञानिकांना सदर सत्र घेण्यासाठी निमंत्रित करण्यात यावे. त्यांना प्रत्येक सत्रासाठी साधारणपणे रु.२०० ते ४०० मानधन देण्यात यावे. लहान बालकांना विशेषत: मुलींना लैंगिक हिंसाचारापासून वाचविण्यासाठी समितीने विशेष प्रयत्न करावेत.

८) **महिलांना कायदेशीर / विधिविषयक सल्ला देणे :-**

बहुतेक मुलींना व महिलांना त्यांच्या कायदेशीर अधिकारांबद्दल माहिती नसते. विशेषत: हुंडाविषयक कायदे, स्त्रीधन, मालमत्ता अधिकार, वारसा हक्क, लग्न, घटस्फोट, पोटगीविषयक कायदे, बलात्कारविषयक कायद्यातील तरतूदी, लग्नानंतरचे अधिकार. त्यामुळे सदर विषयावर महाविद्यालय व इतर ठिकाणी मुली व महिलांसाठी लेक्चर ठेवण्यात यावे. महाराष्ट्र राज्य महिला आयोग तसेच UNFPA (United Nation Population Fund) मार्फत सदर प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करता येतील, व प्रती प्रशिक्षण वर्ग प्रशिक्षकाला रु. ५००/- पर्यंत मानधन द्यावे. यासाठी तालुका स्तरावरील मोफत कायदेविषयक सल्लागार समिती किंवा विधी सेवा समिती यांचेही मार्गदर्शन घ्यावे.

महिलांना कायदेविषयक मार्गदर्शन करण्यासाठी शिबिरांचे आयोजन करावे. एका शिबिरासाठी रु. २०००/- पर्यंत खर्च करण्यात यावा.

९) **अंगणवाडयांसाठी स्वतंत्र इमारत/ भाडे :-**

ज्या ठिकाणी अंगणवाडीसाठी स्वतंत्र शासकीय इमारत नाही तेथे खाजगी इमारतीत अंगणवाड्या चालविण्यासाठी आवश्यकतेनुसार भाडयाची तरतुद करण्यात यावी. तसेच अंगणवाड्यामध्ये शौचालय बाधण्यासाठी निधीची तरतुद करण्यात यावी.

नवीन अंगणवाडीचे बांधकाम करावयाचे असल्यास त्याची मर्यादा रु. ४ लक्ष ठेवावी.

१०) **महिला प्रतिनिधींची अभ्यास सहल :-**

समितीस स्वतःच्या निधीमधून ग्रामपंचायत, पंचायत समिती व जिल्हा परिषदेमध्ये निवडून आलेल्या महिला लोकप्रतिनिधींचे जिल्हा व जिल्ह्याबाहेर पंचायत राज, आदर्श गाव, निर्मल ग्राम, महिला बळकटीकरण, महिला व बाल विकासाचे उपक्रम इत्यादी विषयांची माहिती घेण्यासाठी अभ्यास सहलीचे आयोजन करावे. प्रतिवर्षी अशा प्रकारे किती अभ्यास सहली आयोजित कराव्यात याबाबत जिल्हा परिषदेने निर्णय घ्यावयाचा आहे. यासाठी प्रतिवर्ष एकूण रु. ५.०० लक्षाची कमाल मर्यादा विहित करण्यात येत आहे.

११) **पंचायत राज संस्थामधील महिला लोकप्रतिनिधींना प्रशिक्षण**

पंचायत राज संस्थामधील तिन्ही स्तरातील महिला लोकप्रतिनिधींना कामकाजाचे प्रशिक्षण देण्यासाठी पंचायत महिला शक्ती अभियान २००७ सालापासून राबविण्यात येत आहे. या अभियानाअंतर्गत प्रशिक्षणासाठी तरतुद केलेल्या निधी व्यतिरिक्त जादा लागणारा निधी आवश्यकतेनुसार समितीकडून खर्च करण्यात यावा.

१२) **आदर्श अंगणवाडी / बालवाडी सेविकांना पुरस्कार :-**

अंगणवाडी व बालवाडीमध्ये उत्कृष्ट काम करणाऱ्या सेविकांना समितीस स्वतःच्या निधीमधून पुरस्कार देता येईल व उत्कृष्ट काम करणाऱ्या सेविकांची निवड तसेच पुरस्काराची रक्कम किती असावी, याबद्दल जिल्हा परिषदेने निर्णय घ्यावयाचा आहे. योजनेवर जास्तीत जास्त रु. २ लक्ष खर्च करण्यात यावा.

गट "ब" च्या योजना (वस्तू खरेदीच्या योजना)

१३) **कुपोषित मुलामुलींसाठी तसेच गरोदर महिला व स्तनदा मातांसाठी अतिरिक्त आहार :-**

राज्याच्या ग्रामीण / आदिवासी भागातील मुलांमध्ये कुपोषणाचे प्रमाण जास्त असल्याचे आढळून आले आहे. ते प्रमाण कमी करण्यासाठी कुपोषित मुलांना अंगणवाड्यांमार्फत दुप्पट आहार दिला जातो. तथापि कुपोषण कमी करण्यासाठी तो पुरेसा नसल्याने कुपोषित मुलांना अंगणवाडीत पुरविण्यात येणाऱ्या आहाराव्यतिरिक्त विशेष आहार म्हणून अंगणवाडीतील मुले व किशोरवयीन मुलांना Micronutrient Supplementation Syrup यांचा पुरवठा करण्यात यावा. तसेच स्थानिक उपलब्धतेनुसार दूध, सोयादूध (टेट्रापॅक), चिक्की, लाडू, अंडी, फळे (केळी), गूळ, शेंगदाणे, या वस्तूंचा पुरवठा करण्यात यावा. गरोदर व स्तनदा मातांना अतिरिक्त पौष्टीक व प्रथिनेयुक्त आहार द्यावा, जेणेकरुन त्यांच्यात रक्ताक्षयाचे प्रमाण कमी होईल, व जन्माचे वेळेला नवजात मुलाचे वजन किमान २.५ किलो राहील.

१४) **अंगणवाडी / बालवाडींना साहित्य पुरविणे :-**

एकात्मिक बाल विकास योजनेखाली अंगणवाडींना साहित्य मिळाले नसल्यास त्या साहित्याची बालकांच्या सर्वांगिण विकासासाठी गरज असल्यास साहित्याची खरेदी सदर समितीने करावी. तथापि, ज्या अंगणवाड्या / बालवाड्या समिती स्वतःच्या निधीमधून चालविल, त्यावरील खर्च समितीने स्वतःच्या निधीमधून करावा. सदर साहित्यामध्ये वजनकाटे व जलशुध्दीकरण यंत्र याचा समावेश करावा. तसेच वेगवेगळ्या प्रकारची खेळणी व शैक्षणिक तक्ते हे एकात्मिक बालविकास सेवेकडून पुरविण्यात येत असतात, म्हणून ते पुरवू नये.

१५) महिलांना साहित्य पुरविणे :-

ग्रामीण भागातील दारिद्रय रेषेखालील महिलांना स्वयंरोजगारासाठी तसेच इंधनाची बचत करण्यासाठी खालील साहित्यांचा पुरवठा करण्यात यावा. मसाला पल्वलायझर मशिन, पत्रावळी मशिन , शेवया मशिन, पिठाची गिरणी हे साहित्य पुरवावे. इंधनाची बचत होणेचे दृष्टीने तसेच महिलांना धुराचा त्रास होवू नये म्हणून सुधारित चुली /निर्धुर चुलीचा वापर ही काळाची गरज आहे म्हणून सुधारित चुली /निर्धुर चुली पुरविण्यासाठी तरतूद करण्यात यावी. ग्रामीण भागातील दारिद्रय रेषेखालील कुटूंबाना सौर कंदील आणि सोलर कुकर पुरविण्यासाठी तरतूद करण्यात यावी. वरील सर्व वस्तू वाटप करताना प्रति महिला जास्तीतजास्त रु. १०,०००/- खर्च करण्यात यावा तसेच प्रत्येक लाभार्थीचा १०% सहभाग घेण्यात यावा.

गट "ब" च्या वरील योजनांवर, म्हणजे वस्तु व साहित्य खरेदीवर एकूण खर्चाच्या ३० टक्के पेक्षा जास्त खर्च करु नये. म्हणजे गट "अ" च्या योजनांवर जास्त भर द्यावा, व त्यावर किमान ७०% खर्च करण्यात यावा. एकूण खर्चाच्या ३ टक्के रक्कम अपंग महिला आणि बालकांसाठी खर्च करण्यात यावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०११०३१५२०१४३१००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(डॉ. मल्लीनाथ कलशेट्टी)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१) मा. अध्यक्ष, जिल्हा परिषद (सर्व) (मु. का.अ. यांचे मार्फत)
२) मा. विधान परिषद/ मा. विधान सभा सदस्य (सर्व)
१) प्रधान सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, नवीन प्रशासकीय भवन, मुंबई.
२) विभागीय आयुक्त (सर्व).
४) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व).
६) आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, ३ चर्च रोड, पुणे - ४११ ००१..
७) संचालक, एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना, कोकण भवन, नवी मुंबई.
९) मुख्यमंत्र्यांचे सचिवालय.
१०) मा. मंत्री (ग्रा. वि.) यांचे खाजगी सचिव.
११) मा. राज्यमंत्री (ग्रा. वि.) यांचे स्वीय सहाय्यक.
१२) निवड नस्ती, कार्यासन क्र.पंरा-१, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रत,

१) सचिव, महिलांचे हक्क व कल्याण समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई.
२) सचिव, पंचायत राज समिती, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई यांजकडे माहितीसाठी रवाना.

परिशिष्ट - क

समितीच्या बैठका

महिलांचे हक्क व कल्याण समिती
गुरुवार, दिनांक २३, नोव्हेंबर, २०१७
स्थळ : नाशिक महानगरपालिका

उपस्थिती

(१) डॉ.भारती लव्हेकर, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
(२) प्रा.मेधा कुलकर्णी, वि.स.स.
(३) श्रीमती सीमा हिरे, वि.स.स.
(४) श्रीमती अमिता चव्हाण, वि.स.स.
(५) श्रीमती दिपीका चव्हाण, वि.स.स.
(६) श्रीमती स्मिता वाघ, वि.प.स.
(७) श्रीमती विद्या चव्हाण, वि.प.स.
(८) ॲड.हुस्नबानू खलिफे, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय
श्रीमती सायली कांबळी, अवर सचिव
श्री.ह.वि.तामोरे, कक्ष अधिकारी

नाशिक महानगरपालिका सदस्य
१) श्रीमती सरोज आहिरे, सभापती
२) श्रीमती स्वाती भामरे, उपसभापती
३) श्री.शितल माळोदे, सदस्य
४) श्रीमती रंजना भानसी, सदस्य
५) श्रीमती वत्सला खैरे, सदस्य
६) श्रीमती समिना मेमन, सदस्य
७) श्रीमती हिमगौरी आहेर, सदस्य
८) श्रीमती सीमा निगळ, सदस्य
९) श्रीमती सुवर्णा मटाले, सदस्य
१०) श्रीमती पूनम मोगरे, सदस्य
११) श्रीमती संगिता गायकवाड, सदस्य
१२) श्रीमती रुपाली निकुळे, सदस्य

१३) श्रीमती सुप्रिया खोडे, सदस्य
१४) श्रीमती प्रतिभा पवार, सदस्य

स्थानिक पदाधिकारी

१) श्री.राधाकृष्णन बी., आयुक्त
२) श्री.रोहिदास दोरकुळकर, उपायुक्त
३) श्री.रमेश पवार, उपायुक्त
४) श्री.आर.आर.सिंगल, पोलीस आयुक्त
५) श्री.के.एच.बोराडे, पोलीस उपायुक्त
६) श्री.हरिभाऊ पडवळ, पोलीस उपायुक्त
७) श्री.नितीन उपासेनी, प्रशासकीय अधिकारी (शिक्षण विभाग)
८) श्री.एस.बी.भोर, मुख्य लेखा अधिकारी
९) डॉ.राजेंद्र भंडारी, मुख्य वैद्यकीय अधिकारी
१०) डॉ.एस.ए.बुकाणे, प्रभारी आरोग्य अधिकारी
११) श्रीमती प्रतिभा मोरे, उप विभागीय पोलीस अधिकारी
१२) श्री.यु.बी.पवार, सी.ई., नाशिक महानगरपालिका
१३) श्री.एम.एम.बच्छाव, सी.ए. नाशिक महानगरपालिका

१२२

महिलांचे हक्क व कल्याण समिती
बुधवार, दिनांक २२ नोव्हेंबर, २०१७
स्थळ : नाशिक जिल्हा परिषद

उ प स्थि ती

१) डॉ.भारती लव्हेकर, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
२) इप्रा.मेधा कुलकर्णी, वि.स.स.
३) श्रीमती सीमा हिरे, वि.स.स.
४) श्रीमती अमिता चव्हाण, वि.स.स.
५) श्रीमती दिपीका चव्हाण, वि.स.स.
६) श्रीमती स्मिता वाघ, वि.प.स.
७) श्रीमती विद्या चव्हाण, वि.प.स.
८) ॲड.हुस्नबानू खलिफे, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय
श्रीमती सायली कांबळी, अवर सचिव
श्री.ह.वि.तामोरे, कक्ष अधिकारी

नाशिक जिल्हापरिषद सदस्य

१) श्रीमती सुनिता रामदास यारोळकर, सभापती
२) डॉ.भारती पवार, सदस्य
३) श्रीमती धनश्री आहेर, सदस्य
४) श्रीमती अर्पणा खोसकर, सदस्य
५) श्रीमती सुवर्णा गांगोदे, सदस्य
६) श्रीमती नयना गावित, सदस्य
७) श्रीमती शितल सांगळे, सदस्य
८) श्रीमती रोहिणी गावित, सदस्य

स्थानिक पदाधिकारी :-

१) श्री.दिपक कुमार मीना, मुख्य कार्यकारी अधिकारी
२) श्री.अनिल लांडगे, अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी
३) श्री.राजेंद्र पाटील, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी

४)श्री.प्रदीप चौधरी, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी
५)श्री.डी.बी.मुंडे, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (महिला व बालकल्याण विभाग)
६) श्री.पी.एस.संगमनेर, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पाणीपुरवठा)
७)श्री.प्रमोद कुमार पवार, प्रकल्प संचालक
८)श्री.बोधीराम सोनकांबळे, मुख्य लेखा अधिकारी
९) डॉ.सुशील वाघचौरे, आरोग्य अधिकारी
१०) डॉ.नरेंद्र निकम, विभागीय पशुवैद्यकीय अधिकारी
११) श्री.राजीव म्हैसकर, शिक्षणाधिकारी, प्राथमिक
१२) श्री.नितीन बच्छाव, शिक्षणाधिकारी, माध्यमिक
१३) श्रीमती सुनिता धनगर, उपशिक्षणाधिकारी
१४) श्री.एस.एन.नारखेडे, कार्यकारी अभियंता
१५) श्री.सिद्धार्थ तांबे, कार्यकारी अभियंता
१६) श्री.सी.डी.वाघमारे, कार्यकारी अभियंता
१७) श्री.एस.पी.राजगुरु, कार्यकारी अभियंता
१८) श्री.एस.एस.कुलकर्णी, आय.सी.एस., जिल्हापरिषद, नाशिक
१९) श्री.बी.बी.लुटे, आय.सी.डी.एस., जिल्हापरिषद, नाशिक
२०) श्री.यु.के.पवार, जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हापरिषद, नाशिक
२१) श्री.बी.एन.पाटील, जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हापरिषद, नाशिक
२२) श्री.जी.एम.शेवाळे, बालविकास प्रकल्प अधिकारी
२३) श्री.ए.एच.चव्हाण, जिल्हा समन्वय अधिकारी, माविम, नाशिक
२४) श्री.जी.एम.शेवाळे, बालविकास प्रकल्प अधिकारी

नाशिक जिल्हा परिषद रुग्णालयातील अधिकारी

१) डॉ.एस.पी.जगदाळे, जिल्हा शल्य चिकित्सक
२) डॉ.जी.एम.होले, अतिरिक्त जिल्हा शल्य चिकित्सक
३) डॉ.ए.बी.पवार, निवासी वैद्यकीय अधिकारी
४)श्री.व्ही.पी.अहिरे, प्रशासकीय अधिकारी

महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समिती
गुरुवार, दिनांक ०३ जानेवारी, २०१९
स्थळ : विधान भवन, मुंबई.

उ प स्थि ती

(१) डॉ. भारती लव्हेकर, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
(२) श्री. अशोक पाटील, वि.स.स.
(३) श्रीमती सुमन पाटील, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

श्री.विलास आठवले, सह सचिव (२) (का)
श्रीमती सायली कांबळी, अवर सचिव

विभागीय प्रतिनिधी

(१) श्री.श्रीकांत सिंह, अतिरिक्त मुख्य सचिव, गृह विभाग
(२) श्रीमती स्मिता निवतकर, उप सचिव, महिला व बालविकास विभाग
(३) श्री.नारायण कराड, उप सचिव, गृह विभाग
(४) श्री.व्यंकटेश भट, उप सचिव, गृह विभाग
(५) श्री. टि.वा.करपते, उप सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग

क्षेत्रिय कार्यालयातील अधिकारी

(१) डॉ.संजय मुखर्जी, अतिरिक्त आयुक्त, मुंबई महानगरपालिका
(२) श्री.राजवर्धन, पोलिस महानिरीक्षक, कारागृह मुंबई, दक्षिण विभाग
(३) श्री.सु.मु.धामणे, उपायुक्त, सार्वजनिक आरोग्य, मुंबई महानगरपालिका
(४) श्रीमती अ.अ.मुगूटराव, उपअधिक्षक जिल्हा पोलिस अधिकारी,भायखळा कारागृह
(५) डॉ.वाकोडे, सह संचालक, वैद्यकिय अधिकारी, ब्रम्हकुमारी, रुग्णालय, अंधेरी
(६) डॉ.एस.बी. तायडे, अधिष्ठाता जे.जे. रुग्णालय, मुंबई
(७) डॉ.वर्णन वेल्हो, प्राध्यापक, जे.जे. रुग्णालय,मुंबई
(८) श्री.डी.व्ही.देसावळे, उप आयुक्त, जिल्हा महिला व बालविकास विभाग
(९) श्री.आर.एस.पाटील, उप आयुक्त, जिल्हा महिला व बालविकास विभाग

१२५

(१०)डॉ.प्रिया पाटील, सह प्राध्यापक, औषधवैदयकिय शास्त्र, जे.जे. रुग्णालय, मुंबई
(११) डॉ.उषा बडोले, विभाग प्रमुख, बधिरीकरण शाखा,जे.जे. रुग्णालय, मुंबई
(१२) डॉ.निवेदिता सु.किनळेकर, वैद्यकिय अधिकारी, भायखळा कारागृह
(१३) डॉ.हरिदास राठोड, वैद्यकिय अधिकारी, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी मुंबई
(१४)डॉ.अशोक महेता, वैद्यकिय अधिकारी, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी मुंबई
(१५) ॲड अमित महेता, व्यवस्थापन कायदेशीर सल्लागार, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय,अंधेरी
(१६) ॲड. वैशाली संघवी, कायदेशीर सल्लागार, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय,अंधेरी
(१७) ॲड स्मिता पांडे, कायदेशीर सल्लागार, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय,अंधेरी
(१८) डॉ.शशांक जोशी, नेरोलॉजिस्ट, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय,अंधेरी
(१९) श्री.विनय कुलकर्णी, सहाय्यक पोलिस आयुक्त, दादाभाई नौरोजी नगर, अंधेरी पोलिस ठाणे,मुंबई
(२०) श्री.परमेश्वर गणये, वरिष्ठ पोलिस निरीक्षक, अंधेरी पोलिस ठाणे, मुंबई
(२१) श्री.अनिल रोकडे, उपनिरीक्षक, चौकशी अधिकारी, अंधेरी पोलिस ठाणे, मुंबई
(२२) श्रीमती निवेदिता महाडीक, परिविक्षा अधिक्षक, जिल्हा महिला बालविकास अधिकारी, विभाग
(२३) श्रीमती सपना यंदे, परिविक्षा अधिकारी, जिल्हा महिला बालविकास अधिकारी,
(२४) श्री.प्रविण भावसार, जिल्हा महिला व बालविकास अधिकारी, मुंबई शहर तथा मुख्य अधिकारी चिल्ड्रेन एण्ड सोसायटी.

१२६

महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समिती
मंगळवार, दिनांक ०८ जानेवारी, २०१९
स्थळ : विधान भवन, मुंबई.

उ प स्थि ती

(१) डॉ. भारती लव्हेकर, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख
(२) प्रा.(श्रीमती) मेधा कुलकर्णी, वि.स.स.
(३) श्री. अशोक पाटील, वि.स.स.
(४) श्रीमती सुमन पाटील, वि.स.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय
श्री.विलास आठवले, सह सचिव (२) (क
श्रीमती सायली कांबळी, अवर सचिव

विभागीय प्रितिनिधी :
(१) श्री.टि.वा.करपते, उप सचिव, सामान्य प्रशासन विभाग
(२) श्री.गिरीष भालेराव, उप सचिव, ग्रामविकास विभाग
(३) श्री.कैलास बधान, उप सचिव, नगरविकास विभाग
(४) श्री.व्यंकटेश भट, उप सचिव. गृह विभाग
(५) श्री.प्रकाश वळवी, उप सचिव, ग्रामविकास विभाग
(६) श्रीमती प्रतिभा चौधरी, कक्ष अधिकारी, महिला व बालविकास विभाग

क्षेत्रिय कार्यालयातील अधिकारी :
(१) श्री.रविंद्र खेबुडकर, आयुक्त, सांगली महानगरपालिका,
(२) डॉ.नरेश भ.गिते, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, नाशिक जिल्हा परिषद,
(३) श्री.अ.बा.लांडगे, अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी, नाशिक जिल्हा परिषद,
(४) श्रीमती स्मृती पाटील, उपायुक्त, सांगली महानगरपालिका,
(५) श्री.डी.बी.मुंडे, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, (बाल कल्याण विभाग) नाशिक जिल्हा परिषद,
(६) श्री.प्रदिप मधुकर चौधरी, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी, (सामान्य प्रशासन विभाग) नाशिक जिल्हा परिषद,

(७) श्री.दिलीप घोरपडे, सहायक आयुक्त, सांगली महानगरपालिका,
(८) डॉ.विजय एन. डेकाटे, जिल्हा आरोग्य अधिकारी, नाशिक जिल्हा परिषद,
(९) डॉ.निलेश पाटील, जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, नाशिक जिल्हा परिषद,
(१०) श्रीमती सुनिता धनगर,गट विकास अधिकारी तथा विशाखा समिती अध्यक्ष,
(११) श्री.राजेंद्र पाटील, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रामविकास विभाग) नाशिक जिल्हा परिषद,
(१२) डॉ.वैशाली झनकर, शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक) नाशिक जिल्हा परिषद,
(१३) डॉ.प्रकाश वाकोडे, सहसंचालक, वैद्यकिय शिक्षण विभाग,
(१४) डॉ.एस.एम.पाटील, वैद्यकिय अधिकारी, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी,
(१५) श्री.परमेश्वर गणमे, वरिष्ठ पोलिस निरीक्षक, उपनगर,
(१६) श्री.अनिल रोळे,पोलिस अधिकारी , उपनगर,
(१७) श्री.अमित मेहता, वैद्यकिय अधिकारी, ब्रम्हकुमारी रुणालय, अंधेरी,
(१८) डॉ.शशांक जोशी, वैद्यकिय अधिकारी, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी,
(१९) डॉ.कमलेश, जनसंपर्क अधिकारी, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी.
(२०) डॉ.जावेदा मोहेकर, वैद्यकिय अधिकारी, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी,
(२१) डॉ.रजत सरकार, वैद्यकिय अधिकारी, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी,
(२२) डॉ.प्रतिभा नेगांधी, भुलतज्ञ, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी,
(२३) ॲड चारु शुक्ला, ॲडव्होकेट, ब्रम्हकुमारी रुग्णालय, अंधेरी.

महिला व बालकांचे हक्क आणि कल्याण समिती
गुरुवार, दिनांक २० जून २०१९
स्थळ विधान भवन, मुंबई.

समिती प्रमुख :

(१) डॉ. भारती लव्हेकर, वि.स.स.

समिती सदस्य :

(२) प्रा. मेधा कुलकर्णी, वि.स.स.

(३) श्रीमती सीमा हिरे, वि.स.स.

(४) श्रीमती स्नेहलता कोल्हे, वि.स.स.

(५) श्रीमती तृप्ती सावंत, वि.स.स.

(६) श्रीमती दिपीका चव्हाण, वि.स.स.

(७) श्रीमती सुमन पाटील, वि.स.स.

(८) श्रीमती स्मिता वाघ, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय :
श्री. विलास आठवले, सहसचिव (२) (का)
श्रीमती सायली कांबळी, अवर सचिव.

समितीने उक्त बैठकीत नाशिक महानगरपालिका तसेच नाशिक जिल्हा परिषद येथे दिलेल्या भेटीच्या संदर्भात प्रारुप अहवालावर विचार विनिमय करून तो संमत केला.

शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई